

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

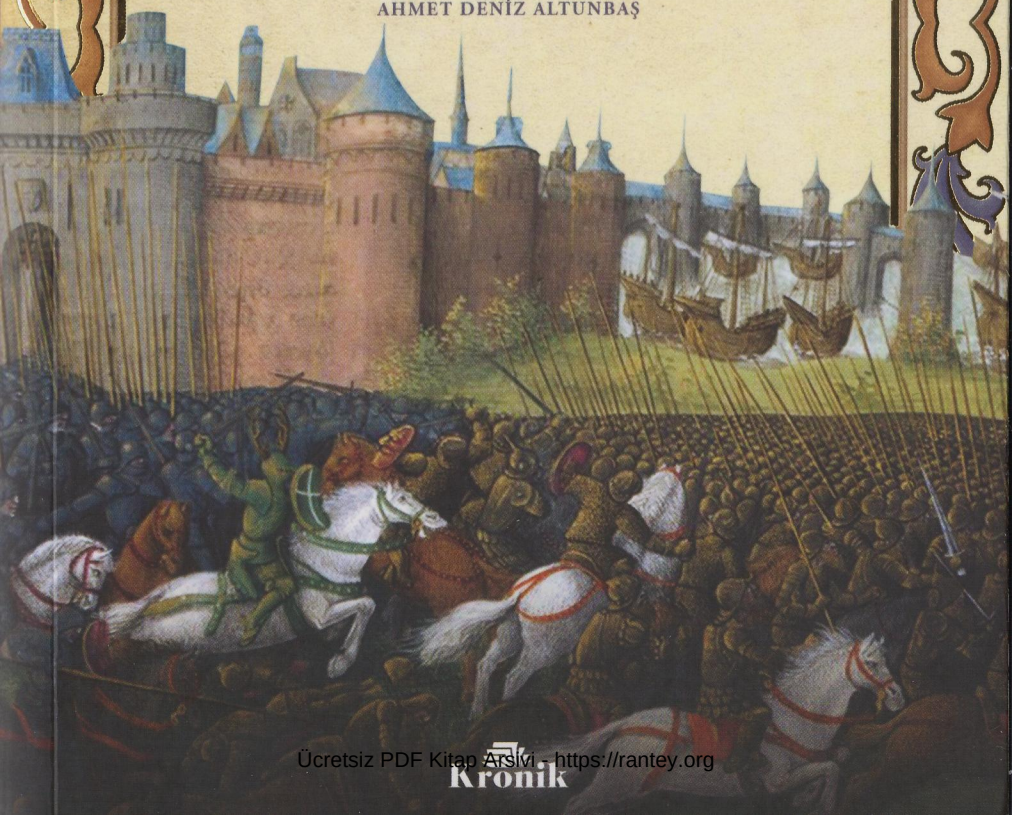
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ERNOUL KRONİĞİ

haçlı seferleri tarihi

Selahaddin Eyyubi
ve Kudüs'ün Fethi

ESKİ FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
AHMET DENİZ ALTUNBAŞ

HAÇLI SEFERLERİ TARİHİ
Selahaddin Eyyûbi ve Kudüs'ün Fethi
ERNOUL KRONİĞİ

—
ESKİ FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
Ahmet Deniz Altunbaş

KRONİK KİTAP: 102

Haçlı Seferleri Tarihi: 1

YAYIN YÖNETMENİ

Adem Koçal

EDİTÖR

Can Uyar

DÜZELTİ

Halid Yaşar

ÇEVİRİ

Ahmet Deniz Altunbaş

ORİJİNAL ADI

Chronique d'Ernoul

KAPAK TASARIMI

Kutan Ural

MİZANPAJ

Nurel Naycı

1. Baskı, Mart 2019, İstanbul

ISBN

978-975-2430-06-6 Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

KRONİK KİTAP

Balçık Sk. №6, Gümüşsuyu

İstanbul - 34327 - Türkiye

Telefon: (0212) 243 13 23

Faks: (0212) 243 13 28

kronik@kronikkitap.com

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 34569

www.kronikkitap.com

f t @ kronikkitap

BASKI VE CİLT

Optimum Basım

Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1

34295 K. Çekmece / İstanbul

Telefon: (0212) 463 71 25

Matbaa Sertifika No: 41707

YAYIN HAKLARI

Bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları Kronik Kitap'a aittir. Tanıtım aracılığıyla yapılacak alıntılar dışında, hiçbir şekilde kopya edilmez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

ERNOUL KRONİĞİ

haçlı seferleri tarihi

Selahaddin Eyyübi
ve Kudüs'ün Fethi

ESKİ FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
AHMET DENİZ ALTUNBAŞ

AHMET DENİZ ALTUNBAŞ

1978, Kahramanmaraş doğumlu çevirmen, Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. Güncel Yayıncılık'tan "Öklid'in Asası", "Berenis'in Saçları", "İki İki Daha Dört Eder Mi", "Sigrid ve Kayıp Dünyalar", "Şifre Tetraktis" isimli romanları, Paris Yayınları'ndan "Picasso'nun Çılgın Hikayesi" isimli romanı ve Kronik Kitap'tan "Ricoldus de Monte Crucis'in Doğu Seyahatnamesi"ni Türkçeye kazandırmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ	7
I. Fasil Kudüs Krallığı Tarihi	21
II. Fasil Tapınakçıların Ortaya Çıkışlarına Dair	23
III. Fasil Amaury'nin Kral Oluşuna Dair	25
IV. Fasil Kudüs Krallığına Bağlı Şehir ve Kaleler	24
V. Fasil Selahaddin'in Zindandan Salıverilmesi	44
VI. Fasil Mulaine'in Katledilişi	47
VII. Fasil Selahaddin'in Pers Krallığını Fethe Gidişine Dair - Şeytan Denizi'ne Dair	55
VIII. Fasil Arabistan'daki İki Yılana Dair	74
IX. Fasil İsaakios'un Konstantinopolis İmparatorluğu'nu Andronikos'un Elinden Almasına Dair	84
X. Fasil Nablus Şehri	96
XI. Fasil Germain'in Yakup'un Kuyusunu Bulması	108
XII. Fasil Kral Guy'in Taberiye'yi Kuşatması	122
XIII. Fasil Gerçek Haç'ın Orduya Getirilmesi	131
XIV. Fasil Kral Guy'in Selahaddin'e Yenilmesi ve Esir Düşmesi	139
XV. Fasil Selahaddin'in Prens Renaud'nun Boynunu Vurması	130
XVI. Fasil Selahaddin'in Sayda'yı Kuşatması	147
VXII. Fasil Kudüs ve Genel Ahvali	156
XVIII. Fasil Selahaddin'in Kudüs Kuşatması	169

XIX. Fasil	Selahaddin'in Kudüs'ü Zapt Etmesi ve İçindekileri Fidyeye ile Serbest Bırakması	175
XX. Fasil	Selahaddin'in Konrad de Montferrat'ya Haber Göndererek Sur'u Teslim Ederse Babasını Geri Vereceğini Söylemesi	185
XXI. Fasil	Trablus Kontunun Marki Montferrat'ya Yardım Göndermesi	186
XXII. Fasil	Selahaddin'in Roche Guillaume'u Kuşatması	195
XXIII. Fasil	Fransa ve İngiltere Krallarının Kutsal Topraklara Geçişleri	197
XIV. Fasil	Hıristiyanların Akka'yı Müslümanlardan Alışı	201
XXV. Fasil	Kıbrıs Adası ve Grekler	216
XXVI. Fasil	İngiltere Kralının Denizi Geçışı ve Ülkesine Dönüşü	223
XXVII. Fasil	Selahaddin'in Ölümü	229
XVIII. Fasil	Saphadin'in, Selahaddin'in Oğullarının Topraklarını Ellerinden Alması	232
XXIX. Fasil	İlk Ermenistan Kralı	238
XXX. Fasil	Hıristiyan Âleminin Soylularının Denizler Ötesine Yolculuğu	242
XXXI. Fasil	Fransa Kralı ve İngiltere Kralı Arasındaki Harp	245
XXXII. Fasil	Haçlıların Venedik'e Varışı	255
XXXIII. Fasil	Konstantinopolis İmparatorunun Odasında Öldürülmesi	269
XXXIV. Fasil	Otto'ya İmparatorluk Tacı Takılması	286
XXXV. Fasil	Jean de Brienne'in Akka Kralı Olması	292
XXXVI. Fasil	Hıristiyanların Dimyat'ı Müslümanlardan Alması	296
XXXVII. Fasil	İki Din Adamının Sultana Vaaz Vermeye Gitmesi	307
XXXVIII. Fasil	Kral Jean de Brienne ve Hıristiyanların Müslümanlara Mağlup Olması	312
XXXIX. Fasil	Kral Jean'ın Kardinali Papa'ya Şikâyeti	318
XL. Fasil	İmparator Friedrich'in Denizi Geçışı	323
XLI. Fasil	Kral Jean'ın Konstantinopolis'i Fethi	330
LI ORDRES DE CHEVALERI		333
ŞÖVALYELİK NİZAMI		348
İNDEKS		363

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Considera, quaeso, et mente cogita, quomodo tempore in nostro transvertit Deus Occidentem in Orientem. Nam qui fuimus Occidentales, nunc facti sumus Orientales. Qui fuit Romanus aut Francus, hac in terra factus est Galilaeus aut Palestinus. Qui fuit Remensis aut Carnotensis, nunc efficitur Tyrius vel Antiochenus. Iam obliti sumus nativitatis nostrae loca, iam nobis pluribus vel sunt ignota vel etiam inaudita.

Hic iam possidet domos proprias et familias quasi iure paterno ed hereditario, ille vero iam duxit uxorem non tantum compatriotam, sed et Syram aut Armenam et interdum Saracenam, baptismi autem gratiam adeptam. Alius habet apud se tam socerum quam nurum seu generum sive privignum necne vitricum. Nec deest huic nepos seu pronepos. Hic politur vineis, ille vero culturis. Diversarum linguarum coutitur alternatim eloquio et obsequio alteruter. Lingua diversa iam communis facta utrique nationi fit nota et iungit fides quibus est ignota progenies. Scriptum quippe est: Leo et bos simul comedent paleas. Quie erat alienigena, nunc est quasi indigena, et qui inquilinus est, utique incola factus. Nos nostri sequuntur de die in diem propinqui et parentes, quaecumque possederant omnino relinquentes nec etiam volentes. Qui enim illic erant inopes, hic facit eos Deus locupletes. Qui habuerant nummos paucos, hic possident bisantios innumeros, et qui non habuerat villam, hic Deo dante iam possidet urbem. Quare ergo reverteretur in Occidentem, qui hic taliter invenit

Orientem? Nec vult eos penuria Deus adfici, qui cum crucibus suis devoverunt eum sequi, immo denique adsequi. Percipitis igitur esse hoc miraculum immensum et universo mundo valde stupendum. Quis audivit hactenus tale? Vult ergo nos Deus omnes lucrifacere et ut amicos carissimos ad se attrahere. Et quia vult, nos quoque voluntarie velimus, et quod illi placet benigno corde et humili faciamus, ut cum eo in aeternum feliciter regnemus.¹

I. Haçlı Seferi sırasında Kutsal Topraklara gelip yerleşen dönemin önemli vakanüvislerinden Fulcheri Carnotensis, *Historia*

1 İlk Haçlı Seferi'ne katılan ve seferden sonra Kutsal Topraklara yerleşen Fulcheri Carnotensis'in *Historia Hierosolymitana* isimli vakayinamesinde Outremer olarak adlandırdıkları denizler ötesindeki topraklara yerleşen Haçlıların geçirdikleri dönüşümüne dair kaleme aldığı tasvir.

“Bizim zamanımızda Tanrı'nın Garp ve Şarkı nasıl değiştirdiğini düşünüp telakki edin. Garplı olan bizler Şarklı olduk, bir zamanlar Romalı veya Frank olanlar, Celile veya Filistin sakini haline geldiler. Bir zamanlar Reims veya Chartre'da yaşayanlar Surlu veya Antakyalı oldular. Doğduğumuz toprakları çoktan unuttuk, içimizden çoğu için unutulmuş veya en azından bahsedilmez yerlerdir artık oralar. Birçoğumuzun artık bu ülkede atadan miras kalmış gibi evleri, hizmetkârları var; kimileri hemşerisi olmayan Süryanilerden, Ermenilerden ve hatta vaftiz olma lüt-funa eren Müslümanlardan kendilerine eş aldılar ve evlendiler. Başkalarının evinde veya damadının, gelininin, kayınbabasının, üvey oğlunun evinde muhakkak bir yabancı var. Bunların etrafı yeğenleri, yeğenlerinin çocuklarıyla çevrili. Bazısı bağcılık yapıyor, bazısı tarla işliyor. Çeşit çeşit lisanlar konuşuyorlar ve hepsi birbirlerini anlamayı başarıyorlar. En farklı lisanlar bile bütün milletler arasında yaygınlaşıyor ve itimat birbirine en uzak halkları bile yakınlaştırıyor. Nitekim kutsal kitapta yazılı olduğu gibi: Aslan, sığır gibi saman yiyor. Eskiden buralara yabancı olan şimdi yerlisi, hacı olarak gelen sakini, bizleri buraya getiren analarımız, babalarımız, yakınlarımız günden güne garptaki mallarından, mülklerinden vazgeçiyor. Ülkesinde yoksul olanı Tanrı burada zengin ediyor, bir zamanlar cebinde sadece birkaç kuruş olanları sayısız Bizans Altınına boğuyor. Eskiden elinde sadece bir çiftliği olana, Tanrı burada şehir bahşediyor. Şark'ı bu kadar münasip bulan, Garp'a niçin dönsün? Tanrı, hacı buralara dek taşıyarak kendilerini ona adayanların, yolundan gidenlerin burada yoksulluğa düşmesini istemez. Gördüğünüz üzere bu bir mucizedir ve bütün dünya buna şahitlik edip hayran olmalıdır. Buna benzer bir şey iştmiş olan var mıdır? Tanrı hepimizin zenginleşmesini ve değerli dostları olarak bizleri yanına çekmeyi arzu etmektedir. Mademki o böyle diyor, bizim arzumuz da onunkiyle birdir, onunla mutlu mesut hüküm sürmek için merhametli ve mütevazı bir yürekle onun dileğini yerine getirelim.” (Fulcheri Carnotensis, *Historia Hierosolymitana*, II. Kitap, XXXVII. Fasıl, s. 924-5.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranfey.org>

Hierosolymita'da Frankların geçirdikleri dönüşümü, Şark kültürü ile kendi değerlerini nasıl bütünleştirdiklerini, asimile oluşlarını yukarıdaki sözlerle açıklıyordu. Frankların Doğu Hristiyanları ve Müslümanlara karşı giriştikleri ve zaman zaman katliam boyutunu alan antagonizmle eşzamanlı kurulan ticari ve kültürel münasebetler, ilk gelen Haçlılardan fiziken ve fitrat olarak farklılaşmış bir kimlik ortaya çıkarmış, sonraki yıllarda Kutsal Topraklara yolu düşen Avrupalıların hayretle müşahade ettiği bu dönüşüm neticesinde Latince *Pullani* ve Eski Fransızca *Poulains*² adında yeni bir Latin topluluğu, bu topluluğu vücuda getiren bir *homo novus* ortaya çıkmıştı. Yaşadıkları topraklara denizler ötesindeki ülke anlamında *outramer* diyen ilk Haçlıların oğulları, torunları Avrupalı dindaşlarının onları yermek amacıyla verdikleri bu ismi seve seve benimsemişler, zaman içinde Avrupa feodalitesinin ve Roma kilisesinin bir uzantısı olmaktan çıkarak politik ve dini açıdan serbestçe hareket eden ayrı bir antite oluşturmuşlardı.

Antakya, Kudüs ve Urfayı aldıktan sonra Bağdat'a dek yürümeyi dahi hedefleyen ilk nesil haçlıların, ilerleyen zamanlarda Türk-Müslüman emirlikler ve devletlerle kurdukları geçici barışlar, ittifaklar, tesis ettikleri ticari ilişkiler, tecrübe ettikleri toplumlar arası geçişkenlik 12. yüzyılda o zamana dek alışlagelen Avrupa-Hristiyan tarihyazımından bambaşka bir gelenek ortaya çıkarmış, bu mefhum Kudüs Krallığı tarihini yazmaya başlayan Sur Başpiskoposu Willermus Tyrensis'in³ *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum* adlı vakayinamesinde somutlaşmıştır. Haçlı Seferleri ve Kutsal Topraklardaki Haçlı-Müslüman mücadelesini konu alan bu tarihçede Willermus, her ne kadar ilk seferi konu alan pasajlarda Fulcheri Carnotensis, Raymond d'Aguilers, Albertus Aquensis,

2 Latince, tay. Eski Fransızca Poulains olarak geçen terim, Suger'in Fransa Kralı VI. Louis'nin hayatını konu alan eserinde şu şekilde açıklanmaktadır:

Pullani dicuntur qui de patre Syriano et matre Francigena generantur (Süryani bir baba ve Frank bir anneden doğanlara Pullani denir).

3 Willermus'un adı Eski Fransızca kaynaklarda Guillaume de Tyr, diğer Latince kaynaklarda Guilelmus Tyrensis şeklinde geçmektedir.

Baldericus Dolensis, Guibertus Novigenti, Robertus Monachus'un sefere ilişkin eserlerinden ve anonim Gesta Francorum adlı kaynaktan faydalansa da kendi yaşadığı dönem için genelde görgü tanıklarının ifadelerine başvurması, Avrupa'dan Kutsal Topraklara gelen öncüllerinin sahip olduğu önyargılarla yazmaması sebebiyle Orta Çağ yazınında müstesna bir yere sahiptir.

Hamisi Kudüs Kralı Amaury'nin isteği üzerine 1170 yılında yazmaya başladığı tarihçesini kronolojik bir sıraya göre kaleme alan Willermus, Haçlı Seferlerinin tüm başat aktörlerini olabildiği kadar birinci elden kaynaklardan istifade ederek yazmıştır.

1165'te görevlendirilmesiyle Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'a elçi olarak giden başpiskopos devrin diğer batılı kaynaklarına kıyasla İmparator hakkında daha olumlu bir yargıya sahiptir. Ancak bu yargı, o dönem Latinlerin Bizans halkına verdiği isimle Grekleri içine almamış, *Historia*'da Bizanslılar en az azılı düşman olarak gördükleri Müslümanlar ve Türkler kadar düşmanca ifadelerle anılmıştır.

Willermus'un eserinin 12. asrın ortalarına doğru çok ciddi bir kısmı Halep ve Musul'da gücünü artırarak, Urfa Kontluğuna son veren ve Müslüman dünyasının ilk sefer sırasında içinde bulunduğu kaosu bitirerek Kudüs Krallığı'nın karşısına yekpare bir cephe olarak çıkan İmadeddin Zengi ve oğlu Nureddin Zengi'ye ayrılmıştır.

Kral Amaury ve Nureddin Zengi'nin 1174 yılında ölmelerinden bir yıl sonra Sur başpiskoposluğuna seçilen Willermus, yeni kral IV. Baudouin'in hocalığını üstlenmiş, böylelikle Kudüs Krallığı'nın son yıllarında saray çevresinde hüküm süren hizipleşmede, Kral Amaury'nin ilk karısı Agnes de Courtenay'in liderlik ettiği ve çoğunlukla Avrupa'dan gelen senyörlerin oluşturduğu *saray hizibi* karşısında, kendilerini Kudüs Krallığı'nın yerlileri sayan, Trablus Kontu III. Raymond'un başı çektiği Pullani'den yana tavır almıştır.

Bu dönem, Müslüman cephesinde İslam'ın koruyucusu bayrağını Nureddin Zengi'den devralan Selahaddin'in yıldızının parladığı, Dimaşk ve Mısır'ı birleştirmek için diplomatik manevralara hız verdiği bir dönemdir.

Avrupa kökenli soyluların ve kraliçenin büyüyen Selahaddin tehlikesine karşı daha atak ve düşmanca bir tavır takınmalarını kimi zaman üstü örtülü olarak tenkit eden Willermus, Trablus Kontu Raymond'un birlikte yaşam ve sulh sözcükleriyle özetlenebilecek politikasından yana bir tavır takınmıştı. Arapça konuşabilen, kontluk sınırları içinde Müslüman yerleşimleri bulunan ve ticari münasebetleri önemseyen Raymond, Ibelin ve Remle senyörü Baudouin gibi krallığın barış yanlısı soyluları, Avrupa'dan gelen ve Kutsal Toprakların girift ve kaygan siyasi zemini hakkında fazla bilgisi bulunmayan, ateşli bir şekilde kutsal savaş fikrini savunan Avrupalı senyörlerin ve din adamlarının saraydaki etkisini kırmak için kıyasıya bir mücadele veriyorlardı.

Diğer yandan Kutsal Topraklardaki Katolik nüfusunu artırmak hedefi daha birinci seferi takip eden yıllarda Selçuklularca akamete uğratıldığı, Ortodoks ve diğer mezheplerden Hristiyanlarla karşılıklı bir güvensizlik olduğu için Kudüs Krallığı, askeri olarak Avrupa kralları ve senyörlerinin yardımına muhtaç durumdaydı. Bilhassa Selahaddin Eyyubi'nin Mısır'daki Fatımi varlığına son verdikten sonra burasını Suriye ile birleştirerek krallığı iki yandan kuşatışı tehlikeli bir durum oluşturmuştu. Buna karşılık yapılan kutsal savaş çağrısı üzerine Avrupa'dan gelen Renaud de Châtillon gibi soyluların mütecaviz eylemleri Müslümanlarla aradaki pamuk ipliğine bağlı barışı baltalıyor, barışın bozulması tehlikesi karşısında yeni yapılan çağrılar üzerine gelen yeni Haçlılar bir yandan krallığın dışa bağımlılığını artırırken, başına buyruk hareket eden maceracı kişiler barışın sürdürülebilirliğini daha da olanaksız hale getiriyordu.

Willermus'un, Müslüman ve Hristiyan savaşının çıkmak üzere olduğu bir dönemde Kudüs Patrikliği seçimini saray hizibinden Eracles'e kaybettikten altı yıl sonraki ölümü, barış yanlılarının büyük ölçüde kan kaybetmesine neden olmuş, nitekim patrikhane 1187 yılında krallığın kaderini belirleyen olaylarda belirleyici bir rol oynamıştır.

Başpiskoposun nasıl öldüğü günümüzde halen çözülememiş bir sırdır. Willermus öldükten sonra *Historia*'nın sürdürüldüğü Ernoul

kroniğinde ve *Continuation* adı verilen zeyillerde⁴ 1183 yılında ziyaret ettiği Roma'da Kudüs Patriği Eracles tarafından zehirletilerek öldürüldüğü bilgisi geçmektedir. Ancak kilise kayıtları bu tarihten sonra da görevinin başında olduğunu gösterdiği için bu iddia büyük ölçüde asılsızdır. Willermus, 1186 yılında öldüğünde yirmi üç kitaptan oluşan *Historia* yarım kalmış yahut sonraki fasıllar kaybolmuştur.

Ernoul Kroniği

Günümüze dek kalan nüshaların sayısı ve bunların dağıldığı ülkelerin sayısından, ardılı birçok tarihçinin alıntı yapışından, Willermus'un *Historia*'sının başpiskoposun ölümünden sonra çok büyük bir popülerite yakalamış olduğunu anlamaktayız. Kutsal Topraklar ve Avrupa'da önce Latince kopyalanan nüshalar ve iki Eski Fransızca⁵ tercümesi eserin gördüğü ilginin delili olsalar da asıl çarpıcı olan *Historia*'nın 1200'lü yılların ilk yarısında anonim bir yazar veya yazarlarca kaleme alınan Eski Fransızcaya tercüme edilmiş zeyilleridir. *Continuation* denen bu yazma geleneğinde terkip edilmiş, her biri kendi şahsına münhasır 54 el yazmasında Kudüs Krallığı tarihçesi, Willermus'un yarım bıraktığı 1184 yılından başlamak üzere devam ettirilmiştir.

Çevirimizin konusu olan Ernoul Kroniği, bu el yazmalarının iskeletini oluşturan ve bilhassa Selahaddin Eyyubi'nin 1187 yılında Kudüs'ü fethi ve peşi sıra düzenlenen III. Haçlı Seferi konusunda ilk elden görgü tanıklıkları ihtiva eden çok kıymetli bir eserdir.

Eserin ilk nüshası günümüze dek ulaşmadığı için hakkındaki tüm bilgileri Willermus'un *Historia*'sına eklendiği ve birçok interpolasyon⁶

4 Zeyil, bir eseri tamamlamak için sonradan yazılmış ek bölüm. Batı menşeli el yazmalarında continuation adıyla bilinen ve sık karşılaşılan bu durum, *Historia*'nın içerik olarak birbirlerinden farklı onlarca kopyasıyla karşılaşılmaya yol açmaktadır.

5 Bu iki Eski Fransızca nüsha sonradan göreceğimiz zeyillerden farklı olarak Willermus'un *Historia*'sını ve yalnızca başpiskoposun kaleme aldığı kitapları içermektedirler. BNF Français 2632 ve BNF Français 9081 tasnif numaralarıyla Bibliothèque Nationale de France'da tutulan bu iki el yazması içerik bakımından değilse bile yalnızca Willermus'un Eski Fransızca çevirisi olması sebebiyle özel bir yere sahiptir.

6 Metne sonradan eklenmiş sözcük veya cümleler.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ve ekstrapolasyon⁷ içeren zeyiller incelenerek elde etmiş bulunmaktayız. Bu durum, Ernoul'un eserin tam olarak hangi kısmını kaleme aldığıнын tespitini güçleştirse de tahmini olarak Hittin Muharebesi ve Kudüs'ün Fethi öncesi Kudüs'teki politik çalkantıların anlatıldığı 1184-1187 yılları arasını içerdiği kesindir ve bu tarihlendirme 1184-1192 dönemini içine alacak şekilde genişletilebilir.

Kaderin garip bir cilvesi, Ernoul Kroniği ilk etapta adını aldığı yazara atfedilmemiş, günümüze dek kalan sekiz nüshadan bazılarıнын sonuna düşülen aşağıdaki şerh sebebiyle uzun zaman Fransa'nın Picardie yöresindeki Corbie Manastırı'nda görevli Hazinedar Bernard adında bir başka şahsa ait olduğu düşünülmüştür:

*Ceste conte de la Terre d'Outremer fist faire li tresoriers Bernars de Saint Pierre de Corbie en l'incarnation mille CC XXX II.*⁸

Hazinedar Bernard, Willermus'un yarım kalmış kroniğini Ernoul'un kroniği ile birleştiren ve daha sonrasında 1232 yılına dek devam ettiren kişinin kendisi midir, yoksa yalnızca halihazırda terkip edilmiş zeyli kopyalayan bir müstensih midir bilinemese de 19. yüzyıl sonlarından bu yana mercek altına yatırılan ve gün yüzüne çıkan yeni nüshalardan, Bernard'ın eserden çok önemli birkaç ifadeyi çıkardığı anlaşılmaktadır.

Hittin Muharebesi'nden önce Tapınak Şövalyeleri ve Müslümanlar arasında Kresson Pınarı yakınlarında cereyan eden küçük çaplı çarpışma sonrası La Feve Kalesi'ne gelen Balian d'Ibelin, olup bitenleri anlamak için Ernoul isimli silahtarını⁹ kaleye göndermiştir.

Kroniğin Bernard'a atfedilen nüshalarında¹⁰ ve zeyillerde bu isim kesilip çıkarılarak şu şekilde kopyalanmıştır:

7 Metinden sonradan çıkarılmış sözcük veya cümleler.

8 "Kutsal Toprakların bu hikayati, Aziz Petrus'a adanmış Corbie Manastırı hazinedarı Bernard tarafından İsa'nın dünyaya gelişinden sonra 1232 yılında yazılmıştır."

9 Varlet, valet. Feodal düzende şövalye olmak için hazırlanan ve tecrübeli bir şövalyenin yanında eğitim görürken, bu şövalyeye hizmet eden genç soylu. BNF Français 781 tasnif numaralı nüshada *valet* yerine *servant* (hizmetçi) ifadesi kullanılmıştır.

10 Paris, BnF, Arsenal, 4797 ve Bern, Burgerbibliothek, 340 tasnif numaralı nüshalar. Çevirimizde esas aldığımız Bern, Burgerbibliothek, 113 tasnif numaralı nüshada da durum farklı değildir.

*Donc fist crier laienz i suen valet por savoir qe ce fust ne se il poroit trover dedenz le chastel qi li disist noveles.*¹¹

Halbuki sonradan ortaya çıkan Bern, Burgerbibliothek, 41 tasnif numaralı yazmalarda yazarın ismi çıkarılmamıştır:

*Dont Balian de Belin fist descendre un suen vallet qui avoit a nom Hernoul, ce fu cil qui cest conte fist metre en escrit.*¹²

Çevirimizde kontrol amaçlı kullandığımız Paris, BnF, Français 781 tasnif numaralı el yazmasında ise şu cümleyle geçmekte ve Ernoul'un kroniğin yazarı olduğu açıkça belirtilmektedir:

*Dont fist un sien servant qui avoit a non Ernous, che fu chil qui chest conte fist metre en escrit.*¹³

Bu olgulardan hareketle, ilk kopyasına sahip olmasak da eserin sonradan terkip edilmiş Fransızca nüshalarının, Ernoul kroniğinin Willermus'un eserine eklenmesi ve muhtelif tarihlere kadar yeni zeyiller eklenerek genişletildiği, Bernard'ın eseri üzerine almak için Ernoul ismini çıkarıp sonuna kendi yazmış gibi bir şerh düştüğü açıktır.

Peki adı bunca karmaşaya sebep olan Ernoul kimdir? Bu konuda dönemin soylu ailelerinin kayıtlarının tutulduğu *Lignages d'Outremer*, *Le familles d'Outre-Mer*, *Assises de Jerusalem* gibi kaynaklara bakıldığında, Ernoul'un, o dönem Ibelin ailesiyle yakın ilişkiler içindeki Gibelet ailesinden Arnaix de Gibelet¹⁴ adlı soylu ile

11 “Böylece bir silahtarını çağırarak kalede neler olduğunu öğrenmesi, havadisleri getirmesi için gönderdi.”

12 “Böylece Balian de Belin Hernoul adındaki bir silahtarını atından indirdi, ki bu zat işbu hikayati kaleme alan kişidir.”

13 “Böylece Ernous adındaki bir hizmetkârını atından indirdi, ki bu zat işbu hikayati kaleme alan kişidir.”

14 Lübnan'daki Gibelet, Jebail veya Byblos şehri. Türkçe kaynaklarda Cebel-i Lübnan şeklinde geçmektedir. Şehrin o dönem Trablus Kontluğu sınırları içinde bulunmasından hareketle, Ernoul'un Trablus Kontu III. Raymond'un hizmetinde bir soylu olması ihtimal dahilindedir.

isim benzerliği olduğu görülse de kesin bir kanıt olmadığından bu, iddiadan öteye gidememektedir.¹⁵

Ernoul Kroniği, öncülü Willermus Tyrensis gibi Kudüs Krallığı saray çevresindeki çekişmeler, entrikalara yoğunlaşırken, tıpkı başpiskopos gibi Pullani perspektifinden bakan bir üslup benimsemiş, bilhassa krallığa sonradan gelen Lusignan hanesine karşı düşmanca bir tavır takınmıştır. Bunda hizmetinde olduğu Ibelinlerin ve Trablus Kontu Raymond'un Selahaddin'e karşı güttükleri uzlaşma, yatıştırma politikasını haklı gösterme ve Avrupalı senyörlerin saldırıganlıklarını verme amacı güttüğü aşikârdır.

Öte yandan Ernoul Kroniği'nin büyük ölçüde Selahaddin Ey-yubi'nin bir biyografisi olduğu göze çarpmaktadır. Ernoul, Selahaddin'in hayattayken Kutsal Topraklarda yaptıklarını ve getirmiş olduğu statükonun sonraki yıllardaki etkilerini detaylı şekilde anlatmaktadır.

Balian'ın hizmetindeyken büyük olasılıkla bizzat karşılaştığı Sultan'dan yer yer hayranlıkla bahseden yazar, cömertliği ve merhametinden ötürü sık sık övgüler düzmektedir. Ve bu bakımdan zeyilnamelerden ve kroniğini devam ettirdiği Sur başpiskoposu Willermus Tyrensis'ten keskin bir şekilde ayrılmakta, hatta bu övücü tutum kroniği devam ettiren zeyillerin yazarı veya yazarlarını da etkilemiş benzetmektedir.

Nitekim kroniğin devamında Ernoul'dan başka birisi olduğu neredeyse kesin gibi görünen yazar, Kudüs Kralı Jean de Brienne'in başında bulunduğu V. Haçlı Seferi sırasında Selahaddin'in yeğeni ve Mısır Sultanı Kamil bin Âdil'den bahsederken, sultanı hiçbir batılı tarihçinin kolay kolay kalkışamayacağı ölçüde methetmektedir.

Yukarıda da altını çizdiğimiz gibi, ilk nüsha elimizde bulunmadığı için Ernoul'un 1184 sonrası kroniğin hangi kısmını yazdığı açık olmasa da Kutsal Topraklarda yetişmiş, bölge coğrafyasına ve tarihine aşina birinin elinden çıktığını gösteren üsluptan III. Haçlı Seferi'ne

15 Bu görüşü ortaya atan M.R. Morgan'ın çıkarımları özellikle son yıllardaki çalışmalarda tartışma konusu edilmiştir. *The Chronicle of Ernoul and the Continuations of William of Tyre*, Oxford University Press, 1973.
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

dek olan kısmı Ernoul'un kaleme aldığı tahminini yürütebiliriz. Hakikaten de Ernoul'un eseri ithaf ettiği Balian d'Ibelin anlatıdan çıktıktan sonra adeta kalemi başka birinin aldığı ve bu yeni yazarın bölge tarihi ve coğrafyasına Ernoul kadar hâkim olmadığı hissedilmektedir.

III. Haçlı Seferi'nin konu edildiği fasılda Kudüs Krallığı içinde yaşanan Pullani/Avrupalı çatışması yerini giderek İngiltere'de hüküm süren Plantagenet Hanedanı ile Fransa Krallığı başındaki Capet Hanedanı arasında süren savaşa ve çekişmeye bırakmış, yazar bu bölümden itibaren Capet Hanedanına mensup Fransa Kralı Philippe-Auguste'ün seferden ülkesine erken dönüşüne yönelik tenkitleri göğüslemek üzere bir savunuyu kaleme almıştır. Bunun neticesinde İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard'ın yaptığı kimi işleri, Philippe-Auguste yapmış gibi aktaran yazar, sonraki yıllarda tertiplenen IV ve V. Haçlı Seferleri sırasında da aynı tutumu sürdürerek sürekli surette Fransız mevcudiyetine vurgu yaparken, sefere katılan Almanlar ve İtalyanlar gibi diğer unsurları ve Haçlı Seferi'nde yaptıklarını neredeyse tamamıyla göz ardı etmiştir.

Bu dönemi anlatırken Kudüs Kralı olarak seçilen Brienne Kontu Jean de Brienne üzerinde önemle duruşundan, krala düzdüğü mersiyelerden Ernoul'dan sonra kroniği devam ettiren kişinin Jean de Brienne'in maiyetinde birisi olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Özetle, Carl von Clausewitz'in "Savaş politikanın başka araçlarla devamıdır," ilkesi ne kadar savaş ve politika bağıntısını açıklıyorsa, tarihi olayları ve olguları yazarın politik perspektifinden, ajandasından aktaran vakayinamelere bakarak aynı şekilde "Tarihyazımı politikanın başka araçlarla devamıdır," demek de mümkündür. Ernoul Kroniği, kendisinden sonra yazılan Haçlı Seferleri literatürünü etkileyen değerli bir eser olarak bunun canlı bir kanıtıdır. Kutsal Topraklarda kendilerine yeni bir kimlik geliştiren Frankların yer yer Avrupalı soydaşlarına karşı hasmane bir tutumu takınmasını, kısa zamanda Kutsal Savaş niteliğinden sıyrılan Haçlı Seferleri'nin hanedanlar ve feodal beyler arası bir çekişmeye, Müslümanlarla düşmanlığın birlikte yaşama ve karşılıklı hoşgörüyü, Birinci Haçlı Seferi'nde

beraberlerinde getirdikleri önyargıların anlayış ve takdire, hatta kimi Müslüman hükümdarların şahsında övgüye dönüşmesini, Batı Avrupa'da süregelen ve ileride İngiltere ile Fransa'nın ulusal kimliklerini meydana getirecek uzun soluklu bir mücadele içine girişlerini, IV. Haçlı Seferi sırasında İstanbul'un işgalini haklı çıkarma çabasını, V. Haçlı Seferi sırasında ortaya çıkan Roma Kilisesi ve laik otorite çekişmesini, Kutsal Roma Germen İmparatoru II. Friedrich'in şahsında İmparatorluğu zayıflatma çabalarını bu perspektiften okumak, günümüze dek tam olarak anlaşılmadığını düşündüğümüz bir döneme ve bu döneme damgasını vuran Kutsal Savaş mefhumunu yerleşmiş kalıpların dışında, eleştirel mantık süzgecinden geçirmek ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Bu cihetle, Ernoul Kroniği ve bu kronik üzerine yazılan Willermus Tyrensis'in Zeyilleri daha çok okunması ve üzerinde çalışılması gereken kaynakların başında gelmektedir.

Eserin tercümesinde kullandığımız birincil kaynağa dayalı tercüme yöntemi, el yazmalarının sayısının fazla oluşundan ötürü birçok zorlukla karşı karşıya kalmamıza yol açtı. Devrin el yazması geleneği ülkeden ülkeye, yıldan yıla değiştiği için, okuyucuya kolaylık sağlamak ve ileride yapılacak araştırmalar için güvenilir bir başlangıç noktası bırakmak için Ernoul Kroniği'ni tek bir el yazmasından tercüme ederken, aynı zamanda başka nüshalarla ve Willermus Tyrensis'in *Historia* zeyilleri ile kıyaslama, ortaya çıkan farklılıkları notlandırmada ayrıca belirtme ihtiyacı duyduk. Buna göre eser için tahmini bir kronoloji ve soyağacı çıkardık:

1) Sur Başpiskoposu Willermus Tyrensis, *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum* eserini 1184 yılına dek kaleme almış ve 23. kitabın girizgahını yaptıktan sonra yarım bırakmıştır. Ölümünden sonra kopyalanan ve Avrupa'ya taşınan *Historia* nüshaları Guy de Bazoches, Matthaei Parisiensis, Jacques de Vitry gibi tarihçilerin eserlerine kaynaklık etmiştir.

2) Ernoul, Willermus'un eserini 1184 yılından itibaren devam ettirerek Hıttin Muharebesi, Kudüs'ün Fethi gibi hadiseleri

kapsayacak şekilde 1187 yahut III. Haçlı Seferi'ni de dâhil ederek 1191 yılına dek ilave etmiştir. *Historia* ile birlikte Eski Fransızcaya tercüme edilen eser sırasıyla:

Bern, Burgerbibliothek, 113

Paris, BnF, Fr. 781

Bern, Burgerbibliothek, 41

Paris, BnF, Arsenal, 4797

Bern, Burgerbibliothek, 115

Bruxelles, BR, 11142

Saint-Omer, BM, 722

Bern, Burgerbibliothek, 340

Tasnif numaralı 8 el yazmasında bulunmaktadır.

Eserin çevirisinde, başka nüshalarda bulunmayan detaylar içerdiği için Willermus Tyrensis'in 1184'e dek süren kroniğinin tamamına yer verilmediği ve yalnızca özetinin dahil edildiği, literatürde abrégé (kısaltmış) olarak adlandırılan Bern, Burgerbibliothek, 113 tasnif numaralı el yazmasını kullanırken, Ernoul'un adının geçtiği Paris, BnF, fr. 781 tasnif numaralı nüshadan kontrol amaçlı istifade ettik.

3) Anonim yazar yahut yazarlar, *Historia* ve *Ernoul Kroniği*'nden faydalanarak kroniği kaldığı yerden devam ettirmiştir. Eski Fransızca Continuation/Zeyil geleneğini oluşturan ve 610-641 yılları arası hükümdarlık eden Bizans İmparatoru Heraclius'un Gerçek Haçlı 627 yılında hezimete uğrattığı Sasanilerin elinde alması ve Kudüs'e geri getirmesi hadisesiyle başladığı için Eracles¹⁶ adıyla bilinen bu 54 nüsha, sırasıyla 1231, 1261 ve Akka Zeyli denen ve 1291 yılında Akka'nın düşüşüne dek devam etmektedir. Çok sayıda interpolasyon ve ekstrapolasyon barındıran, içerik ve dil bakımından zengin bir çeşitlilik arz eden zeyiller bu nüans yüzünden kesin bir tarihyazımını zorlaştırdığı kadar, farklı perspektifler sunması avantajını da

16 *Les anciennes estoires dient que Eracles qui fu mout bons crestiens gouverna l'empire de Rome.* (Eski hikayatta, iyi bir Hristiyan olan Heraclius'un Roma İmparatorluğu'nu yönettiğinden bahsedilir.)

beraberinde getirmekte ve ülkemizin Ortaçağ Tarihi kürsülerinde çalışılacak bakir bir alan sunmaktadır.

Kroniğin tercümesi sırasında bu zenginliği yansıtmak, eserin iç bütünlüğünü muhafaza etmek amacıyla yazarın kullanmış olduğu kimi sözcükleri ve terimleri aynen muhafaza etmeyi ve bunlara dipnotlarda açıklama getirmeyi uygun gördük. Örneğin halife, kadı gibi belirli din adamlarına Hristiyan hiyerarşisinden örnekle getirilen isimlendirmeleri aynen aktardık. Öte yandan Frankların kimi Müslüman hükümdar ve komutanlara taktıkları isim ve lakapları, bunlarla başka yabancı kaynaklarda karşılaşacak okuyucular ve tarihçilerimiz tarafından kolaylıkla tanınması amacıyla, aynen yansıtmayı tercih ettik.

Li Ordres de Chevalerie

Metin içinde V. Fasılda Selahaddin Eyyubi'nin şövalye yapılışına dair anekdotla alakalı olarak zeyillerin kaleme alındığı 13. yüz-yıl başlarında oldukça rağbet gören bir rivayete dayanan ve 1187 yılında Selahaddin Eyyubi'ye esir düşen Hugues de Tabarie adlı soyluya atfedilen *Li Ordres de Chevalerie* şiiri ve tercümesini de kitabın sonuna ekledik.

Esas alınan nüshaya göre 496 veya 502 sekiz heceli mısra ölçüsüyle yazılan şiirin tarihi önemi, edebi öneminin oldukça önünde yer almaktadır.

Günümüze dek ulaşan 16 el yazmasında nazım, 4 el yazmasında nesir halde bulunan şiirde Trablus Kontu III. Raymond'un üvey oğlu II. Hugues de Saint-Omer'in 1187 yılında Selahaddin'e esir düşmesi, sultanın isteği üzerine ona şövalye olmak için yapılması gerekenleri anlatması ve şövalye yapısı anlatılmaktadır.

Şair, büyük olasılıkla, Haçlılarca kafir addedilen Selahaddin'in, Kutsal Toprakları, Kudüs'ü ve Gerçek Haç'ı Hristiyanların elinden ancak şövalye payesi alarak ve şövalyeliğin sırlarına vakıf olarak alabileceği fikrini aşılamaaya çalışmış görünmektedir.

Öte yandan Müslümanlara şövalyelik payesi verilmesi dönemin literatüründe çok da alışılmadık bir durum değildi. Nitekim Aslan Yürekli Richard'ın III. Haçlı Seferi'ni konu alan ve *Itinerarium Regis Ricardi* isimli kronikte Onfroy de Toron'un Selahaddin'e şövalye payesi verdiği aktarılmaktaydı. Keza Regis Ricardi'de aktarıldığı kadarıyla Richard'ın kendisi de barış müzakereleri yürüttüğü sırada tanıştığı Selahaddin'in kardeşi el-Âdil'e şövalyelik kemeri takmıştır. Bu esnada Richard ve Selahaddin'in barışı temin etmek için el-Âdil ile Richard'ın kız kardeşi arasında bir evlilik planladığı da akılda tutulmalıdır.

Yine bir başka örnekte Fransa Kralı IX. Aziz Louis'nin hayatını yazan Jean de Joinville, kroniğinde, Mısır Sultanı el-Kamil'in 1227 yılında Kutsal Roma Germen İmparatoru II. Friedrich'e gönderdiği elçisi Mısır Emiri Fahreddin'in, imparatorun eliyle şövalye yapıldığını ve Fahreddin'in o günden sonra sancağında Friedrich'in armasını taşıdığını aktarmaktadır.

Sebebi her ne olursa olsun, uzun bir zaman boyunca Batı dünyasının imgelemine meşgul eden ve Selahaddin'in adı etrafında oluşturulan aurada bu rivayetin ve şiirin etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Şövalyelik merasimine ışık tutan en erken metinlerden biri olan şiiri Paris, BnF, Français 837 tasnif numaralı el yazmasındaki nüshasından tercüme edip, Paris, BnF, Français 782 tasnif numaralı nüshadaki kopyasıyla karşılaştırarak Türkçeye kazandırdık. En az Ernoul Kroniği kadar önemi haiz eserin ileride daha ayrıntılı olarak ele alınacağını ümit ediyoruz.

/

Ahmet Deniz Altunbaş

Mart 2019, İstanbul

I. FASIL (1099-1118)

KUDÜS KRALLIĞI TARİHİ

Outremer topraklarının kroniği burada başlıyor. Baba, Oğul ve Kut-sal Ruh adına. Kudüs topraklarının ve Gerçek Haç'ın Müslümanlar tarafından Hıristiyanların elinden nasıl zapt edildiğinin hikâyesini dinleyin ve anlayın. Ancak sizlere bunu anlatmadan önce Godefroy de Bouillon'dan itibaren Müslümanları mağlup edip, topraklarını fetheden tüm kralları ve beyleri, onlarla birlikte olan Hıristiyanları sayacağım.

Godefroy de Bouillon kral ilan edilmişti fakat taç takmamış, İsa Mesih'in taktığı tacı takmayı reddetmişti. Godefroy 13 yıl hükümdarlık yaptı ve hiç çocuğu olmadı. Baudouin¹ adında bir kardeşi vardı. Kral öldükten sonra toprakları ona kaldı. Kudüs'te taç takıp 9 yıl hüküm sürdü. Kardeşi Godefroy gibi, Kral Baudouin'in de hiç çocuğu olmadı. Böylece o öldüğünde toprakları kuzeni, Baudouin adlı Edessa² kontuna kaldı. O da tahtta 20 yıl oturdu.

Bu Baudouin'in 4 kızı oldu, ama hiç erkek çocuğu doğmadı. Müslümanlara karşı giriştiği bir muharebede tutsak düştü ve zindana atıldı. Ülkenin baronları bunu duyunca çok müteessir oldular ve yola düşerek fidye toplayıp ödemek üzere Müslümanlara götürdüler. Fidyenin bir bölümünü ödediler, kalanı için de rehine bıraktılar. Rehinerler arasında Kral Baudouin'in kızlarından biri de vardı. Kral,

1 I. Baudouin adıyla tahta çıktı.

2 Edessa veya Rohais Kontluğu, Urfa ve çevresinde kurulan Latin devletlerindendir. Bourcq namıyla bilinen Baudouin de Rethel, 1100-1118 yılları arası Edessa Kontluğu, 1118-1131 yılları arasında Kudüs Krallığı yaptı.

fidyeyi ödeyip rehineleri geri aldığı zaman, rehin verilen kızının Müslümanlar tarafından tecavüze uğradığını öğrendi. Kızı geri geldiği zaman, ailesi onu evlendirmek istedi. Ancak o hiçbir baronun kendisini almayacağını ve rahibe olmak istediğini söyledi. Kral bunun üzerine kızını, İsa'nın Lazarus'u hayata geri döndürdüğü Beytanya'da bir manastıra verdi. Kralın kızı³ burada rahibe oldu. Kızlarından diğeri Antakya prensesi⁴ olurken, bir başkası daha sonra Trablus Kontesi⁵, dördüncüsü⁶ ise Kudüs kraliçesi oldu.

Ancak size Kudüs'ün beylerini ve krallarını anlatırken, Tapınak Şövalyelerinden ve nasıl kurulduklarından bahsetmek istiyorum. Çünkü o zamana kadar Tapınak Şövalyeleri yoktu.

3 Kralın manastıra kapanan kızının adı Juete veya Yvete'tir.

4 Alix, 1126 yılında Antakya prensi II. Boemondo ile evlendi.

5 Hodierne, Trablus Kontu II. Raymond ile evlendi. Kronikte anlatılan baş karakterlerden Trablus kontu III. Raymond bu evlilikten doğmuştur.

6 Melisende, 1129 yılında Kudüs kralı Foulques d'Anjou ile evlendi.

II. FASIL

1118

TAPINAKÇILARIN ORTAYA ÇIKIŞLARINA DAİR

Hıristiyanlar Kudüs'ü fethettikleri zaman içlerinden birkaç şövalye Kutsal Kabir Kilisesi'ne⁷ gitti ve onları dört yandan başkaları takip etti. Ve bunlar Kutsal Kabir Manastırı'na biat ettiler. Aralarındaki iyi şövalyelere danıştılar, istişare ettiler ve "Bizler kendi topraklarımızdan, dostlarımızdan vazgeçtik, Tanrı'nın yasası için, onun adını yüceltmek ve savunmak için buraya geldik. Yemeyi, içmeyi ve hiçbir iş yapmadan para harcamayı bıraktık, silah çatismaktan vazgeçmedik, topraktan ihtiyacımız kadarını aldık, silah kullanmadığımız zaman bir rahibin buyruklarına boyun eğdik . İstişare edelim ve içimizden birini Üstad-ı Azam seçelim, o da bize tarikatımızın izniyle gerektiği zaman savaşta önderlik etsin," dediler.

O sırada Kral II. Baudouin hükümdardı. Ona gittiler ve "Majesteleri, Tanrı aşkına bize nasihat edin, böylece topraklarınızı korumak için, bize savaş meydanında önderlik etmek üzere aramızdan bir Üstad-ı Azam seçelim," dediler. Kral duyduklarından çok hoşnut oldu ve onları memnuniyetle dinleyip, nasihat verebileceğini söyledi.

Böylece kral, topraklarındaki patriklere, başpiskoposlara, papazlara ve baronlara şûra toplamaları emrini verdi. Toplanan şûradaki herkes, bunun yapılmasının yerinde olacağına hemfikir oldu. Kral böylece onlara topraklar, kaleler ve köyler bağışladı. Ardından kral ve maiyeti Kutsal Kabir Manastırı'na gittiler, orada şövalyeler kralın

7 Ortodokslar tarafından Yeniden Diriliş Kilisesi de denen, Hazreti İsa'nın mezarının da bulunduğu kilise.

hükmdnden çıktılar, Kutsal Kabir'i terk ettiler ve giysilerinin üzerine kutsal kabir işaretini takmaya başladılar. Kutsal Kabir kıyafeti üzerindeki işaret Hospitalier Şövalyelerinin giydiğine benzer, iki kollu, kırmızı renkli bir haçtı. Böylece tüm Tapınak Şövalyeleri kırmızı renkte giyinmeye başladılar. Hospitalier Şövalyeleri ise Tapınak Şövalyelerinin aldığı sembollerini çıkardılar ve Bauçant⁸ denen işareti taktılar.

Şimdiyse, onlara neden Tapınakçılar dendiğini anlatacağım. Kutsal Kabir'i terk ettikten sonra artık binaları yoktu. Kralın Kudüs şehrinde 3 görkemli binası vardı: Biri yukarıda Davud Kulesi'nde, ikincisi Davud Kulesi'nin aşağısında, üçüncüsü ise Tanrı'ya kurbanların sunulduğu Tapınak⁹ önündeydi. İçlerinden en ihtişamlısı olan bu yapıya Süleyman'ın Tapınağı deniyordu. Krala, bu binayı kendilerine tahsis etmesi için yalvardılar. Kral Süleyman Tapınağı denen bu binayı onlara ihsan etti, böylece şövalyeler orada yerleşik olduklarından Tapınak Şövalyeleri adını aldılar. Kudüs tacını takarken kral buradan da geçirdi. Daha sonra yanında Müslümanların şehri ele geçirdikleri zaman yıktıkları güzel ve ihtişamlı bir yapı inşa ettirdiler. Bu yapı o kadar güzeldi ki kral bile kendisine saray olarak burayı istemişti.

Böylece Tapınak Şövalyelerine o günden sonra Tapınakçılar dendi.

8 Eski Fransızca: siyah-beyaz.

9 Hz. Süleyman'ın tapınağı.

III. FASIL

1129-1169

AMAURY'NİN KRAL OLUŞUNA DAİR

Tapınak ve Hospital Şövalyelerinden bahsettikten sonra, Kral II. Baudouin'den ve evlendirdiği en büyük kızından söz edeceğiz. Kral, baronlarına kızının kiminle evlenmesi gerektiğini danıştıktan sonra, kendisinden sonra kral olacak kişiyle evlendirmeye karar verdi. Kralın müşavirleri ona Anjou'da Foulques adında, tam aradığı gibi soylu bir kont olduğunu söylediler. Kral baronlarının tavsiyesi üzerine bu yönde karar aldı ve kızını ona verdi. Foulques'un önceki hanımından¹⁰ bir kız çocuğu olmuştu.¹¹ Bu kız çocuğu Kont Thierry de Flandres ile evlendi ve ileride Flandres kontu Philippe'in, Boulogne kontu Mathieu'nün ve Hainaut kontesi Marguerite'in annesi oldu. Marguerite ise Kont Baudouin de Flandres'in¹² ve daha sonra Konstantinopolis imparatoru olan Henri d'Anjou'nun¹³, Namur kontluğunu amcası Namur kontuna kaptıran, sonradan amcasının hanımı Ermesinde'nin elinden kontluğu alan Kont Philippe'in¹⁴ ve Kral Philippe'in¹⁵ karısı, Kral Louis'nin¹⁶ annesi Fransa kraliçesi Isabelle de France'ın¹⁷, kontes Yolande de Namur'ün annesiydi. Yolande ise Kont Pierre d'Auxerre¹⁸ ile evlendi.

10 Maine kontu Elie'nin kızı Erembourg du Maine.

11 Sibylle d'Anjou.

12 Hainaut kontu ve Konstantinopolis Latin İmparatoru VI. Baudouin.

13 İkinci Konstantinopolis Latin İmparatoru.

14 I. Philippe de Namur.

15 Fransa kralı Philippe Auguste.

16 VII. Louis.

17 Isabelle de Hainaut.

18 II. Pierre de Courtenay.

Yolande'nin çocukları Kont Philippe de Namur¹⁹, Konstantinopolis Latin İmparatoru²⁰, Henri de Namur, Hainaut hanedanının son varisi İmparator Baudouin²¹, Kontes Marguerite de Vianden, Macaristan kraliçesi Yolande, Kont Gaucher de Bar'ın karısı Elisabeth de Montaigu ve Vatache²² topraklarının senyörü Theodoros Laskaris ile evlenen Marie de Courtenay, Eléonore, Geoffroi de Villehardouin ile evlenen ve Mora prensesi olan Agnes'ti. Yolande'nin Sibylle de Beaujeu adında bir kız kardeşi vardı. Sibylle'in 3 çocuğu oldu: Humbert de Beaujeu²³, Guichard ve Champagne kontesi Agnes.

Şimdi bu konuyu burada noktaladıktan sonra, size Outremer topraklarında bulunan Foulques d'Anjou'dan bahsedeceğiz. Kral II. Baudouin ölünce²⁴ Foulques ile karısı²⁵ Kudüs'te taç giydiler. O zamanlar Aşkelon hala Müslümanların elindeydi. Aşkelon, Kudüs'e 12 fersah²⁶ uzaklıkta deniz kenarında bir şehirdir.

Bu kral zamanında²⁷, Kral Philippe'in²⁸ babası Fransa Kralı Louis²⁹, Konrad³⁰ adlı Almanya imparatoru ile beraber Kutsal Topraklara gitti. İkisi de Kutsal Topraklara karadan gittiler. Satelie'de³¹

19 Philippe II de Courtenay-Namur.

20 Robert de Courtenay.

21 Latin imparatoru II. Baudouin de Courtenay.

22 1204'teki Latin istilasından sonra kurulan İznik İmparatorluğu.

23 V. Humbert.

24 Baudouin, 1131 yılında öldü.

25 Melisende.

26 Fersah. Lieu olarak geçen fersah, bölgeden bölgeye değişmekle birlikte el yazmasının kopyalandığı Picardie bölgesi esas alındığında 1 lieu 2250 Toise (1,949 metrelik ölçü birimi) uzunluğa karşılık gelmekte olup, bu da 4,385 kilometre mesafeye tekabül eder.

27 Bu kısımda Kudüs kralı Foulques'dan bahsedilmesine karşın, Foulques 1144'te öldüğünden bu hatalı bir tarihlendirmedir. Kral VII. Louis ve III. Konrad Kutsal Topraklara II. Haçlı Seferini düzenlendiklerinde tahtta III. Baudouin (1144-1163) bulunmaktaydı.

28 Fransa kralı Philippe Auguste.

29 Fransa kralı VII. Louis.

30 Almanya kralı III. Konrad.

31 *Satelite*, Frankların Antalya'ya verdikleri isim. Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmasında *Sathelio* olarak geçmektedir.

orduda büyük bir kıtlık ve yokluk görüldü. 5 fasulye 1 denier³² karşılığında satılıyordu.³³ Açlıktan kıvrananlar ayakkabılarındaki deriyi ve ölen atlarını yediler. Kral ve imparator yolculuklarına böyle devam ettiler ve Kudüs'e gelip, hac görevlerini yerine getirdiler. Hacı olduktan sonra şûralarını topladılar ve soylu kişiler olduklarını, Müslümanların topraklarını fethetmeden asla geri dönmeyeceklerini söylediler. Onların önderliğinde Kutsal Topraklardaki tüm askerler toplandılar, kral ve imparatorun ordularına katılarak Dimaşk üzerine yürüdüler. Dimaşk'ı kuşatıp civardaki toprakları ve bahçeleri yağmaladılar, fakat şehre hiçbir zarar veremediler. Zira denildiğine göre Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri orduyu geri döndürmek için yük katarlarına sahte bezant³⁴ yüklemişlerdi. Onların önerisiyle tüm ordu geri döndü ve Kudüs topraklarına gelerek Aşkelon'u kuşattı. Surları uzun zaman zorladılar fakat hiçbir şekilde aşamadılar. Ordu şehri alamadığı için ayrılmak zorunda kaldı.³⁵ İmparator, izin isteyip karayoluyla Almanya'ya yola çıktı. Kral Louis ise deniz yoluyla Fransa'ya geri döndü.

Bu isimlendirmeye, II. Haçlı Seferini konu alan *Gesta Ludovici VII. regis, filie Ludovici Grossi* adlı el yazmasında da rastlanmaktadır. Sefer sırasında VII. Louis'nin sekreterliğini üstlenen Saint-Denis Manastırı keşişlerinden Odon de Deuil'ün *De Ludovici VII profectio in Orientem* ve Guillaume de Tyr'in *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum* adlı eserleriyle büyük paralellikler gösteren eserin yine Saint-Denis Manastırı keşişlerinden Sugerio veya Guillaume de Nangis tarafından yazılmış olması ihtimal dâhilindedir.

«*Les Turcs appellent cette ville Achalie, d'une grande montagne qui la domine et qui s'étend depuis le mont Lixodon jusqu'à la mer, vers l'île de Chypre; les Grecs l'appellent Athalique; nos Français la nommèrent Gouffre de Satalie, et ce nom lui reste encore.* (Türkler bu şehre Achalie derler, şehre hâkim olan büyük bir dağ, Lixodon dağından denize, ta Kıbrıs adasına dek uzanır; Grekler buraya Athalique derken, biz Fransızlar Satali Körfezi deriz. Bu isim halen kullanılmaktadır.)

32 Fransa ve Kutsal Topraklardaki Latin devletlerinde kullanılan para birimi. Romalıların kullandıkları Denarius esas alınarak basılırdı.

33 BNF Arsenal, 4797 tasnif numaralı el yazması, fiyat olarak 7 denier vermektedir.

34 Bezant, Ortaçağ'da Doğu menşeli altın sikkeler için kullanılan terim. Romalıların kullandığı Solidi'nin devamı olarak Bizans'ta basılan Hyperpyron isimli altın sikkayı Latin tüccarların Bizantiüs aureus şeklinde adlandırmasıyla ortaya çıkmıştır.

35 III. Konrad kuvvetleriyle Aşkelon'u 1148 yılında kuşattı, ancak Kudüs'ten ve diğer Haçlılardan herhangi bir takviye alamayınca kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı.

Kral denizde yolculuğu esnasında ilk olarak Sicilya adasında, Palermo adlı şehre ulaştı. Kral Sicilya'ya vardığında Hristiyanlar orayı Müslümanlardan alalı çok uzun zaman olmamıştı. Adayı fetheden kralın adı Roger idi ve Puglia ile Calabria'nın hükümdarıydı. Kral adaya vardığında Roger Palermo'daydı. Fransa kralının adaya geldiğini öğrendiği zaman onu karşılamaya bizzat gitti. Kraldan şatosunda kendisiyle birlikte kalmasını rica edince, kral seve seve konuğu oldu. Krala o kadar saygıyla ve hürmetle davrandı ki, kral ona bolca şükranlarını sundu.

Kral adadan ayrılmadan önce, Roger büyük bir kurnazlık tasarladı. Krala giderek ondan kendisiyle birlikte gelmesini, şatosunu gezmesini ve hazinesini görmesini istedi ve hazineden neyi isterse almasını rica etti. Kral, Roger'nin isteğini olumlu karşıladı ve onunla birlikte hazine dairesine gitti. Roger orada krala sahip olduğu tüm değerli mücevherleri gösterdi fakat kral hazineden hiçbir şey almak istemedi. Roger muhteşem güzellikte altından bir tacı aldı, krala gitti ve "Majeste, bana uyup, uymadığını görmek için bu altından tacı başıma takmanızı rica edebilir miyim?" diye sordu. İçinde hiç kötülük bulunmayan kral kendisine gösterilen saygı ve hürmet sebebiyle bu teklifi reddedemedi ki sonradan buna çok pişman olacaktı.³⁶ Tacı eline aldı ve Roger'nin başına taktı. Roger taç başına takılınca kralın önünde diz çöktü, büyük bir nezaketle teşekkür etti ve başka hiç kimseye kraldan daha yüce, daha soylu biri tarafından taç takılamayacağını söyledi. Kral bunu işitince gururu çok okşandı ve müsaade isteyerek Fransa'ya doğru yola çıktı. Kral Roger ona denize kadar refakat etti ve arkasından mücevherlerinin büyük bir kısmını taşıtarak hediye etti.

Bunları anlattıktan sonra şimdi de sıra size Kudüs'teki Kral Foulques'dan bahsetmeye geldi. Kral Foulques, ele geçiremediği Aşkelon dışındaki tüm Kutsal Toprakları yaşadığı sürece elinde tuttu ve 15 yıl hüküm sürdü.³⁷ Kral Foulques'un iki oğlu vardı, bunlardan

36 Vakanüvis, ileride bu konuya tekrar döneceğini ima etse de bu bahsi bir daha açmamıştır.

37 Yalnızca çeviride esas aldığımız Bern Burgerbibliothek MS. H. 113 tasnif numaralı el yazmasında bulunan bu tarihlendirme yanlıştır. Kral Foulques 1131-1143 yılları arasında 12 yıl hükümdarlık yapmıştır.

büyüğünün adı Baudouin, ötekinin adı Amaury idi. Kral Foulques öldüğünde tahta III. Baudouin geçti ve maiyetindeki beylerin tavsiyesiyle Konstantinopolis'e İmparator Manuel'e elçi gönderdi ve evlenmek üzere, imparatorun kızı olmadığı için, yeğenlerinden birini göndermesini istedi. İmparator bu evliliği memnuniyetle kabul etti. Yeğenin adı Theodora'ydı. Kral Baudouin'in bu evlilikten hiç çocuğu olmadı.

Kral Baudouin zamanında Aşkelon muhasara edildi ve Hristiyanlar şehri Müslümanların elinden aldılar.³⁸ Kral şehri fethedince kardeşi Amaury'ye verdi ve ayrıca onu Yafa kontu yaptı. Buradan üç fersah uzaklıkta Gadres³⁹ isimli yerde Tapınakçılara bir kale bağışlandı. Bu kale karısı başka bir barona kaçınca sarayı üzerine yıkan Samson'un Kalesi'ydi. Kral buraya 2 fersah uzaklıkta Daron⁴⁰ adında bir kale daha inşa ettirdi. Bu kale Mısır topraklarına girerken takip edilen yolun girişindeydi.

Yafa kontu Amaury, Edessa kontunun⁴¹ kızını karısı olarak aldı.⁴² Bu kadının Josselin adında bir de erkek kardeşi vardı. Babası öldükten sonra Edessa kontu oldu. Müslümanlar onun üzerine yürüdüklerinde yurdundan kaçtı.

Şimdi de onun topraklarındaki şatoları ve şehirleri sıralayacağız. Kontluk topraklarında Edessa şehri, Montferrant⁴³ şehri, Büyük Cesaire⁴⁴, Camele⁴⁵ ve Aziz İbrahim'in doğduğu Hamam⁴⁶ şehri bulunur. Bu topraklar Antakya ile Trablus arasındadır. Kontluğun sınırları içinde Hospitalier Şövalyelerinin 2 şatosu bulunur, bunlardan birinin adı Krak des Chevaliers, ötekisi Mergat Kalesi'dir.

38 Aşkelon 8 aylık bir kuşatmadan sonra 22 Ağustos 1153'te Haçlıların eline geçti.

39 Gazze.

40 Bu kale Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı yazmada, Lezarum, Bibliothèque de Berne, MS. 340 tasnif numaralı yazmada Lacarum olarak geçmektedir.

41 Edessa kontu II. Josselin.

42 Bahsi geçen kişi II. Josselin'in kızı Agnès de Courtenay'dır.

43 Suriye'nin kuzeyindeki Baarin şehri.

44 Şeyzar.

45 Homs.

46 Harran.

Tapınak Şövalyelerinin ise Chastel Blanc⁴⁷ adlı bir kalesi vardır. Burada Hristiyanlar ve Müslümanlar sık sık harp ederler.

Kont Josselin topraklarını kaybettiği zaman, Kudüs topraklarına, Kral Baudouin'e gitti. Kral ona limanı zincirle kapatılmış Akka⁴⁸ ve civarındaki toprakların gelirini bağışladı. Kral Baudouin 15 yıl⁴⁹ hükümdarlık yapıp öldükten sonra, karısından ayrıldığı için bu topraklar elinden alındı. Krallık ölünce taht Yafa kontu Amaury'ye geçti.

Şimdi de size, ölen Kral Baudouin'in karısı Theodora'dan bahse-deceğim. Kocasının ölümünden sonra gelir olarak Akka'nın gelirleri ona tahsis edilmişti. Orada Konstantinopolis'teki yakın dereceden kuzenlerinden Andronikos adında biriyle karşılaştı. Kuzeni draho-masını⁵⁰ elinden alıp, onu Müslümanların topraklarına götürdü ve ölene kadar orada tuttu. Bundan sonra Andronikos Konstantinopolis'e geri döndü. İmparator Manuel onun topraklarına girdiğini öğrenince yeğenine⁵¹ yaptıklarından ötürü tutuklatıp, zindana attırdı. Bu Andronikos onun da yakın kuzeniydi ve iki kardeş çocuklarıydı.

Şimdi de size, niçin Andronikos'tan bahsettiğimi açıklayayım, çünkü Fransızların Konstantinopolis'e gidip, orayı ele geçirmesine sebep olan kötülüğü o yapmıştı. Eğer yeterince yerim ve zamanım olursa, size bu fenalığı neden ve nasıl yaptığını anlatacağım.⁵²

Şimdiyse bunu bir kenara bırakıp, krallığı kardeşinden miras alan Yafa kontu Amaury'den bahsedelim. Topraklarındaki tüm baronlara

47 Safita Kalesi.

48 Yazar, bir su yolu veya limana girişi zincirle kapatarak, giriş vergisi toplama hakkına vurgu yapmaktadır. Cainage adı verilen bu vergi Kudüs Krallığı'nın kurumlarının teşkil edildiği kanunların bir araya getirildiği, Assises de Jerusalem, 2. cilt, 43. sayfada detaylı şekilde anlatılmaktadır.

49 Kral Foulques'un krallık ettiği tarihlerde olduğu gibi Baudouin'in tahtta olduğu tarihte de yanlışlık bulunmaktadır. Baudouin 1145-1163 arası olmak üzere 20 yıl tahtta kaldı.

50 Yahudilik ve Hristiyanlıkta gelinin ailesinin damada verdiği para veya mal.

51 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı yazmada hatalı şekilde "yeğeni" yerine "annesine" ibaresi düşülmüştür.

52 Ernoul, gerçekten de Andronikos'tan ve İstanbul'un Latinlerce ele geçirilmesine muhtelif fasıllarda yer vermektedir.

buyruk gönderip, tacı Kudüs'e getirmelerini emretti. Tüm baronları orada topladı ve beyleriyle istişare etti. Beyleri aralarında istişare ettikten sonra ona döndüler ve "Efendimiz, bizler sizin kral olmanız gerektiğini iyi biliyoruz, fakat şu an evli olduğunuz kadından⁵³ ayrılacağınız güne dek tacı sizin takmanız hususunda bir türlü anlaşmaya varamadık. Zira Kudüs gibi şanlı bir şehrin kraliçesi öyle bir kadın olmamalıdır," dediler. Kral orada adamlarının ve saray şûrasının⁵⁴ tavsiyesine karşı çıkamayacağını gördü ve karısından boşandı. Karısından boşanınca, onu topraklarındaki baronlardan birine, Hugues d'Ibelin'e⁵⁵ verdi. Ancak bunu yaptıktan sonra tacı takabilirdi. Amaury'nin bu kadından biri erkek, biri kız 2 çocuğu olmuştu. Oğlunun adı Baudouin, kızının adı Sibylle'di.

Amaury tahta geçince, maiyetindekileri topladı ve şûrada evleneceği kadın konusunda onların görüşünü aldı. Beyleri krala başka hiçbir yerde Konstantinopolis İmparatoru Manuel'in ailesindeki bir kadından daha iyi bir eş bulamayacağını, başka kimsenin ondan daha çabuk yardıma, desteğe gelemeyeceğini, kimsenin ondan daha fazla askere ve paraya sahip olmadığını söylediler.

Kral adamlarının tavsiyesi üzerine Konstantinopolis'e, İmparator Manuel'e elçi gönderdi ve ondan en yakın akrabasını kendisine evlenmesi ve Kudüs kraliçesi yapması için göndermesini rica etti. İmparator buna çok memnun oldu ve ülkesindeki en zengin ve kendisinden sonraki en asil kişinin, kendisinin de yakından kuzeni olan kızını gelin adayı olarak tayin etti. Bu asil kişinin adı Protesavasto'ydu. Protesavasto⁵⁶ Fransızcada "tüm kontların en yücesi" anlamına geliyordu. Kızının ismi ise Maria'ydı.⁵⁷ İmparator gemiler ve kalyonlar donatarak,

53 Urfa kontu II. Josselin'in kızı, Renaud de Mares'in dul hanımı Agnes de Courtenay. Amaury onunla evlendiği sırada, Agnes ikinci evliliği için Hugues d'Ibelin ile nişanlıydı.

54 Kudüs Krallığı'nda verasete dayalı bir monarşi olsa da krallığın senyörlerinden müteşekkil *Haute Cour* adlı şûranın kralı onaylaması zorunludur.

55 I. Balian'ın oğlu Hugues d'Ibelin. Hugues, Agnes ile Yafa kontu ile evliliğinden önce evlenmiş olmalıdır.

56 Protovestiaros. İmparatorun elbiselerinden sorumlu görevli. Söz konusu kişi Andronikos Komnenos'un oğlu İoannis Dukas Komnenos'tur.

57 Maria Komnenos.

içlerini altın, gümüş ve değerli ipekli kumaşlarla, askerlerle doldurttu ve yeğeniyle birlikte Kudüs kralına gönderdi. Zamanı gelip rüzgârı yakaladıklarında Konstantinopolis limanından hareket ettiler ve Akka'ya geldiler. Gemiler varınca kral onları Sur'a getirtti ve kraliçeye tacı taktı. Bu kraliçeden Isabelle adında bir kızı oldu.

Şimdi yeniden asil ve bilge bir adam ve yiğit bir şövalye olan Kral Amaury'ye dönelim ve onun zamanında vuku bulan maceralardan bahsedelim. Kral bir gün ordusunu toplayıp Mısır toprakları üzerine yürüdü ve Dimyat'ı kuşattı.⁵⁸

O günlerde Mısır'da sultan yoktu, onun yerine Mulaine⁵⁹ adında bir bey hüküm sürüyordu. Ülke halkı ona adeta Tanrıymış gibi muamele ediyordu. Ülkesinde birisi hastalandığında, onu sarayının önüne taşıyorlar, şatosunun önünde çığırıp, bağıryorlardı. Dışarıdakilerin sesini duyduğunda aşağı iniyor, hastanın bir kolunu pencereye dayıyordu. Hasta kişi iyileştiğinde insanlar onun sayesinde şifa bulduğuna inanıyordu. Bu Mulaine şövalye değildi ve silah kullanmayı bilmezdi fakat halk tarafından o kadar çok sevilir ve kendisinden o kadar çok çekinilirdi ki kimse ona el kaldırmaya cüret edemezdi. Ondan o kadar korkuluyordu ki ülke üzerinde, halk üzerinde mutlak hüküm sürüyor, Mısır ve İskenderiye topraklarının tüm geliri Babilonya⁶⁰ şehri yakınlarındaki Kahire adındaki şehirde bulunan şatosuna akıyordu. Onun zamanında Kahire'deki kalesinde topladığı bu dağ gibi hazine, Konstantinopolis imparatoru hariç, başka hiçbir soylu kişinin elinde yoktu.

Bu Mulaine, Hristiyanların topraklarına girdiğini ve Dimyat'ı muhasara ettiğini duyduğunda Nübye kralına yardımına gelmesini buyurdu. Nübye kralı bu emre riayet etti. Ve Dımaşk topraklarında

58 Kral Amaury'nin 1163-1168 arası düzenlediği Mısır seferi.

59 El yazmasında Mulaine, Mulane veya Moula olarak geçen bu sözcük Molla karşılığında kullanılmaktadır. Bahsi geçen kişi Selahaddin Eyyubi'nin tahttan indirdiği son Fatımi halifesi el-Âdîd'ın veziri Şâver b. Mücîr'dir. Selahaddin tarafından esir alınan Şâver, Nureddin Zengi'nin komutanlarından Şirkuh'un emri ile öldürülmüştü.

60 Babilon, Babilonya, Kahire yakınlarındaki antik bir şehirdir. Ortaçağ'da önemli bir kale olan Babilon, Kahire kurulduktan sonra eski önemini yitirdi.

yaşayan Müslümanlara derhal gelmelerini emretti. Onlar da bu emre uydular. Kudüs kralı, üzerine gelen bu kalabalık orduyu işittiğinde Mısır'da daha fazla kalmaya cesaret edemedi, kuşatmayı kaldırarak Kudüs topraklarına geri döndü. Kral muhasarayı kaldırıncı Mulaine askerlerine bolca para dağıttı ve yardımına gelen Müslümanlara kıymetli hediyeler verdi. Onlara hizmetleri karşılığında o kadar çok hediye ve para dağıtmıştı ki artık daha fazlasını kabul edemediler. Mulaine onlara teşekkür ve şükranlarını sunduktan ve topraklarına geri gitmeleri için izin verdikten sonra ülkelerine döndüler.

Size Mulaine'den yeterince bahsettik, ileride zaman ve fırsat olursa Kahire'deki şatosunda nasıl katledildiğini anlatacağız.

Kral Amaury Dimyat muhasarasını kaldırdıktan dört yıl sonra ordusunu topladı ve yeniden Mısır topraklarına yürüdü ve Balbais⁶¹ adında bir şehri kuşattı. Burayı kılıç zoruyla zapt etti ve deniz kıyısında olmadığı için elinde tutamayacağından, yıktırdı. Eğer deniz kenarında olsaydı, şehri yıktırmaz, tahkim ettirirdi. Böylelikle ülkeyi yağmaladı, şehirden çıkan insanları, bir şövalyenin atının çıkamayacağı derinlikte bir gölette boğarak öldürdü. Öldürülen kişiler böyle katledildi. Kral şehirle birlikte bol miktarda altın ve gümüş, top top kıymetli ipekli kumaşlar, hayvan, erkek, kadın, çocuk esir ele geçirdi. Ele geçirilen ganimet o kadar yüklüydü ki kimseler gözünü bu servetten alamıyor, mucize gibi görünüyordu. Kudüs topraklarına beraberlerinde bu ganimetlerle birlikte döndüler.

Şimdi de size Kral Foulques'un kızı ve Kral Amaury'nin kız kardeşini karısı olarak alan Kont Thierry de Flandres'dan⁶² bahsedeceğim. Kont ve karısı hac yolculuğuna çıktılar ve Kutsal Topraklara, Kudüs'e geldiler.

Oraya vardıklarında, bunu öğrenen kral onları karşılamaya gitti, huzuruna kabul ederek, Flandres kontu gibi soylu birini ve kız kardeşini şanlarına yaraşır şekilde karşıladı.

61 Bilbeys Kalesi 4 Kasım 1168'de düştü ve halkı tamamen katledildi.

62 Flanders kontu Thierry d'Alsace, Anjou kontu ve Kudüs kralı Foulques'un kızı Sibylle ile evlidir.

Kont ve karısı Kudüs'e gittiler ve hac vecibelerini yerine getirdiler. Bunu yaptıktan sonra kontes Beytanya'ya, kocasına bağlı bir manastıra istirahat etmeye gitti. Kont ise günlerini kralla birlikte, seyahat ederek geçiriyordu. Kont Beytanya'ya geldiğinde hanımı kontese gitti ve "Hanımım, hazırlanınız, Flandres'a geri dönüyoruz," dedi. Hanımı ise kendisiyle denizler ötesine geçmek istemediğini, Flandres'a asla dönmeyeceğini söyledi. Ne kocası onun kalmasına izin verdi, ne de karısı geri dönmeye razı oldu. Kont onu ikna edemeyeceğini görünce, krala ve piskoposa gidip, olanları bir bir anlattı ve ne yaptıysa karısını manastırdan çıkaramadığını, ne söyleyip ne yapacağını bilmediğini söyledi. Onlardan karısının yanına gitmelerini ve ellerinden geleni yapıp, başarabilirlerse kendisiyle birlikte Flandres'a dönmeye ikna etmelerini rica etti.

Kontla birlikte karısının kapandığı manastıra gittiler. Kontes onların kendisi için geldiğini öğrenince, başrahibeye gitti ve ondan rahibe kıyafetine girmesini kabul etmesini istedi. Başrahibe bu isteğine olumlu cevap verdi. Kocası, kral ve piskopos konuşmak için geldiklerinde, onu rahibe elbiselerine bürünmüş halde buldular ve duruma oldukça üzüldüler. Piskopos ona gitti ve bunu yapamayacağını, kralın da buna razı gelmediğini söyledi. Piskoposa ve krala yalvararak, konttan ricacı olmalarını ve kendisini manastırda bırakmaya ikna etmelerini istedi. Kral ve piskopos onu kırmayıp, konttan karısına izin vermesini istediğinde, ayaklarına kapanıp onlara dualar etti ve Tanrı'ya şükrederek, kocasının nedamet getirmek için manastırda kalmasına anlayış göstermesi için dualar etti ve kötü bir maksatla kalmayacağını, kendini dine adayacağını söyledi.

Kont bunu görünce büyük bir üzüntüye kapıldı ve karısının iyiliği için içi merhametle doldu, kralın ve piskoposun ricaları kalbini yumuşattı ve karısına manastırda kalması için izin verdi. Karısı manastıra yerleşince, kont karısı, kral ve piskoposla vedalaşarak Flandres'ın yolunu tuttu. Geri döndüğünde çok geçmeden vefat etti. Yerine geçen oğlu⁶³ Philippe, Flandres kontu oldu. Öte yandan kontes

63 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmasına göre kardeşi. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranfey.org>

rahibe oldu ve dindar bir yaşam sürdü. Başrahibe ve rahibeler kontes için Tanrı'ya dualar ederek, başrahibenin onu manastıra kazandırmasından dolayı şükrettiler ve başrahibenin yerini almasını istediler. Kontes Tanrı'nın izniyle başrahibe olmak istemediğini, oraya başrahibe olmak için değil, talebeşi olmak için geldiğini söyledi.

Flandres kontesini anlattıktan sonra size şimdi de Loire'daki Gien senyörünün kardeşi, Outremer diyarına giden Renaud⁶⁴ isimli şövalyeden bahsedeceğiz.

Yolculuğunun sonuna vardığında Antakya prensi vefat etmişti ve arkasında karısı⁶⁵ ile Boemondo adında küçük bir oğlu kalmıştı. Kudüs kralı, Fransa'da doğan asil ve soylu bir şövalye olan Renaud'un geldiğini duydu. Dul kalan kuzeni Antakya prensesini koruyup gözetmesi, topraklarına sahip çıkıp, idare etmesi için onunla evlendirmeyi düşündü. Bu hususta adamlarına danıştığında, beyleri onay verdiler. Bunun üzerine kuzenini şövalyeye verdi. Şövalye evlenmeyi kabul etti ve nikâhları kıyıldı. Şövalye o günden sonra Prens Renaud adını aldı.⁶⁶ Eserimizin ilerleyen bölümlerinde yerimiz ve zamanımız oldukça onun yaptıklarından ve ölümünden bahsedeceğiz. Renaud prens olduktan sonra ne renkli ipekten elbiseler, ne de kürk giydi.

Prens Renaud'dan bahsettikten sonra şimdi de Babilonyalı Mulaine'den söz edeceğiz. Kudüs kralı Dimyat'ı kuşattığında Dimaşklı Müslümanları yardıma çağırmıştı. Askerler Mulaine kendilerini gönderdikten sonra başka askerlerle toplandılar ve Mısır'a gidip, Mulaine'in üzerine yürüdüler. Ve İskenderiye, Dimyat ve bunların çevresindeki topraklar dâhil Mısır'ın büyük kısmını ele geçirdiler.

Mulaine Müslümanların topraklarını ele geçirdiğini görünce, Kudüs kralına haber gönderdi ve Tanrı aşkına yardımına yetişmesini istedi ve eğer kendisini kurtarabilirse ona toprak vermeyi ve yardıma gelen herkese haraç vermeyi kabul etti. Kralın kendisine yardıma

64 Renaud de Châtillon.

65 Antakya prensesi Constance.

66 Renaud de Châtillon, Antakyalı Konstans ile 1153'te evlendi. Prens öldükten sonra Renaud, Kerak del Montreal senyörünün kızı Etiennette de Milly ile evlendi.

geldiği ilk günden sonra, şahsına her gün için 1000 bezant, onunla gelen emrindeki baronlardan her birine, mertebesine göre 1 bezant ödemeyi, her şövalyeye ve askere sefere katıldığı takdirde at vermeyi ve ordunun yapacağı tüm masrafları karşılamayı ve bıraktığı topraklardaki tüm yiyecekleri vermeyi kabul etti.

Kral adamlarına danıştı, şûra ona sefere çıkması tavsiyesini verdi. Fakat kral Dimaşk sultanı ile sulh yapmıştı. Sulh esnasında, yapılan anlaşmaya güvenmediği için şatolarını, kalelerini, tüm şehirlerini ve topraklarını sağlamlaştırıp, tahkim etmişti.

Bunu yapar yapmaz, ordusunu toplayarak Mısır'a gitti ve Dimyat'ı kuşatıp ele geçirdi.⁶⁷ Muhasara ettiği ilk şehir oydu. Daha sonra İskenderiye'yi aldı ve Müslümanların Mulaine'in elinden aldığı tüm toprakları yeniden fethetti ve Müslümanları o topraklardan kovaladı.

Bunun üzerine başpiskopos ve piskopos, ordudaki baronlar bir araya geldiler ve hep beraber ne yapacaklarını kararlaştırdılar. Daha sonra krala gidip, "Efendimiz, iyi yaptınız, Fransa'ya, İngiltere'ye, Almanya'ya ve tüm Hristiyan âlemine haberciler çıkarın ve bu toprakları fethettiğinizi ilan edin ve bu diyarı iskân edebileceğiniz kişiler göndermelerini isteyin," dediler. Kral böyle bir şey yapmayacağını, verdiği sözden dönmeyeceğini, ne kendisinin ne de soyundan gelenlerin dünyadaki hiç kimseye karşı böyle hıyanet ve fenalık işleyeceğini söyledi. Piskopos ve başpiskopos günahı kendilerinin üstleneceklerini ve Papa'dan bağışlanma isteyeceklerini söyledi. Kral bunun konuşulmasının bile günah olduğunu ve kesinlikle böyle bir şey yapmayacağını söyledi.

Bundan sonra topraklarından çıkmak için müsaade istemek üzere Mulaine'e gitti. Mulaine, krala imdadına yetiştiği için şükranlarını sundu. Ve yardımına geldiği için Akka'ya her yıl vergi olarak 20 bin bezant göndermeyi vaat etti. Daha sonra krala ve tüm orduya sözleştiklerinden daha yüksek bir ücret olarak Kudüs'ten yola çıktığı günden itibaren, Mısır topraklarında ve Kudüs topraklarına dönüş

67 Nureddin Zengi'nin Mısır'a başında Şirkuh ile bir ordu göndermesi üzerine Şâver ile olan ittifak gereği düzenlenen 1167 Seferi.
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

yolunda geçirdikleri her gün için söz verdiği ücreti ödedi. Kral ülkesine geri döndü eskisi gibi ülkesinin hükümdarlığını eline aldı.

Şimdi size Ermenistan'da Toros⁶⁸ adında bir senyörden bahsedeceğim. Bu senyör, Nuh'un gemisinin bulunduğu Büyük Ermenistan'dan değil, Antakya ve Konya arasındaki Ermenistan'dandı. Bu Toros denen zat hac yolculuğuna çıktı ve Kudüs'e geldi. Kral bunu duyduğunda ülkesindeki tüm şehirlere ve kasabalara buyruk çıkarak, kendisine gösterilen saygı ve hürmetin gösterilmesini emretti. Kralın buyruğuna karşı çıkmaksızın, emrettiği gibi yaptılar.

---

68 Ermenistan prensi I. Levon'un oğlu II. Toros.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

IV. FASIL

KUDÜS KRALLIĞINA BAĞLI ŞEHİR VE KALELER

Kudüs krallığından yola çıkıldığı zaman Antakya yönündeki ilk şehir Beyrut adlı şehirdir. Beyrut'tan sonra 9 fersah uzaklıkta Sayda şehri, Sayda'dan 7 fersah uzaklıkta ise Sur şehri bulunur. Sur'dan 9 fersah uzaklıkta Akka şehri vardır. Akka'yı geçince 12 fersah mesafede Sezariye, Sezariye'den 12 fersah uzaklıktaysa Yafa bulunur. Yafa'dan 8 fersah ötede Aşkelon şehri vardır. Aşkelon'dan 7 fersah uzaklıktaysa Mısır toprakları başlar. Aşkelon'dan 5 fersah uzaklıkta Daron adında bir kale vardır. Kudüs krallığı deniz kıyısı boyunca uzanır. Krallığın uçtan uca boyu 22 fersaktır. Krallığın sınırlarının bittiği yerden itibaren 2 fersah sonra Antakya başlar. Trablus toprakları ne Antakya'ya, ne de krallığa aittir.

Şimdi de size Ermenistan hükümdarı Dağlı Toros'tan⁶⁹ bahsedeceğim. Kudüs'e geldiği zaman kral onu bizzat karşılamaya gitti ve büyük hürmetle kabul etti.⁷⁰ Toros, kralın kendisini onurlandırmasına ve onun emriyle topraklarında kendisine gösterilen büyük saygıya şükranlarını sundu. Hac vecibesini yerine getirip, ülkesine geri dönmeden önce kralın huzuruna çıktı ve "Efendimiz, Tanrı bana bahsettiğiniz onurun karşılığında sizi de şerefliyorsun, kabul ederseniz ben de bu iyiliğinizin karşılığını ödemek isterim," dedi.

69 Kilikya Ermeni prensi II. Toros (1136-1174).

70 II. Toros'un Kudüs ziyareti diğer Latin ve Ermeni kaynaklarında bahsedilmeyen bir durum olup 1164-1167 yılları arasında gerçekleşmiş olmalıdır. Ancak Kutsal Topraklardaki kronikleşen Latin nüfus azlığı sorunu nedeniyle Nureddin Zengi önderliğinde, Müslüman dünyasındaki bölünmüşlüğü son bulmak üzere olduğu bu yıllarda böyle bir görüşmenin ve pazarlığın gerçekleşmiş olması muhtemeldir.

“Majesteleri” dedi Toros krala, ülkenize geldiğimde bazılarının Tapınak, bazılarının Hospital, başkalarının da Monte Syon dedikleri kaleyi sormuştum. Lakin topraklarınızdaki şehirlerde, kentlerde böyle bir kaleye rastlamadım. Onun yerine 3 tane tarikatla karşılaştım. Şatolarınız dışında bütün köyleriniz Müslüman ismi taşıyor. Efendimiz, dedi Toros krala, beni dinleyin ve söyleyin, Müslümanlar üzerinize hücum ettiği zaman askerlerinizi nereden topluyorsunuz?” Kral ona askerlerini kendi parasıyla topladığı cevabını verdi. “Peki parayı nereden buluyorsunuz,” diye sordu Toros, “Zira ordu düzüp, donatacak gelir görmedim,” dedi. Kral, “Eğer yapabilirsem, borç alıyorum,” diye cevapladı. “Efendimiz,” dedi Toros, “Size ve ülkenize çok acıyorum, zira Müslümanların çok arzuladığı toprakların kralısınız. Ancak ne kadar korursanız koruyun, onlar istedikleri takdirde alacaklar. Size nedenini söyleyeyim. Ülkenizdeki bütün şehirler Müslüman adı taşıyor ve içlerinde Müslümanlar yaşıyor. Olan ki ayaklanırlarsa tüm ülkenizi, yaptıklarınızı yok edebilirler. Böyle bir şey gerçekleşirse, Müslüman ordusu da ülkenize girecek ve bu hainlerin yardımını ve desteğini alacak, erzaklarını bunlardan karşılayacaktır. Müslümanlar yenildiklerinde askerleriniz bunları koruyup, gözetecektir, halbuki siz yenilerseniz aynı hainler size ihanet edip, fenalık edecektir. Bu yüzden Müslümanlar saldırdığı zaman ülkenizi savunamayacaksınız. Bana gösterdiğiniz büyük konukseverliğe karşılık ülkenize hizmette bulunması için topraklarımdan 30 bin kişi göndereyim. Hepsi tepeden tırnağa silahlı, harp etmede becerikli bu kişiler ülkenizi korusun, hem böylelikle topraklarındaki Müslümanları kontrol altına alıp, kovmanıza yardımcı olurlar ve ülkenizdeki Hristiyanların sayısı artar. Kabul buyurursanız size ilk yıl 15 bin kişi, 2 yıl sonra yine bir 15 bin kişi gönderebilirim. Böylelikle ülkenizi Hristiyanlarla doldurmuş olursunuz ve topraklarınızın ve krallığınızın tam hâkimi olabilirsiniz. Eğer Müslümanlar topraklarınıza girerlerse şehirlerinizin her yerinde seferberlik ilan edersiniz, adamlarınızın 2 parçası orduya katılır, üçüncü kısmı ise ihtiyat olarak geride kalır, ihtiyaç halinde 20 bin silahlı adamınız

olabilir. Bu size tek kuruşa mal olmayacak ve eğer hasbelkader topraklarınızı yakıp yıkarlarsa, kalanlar savaşımaya devam edebilecektir. Eğer Müslümanlar yenilirlerse artçı olarak kalanlar toplanıp, sağ kalıp ülkenizi yakıp yıkmak için yeniden geri gelecek olanların kaçış yollarını kesecek, kaçmalarına mani olacaklardır. Ülkenizi Hıristiyanlarla doldurduğunuz zaman, Müslüman ordusu asla topraklarınıza adım atamayacak. Böylelikle topraklarınızın kralı ve mutlak hâkimi olabileceksiniz.”

Kral ona teklifi ve sunduğu vaatler için çok teşekkür etti. Kral, Kudüs topraklarındaki patriğin, başpiskoposların ve piskoposların ve baronların da Ermeni senyörüne teklifinden ötürü minnetlerini ifade etmelerini emir buyurdu ve topraklarında uyulan adet ve gelenekleri anlatmalarını istedi. Çünkü Ermeni hükümdarı Hıristiyan halkı göndermeden önce hangi yasa ve adetlere uyulduğunu öğrenmek istemişti.

Kral ve baronları Müslümanların tabi oldukları ve riayet ettikleri adet ve gelenekleri düzenlemişlerdi, yeni gelen Hıristiyan Ermeniler de kralın ordusunda hizmetinde bulunduracakları hariç, bu yasa ve adetlere tabi olacaklardı. Ruhban sınıfı buna karşıydı. Hıristiyan oldukları için, Müslümanların ödemedikleri, dîme vergisini ödemelerini istiyorlardı.⁷¹ Ermeni kralı bunu duyduğunda, böyle bir anlaşmayla kimsenin başka topraklara serf olmak için gelmeyeceğini söyledi. Ama eğer baronlar tesis ettikleri ve Müslümanların riayet ettiği adet ve gelenekleri muhafaza etmek istiyorlarsa, adamlarını yollayacağını ve itiraz etmeyeceğini söyledi. Ruhbanlar dîme vergisini almazlarsa, onların böyle bir şeye izin vermeleri asla sağlanamazdı.

Böylece Ermeni kralı, kraldan müsaade isteyerek ülkesine döndü. Fakat bu meseleyi asla sonuçlandırmadı, zira ülkesine döndükten kısa bir süre sonra öldü. O ölünce geriye iki oğlu kaldı, büyüğünün adı

71 Disme veya dîme. Eski Fransızca onda bir. Kudüs krallığında Doğu Hıristiyanları malları üzerinden cizyeye karşılık onda bir oranında vergi öderdi. Kutsal Topraklara Ermeni yerleşimci getirilememesinde Katolik din adamlarının Doğu Kilisesi'ne mensup Ermenilerden vergi almakta ısrarcı olmaları muhtemeldir ki büyük ölçüde etkili olmuştur.

Rupen, diğerinin ise Levon'du. Ülkenin toprakları eskiden Antakya prensliğini de içine alıyordu fakat günümüzde, Antakya oradan ayrılmıştır. Eğer yerim ve zamanım olursa o toprakları nasıl kaybettiklerini, eskiden taç giymiş bir kralları varken, artık ned'en olmadığını anlatacağım.

Ermeni senyörünü anlatmayı bitirdikten sonra size şimdi de Antakya prensi Renaud'dan bahsedeceğim.

O zamanlar prenses hanımı⁷² vefat etmiş, oğlu Boemondo prens olmuştu. Toprakları elinden alınınca, o da Kudüs kralına gitti. Kral onu kabul etti. Yakın zamanda Kerak ve Montreal senyörleri vefat etmişlerdi. Prens Renaud Antakya topraklarını iyi koruduğu ve iyi bir şövalye olduğu için kral onu Kerak ve Montreal topraklarının miras kaldığı soylu hanımla evlendirdi.⁷³ Kerak hanımının ilk beyinden biri erkek, biri kız 2 çocuğu olmuştu. Prens Renaud'dan hiç çocuğu olmadı. Kız çocuğu Ermenistan kralı Toros'un oğlu Rupen ile evlendi. Onfroy adlı oğlu ise annesiyle kaldı. Zamanımız ve yerimiz olduğu takdirde bu Onfroy'dan⁷⁴, hayatından ve yaptıklarından ileride bahsedeceğiz.

Onfroy'dan bahsettikten sonra şimdi de hastalanıp ölen Kral Amaury'yi anlatacağız. Adamlarına Edessa kontunun kızından olan oğlu Baudouin'i kral seçmeleri ve taç takmaları emrini verdi. Beyleri kralın bu buyruğunu yerine getirdiler. Kral, Isabelle adlı kızının annesi, hanımı kraliçe Maria'ya Nablus'u gelir olarak bağışladı. 13 yıl hüküm süren Kral Amaury bundan kısa bir süre öldü. O defnedildikten sonra oğlu Baudouin tacı takıp, kral oldu.

Fakat Amaury'nin ölümünden bahsederken, Taberiye'de, Saint-Omer Kalesi'nin komutanı olan, Taberiyeli soylu bir hanımla⁷⁵ evli bir senyörden⁷⁶ söz etmeyi unuttum. Öldüğünde arkasında 3 tane oğlu kaldı. Taberiye senyörü vefat edince, Kudüs kralı, Taberiye

72 Antakya prensesi Constance 1163'te ölmüştür.

73 Etienne de Milly. Ölen III. Onfroy de Toron'un eski karısı.

74 Toron Senyörü IV. Onfroy.

75 Echive de Bures.

76 Gautier de Saint-Omer.

hanımı Echive'yi yakın kuzeni Raymond adlı Trablus kontu ile evlendirdi.⁷⁷

Şimdi de bahsettiğimiz kısma kadar Trablus kontluğundan bahsedecek ve tahta çocuk yaşta geçen Kral Baudouin'i⁷⁸ anlatacağız. Kral Baudouin cüzzamlı olduğu için evlenmedi ve çocuk sahibi olmadı. Yaşadığı sürece Tanrı'nın ve adamlarının yardımıyla ülkesini iyi yönetti.

Baudouin kral olduğunda, yakın kuzeni Flandres kontu Philippe Haçlı seferine çıktı ve Kutsal Topraklara geldi. Beraberinde Béthune avoesi⁷⁹ ve çok sayıda şövalye getirmişti. Kudüs'e geldiğinde kral ve baronları gelişini büyük bir sevinçle karşıladılar ve büyük bir merasim düzenlediler. Geldiği zaman Müslümanlar üzerine düzenlenecek seferde büyük yardımı ve desteği olacağını düşünmüşlerdi. Bu yüzden kral baronlarına ve Kudüs topraklarındaki tüm soylulara buyruk çıkardı. Beyleri toplandıktan sonra, ordusunu Kont Philippe'in ordusuyla birleştirdi ve Müslümanların üzerine yürümek için meşveret ettiler. Kont Philippe tüm adamlarını toplayıp krala gitti, "Efendimiz," dedi, "Bir kız kardeşiniz var, onu eş olarak Béthune avoesi olan kuzenime vermenizi istirham ederim."

Bunun üzerine Baudouin d'Ibelin adında, karısından boşanmış ve bu hanıma karısı olması için talip olan krallık baronlarından biri öne çıktı. Ve Flandres kontunda, "Yüce kontum, bu ülkeye düğün yapmak için mi geldiniz? Bizler, topraklarımızı korumamıza yardımcı olmaya, destek vermeye ve Müslümanları mağlup etmek için ordumuzu güçlendirmeye geldiğinizi sanıyorduk, siz ise evlilikten bahsediyorsunuz! Kralımız şu anda evlilik konusunda verilecek hiçbir tavsiyeyi dinlemeyecek. Ama eğer kralla ve bizimle birlikte ordu oluşturup Müslümanların üzerine yürümek isterseniz ve Tanrı Müslümanlar

77 Trablus Kontu III. Raymond. Kont Raymond ve Echiva, Gautier de Saint-Omer 1173 yılında öldükten hemen sonra evlenmişlerdir.

78 Cüzzamlı lakabı ile tanınan IV. Baudouin.

79 Avoe, Latince advocatus sözcüğünden türemiş bir bürokratik makam. Ortaçağ'da Béthune senyörlüğünde belirli bir manastırın sorumluluk alanına giren bölgeye sahip baronlara verilirdi. Feodal bey olarak manastırın başrahibini bağlı olduğu feodal beyin sarayında temsil eder, manastırın sorumluluk alanındaki bölgede laik adaleti sağlar ve savaşa gidileceği zaman manastıra bağlı kişilere komuta ederdi.

karşısında zafer bahşeder de sağ salim geri dönersek, işte o zaman krala evlilikten bahsedebilirsiniz, kral da memnuniyetle sizi dinler.”

Bunun üzerine Flandres kontu çok gücendi ve söz alarak Kudüs topraklarında daha fazla kalmayacağını söyledi. Kraldan müsaade istedi ve Antakya'ya doğru yola koyuldu. Onunla birlikte Trablus kontu Raymond ve beraberinde getirdiği 500⁸⁰ kişilik kalabalık şövalye grubu da artık ne Kudüs krallığında, ne Tapınak'ta, ne Hospital'de ne de kralın sarayında kalmak istedikleri için onun ardı sıra yola düştüler. Bir tek Robert de Boves⁸¹ kral ile birlikte kalmayı seçti.

Şimdi size Kont Philippe'in Antakya'ya geldiği zaman yaptıklarını anlatacağım. Prens Boemondo ve Trablus kontuyla istişare ederek, Müslümanlarla savaşma kararı aldılar. Bu karara göre Antakya'ya 5 fersah uzakta bulunan Hârim adında bir kaleyi kuşatmaya gideceklerdi. Kuşatma için yola çıktılar ve kaleyi uzun süre muhasara ettiler fakat ele geçiremediler. Böylece Kont Philippe Kutsal Topraklardan ayrıldı. Şimdi de size Mısır hükümdarı Mulaine'in nasıl öldüğünü ve ülkesini nasıl kaybettiğini anlatacağım.

80 Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı el yazması 200 gibi farklı bir sayı vermektedir.

81 Boves ve Amiens kontu.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

SELAHADDİN'İN ZİNDANDAN SALIVERİLMESİ

Dımaşkda Schircou veya Siracon adında, Büyük Molla'dan çok daha zengin Müslüman bir komutan vardı. Bu komutan Mısır'da Mulaine'in emrine girmişti. Daha sonra o toprakları fethedince, Kral Amaury onun elinden geri almıştı. Kral Amaury ölünce bu komutan yeniden Mısır topraklarını fethetmeyi kafasına koydu.

Bu komutanın, Kral Amaury onları Mısır'dan kovduğunda ülkesine dönerken yakalanıp, Kerak de Montreal'de zindana kapatılan bir yeğeni vardı. Bu zat, cömert ve asil biri olduğu, Müslümanlar içinde en sevilen zat olduğu için onu serbest bırakacaklarını ve gitmesine izin vereceklerini düşünüyordu. Kerak senyörüne kellesi karşılığında fidye belirlemesini, belirleyeceği fidyeyi memnuniyetle ödeyeceğini söyledi. Kerak senyörü denileni yaptı ve gönderilen fidyeyi aldı. Zindandan çıkınca kalenin senyöründen kendisini Frank bir şövalye yapmasını istedi. Senyör bu isteğini de yerine getirdi. Daha sonra bu Müslüman zat kalenin beyi oldu.⁸²

Şimdi de size bu zatın adını ve kim olduğunu söyleyeceğim. Adı Selahaddin'di. Selahaddin adı Fransızca "Din için savaşan bey"

82 Selahaddin'in şövalye olması hakkında sahih bir kaynak bulunmamakla beraber, kronikte Hugues de Tabarie olarak bahsedilen Taberiye ve Saint-Omer senyörü II. Hugues de Saint-Omer'in 1179 yılında Mercuiyûn Muharebesi'nde Selahaddin'e esir düşüşü ve Selahaddin'in isteği üzerine onu şövalye yapışını konu alan ve yine Hugues de Tabarie'ye ait olduğu düşünülen *li Ordres de Chevalerie* isimli şiirde geçmektedir. İlgili şiir Ernoul kroniğinin 1300'lerin başında kopyalanan BNF Français 781 tasnif numaralı nüshasının sonuna ilave edilmiş (sayfa 153r-154v), el yazmasının sonundaki kısa bir zeyilnamede (sayfa 147v-150v) duruma açıklık getirilmiştir.

İlgili şiir ve Türkçe tercümesi kitabımızın ekler kısmında görülebilir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranfey.org>

anlamına gelir. Bu Selahaddin herkesin bahsettiği, Kudüs'ü fetheden kişidir. Fakat size Kudüs'ü nasıl fethettiğini anlatmadan evvel Mısır krallığını ve öteki 5 Müslüman krallığı nasıl fethettiğini ve Mulaine'i nasıl öldürdüğünü anlatacağım.

Selahaddin zindandan kurtulup, şövalye olunca Kerak beyinden müsaadesini isteyerek, Dimaşk'a, fidyesini ödeyen amcasının yanına gitti. Amcası onun şerefine büyük bir ziyafet tertipledi. O da geldiği zaman, Mısır topraklarına girmek üzere meşveret ettiler. Şövalyelerini ve askerlerini topladı, ordusunu donattı ve Mısır üzerine yürüyüp Kahire'deki kalesinde Mulaine'i kuşattı. Kuşatma başlayalı çok geçmeden ordusunu oraya gönderen Dimaşk komutanı öldü.⁸³ Bütün mülkü ve serveti Selahaddin'e kaldı.

Size Selahaddin'den daha fazla bahsetmeden önce, Kahire Kalesi'ndeki Müslümanların inandığı bir kehaneti anlatacağım. Kalede, Mulaine'in sarayının önünde eyerlenmiş ve gemleri bağlanmış, binilmeye hazır 2 at vardı. Bu iki at gece gündüz daima orada dururdu. Fakat hep aynı atlar beklemiyordu, ağızlarına gem vurulduğu zaman yem yiyemedikleri için gündüz duran atların yerine, gece başkaları geliyordu. Böylece gündüz bekleyen atlar yemlerini yemeleri için gece toplanıyor, gece bekleyenler ise gündüz besiyeye çekilmek üzere alınıyordu.

Şimdi de size atların neden orada bekletildiğini anlatacağım. Kehanetlerine göre uzak diyarlardan Ali adında bir adam gelecek ve bu atların üzerine binerek tüm Pagan Diyarının⁸⁴ ve Hristiyanlık âleminin efendisi olacak, şöhreti tüm dünyaya yayılacaktı.⁸⁵

83 Selahaddin'in amcası Şirkûh el-Mansûr 1169 yılında öldü.

84 Dönemin Hristiyan dünyasında İslam semavi bir din olarak değil putperestlik olarak görüldüğü için el yazmasında İslam toprakları Pagan Diyarı anlamındaki Paenie sözcüğü ile adlandırılmaktadır.

85 Yazarın, Şîi Fatîmi devletinde özel bir yeri olduğu düşünülen Hz. Ali ve Döldül adlı bineğine atıfta bulunması muhtemeldir. Konuyla ilgili görüşlerine başvurduğum Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi doktora öğrencisi Özlem Özdemir'in bu bağlamda getirdiği açıklama oldukça aydınlatıcıdır.

Buna göre Arapça bir sözcük olan döldül, hızlı ve çevik olması nedeniyle peygamber tarafından Ali'nin atına konan isimdir ve kirpi anlamına gelir. Ali, savaşta yiğit ve cesur olduğu için döldül onun kahramanlık öykülerinin baş aktörü halini almıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranthey.org>

Bunu anlattıktan sonra şimdi de size Selahaddin'in Kahire'yi kuşatmasından bahsedeceğim. Bir hile düşünerek, bu kaleyi nasıl ele geçireceğini düşündü. Çünkü daha önce hiç kimse bu kaleyi kılıçla zapt edememişti. Eğer bu kaleyi fethederse tüm Mısır topraklarını kolaylıkla zapt edebileceğini düşündü. Ve böylece en iyi ve en cesur 40 askerini huzuruna çağırdı ve onlara kıyafetlerinin altına zırhlarını kuşanmalarını, bellerine keskin hançerlerini takıp, her birinin yanlarında yürürken birer sopa taşımalarını emretti.

Daha sonra Selahaddin ordusundaki soylu beyleri huzuruna çağırdı. Ve onlarla meşveret sırasında, gizlice zırhlarını kuşanmalarını, adamlarını belli etmeden silahlandırmalarını emretti, fethetmek istediği kaleye doğru ilerlerken ne bağırımlarını ne de gürültü çıkarmalarını istedi. Daha sonra Mulaine'e göndermek üzere bir haberci çıkardı ve haberciye, "Git ve Mulaine'e de ki, Selahaddin ona merhametle geldi. Ve eğer sana "Nasıl geldi?" diye sorarsa ona, Mulaine ne isterse üzerime yükleyip, denk yapmak üzere bir eşek gibi, sırtım eğerli, yüklü geldiğimi söyleyebilirsin. Ve eğer sana yanımda kimleri getirdiğimi sorarsa, beraberimde kendimi kötü kişilerden korumak için yalnızca elleri sopalı 40 adamla geldiğimi söyleyebilirsin," dedi.

Elçi emirlerini alıp gitti ve bunları bir bir Mulaine'e anlattı. Duydukları Mulaine'in çok hoşuna gitti ve keyiflendi, bunun karşılığında ona büyük ihsanlarda bulunacağını, sadık dostu olacağını ve hazinesinin büyük kısmını vereceğini söyledi. Böylece Mulaine, Babilonya şehrinin her yerine tellaklar gönderdi ve sulh yapıldığını, Selahaddin'in barış yapmak için geldiğini, geldiğinde gösterdiği büyük mucizeye tanık olduklarını iletmişti.

Gerçekten de sembolik olarak böyle bir ritüele başvurulmuşsa, bunun Alevi inancında da bulunan "don değiştirme", yani tenasüh inancıyla alakalı olması kuvvetle muhtemeldir. Birçok deyişte, "Aynayı tuttum yüzüme Ali göründü gözüme" veya "Birbir dondan baş gösterdi Murtaza" şeklindeki sözler Şîa ve Alevilik inancındaki "don be don", yani yeniden doğuş fikrine tekabül etmektedir.

Buna mukabil olarak Ali her dönem gelip başka donlarda yeryüzünde adaleti sağlamaktadır.

Düldül mücadelesinde önemli olduğuna göre, atlar adaletsiz yeryüzüne gelecek olan Ali için hazır bir şekilde bekletilmiş olmalıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

VI. FASIL

1169

MULAINÉ'İN KATLEDİLİŞİ

Böylelikle Selahaddin elbisesinin altına zırhını giydi ve hançerini beline taktı, bir eşek eyeri alıp omuzlarına attı ve yola düştü. 40 askeriyle beraber dosdoğru Mulaine'in kalesine, Kahire'ye gitti. Kalenin kapısına vardığında, kapı onun için açıldı, askeri ve o içeri girdi. Kalenin önüne gelince, 4 ayağının üzerine çöktü. Adamları ise adeta bir eşiği güder gibi, ellerinde sopalarıyla arkasından yürüyorlardı. Kaledeki şövalyeler ve askerler bu manzarayı görünce kahkahalarla güldüler ve tahtında oturan Mulaine'in huzuruna çıkıp, Selahaddin'in nasıl geldiğini anlattılar. Duydukları Mulaine'in çok hoşuna gitti. Selahaddin Mulaine'in sarayının önüne gelip, binilmeye hazır 2 atı gördüğü zaman Tanrı'nın izniyle üzerlerine binmeyi ve Ali imiş gibi davranmayı tasarladı.

Selahaddin bunu düşünerek, planını oluşturdu. Ondan sonra 4 ayak üzerinde saraya girdi ve ayağını öpmek için Mulaine'in huzuruna çıktı. Mulaine ona iyi yaptığını, kendisine bol mükâfatlar vereceğini söyledi. Selahaddin öpmek için Mulaine'in ayağını tutunca, sırtındaki eyeri üzerinden attı ve belindeki hançerini çekip Mulaine'in göğsüne saplayarak onu öldürdü. Selahaddin'in yanında getirdiği askerler ise bellerindeki hançerleri çektiler ve kaledeki tüm şövalyeleri ve askerleri öldürdüler. Böylece kale ele geçirilmiş oldu. Babilonya şehrinde bekleyen ordusuna gelmesini emretti. Gafil avlanan şehre giren ordu orayı çabucak ele geçirdi. Kahire, Babilonya'nın kalelerinden biri haline geldi.

Selahaddin sarayın önüne gelip Ali'yi bekleyen atların üzerine bindi ve şehirde sürerek Ali olduğunu, atına atlayıp geldiğini haykırdı. O günden itibaren sarayın önünde at görülmedi. Daha sonra Dımaşk ve Halep topraklarındaki ve tüm Pagan Diyarındaki askerlerine ve şövalyelerine gelmelerini buyurup onlara bolca para ihsan edeceğini ve onları zengin edeceğini bildirdi. Bu şekilde Babilonya ve Kahire fethedilince sayısız asker oraya gitti. O da Kahire'de bulduğu serveti bol bol onlara dağıttı. İskenderiye, Dimyat ve Mısır topraklarındakiler efendilerinin öldüğünü ve Selahaddin'in Babilonya ve Kahire'yi fethettiğini, orada büyük bir ordu topladığını duyunca, ondan merhamet dilenmeye, kendilerini bu topraklardan sürmemesi için yalvarmaya karar verdiler ve onu senyörleri olarak tanıdılar. Selahaddin'in ordusu o şehirlere gitti ve ülkeyi ele geçirdi.

Böylece Selahaddin tüm Mısır topraklarını ele geçirmiş oldu. Ülkenin idaresini eline alınca birçok kale inşa etti. Daha sonra emrinde kalabalık bir ordu olduğunu ve Kudüs topraklarında çok az şövalye ve asker kaldığını, Flandres kontu Philippe'in onları Hârim'i kuşatmaya götürdüğünü gördü.⁸⁶ Selahaddin elinde çok büyük bir ordu olduğunu ve o toprakları kolayca fethedebileceğini düşündü. Böylece ordusunu hazırladı ve Kudüs topraklarına gitti. O sırada emrinde 9 bin atlı askeri vardı.⁸⁷

Cüzzamlı Kral Baudouin, Selahaddin'in kalabalık bir orduyla ülkesine geldiğini duyunca tüm kuvvetlerini Aşkelon'da topladı. Tüm ordu bir araya geldiğinde Tapınakçılardan, Hospital Şövalyelerinden ve krallık şövalyelerinden sadece 500 şövalye vardı. Bunlar ve tüm krallıkta eli silah tutan herkes Kudüs'te toplanıp meşveret

⁸⁶ Ernoul kroniğini kopyalayan ve derleyenlerin bilhassa Ernoul'un Guillaume de Tyr'den ödünç aldığı ilk bölümü aktarırken keyfi davrandıkları ve sık sık tarihleri ve olguları karıştırdıkları göze çarpmaktadır. Burada metin, Selahaddin'in Kudüs krallığını ilk zaptından (Aralık 1170), birden önceki fasılda ele alınan 1177 seferine geçiş yapmaktadır.

⁸⁷ Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797, Bern Burgerbibliothek MS. 340 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı el yazmaları bu sayıyı 40 bin olarak vermektedir.

ettikten sonra, kralın önderliğinde Aşkelon'a gittiler. Arriere bans⁸⁸ Aşkelon'a geldiği sırada, Selahaddin de Aşkelon önlerine geldi ve kaledeki kralı kuşattı. Kral Gerçek Haç'ı da beraberinde getirtmişti. Arriere bans nihayet Selahaddin ele geçirmeden önce Aşkelon'a vardı. Selahaddin Kudüslü burjuvaları⁸⁹ ve krallığın uzak kesimlerinden gelenlerin çoğunu, şehir önüne ulaştır ulaşmaz esir etti.

Selahaddin'in Aşkelon'u kuşatmasının üçüncü günü dolduğunda, beylerine danışıp müdafaa edecek kimsenin kalmadığı, kolayca fethedebileceği Kudüs üzerine yürüme kararı aldı. Ne de olsa bütün burjuvaları esir almıştı, yol üzerindeki dağları ele geçirip, askerle tahkim edebilirdi.

Üçüncü gün Selahaddin Aşkelon kuşatmasını kaldırdı ve Aşkelon'a 7 fersah uzakta, Remle düzlüğünde bulunan Aziz Yorgi adındaki bir şehre vardı. Oraya yerleşti ve şehirdekileri sürdü. Selahaddin Aşkelon önlerinden ayrılınca, kral da kaleden çıktı ve ardında ordusuyla peşine düşerek, ondan iki fersah uzakta İbelin adındaki kalede ordugâh kurdu. Ertesi sabah Müslüman ordusu Kudüs üzerine yürümek üzere harekete geçti. O gün kış Aziz Catherine Yortusu'ydu ve günlerden cumaydı. İsa Mesih adamlarımızın azlığını ve topraklarındaki güçsüzlüğü gördü, müminlere acıdı ve yardımlarına koşarak, kalabalık ordulara değil kendisine güvenilmesi gerektiğini gösterdi. Müslüman ordusunda 9 bin şövalye varken⁹⁰, Hıristiyanlar sadece 500 kişiydi.⁹¹ Müslümanlar ayrıca takviye gelen arriere bans içindeki burjuvaları da esir alıp develerin arkasına bağlamışlardı.

Yüreklerine Tanrı sevgisini işleyen ve dövüşmekte mahir Hıristiyanlar, kalabalık bir orduymuşçasına Müslümanlarla harbe tutuştular.

88 Arriere bans. Franklarda kral yalnızca kendisine doğrudan vasalı senyörlerden asker toplayabilirken, olağanüstü durumlarda arriere bans ilan ederek, bağlı senyörlerin vasallarını da orduya çağırabilirdi. Bu şekilde oluşturulan kuvvetlere de arriere bans denmektedir.

89 Burjuva Ortaçağ'da şehirde yaşayan, toplumsal statüleri ve hakları bir senyöre tabi serflerden farklı olan, çoğunlukla zanaatla geçinen kesimdir. Şehir anlamına gelen Bourg sözcüğünden türemiştir.

90 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmasına göre 40 bin.

91 Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı el yazmasında 500'den fazla.

Kılıç çattılar ve Tanrı onlardan yardımını esirgemedi; Aziz Yorgi gündüz muharebeye katılıp Müslümanları önüne katıp, kovaladı, gece ise şehit edildiği yerde hepsini kılıçtan geçirdi. Hristiyanlar saflarını düzenleyip, Müslümanlar üzerine hücum ettiler ve Remle Ovası'ndaki Montgisard adında bir kale önünde toplandılar.⁹² Baudouin de Rama adındaki Remle senyörü⁹³ krala gitti ve dedi ki: "Efendimiz, sizden öncü kolunu bana vermenizi istirham ediyorum." Muharebe kendi topraklarında gerçekleşeceği için hücumla ilk kalkan olma şerefine kendisine verilmesini istemişti. Kral bu hakkı ona tanıdı. Bu Baudouin, Flandres kontu Philippe ile kralın huzurunda evlilik konusunda münakaşa eden beydi ve kont bunun üzerine gücenip, ülkeden ayrılmıştı. Baudouin'in, Kral Amaury'nin karısı Kraliçe Maria ile evlenen Balian d'İbelin⁹⁴ adında bir kardeşi vardı.

Balian'ı tanıttıktan sonra şimdi de size Montgisard önündeki muharebeden bahsedeceğim. Ordunun en ön safında bulunan Baudouin de Rama ve kardeşi Balian Müslümanların yaptığı en şiddetli ve zorlu savaşı onlara yaşattılar; onlara doğru bir kama gibi hücum ederek hepsini tarumar ettiler ve galebe geldiler. Gece karanlık çökene dek Müslümanlar üzerine öyle şiddetle hücum etmişlerdi ki Roncevaux⁹⁵ muharebesinde ne Roland, ne Oliviers⁹⁶ böyle harp etmemişti. İki kardeş Tanrı'nın ve o gün muharebe meydanına inen Aziz Yorgi'nin yardımıyla bir tane Müslüman bırakmadılar.

92 Montgisard Muharebesi 25 Kasım 1177 tarihinde gerçekleşmiştir.

93 I. Balian d'İbelin'in oğlu Baudouin d'İbelin. Remle ve İbelin senyörüdür. Ernoul vakayinamesinde Remle Senyörü veya Baudouin de Rama olarak bahsedilmektedir.

94 II. İbelinli Balian, 1177 yılında İmparator Manuel Komnenos'un yeğeni ve Kudüs kralı Amaury'nin dul karısı Maria Komnenos ile evlenmiştir.

95 778 yılında Charlemagne komutasındaki Franklar ve Basklılar arasında cereyan eden Roncevaux Geçidi Muharebesi. Bu muharebede ölen Frank şövalye Roland efsane hüviyeti kazanmış, ardından Ortaçağ şövalye destanlarının en ünlülerinden *Chanson de Roland* yazılmıştır. 11. asırda yazılan şiirde Basklıların yerini Endülüslü Müslümanlar olarak Roland Müslümanlara karşı girilen kutsal savaşın ve şövalyeliğin sembol ismi haline gelmiştir.

96 *Chanson de Roland* destanının önemli karakterlerinden, Roland'ın yakın dostu, Bilge Olivier veya Olivier de Vienne olarak bahsedilen hayali şövalye. Şiire göre Roland gibi o da Roncevaux Geçidi'nde ölmüştür.

Hugues de 'Tabarie ve genç bir şövalye olan kardeşi Guillaume, Saint-Omer Kalesi'nin kumandanının oğulları ve Trablus kontunun üvey oğullarıydılar. İki kardeş o gün muharebe meydanında kendilerini ispat ettiler, yiğitçe savaşp, büyük şöhret kazandılar. Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyeleri de rüştlerini ispatladılar ve adeta kalabalık bir orduymuşçasına savaştılar. Kralın komuta ettiği kanatta⁹⁷ Robert de Boves kendini gösteren şövalyelerdendi. Kralın yanında bulunduğu kanat Tanrı'nın da yardımıyla Müslümanları yok etmişti. Ve Hıristiyanlar tüm gün boyunca onları önlerine katıp kovadılar ve yakaladıklarını esir aldılar ve öldürdüler. Ordunun yükü de kaçırılmadı ve tamamı ele geçirildi. Develerin üzerinde bağlı halde bekleyen Kudüslü burjuvalar Müslümanların yenilip kılıçtan geçirildiğini görünce birbirlerini çözdüler ve develerin yularını tutan muhafızlarını öldürüp dizginleri ellerine aldılar. Savaş meydanındaki askerler ve şövalyelerden birçoğu getirilen Gerçek Haç'ın gökyüzüne dek uzandığını söylediler. Esir düşen Müslüman şövalyeler kendilerini esir alan Hıristiyanlara o gün kendilerinden sayısız askeri öldürmüş olan beyaz zırhlar içindeki şövalyelerin kim olduklarını sordular. Hıristiyanlar ise onlara cevaben, azizlerin gökyüzünden inerek onları yenilgiye uğrattıklarını sandıklarını söylediler.

Selahaddin mağlup olunca, Mısır'a geri gitti, Kudüs kralı ise topraklarında kaldı. Tanrı'nın yardımıyla 500 Hıristiyan şövalyenin 9 bin⁹⁸ Müslümanı dize getirdiği mucize böyle gerçekleşti.

İleride yeniden bu konuya dönmek üzere, Kudüs kralından ve Selahaddin'den bahsettikten sonra şimdi de size Hârim önlerinde kuşatmada olan Flandres kontu Philippe'ten söz edeceğim. Muharebe sonuçlanıp, Kudüs kralının ülkeye giren Müslümanları

97 Ortaçağ'da eskiele veya eschiele yahut bataille olarak bilinen ordunun manevra sırasında ayrıldığı 3 ana formasyon. Gerçekte ise daha esnek bir hareket birimini temsil etmektedir. Muharebe esnasında her eskiele ordunun sağ, sol ve merkez olmak üzere bir kanadını oluştururken, intikal sırasında öncü kolu, orta kol ve artçı kolu oluşturmaktadır.

98 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797, Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 340 tasnif numaralı el yazmalarına göre bu rakam 40 bindir.

mağlup ettiği haberi Kont Philippe'e ve ordusundaki baronlarına ulaştı. Kont bu habere ziyadesiyle sevindi ve memnun oldu. Ve tüm ordu Tanrı'ya şükürler etti. Öte yandan Flandres kontu kuşatmanın kaldırılmasından, Antakya prensi ve Trablus kontunun ve onlarla birlikte bulunan baronların topraklarına dönmek üzere ayrılmasından dolayı çok üzülmüştü. Böylelikle Hârim kuşatmasından geri dönmek zorunda kaldı.

Flandres'daki topraklarına dönmek üzere yola çıkan Kont Philippe, Konstantinopolis'e vardı. Orada İmparator Manuel onu büyük bir saygıyla karşıladı ve gelişinden duyduğu memnuniyeti bildirip, çok sayıda mücevher, kemerler, altın, gümüş ve ipekli kumaşlar hediye etti. Kontu dilediği kadar şehirde misafir etti. Orada kaldığı sürede, imparator ona Fransa kralının evlenecek yaşta kızı olup olmadığını sordu. Kont ise kralın bir kızının olduğunu fakat yaşının çok küçük olduğunu söyledi. İmparator Manuel ise kendisinin sadece genç bir oğlu olduğunu, eğer şayet kral kızını oğluyla birlikte göndermek isterse, oğluyla seve seve evlendirebileceğini ve kızına taç giydireceğini, oğlu imparator olduğu zaman kralın kızının da kraliçe olacağını söyledi. Böyle konuşan imparator, konttan krala gidecek elçisi olmasını istedi ve elçi olarak gönderecek ondan daha asil ve soylu biri bulamayacağını ekledi. İmparator, kralın teklifi kabul etmesi halinde prensesi getirmek üzere kendisiyle beraber en sadık vasallarını göndereceğini söyledi.

Kont, seve seve elçilik görevini üstleneceğini, eğer verilen görev başarıyla sonuçlanırsa bundan çok memnun olacağını ifade etti. Bunun üzerine imparator gidip elçilerini donattı, onların yanına harcamalarını karşılamak üzere bol miktarda altın ve gümüş yükletip kontla beraber Fransa kralının huzuruna gönderdi. Elçiler Fransa'ya geldiklerinde kont kralın huzuruna çıktı ve imparatorun mektubunu krala sundu.

Kral haberi alınca çok sevindi ve mutlu oldu. Kızını evlendirecek daha iyi birini bulamayacağını gördü ve kızını Fransa kralı gibi yüce bir hükümdarın kızına yaraşacak biçimde zengin ve süslü bir şekilde giydirip, donatarak elçilere emanet etti ve Konstantinopolis'e

imparatora gönderdi. Bu hanım⁹⁹ Fransa kralı Philippe'in kız kardeşiydi. O elçilerle birlikte yola çıkarken, Kont Philippe Flandres'da kaldı. Prenses Konstantinopolis'e geldiğinde imparator bundan çok mutlu oldu, gelinini saygı ve hürmetle karşıladı ve oğluyla evlendirerek taç takıp onları imparator ve imparatoriçe yaptı.

İmparator Manuel'den ve çocuklarından ileride yine bahsetmek üzere şimdilik bu bahsi kapatıp Kudüs'ten söz edeceğiz. Kudüs topraklarına Guillaume Longue Epee adında Lombardiyalı bir şövalye gelmişti.¹⁰⁰ Bu yiğit ve soylu şövalye, Boniface isimli Montferrat markizinin oğluydu.¹⁰¹ Kudüs kralı Cüzzamlı Baudouin bu şövalyenin o kadar çok methini işitmişti ki, Sibylle adlı kız kardeşini onunla evlendirdi ve ona Yafa ve Aşkelon kontluklarını verdi.

Baudouin de Rama, kralın kız kardeşini kendisiyle değil, bir başkasıyla evlendirdiğini görünce çok üzüldü. Gidip kendisine kızıyla birlikte çeyiz olarak Nablus'u veren Sezariye senyörünün kızıyla evlendi. Ondan bir oğlu oldu ve karısı öldü. Baudouin dul kaldı. Kralın kız kardeşi, Yafa ve Aşkelon kontesi Sibylle ise kocası Guillaume Longue Epée öldüğünden¹⁰² artık beyinin yanında değildi. Hanımın, Baudouin adında bir oğlu vardı.

Daha sonra kral, Noiradins adlı Dımaşk sultanının vefat ettiğini işitti.¹⁰³ Bunu gören Cüzzamlı Kral ordusunu topladı ve Dımaşk topraklarına girdi, oraları yağmalayıp yıktı ve büyük ganimet elde etti. Ancak ne bir kale, ne de bir şehir ele geçirebildi, ne de kuşatma yapabildi.

Şam sultanının hanımı¹⁰⁴, Kudüs kralının ordusunu toplayıp ülkesine girdiğini duyunca, Mısır'ı hâkimiyeti altına alan Selahaddin'e elçi göndererek, topraklarına giren Hristiyanlardan kurtarmasını

99 Fransa kralı VII. Louis'nin kızı ve sonraki Kral Philippe Auguste'ün kız kardeşi Agnes.

100 Guillaume Longue Epée Suriye'ye 1176 yılı Ekim ayında geldi.

101 Bu bilgi yanlıştır. Longue Epée lakaplı Guillaume de Montferrat'nın babası Yaşlı lakaplı III. Guillaume'dur. Boniface de Montferrat babası değil, amcasıdır.

102 Guillaume Aşkelon'da 1177'de öldü.

103 Nureddin Zengi 1174'te vefat etti.

104 Nureddin Zengi'nin hanımı İsmetüddîn Âmine bint Üner ed-Dımaşkıyye.

istedi. Selahaddin büyük bir ordu topladı ve sefere çıktı. Kral yardımın yolda olduğunu öğrendiği zaman ele geçirdiği ganimetlerle birlikte ülkeden çıktı ve Kudüs'e geri döndü. Selahaddin Dımaşk'a geldi ve müteveffa sultanın hanımıyla evlendi. Böylece dul hanımın ve Dımaşk'ın yardımına gelerek Dımaşk krallığını ele geçirmiş oldu.

Artık 2 krallığın da başına geçmişti. Dımaşk sultanı olduğunda Kudüs kralı üzerine yürümek ve Kudüs kralının Dımaşk'a verdiği zarar ve yıkıma karşılık vermek, Montgisard'da kral karşısında uğradığı yenilgiyi telafi etmek ve intikamını almak için ordusunu topladı. Sur ve Beyrut arasındaki Sayda adlı bir şehir dolaylarında Kudüs topraklarına girdi. Kudüs kralı bunu işitince ordusunu topladı ve karşısına çıktı. Müslüman ve Hıristiyan orduları Belfort adında Hıristiyanlara ait bir kalenin önünde karşı karşıya geldiler. Burada Müslümanlar ve Hıristiyanlar savaşa tutuştular¹⁰⁵, Müslümanlar bu defa sayıca daha az, Hıristiyanlar daha kalabalıktılar. Hıristiyanlar bu defa mağlup oldular çünkü ganimet ve mal mülk elde etmek için Müslümanları takip etmeyi bırakmışlardı. Ve Müslümanlar, onların sadece ganimetle ilgilendiklerini görünce geri dönüp Hıristiyanları bozguna uğrattılar ve mallarını kurtardılar. Orada Tapınak Üstad-ı Azamı ve Baudouin de Rama esir düştü ve Dımaşk'da zindana kapatıldı. Müslümanlar aldıkları ganimetleri beraberlerinde götürdüler, kral ise ülkesine geri döndü.

105 Mercuiyûn Muharebesi, 10 Haziran 1179.

VII. FASIL

1179-1182

SELAHADDİN'İN PERS KRALLIĞINI FETHE GİDİŞİNE DAİR – ŞEYTAN DENİZİNE DAİR

Selahaddin bundan sonra artık Hıristiyanlarla harp etmemeye karar verdi ve böylelikle sultanı olmak istediği Pers krallığını fethedebilmek için onlarla mütareke yaptı. Kudüs kralı ile sulh olduktan sonra ordusunu topladı ve sefere çıkarak ülkeyi fethetmeye gitti. Pers Diyarı'ndaki Dimaşk'ı 3 haftalık bir çabadan sonra ele geçirdi.

Orada bulunduğu süre zarfında, Kudüs'teki Tapınak Şövalyeleri kralın huzuruna çıktılar ve Müslümanların topraklarında, bir göl yakınlarındaki Wes Jacob¹⁰⁶ denen yerde bir kale inşa etmek istediklerini söylediler. Bu mevkiye, Yakup melek burada güreştiği ve kardeşi Esav'dan kaçıp Harran'dan gelirken kalçasını kırdığı için Gués Jacob deniyordu.¹⁰⁷ Bu mevkide melek ona artık Yakup değil

---

106 Beytülahzân.

107 Kitab-ı Mukaddes, Tekvin: 32:22.

“Yakup o gece kalktı; iki karısını, iki cariyesini, on bir oğlunu yanına alıp Yabbuk Irmağı'nın sığ yerinden karşıya geçti. Onları geçirdikten sonra sahip olduğu her şeyi de karşıya geçirdi. Böylece Yakup arkada yalnız kaldı. Bir adam gün ağarıncaya kadar onunla güreşti. Yakup'u yenemeyeceğini anlayınca, onun uyluk kemiğinin başına çarptı. Öyle ki, güreşirken Yakup'un uyluk kemiği çıktı. Adam, “Bırak beni, gün ağarıyor,” dedi.

Yakup, “Beni kutsamadıkça seni bırakmam,” diye yanıtladı.

Adam, “Adın ne?” diye sordu.

“Yakup.”

Adam, “Artık sana Yakup değil, İsrail denecek,” dedi, “Çünkü Tanrı'yla, insanlarla güreşip yendin.”

Yakup, “Lütfen adını söyler misin?” diye sordu.

Ama adam, “Neden adımı soruyorsun?” dedi. Sonra Yakup'u kutsadı.

İsrail deneceğini söylemişti. Bunun üzerine kral Tapınak Şövalyelerine mütareke sırasında hiçbir yere kale inşa edemeyecekleri cevabını verdi. Tapınakçılar ise yeni bir kale inşa etmeyeceklerini, inşa edilmiş olan bir kaleyi yeniden inşa edeceklerini, eğer kral şövalyeleriyle birlikte oraya gelirse, Müslümanların hiçbir fenalık yapamayacağı, bunun yanı sıra Müslümanlara hiçbir fenalık edilmeyeceğini garanti altına alacağını söylediler. Kral ordusunu topladı ve kalenin inşası için Tapınak Şövalyeleri ile birlikte yola düştü.

O sırada Pers'te bulunan Selahaddin kralın topraklarında kale inşa edeceğini duyunca çok öfkелendi ve krala sulh zamanı topraklarında kale inşa etmekle iyi bir şey yapmadığını, elinden gelen en kısa sürede durumu tazmin etmesini söyledi. Ve Selahaddin fethettiği Pers topraklarında beklemeye başladı.

Daha sonra Mossle adında, Pers ülkesinden 8 gün uzaklıkta bir başka krallığı kuşatmaya gitti.¹⁰⁸ Orayı fethettiği zaman, ülkeyi güvenlik altına aldı ve Dımaşk'a geri döndü. Böylece 3 krallığı fethetmiş oldu.

O fethettiği ülkede bulunduğu sırada, daha önce anlattığımız üzere Tapınak Şövalyelerinin Gues Jacob Kalesi'ni¹⁰⁹ inşası bitmişti. Tapınakçılar oraya yerleştiler ve kaleyi tahkim ettiler, kral ise Kudüs'e geri döndü.

Selahaddin Dımaşk topraklarına dönünce, hanımı vefat ettikten sonra orada fazla kalmadı ve derhal üvey oğlunu sürdüğü Halep şehrine gitti. Halep krallığını fethetti. Artık 5 krallığı fethetmişti. Sonra tüm ordularını topladı ve Gues Jacob'u kuşatma altına aldı.

Yakup, "Tanrı'yla yüzyüze görüştüm, ama canım bağışlandı," diyerek oraya Peniel adını verdi.

Yakup Peniel'den ayrılırken güneş doğdu. Uyluğundan ötürü aksıyordu, Bu nedenle İsraililer bugün bile uyluk kemiğinin üzerindeki siniri yemezler. Çünkü Yakup'un uyluk kemiğinin başındaki sinire çarpılmıştı."

Metinde Tanrı ile güreştiği yazmasına karşın Yakup Peygamber'in karşısındaki Tanrı mı, bir melek mi olduğu sorusu Hıristiyan teologlarca tartışılan bir durumdur.

108 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmasına göre Mole olarak adlandırılan bu yer Selahaddin'in kuşattığı Musul olabilir.

109 Beytülahzân Kalesi.

Kudüs kralı Gues Jacob'un kuşatıldığını duyunca, ordusunu Gues Jacob'a 5 fersah uzaklıkta Taberiye adında bir şehirde topladı ve Gues Jacob'u kurtarmak üzere harekete geçti. O sırada Fransa kralı Louis'nin kardeşi Pierre de Courtenay, Champagne kontu Henri¹¹⁰ ile denizler ötesinden gelmişti. O da Gues Jacob Kalesi'ni kurtarmak üzere kralın ordusuna katıldı. Kral kuşatmayı kaldırmak üzere tüm ordusunu bir araya getirse de ordu kuşatılanların imdadına gitmeye cesaret edemedi ve böylece kaleyi kaybettiler. Selahaddin kaleyi kılıç zoruyla zapt etti.¹¹¹ Kaleye girince Tapınakçı biraderlerden tekini bile sağ bırakmadı ve tümünün boyunlarını vurdurdu, Tapınak Şövalyeleri dışındakileri ise sağ yakaladı ve zindana atmak üzere Dımaşk'a gönderdikten sonra kaleyi tamamen yıktırdı.

Kale yıkıldıktan sonra, 1 ay uzaklıktaki Yemen adındaki bir başka krallığı fethetmek için Kudüs kralıyla mütareke yaptı. Oraya gitti, krallığı savaşla ele geçirdi ve kendine bağladı.

Bu sırada Champagne kontu Henri ve Pierre de Courtenay, Pierre Fransa kralının kardeşi, Kont Henri kraliçenin kardeşi olduğundan, yeğenlerinin imparatoriçe olduğu Konstantinopolis üzerinden Fransa'ya doğru yola düştüler.

Şimdi de Montgisard muharebesinde bulunmuş olan, muharebe sırasında yaptıklarını ve gösterdiği yiğitlikleri anlatmayı unuttuğum Kerak senyörü Renaud'dan¹¹² bahsedeceğim. Bu zat orada fevkalade bir yiğitlik sergilemişti. Şimdiyse size muharebeden sonra yaptığı fenalıklardan bahsedeceğim. Daha evvel de söylediğim gibi Selahaddin Yemen ülkesini fethettiğinde, Dımaşk'daki Müslüman tüccarlar Mısır'a gitmek üzere bir kervan düzmüşlerdi. Kervandakiler yolculuk sırasında Kerak yakınlarında kamp kurdular ve mütareke zamanı olduğundan oradaki Hristiyanlara karşı ihtiyatlı olmak akıllarına gelmedi. Prens Renaud bu tüccarları görünce, adamlarıyla beraber silahlarını kuşandı, kervandaki erkekleri ve kadınları esir aldı, hayvanlara ve bulduğu tüm mallara el koydu. Hepsini birden kalesinin önüne getirdi. Bu kervan 200 bin bezant değerindeydi.

110 Champagne kontu I. Henri de Champagne.

111 24 Ağustos 1179.

112 Renaud de Châtillon.

Bu olanlar ve kervana el koyulduğu haberi Cüzzamlı Kral'ın ku-
lağına gidince, prens Müslümanları sulh zamanı soymakla iyi bir şey
yapmadığını söyledi ve esirleri salıvermesini emretti. Prens ise krala
cevaben kral ne kadar güçlü kudretli olursa olsun, boyun eğmeyece-
ğini, hiçbirini serbest bırakmayacağını söyledi. Bunun üzerine kral
oraya Tapınak ve Hospitalier Şövalyelerini, o yörenin saygın kişilerini
ve baronlarını göndererek elinden esirleri teslim almalarını, kendisi
yemin ederek sulh imzalamışken, onun böyle bir şeye kalkışmasının
kralı yalan yere yemin etmiş bir kişi konumuna düşürdüğünü, bunu
onaylamadığını söyledi. Prens habercilere, kralın yetkesi ve gücü ne
olursa olsun, esirleri ve kervanı teslim etmeyeceğini, kendisine ısrarcı
olmamalarını, zira bu istenenleri asla yapmayacağını söyledi. Netice
alamayan elçiler, böylece elleri boş döndüler.

O sırada Yemen'de bulunan Selahaddin, Prens Renaud'nun
adamlarını esir aldığını duyunca, Kudüs kralına haber gönderip
yeminini bozduğunu ve aralarındaki anlaşmaya sadık kalmadığını,
mütarekeye aykırı davrandığını söyledi, esir alınan adamların ve el
konan malların kendisine iade edilmesini istedi. Eğer istediği yapıl-
mazsa, mümkün olan en kısa zamanda bunu ödeteceğini söyledi.
Kral cevaben gönderdiği mektupta artık kendisinin elinden bir şey
gelmediğini, prensi kervanı geri vermeye ikna etmek için her türlü
ricada bulunduğunu, fakat prensin kervanı iade etmeye hiç yanaş-
madığını söyledi.

Şimdi de dilerseniz size kervanın ne olduğundan bahsedeyim.
Tüccarlar, mallarını uzak diyarlara götürmek istedikleri zaman, top-
lanıp meşveret ederek bir kervan düzerler ve 20 veya 30 yahut 40
kişi birlikte yola çıkarlar. Her kervanda, kervanın zenginliğine göre
sırtlarına mallar yüklenmiş yük hayvanları veya develer olur, yola hep
birlikte devam ederler ve çadırlarını yanlarında, develerin üzerinde
taşırılar ve mola verecekleri yerlerde, şehirlerin dışına kurarlar. Çadır-
larını yanlarında taşıdıkları için gitmek üzere yola çıktıkları ülkeye
veya şehre varana dek hiçbir şehirde konaklamazlar, oraya vardıkla-
rındaysa mallarını boşaltırlar ve kalacakları süre boyunca şehir dışına
çadırlarını kurup, şehir dışında konaklarlar. Ülkenin hükümdarının

huzuruna çıkarlar ve kervanı gece ve gündüz koruması altına almasını ister ve topraklarından geçecekleri ülkelerde himaye ve koruma talep ederler. Geçtikleri tüm ülkelerin beyleri bunu yaparlar.

Yukarıda kendisinden ve yaptıklarından söz ettiğimiz Prens Renaud'un bahsini ileride yeniden açmak üzere sonlandırılalım. Şimdi Belfort'daki yenilgide esir düşen ve Dımaşk'da zindana hapsedilen Baudouin de Rama'dan söz edeceğiz. Cüzzamlı Kral'ın dul kalan kız kardeşi Yafa kontesi onun mümkün olan en kısa sürede fidyesinin ödenip zindandan çıkarılarak, serbest bırakılmasını istiyordu. Bu yüzden kardeşi krala başvurdu ve kendisini onunla evlendirmesini rica etti.

Böylelikle Baudouin, Selahaddin'in huzuruna çıkarak ondan merhamet diledi ve hürriyetine karşılık fidye tayin etmesini istedi. Selahaddin ise malda mülkte gözü olmadığını, zaten yeterince zengin bir adam olduğunu, zindanında böylesine yiğit bir şövalyenin bulunmasıyla şereflendiğini, ne Hıristiyanlık âleminde, ne de Pagan Diyarında onun kadar şanlı bir şövalye daha ne duyduğunu ne gördüğünü söyledi. Baudouin ise Selahaddin'e o kadar çok ricacı olduğu ki, Selahaddin fidye ile onu serbest bırakmaya razı oldu. Fakat sonra buna razı geldiği için çok kızdı ve üzüldü. Bu yüzden Selahaddin, Baudouin'e öyle yüksek bir fidye bedeli söyledi ki tüm topraklarını dinar dinar satsa bile takdir edilen fidyeyi ödeyemezdi. Bu yüzden Baudouin bu fidyeyi ödeyemeyeceğini söyledi. Selahaddin ise ondan ya bu fidyeyi ödemesini ya da fidyeyi oldukça yüklü ve acı verici bulduğu için ağzındaki dişlerini çektirmesini istedi. Baudouin fidyeyi ödeyemeyeceğini ve Selahaddin'in buyruğunu yerine getireceğini söyledi. Böylece Selahaddin ona dişlerini çektirmesini buyurdu. Baudouin 2 dişini çektirdi. 2 diş çekilince canı o kadar yandı ki çığlık atarak, merhamet diledi ve 200 bin bezant tutarındaki fidyeyi ödeyeceğini söyledi. Selahaddin ise buna üzüldü ve öfkeleni zira bu fidyeyi ödeyebileceğini bilseydi, fidye karşılığında onu serbest bırakmayacaktı.

Baudouin zindandan çıkıp fidyesi için pazarlık ettikten sonra kardeşi Balian d'Ibelin'e mektup yazdı ve nasıl serbest kalacağını söyledi. Hapisten çıkması için Tanrı'nın yardımıyla, servetinin bir kısmını fidyeyi ödemekte kullanıp kalan kısmını Kudüs kralı,

Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyelerinin uygun bulacağı kişileri rehine vermek ve teminat sunmak suretiyle karşılayacağını anlattı. Fidyelerini karşıladıktan sonra Baudouin zindandan çıktı ve Kudüs topraklarına doğru yola çıktı.¹¹³

Baudouin de Rama hapisten çıkınca Hristiyan topraklarına döndü, dul kalan Yafa kontesinin¹¹⁴ yanına gitti ve kardeşi kraldan ricacı olup kendisiyle evlenmesi için izin istemesini söyledi. Kontes ise kontun fidyesi ödendikten sonra ağabeyine danışacağını, kendi topraklarının Baudouin'in fidyesine karşılık rehin edilmesini istemediğini ama eğer kendisine bunun karşılığı ödenirse, o durumda kralla konuşacağını söyledi.

Bunun üzerine Baudouin Konstantinopolis'e giderek, İmparator Manuel'in huzuruna çıktı. İmparator Manuel kontu sevinçle kabul etti ve şerefine büyük bir şölen tertipledi. Baudouin İmparator Manuel'in huzuruna çıkınca, ona fidyesinin ödenmesinde kendisinden yardım istemek için ziyaret ettiğini açıkladı. İmparator kontu, kardeşi Balian'ın hatırı için memnuniyetle yardım edeceği cevabını verdi. Böylelikle imparator ne kadar para gerekirse gereksin vereceğini söyledi. Bir koltuk getirtti ve üzerine Baudouin'i oturttu. Daha sonra imparator üstü altın para dolu kumaşlar getirtti ve paralar kontun başı hizasına gelene dek bunları etrafına yığdırdı.

Bu şekilde Baudouin'in fidyesini ödemeye yardımcı oldu. Taşıyamayacağı kadar pahadaki serveti ona bağışladı. Baudouin paraları aldı ve sandığa koydu. Şehirde dilediğince kaldıktan sonra memleketine dönmek istedi ve İmparator Manuel'den müsaadesini istedi. İmparator onun için bir kadirga¹¹⁵ donattı ve Akka'ya dek gönderdi.

Baudouin Akka'ya varınca fidyesini ödedi ve Selahaddin'e vermiş olduğu rehineleri ve teminatları serbest bıraktırdı. Sonra kontesle evlenmek üzere harekete geçti fakat artık bunun mümkün olmadığını gördü. Çünkü Baudouin Konstantinopolis'te, fidye parasını

113 Mercuiyûn Muharebesi'nde esir düşen Baudouin de Rama'nın fidyesi Bizans İmparatoru Manuel Komnenos tarafından ödenmiştir.

114 Kudüs kralı Baudouin'in kız kardeşi ve müstakbel Sibylle.

115 Vakayinamede deniz vasıtaları için kullanılan galie ve nef sözcükleri kimi zaman özensiz kullanılsa da, galie kadirga, nef ise yelkenli gemiye karşılık gelmektedir.

toplamakla meşgul olduğu sırada denizler ötesinden bir şövalye¹¹⁶ gelmiş, Baudouin'ın kızıyla¹¹⁷ evlenmiş ve krallığın başkomutanı¹¹⁸ olmuş, birçok defa kralın annesiyle¹¹⁹ birlikte olmak için girişimde bulunmuştu.¹²⁰ Bu yüzden kraliçe oğluna onu başkomutan yapması için baskı yapmıştı. Bu şövalye Yafa kontesi Sibyll'e gitti ve bir erkek kardeşi¹²¹ olduğunu, kardeşinin dünyanın en yiğit şövalyelerinden biri olduğunu, eğer kendisi de arzu edecek olursa onu hanımı olarak alabileceğini söyledi. Böylece hem kontesin annesine hem de kendisine yaklaştırmaya çalışmış, hiçbir baronu kabul etmeyen kontes, şövalyenin kardeşiyle nişanlanmaya yanaşmıştı. Bunun üzerine şövalye kardeşini yanına almak üzere ülkesine gitti.

Şimdi de size bu başkomutanın adını ve kim olduğunu anlatacağım. Adı Amaury'di ve Poitou'daki Lusignan hanesine mensup, Lusignan senyörü Hugues le Brun'ün¹²² oğluydu. Tüm Hıristiyanlık âleminde onun kahramanlıkları, ne kadar iyi bir şövalye olduğu konuşuluyordu. Yanına almaya denizler ötesine gittiği kardeşinin ismi ise Guy idi ve o da çok iyi bir şövalyeydi. Ancak ne cesur ne de bilge biriydi. Bu Guy daha sonradan Kudüs kralı olacaktı. Şanlı şövalye Geoffroy de Lusignan'a kardeşi Guy'nin Kudüs kralı olduğu haberi ulaştığında, kahkahalar atarak "Eğer Guy kral olursa, neden bir gün Tanrı da olmasın!" demişti.

Başkomutan kardeşi Guy'i denizler ötesinden getirdi. Kutsal Topraklara geldiklerinde başkomutan kontese ve kontesin annesine gitti ve kralla konuştu. Kral böylece kız kardeşini Guy ile evlendirdi ve onu Yafa kontu yaptı.¹²³

116 II. Amaury de Lusignan.

117 Baudouin de Rama'nın kızı Eschia d'Ibelin.

118 Eski Fransızca Connestables. Kudüs krallığındaki yüksek devlet makamlarını kitabın sonunda ekler bölümünde bulabilirsiniz.

119 Kudüs kralı I. Amaury'nin eski karısı ve Kral IV. Baudouin'in annesi Agnes de Courtenay.

120 Ernoul burada Amaury ile Agnes arasında bir aşk ilişkisinden söz ediyor.

121 İleride Sibyll ile evlenecek ve tahta geçecek olan Guy de Lusignan.

122 VIII. Hugues de Lusignan.

123 1180 yılı Paskalyası.

Baudouin de Rama, Yafa kontesi Sibylle'in başkasıyla evlendiğini görünce büyük bir yeise kapıldı ve Trablus başkomutanı Renier'nin kızı Marie ile nikâhlandı. Bu kadın onu şövalyelerinden biriyle aldatmıştı, bu yüzden Baudouin şövalyeyi topraklarından sürdü. Şövalye dosdoğru Müslümanlara sığındı ve Hristiyanlığa büyük fenalıkları dokundu. Zamanı ve yeri geldiğinde bu zattan ve yaptığı kötülüklerden yine bahsedeceğiz. Bu şövalyenin adı Raous de Benibrac'tır.¹²⁴

Şimdi de size Yemen'den dönen Selahaddin'i anlatacağım. Döndüğü zaman Kudüs kralına yeniden mektup gönderdi ve Prens Renaud'nun mütareke zamanı esir aldığı adamlarının ve mallarının iadesini talep etti. Eğer serbest bırakılmazlarsa krala meydan okuyacağını ve aralarındaki mütarekeyi ihlal edilmiş sayacağını söyledi. Kral cevabında elinden gelen hiçbir şey olmadığını tekrarladı. Böylece Selahaddin ordusunu topladı, ırmağın¹²⁵ ötesine geçti ve Kudüs topraklarına girdi. Ve Forbelet¹²⁶ adında, Hospital Şövalyelerine ait bir kalenin önüne geldi. Bu kale ırmak yakınlarındaki yüksek bir dağın tepesinde kuruluydu.

Kudüs kralı, Müslümanların topraklarına girdiğini duyunca ordusunu topladı ve Forbelet önlerinde onlarla karşılaştı; Müslümanları su yakınlarında buldu.¹²⁷ Fakat burası nehir suyu değildi. Hristiyanlar orada toplanıp, Müslümanların üzerine hücum ettiler ve onları bozguna uğratarak su kaynağını ele geçirdiler. Fakat öteki kanat su kaynağını ele geçiremedi. Çünkü gün çok sıcak geçmişti, ne Hristiyanlar sıcaktan ötürü su kaynağını bırakmaya cesaret

124 Raoul de Benybrac, Bembrac, Raous de Heinbrach olarak da bilinen ve Müslümanlara sığınarak din değiştiren şövalye. Gerçekte Baudouin, İbelin Senyörlüğüne bağlı düşük mertebedeki bir soylu olan Raoul de Benibrac'ın nişanlısını kaçırıp evlenmiştir. Ernoul, kendisinden ve Müslüman olduktan sonra Hristiyanlık aleyhine yaptığı faaliyetlerden ileride bahsedeceğini belirtse de bu şahsa bir daha değinmemiştir. Benibrac, Doğu kaynaklarında İbn İbrak denen, Ramla'nın kuzeyindeki küçük bir kaledir ve Remleli Baudouin'in vasalıdır.

125 Vakayinamede sık sık bahsedilen ırmak, Kudüs Krallığı ile İslam topraklarını birbirinden ayıran Ürdün Nehri'dir.

126 Forbelet Kalesi, Müslümanlar arasında Afrabala Kalesi olarak bilinir.

127 1182 Temmuz-Ağustos.

edebildiler, ne de Müslümanların suya ihtiyacı vardı. Müslümanlar su kıyısında olduklarından dolayı Hıristiyanların üzerine hücum etmeye kalkışmadılar.¹²⁸

Orduların birbirlerine ok yağdırmaları haricinde tüm gün akşama dek bu şekilde geçti. Akşam olduğunda Müslümanlar ırmağı geçtiler ve kral Forbelet önünde kamp kurdu. Ertesi gün olduğunda Selahaddin tüm ordusunu yanına alarak buradan ayrıldı ve Prens Renaud'nun olduğu Kerak Kalesi'ni muhasara etti.

Şimdilik Kerak önlerinde kuşatmada olan Selahaddin'den bahsetmeyi bırakıp, oradan doğan ırmaktan ve aktığı yerlerden bahsedeceğim. Bu ırmak aktığı yer boyunca Müslümanların ve Hıristiyanların topraklarını birbirinden ayırır. Hıristiyanların topraklarına *Tiere de Promission*¹²⁹ denir, Müslümanların topraklarının adı ise Arabistan'dır. Arz-ı Mev'ud'da tüm akarsulara ırmak denir. Dağın eteklerinden 2 pınar fışkırır, birinin adı Jour, diğerin adı Dain'dir. Şimdi de size bu dağdan ve adından bahsedeceğim. Bu dağa Lübnan Dağı derler. Bu dağ Trablus'un ötesinde Arces¹³⁰ denen bir kaleye dek yaklaşık 3 gün yürüyüş uzunluğundadır. Nuh, gemisini orada, Lübnan Dağı'nda kestiği ağaçlardan inşa etmiştir, bu yüzden Nuh gemisini orada inşa ettiğinden, o kaleye Arces denir. Bu dağ Pagan Diyarı ve Hıristiyanlık âlemini Sur yakınlarından başlayarak ta Trablus'un ötesine, deniz kıyısına dek birbirinden ayırır. Orada bir yanda Hıristiyanlık âlemi, diğ yanda Pagan Diyarı vardır.

Bu dağ üzerinde oldukça geniş ve verimli bir toprak parçası olup, Hıristiyanlar ve Müslümanlar bu toprakları yarı yarıya paylaşırlar. Bir tarafta sadece Müslümanlar, diğ tarafta sadece Hıristiyanlar yaşar. İki dağ arasında Val Bacar¹³¹ adında bir vadi uzanır. İskender Sur'u kuşattığında adamları erzak ve hayvan yemini temin etmeye bu vadiye gitmiştir. Bu yüzden *Romans del Fuere de Gadres*¹³²

128 Belvoir Kalesi Muharebesi, iki tarafın da çekingen davranması nedeniyle herhangi bir netice vermemiştir.

129 Arz-ı Mev'ud, Vaat Edilmiş Topraklar.

130 Eski Fransızca gemi.

131 Bekaa Vadisi.

132 *Gazze'nin Yağmalanması* adlı Ortaçağ romanı.

isimli eserde Yehoşafat Vadisi'ne gittikleri yazılmaktadır.¹³³ Fakat aslında burası Yehoşafat Vadisi değil, Val Bacar Vadisi'dir. Bu romanda kafiye uyumlu olduğu için Yehoşafat Vadisi denmiştir.

Eteklerinden 2 pınarın fışkırdığı Lübnan Dağı'ndan bahsettik. Şimdi de size dağın yamacına, pınarların yakınına kurulu Banyas adında bir şehirden söz edeceğim. Godefroy de Bouillon zamanında şehir Hristiyanların elindeydi, fakat hangi kral zamanında kaybedildiğini bilmiyoruz. Ancak daha sonra göl yakınlarında iki kale inşa ettiler. Birinin adı Toron Kalesi'ydi. Bu kale krala aitti ve Sur'a 5 fersah; Banyas şehrine ise 4 fersah uzaklıktaydı. Diğer kale ise Safad Kalesi'ydi. Bu kale Tapınak Şövalyelerine aitti ve şehre 4 fersah uzaklıktaydı.

Şimdi de size Banyas şehrinin nasıl bir yer olduğundan ve eski adından bahsedeceğim. Burası eskiden Philippe şehriydi ve daha sonra Sezariye-Philippe adını almıştı. Bu Philippe, Vaftizci Yahya'yı boynunu vurdurarak idam eden Herod'un kardeşi ve Herod, Yahya'nın boynunu vurdurduğunda aldığı hanımın kocasıydı. Herod'a kardeşinin karısıyla evlenmemesini söylediği için Vaftizci Yahya'nın kellesini vurdurmuştu. Sezariye denen bu mevkide Efendimiz İsa, Aziz Petrus'a cennetin anahtarını ve inananlarla kâfirler arasında ayırım yapma yetkisi vermişti. Bu şehir Celile yakınlarındadır.

Şimdi de Celile Denizi'ne akan iki pınardan bahsedeceğiz. Denize karışırken, bu ikisi birleşirler ve tek bir ırmak oluştururlar. Bu pınarlardan birinin adı Jour, ötekinin adı Dain'dir. Birleştiklerinde Jourdain¹³⁴ adını alırlar. Bu akarsu Banyas dolaylarında denize karışır ve deniz ile göl arasında akarken, iki çayın birleştiği yerde üzerinde Taberiye Köprüsü adında bir köprüye doğru akar. Köprüyü geçtikten sonra Ürdün ırmağı adını alır.

Şimdi de size biraz bu denizden bahsedeceğim. Bu denizin suyu tuzlu değil, tatlıdır ve içilebilir. Bu denizin boyu sadece 4 fersah, genişliği 2 fersaktır. Bu denize Kitab-ı Mukaddes'te Celile Denizi

133 Fuere de Gadres, Lambert li Tors ve Alexandre de Bernay tarafından yazılan Roman d'Alexandre isimli Ortaçağ epîğinin bölümlerinden biridir. Gerçekte eserde buraya ne Bacar Vadisi ne de Josaphat Vadisi denmektedir.

134 Ürdün veya Şeria Nehri.

denir, Hristiyanların yaşadığı Taberiye şehri bu denizin kıyısında bulunduğu için başka yerlerde Taberiye Denizi denildiği de vakidir. Kutsal Kitab'ın başka bir yerinde ise Nasıra Gölü denmektedir.

İsa Mesih bu gölde su üstünde yürümüş, denizde bir kayıkta bulunan Aziz Petrus dua ederek onun ardından yürümeye teşebbüs etmişti. İsa onun elinden tutup, ardı sıra gelmesini söylemişti. Aziz Petrus denize düşünce, şüpheye ve korkuya kapılmış, İsa'ya kendisine merhamet etmesi ve kurtarması için yalvarmıştı. İsa ona imanının zayıf olduğunu söylemişti. Aziz Petrus bu denizde bir gece arkadaşlarıyla 2 kayığa binip balık yakalamaya çıkmış, ancak hiçbir şey yakalayamamıştı. İsa ertesi sabah nehir kıyısına gitti, hiç balık yakalayıp yakalamadıklarını sordu. Onlar da, "Hiç yakalayamadık," dediler. "Şimdi ağınızı sağ tarafa atın," dedi onlara İsa. Aziz Petrus ise, "Efendimiz, biz tüm geceyi burada geçirmemize rağmen hiçbir şey tutamadık. Ama senin için ağımızı atacağız," dedi. Ağları atıldılar ve kısa zamanda ağları balıklarla doldu ve çektiklerinde 2 kayığı da doldurdu.

İsa Mesih, Taberiye şehrinde Archedeclin'in düğününe gittiğinde suyu şaraba bu denizin kenarında dönüştürmüştü.¹³⁵ Celile Denizi yakınlarında, Taberiye ve Banyas arasında Table adında bir muhit vardır. Burada İsa Mesih, havarilerini ve 5 bin kişiyi 5 somun arpa ekmegi ve 2 balıkla¹³⁶ doyurmuş, geriye 2 sepet artık bile kalmıştı.

Diğer tarafta denizin öte yakasında pagan topraklarında Kafer-nahum adında bir şehir bulunur. Aziz Petrus ve Aziz Andreas burada doğmuşlardır ve İsa Mesih yine burada kralın oğlunu ve daha birçok kişiyi iyileştirmek gibi sayısız mucizeler göstermiştir. Daha sonra İsa'nın havarileriyle birlikte gittiği Nain adında bir başka şehir bulunur. İsa şehrin kapısına yaklaşırken, gömülmeye götürülen bir gençle karşılaşmış, ona kalkmasını söyleyerek hayata geri döndürmüştü. Efendimiz bu kasabadan dönüşünde, aklını yitirmiş, zincirlere bağlandığı halde zincirlerini koparıp kaçmış, kimsenin zapt edemediği bir adamla karşılaşmıştı. Şehirdekiler onu yakalamak için

135 Yuhanna, 2:11, Kana köyündeki düğün.

136 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı nüshalara göre 22 balık.

arkasından koşarlarken, İsa adamı durdurdu ve sordu: “Bu adamın bedenine girip, tüm bunları yapan kimdir?” Onların bir düşman lejyonu olduğunu, bir başkasının bedeni dışında yaşayamadıklarını söylediler. Bunun üzerine İsa onlara adamın bedeninden çıkmalarını ve başka bir bedene girmelerini emretti. Yakınlarda bir domuz sürüsü otliyordu, İsa onlara bu domuzların bedenlerine girmelerini buyurdu. Dediğini yaptılar. Daha sonra domuzlar kendilerini denize attılar, adam ise tamamen iyileşmiş halde evine gitti. İsa bu mucizeyi ve sayamadığım daha nicelerini denizin etrafında gerçekleştirmişti.

Taberiye Denizi’nden 5 fersah uzaklıkta, Akka’ya 6 fersah mesafede Nasıra adında bir şehir bulunur. Azize Meryem bu şehirde doğmuştur. Melekler İsa Mesih’in ana rahmine düştüğü ve ete kemiğe büründüğü haberini bu şehirde vermiştir. Azize Meryem, Tanrı’ya hamile kalınca Nasıra yakınlarında, o sırada Aziz Vaftizci Yahya’ya gebe olan Azize Elizabeth’in yaşadığı dağa gitti. Gelir gelmez onu selamladı. Tanrı’nın annesi Azize Elizabeth’in kulübesine girer girmez rahmindeki oğlu, Tanrı’nın gelmesinden memnun olmuştu. Vaftizci Yahya’nın babası Zekeriya burada vefat ettiği için bu mevkide Zacharie adında bir Grek manastırı inşa edilidir.

Nasıra yakınlarında, yaklaşık yarım fersah uzaklıkta, Latince isimli, Montem excelsum valde adında muhteşem bir dağ vardır; Romalılar buraya Saut Dağı¹³⁷ derler. Bu dağın eteklerinde bir falez vardır ve Nasıra’da ölüme mahkûm edilenleri, adaleti sağlamak için bu uçurumdan aşağı atarlar. İsa Mesih de günün birinde Nasıra’daki hâkimlere söylediği bir söz yüzünden bu uçuruma, atılmak üzere getirilmiştir. Uçuruma getirildiğinde orada ortadan yok olmuş ve hala orada bulunan bir kayanın üzerine oturmuştur. Etrafindakiler onu ne görebilmiş, ne de bulabilmiştir.

Falezin yukarısındaki bu dağ, kırk gün kırk gece oruç tuttuk-tan sonra şeytanın İsa’yı sınamak ve baştan çıkarmak üzere çıkardığı dağdır. Onu tapınağın kulesine çıkarmış ve daha sonra bu dağa getirip ona dünyanın bütün ülkelerini ve onların görkemini göstermiş

137 Eski Fransızca Atlayış Dağı.

ve ona: “Eğer yere kapanır da bana tapınacak olursan, bütün bu şeyleri sana vereceğim,” demişti. İsa ise ona defolmasını, asla kendisini ayartamayacağını söylemişti. Şeytan buyruğuna uyup gitti ve dağın yakınına bir melek indi.

Bu dağın yamacında, onun kadar yüksek olmayan bir başka dağ bulunmaktadır. İki dağ arasında nefis bir düzlük bulunur. Bu öteki dağın adı Tabor Dağı’dır. İsa bir defasında bu dağa havarileri Aziz Petrus, Aziz Yuhanna ve Aziz Yakup ile beraber çıkmış, onların gözlerinin önünde görünüm değiştirmişti. Yüzü güneş gibi parlamış ve giysileri ışık gibi bembeyaz olmuştu. Yanında 2 adam ortaya çıkmıştı, bunlardan birisi Musa, ötekisi İlyas’tı. Aziz Petrus şahit olduğu muazzam manzara karşısında İsa’ya, “Ya Rab,” dedi, “Burada bulunmamız ne iyi oldu; istersen burada üç çardak kurayım: Biri sana, biri İlyas’a, biri Musa’ya.” Aziz Petrus’un konuşması henüz bitmemişti ki gökyüzünden, gök gürültüsü gibi bir ses geldi, onların oğulları olduğunu, dünyaya onları kendisinin gönderdiğini söyledi. Havariler bunu işitince, dehşet içinde yüzüstü yere kapandılar. Başlarını kaldırdınca birbirlerine baktılar ve karşılarında İsa’dan başka kimseyi göremediler. Dağdan inerlerken İsa onlara, o ölümden dirilmeden, gördüklerini kimseye söylememelerini buyurdu.

Bunları anlatırken Kudüs’ten şeytanın İsa’yı getirdiği bu dağa kadar ne kadar mesafe olduğunu söylemeyi unuttum. Arada 2 günlük mesafe vardır.

Şimdi de size Jourdain Nehri’nden bahsedecek, doğduğu yerden, denize döküldüğü yere dek nerelerden aktığını anlatacağım. Celile Denizi’nden geçtikten sonra, güneye doğru akar ve üç günlük mesafe boyunca uzanır. Ve Dyable Denizi¹³⁸ denen denize dökülür. Kerak yönünde nehrin üzerinde bir tuz dağı bulunduğundan ülke ahalisi ve Kutsal Kitap bu denize Sel¹³⁹ Denizi demektedir. Bu deniz o kadar tuzlu ve o kadar acıdır ki tuzlulukta ve acılıkta buraya denk başka hiçbir deniz yoktur. Bu deniz büyük bir deniz değildir ve üzerinde büyük dalgalar görülmez. Bu kadar tuzlu bir denize

138 Eski Fransızca, Şeytan Denizi.

139 Eski Fransızca, Tuz Denizi, Lut Gölü.

dayanamadıklarından içinde hiç balık yaşamaz ve eskiden denizin olduğu yerler tamamen toprakla doludur. Bu topraklar Aziz Abraham ve Kerak adında bir şehrin arasındadır.

Bu denizden bahsettikten sonra, biraz da Kerak'tan söz edelim. Bu şehir Arap topraklarındadır. Daha sonra Kerak senyörünün topraklarındaki Sinai Dağı bulunur. Bu Sinai Dağı, Kızıl Deniz ve Kerak arasındadır. Tanrı Kızıl Denizi aşan Musa'ya on emri bu Sinai Dağı'nda vermiştir. Melekler, Mısır'da kafası kesildikten sonra Azize Katherine'in bedenini on emrin indirildiği bu dağa taşımışlar ve Grek keşişlerin yaşadığı bir manastıra bırakmışlardır. Fakat bu manastır artık yerinde olmayıp, dağın eteklerindedir. Buradaki manastırlara atla gidilemez ve erzak taşınamaz, bu yüzden herkes yukarıda yaşayamaz.

Ancak dağın zirvesinde 13 keşiş zorlu şartlar altında yaşamaktadır. Yukarı ekmekten başka bir şey götürememektedirler, bu sebeple haftada 3 defa ekmek yiyip, su içerek hayatta kalmaktadırlar. Ekmeğin yanında katık olarak yukarıda yetiştirdikleri yeşillikleri yerler. Musa, 40 gün bu dağın tepesinde oruç tutmuş, on emir kendisine indirilene dek hiçbir şey yememişti.

Şimdi de size daha ötedeki Kızıl Deniz'i anlatacağım. Bu deniz, Musa'nın asasını kaldırarak, ortadan ikiye ayırdığı ve bir kıyıdan öte kıyıya yürüyerek geçtiği denizdir. Mısır'dan kaçan İsrailoğulları bu denizden ayakları ıslanmadan geçmişlerdir. Denizi geçerlerken, Firavun onları yakalayıp katletmek istemiş, kendisi ve ordusu peşlerine düşmüştür. Musa asasını tekrar kaldırmış ve deniz tekrar kapanmıştır. Firavun ve tüm ordusu boğularak helak olmuş, içlerinden bir teki bile kurtulamamıştır. İsrailoğulları ise deniz yeniden kapandığında öte yakaya geçtiklerinden kurtulabilmişlerdir.

Bir defasında Prens Renaud bu denizin kıyısında 5 kadirga yaptırmıştır. Gemilerin inşası bittiğinde, onları denize indirmiş ve içlerini şövalyelerle ve askerlerle doldurup bu denizin diğer kıyısında yaşayan insanların kimler olduğunu bulmak, öğrenmek için yeterince erzakla donatmıştır. Buradan ayrılıp açık denize yelken

açtıktan sonra onların akıbetini duyan, bilen olmamıştır.¹⁴⁰ Bu Kızıl Deniz'e cennet ırmaklarından biri akar.¹⁴¹ Denizden çıkınca, Mısır topraklarına doğru akar. Kutsal Kitap'ta bu ırmaktan Syson¹⁴² adıyla bahsedilir, yerel halk ise Nil demektedir.

Bu Nil Nehri'nden bahsettikten sonra, şimdi de Arz-ı Mev'ud'da, Dyable Denizi'nin ötesindeki Saint Abraham şehrini anlatacağız. Şehrin kurulduğu yere Hebron denir. Aziz Abraham¹⁴³, Kutsal Kitap'ta Arain denilen, doğduğu Hamam şehrinden¹⁴⁴ göç ederek geldiği Harran'dan Tanrı bu şehri terk etmesi ve başka bir ülkeye yerleşip vahiy inmesini beklemesini buyurduğunda, buraya yerleşmiş ve burada ölmüştür. Burada kendisinin ve halkının gömülmesi için bir parça toprak satın almış, kendisi ve oğlu İshak ve İshak'ın Mısır'da ölen oğlu Yakup'un naaşı taşınarak buraya defnedilmiştir. Yakup'un Judas, Ruben, Gad, Nephtalin, Dam, Manese, Symeon, Levi, Ysachar, Zabulon, Dam, Yusuf ve Benjamin adında oğulları vardı. Bunlar İsrail'in 12 oğludur.¹⁴⁵ Bunların 9 boyu İsrail topraklarında, yarım boyu Hristiyanlık âleminde, iki buçuk boyu Pagan topraklarında yaşamıştır. Babası Mısır'da öldüğünde Yusuf onu getirtmiş ve babalarıyla¹⁴⁶ birlikte Hebron'a defnetmiştir. Yusuf öldüğündeyse İsrailoğulları Mısır

140 Renaud de Châtillon Şubat 1183'te Akabe Körfezi'ne düzenlediği ve İslam dünyasını şok eden deniz akınında Medine ve Mekke'yi de hedeflemiş, Hz. Muhammed'in mezarını yağmalaya niyetlenmiştir. Bu tehlike, Selahaddin Eyyubi'nin kardeşi Melik el-Âdil'in görevlendirdiği donanma komutanı Hüsameddin Lülü'nün Haçlıları yenmesi sayesinde bertaraf edilebildi. Yakalanan haçlı denizcilerden bazıları ertesi yıl Mekke'ye gönderilerek, Hac sırasında Mina'da merasimle kelleleri vuruldu (Steven Runciman, *A History of the Crusades*, 2. cilt, s. 437).

141 Kitab-ı Mukaddes'te cennetten dünyaya aktığı belirtilen nehirler.

"Aden'den bir ırmak doğuyor, bahçeyi sulayıp orada dört kola ayrılıyordu. İlk ırmağın adı Pişon'dur. Altın kaynakları olan Havila sınırları boyunca akar. Orada iyi altın, reçine ve oniks bulunur. İkinci ırmağın adı Gihon'dur, Kûş sınırları boyunca akar. Üçüncü ırmağın adı Dicle'dir, Asur'un doğusundan akar. Dördüncü ırmak ise Fırat'tır." (Tekvin, 2:10.)

142 Pişon.

143 Hz. İbrahim.

144 Antik Sümer şehri, Ur.

145 İsrail'in 12 kabilesi.

146 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı nüshalarda, babaları yerine kardeşleri ibaresi geçmektedir.

ülkesinden Arz-ı Mev'ud'a gelirken onun kemiklerini yanlarında getirmişler ve atalarının yanına defnetmişlerdir. İbrahim burada öldüğü zaman burada bir şehir yoktu; fakat sonradan İbrahim dünyaya gözlerini burada yumduğundan, Saint Abraham denen şehir kuruldu. Bu şehir Kerak senyörünün toprakları içindedir. İsa Mesih'in doğduğu¹⁴⁷ Beytüllahim şehrine 5 fersah uzaklıktadır.

Beytüllahim bir şehirdir fakat hiç de büyük değildir, içinden yalnızca tek sokak geçer. Beytüllahim'den Kudüs'e uzaklık 2 fersaktır.

Beytüllahim ve Kudüs arasında Grek keşişlerin yaşadığı, Gloria in excelsis Deo¹⁴⁸ denilen bir kilise bulunur. İsa doğduğu zaman melekler burada şarkı söylemişlerdir. Rahiplerle konuşmuşlar ve dünyanın kurtarıcısının doğduğunu müjdeleyerek, doğduğu Kudüs şehrine gitmelerini ve kundağa sarmalarını söylemişlerdir. Rahipler Kudüs'e gitmiş, her şeyi meleklerin kendilerine söylediği şekilde bulmuşlardır. Böylece kendilerine görüldüğü için İsa Mesih'e bol bol şükretmişler ve övgüler sunmuşlardır. Bu kilisenin yakınlarında Camp flori¹⁴⁹ denen bir tarla bulunur.

Şimdi de size Dyable Denizi'nden bahsedeceğim. Günün birinde İbrahim Mambre¹⁵⁰ Vadisi'nde bir ağacın altında otururken, yoldan kendisine doğru bir adamın geldiğini gördü. Yerinden doğruldu ve yanında kimi getirdiğini görmek için adamın yanına gitti. Yanında tek görebildiği haleydi. Hale içinde 3 kişi görölüyordu. Birinci kişi kanlı canlı, ikinci ve üçüncü kişi haleydi. Üçü de tek kişiydi. Gelen kişiden yanındakilerin kimler olduğunu sordu ve ona kendisiyle ekmek yiyip su içmesi için yalvardı. Ziyaretçiler tek kişi halini aldılar ve hep birlikte konuştular. Size şu an neler söylediklerini anlatmayacağım. Tek vücut halini aldıklarında yürümeye başladılar ve İbrahim'i çağırdılar. Bir müddet uzaklaşınca Kerak tarafındaki düzlükte Rabb'i ve bugün Dyable Denizi'nin olduğu yeri,

147 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı nüshalarda, doğduğu sözcüğü, öldüğü ile değiştirilmiştir.

148 Lat, Göklerdeki Yüce Tanrı'ya övgüler olsun.

149 Eski Fransızca, Çiçek Tarlası.

150 Marbre Vadisi. Hebron ile Kudüs arasındaki ünlü vadi.

orada kurulu 5 şehri gördü. Bu şehirlerden birinin adı Gomore, diğerinki Sodom idi. Ötekilerin adlarını ben de bilmediğim için anmayacağım. Bu veçhileyle Rabbimiz İsa Mesih bu şehirlerin işlediği günahlara artık daha fazla katlanamadığını, şehir sakinlerinin tabiata karşı işledikleri günahlara karşılık onları helak edeceğini söyledi. Şehrin adı Sodom olduğu için, tabiata karşı günah işleyenlere bundan böyle Sodomittes dendi. Gomore ise açgözlülük ve şehvet gibi başka bir günah anlamına geliyordu. Açgözlülük ve şehvetlerini hiçbir şey doyurmuyordu, öyle ki Gomore'un içinden akan Jourdain Nehri artık akmaz olmuştu.

Bu şehirlerden birinde İbrahim'in ülkesinden beraber geldiği yakın bir yeğeni yaşıyordu. Bu adamın adı Lut idi. İbrahim, Rabbimizin bu şehirleri helak edeceğini duyunca, Lut'un ailesi, 2 kızı ve karısı için korkuya kapıldı. Bunun üzerine İbrahim Rabb'e gitti, ona Büyük Tufan sırasında Nuh ile yaptığı ahdi, bir daha asla tufan göndermeyeceği sözünü hatırlattı. Daha sonra İbrahim şehirde 50 dürüst kişi bulursa, intikam almak için şehri helak etmeyeceği sözünü istedi. Tanrı şehirde 50 dürüst kişi varsa, şehri cezalandırmayacağı sözünü verdi. Daha sonra İbrahim 40 kişi varsa, cezalandırmaktan vazgeçmesini istedi. Tanrı bunu kabul etti. Böylelikle bulunacak dürüst kişi sayısını beşer beşer düşürerek 10'a kadar indirdi. Tanrı eğer şehirde 10 iyi kişi varsa, intikam almayacağını söyledi. İbrahim Tanrı'yı kızdırmaktan korkup, daha fazla söz söylemedi. Müsaadesini istedi ve gitti.

Böylece Tanrı 2 genç adam kılığında 2 meleği Sodom'daki Lut'a gönderdi. Melekler şehre gittiler ve Lut onları misafir etti. Onların eve girdiğini gören şehir halkı, Lut'un kapısına dayandı ve meleklerle gönüllerinin dilediği şeyleri yapmak istediler. Lut karşılarına çıktı, onlardan merhamet diledi ve evinde hiçbir şey olmadığını, fakat 2 kızı olduğunu, onlara dilediklerini yapabileceklerini söyledi. Fakat kapıdaki halk onun dediklerine inanmadı ve evden içeri hücum ederek misafirleri zorla ele geçirmeye çalıştı. Ancak eve baktıklarında ne kapı ne de pencere görebildiler, böylelikle teşebbüslerinden caydılar ve herkes ayrılıp evine döndü.

Olanları gören melekler Lut'a şehrin ertesi gün helak olacağını, şehirde dostu varsa kendisiyle beraber kaçması için getirmesini söylediler. Lut 2 kızının nişanlı olduğu 2 adama gitti ve şehrin ertesi gün helak olacağını, kendisiyle beraber şehirden kaçmalarını söyledi. Onlar Lut ile birlikte gelmek istemediler ve şehirde kaldılar. Ertesi gün sabah olduğunda, 2 melek Lut'u, karısını ve 2 kızını yanlarına aldılar. Şehirden biraz uzaklaşmışlardı ki melekler Lut'un iznini istediler ve ne duyarlarsa duysunlar, arkalarına bakmamalarını tembihlediler.

Melekler yanlarından ayrılıp, gittiler. Hemen sonrasında göklerden alevli bir yıldırım düştü ve tüm o toprakları ve şehirleri yerle bir etti, şehirlerde yaşayan kavimler ve orada bulunan herkes helak oldu. Eskiden bu toprakların olduğu yerde ise Dyable Denizi denen bu deniz ortaya çıktı. Lut'un karısı şehirden yükselen korkunç çığlıkları ve gürültüyü duyunca arkasına baktı ve anında yere düşüp tuzdan bir kayaya dönüştü. Civarda yaşayan köylülerin dediğine göre, pazartesi günleri sabah denizden siyah bir canavar çıkar ve bu tuzdan kayayı yalamaya başlar, cumartesi günü öğlene dek durmadan yalarmış. Bu yaratık tıpkı bir ineğe benzer ve her pazartesi geldiğinde kayayı yeniden büsbütün sağlam bulurmuş. Bu hadise her hafta vuku bulurmuş.

Şimdi de size şehirden 2 kızıyla birlikte kaçan Lut'tan bahsedeceğim. Lut buralardan gidip, Segor¹⁵¹ adında bir şehre geldi. Baba ve 2 kızı şehre girdikleri zaman herkesin kaçmış olduğunu görüp, kimseleri bulamadılar. Lut'un kızları, yalnız kaldıklarında konuşmaya başladılar ve üçünden başka hiç insan kalmadığını ve Tanrı'nın insanların yeniden çoğalması için geriye bir tek kendilerini bıraktığını düşündüler. Babalarının kendileriyle nasıl yatacağını birbirlerine sordular, zira babaları o kadar dürüst ve aziz bir adamdı ki yapacakları hiçbir şey yoktu. Bu yüzden onu kandırmadan, kızlarıyla yatmaya ikna edemezlerdi. Böylelikle şehirde buldukları şaraptan ona içmesi için bol bol sundular ve sarhoş ettiler. Daha sonra büyük kızı onunla yattı ve ilişkiye girdi, ondan bir oğlan çocuğuna hamile

151 Zoar şehri.

kaldı. Ertesi gün küçük kızı aynısını yaptı ve ilişkiye girdi ve ondan bir oğlan çocuğuna hamile kaldı.¹⁵²

Lut'tan yeterince bahsettikten sonra şimdi de nehirden 2 fersah uzakta bulunan başka bir şehirden söz edeceğiz. Buranın halkı İsrailoğulları'nın Arz-ı Mev'ud'a geldiğini işitince, kendilerini şehre kapatmışlar ve oradan geçmelerine izin vermek zorunda kalmışlardı. Bu şehrin adı Eriha'dır ve mıkna'tis taşından surlarla çevrilidir. İsrailoğulları nehri geçince, şehir Arz-ı Mev'ud'un girişinde olduğundan, şehri kuşattılar. Bu şehir o kadar iyi tahkim edilmişti ki ne yaparlarsa yapsınlar surlarını aşamadılar. Bunun üzerine Rabb'e dönüp, yalvardılar ve şehri ele geçirmeleri için yardımını istediler. Rab onlara bronz borular yapmalarını ve 3 gün oruç tutmalarını ve şehir etrafında dolanmalarını, üçüncü gün herkesin bronz boru taşımasını, şehir etrafında tur attıktan sonra herkesin boruları çalmasını böylece şehri ele geçireceklerini söyledi. İçlerinden teki bile bu sözlere inanmamazlık etmedi. Böylece İsa Mesih'in buyruğunu harfiyen yerine getirdiler. Şehrin etrafında tur attıktan sonra boruları çaldıkları zaman şehrin surları yıkıldı. Böylelikle içeri girdiler ve ele geçirdiler.¹⁵³

152 Kitab-ı Mukaddes, Tekvin, 19:30. Bu hadisenin Kitab-ı Mukaddes ile Kur'an-ı Kerim'de çok farklı bir şekilde anlatıldığı gözden kaçırılmamalıdır.

153 Kitab-ı Mukaddes, Yeşu: 6.

VIII. FASIL

ARABİSTAN'DAKİ İKİ YILANA DAİR

Bu şehrin yakınında yılanlarla dolu bir çöl bulunur. Buradan yılan toplar, sonra da onları tiryak¹⁵⁴ yaparlar. Şimdi size yılanları nasıl yakaladıklarını anlatacağım. Yılan yakalayan kişi çölün etrafında bir daire çizer ve şarkılar söyleyerek yılanları efsunlar ve büyüler. Bu büyülü sözleri işiten tüm yılanlar onlara doğru giderler ve adam gelen yılanları koyun yakalar gibi kolayca yakalar ve şehre götürüp tiryak yapan kişilere satar. Bu yılanların içinde akıllıları da vardır, yakalamaya gelenlerin büyülü sözler söylemeye başladıklarını duyunca, büyüünün etkisine kapılmamak için kulaklarından birini yere dayar, ötekini kuyruğunun ucuyla tıkarlar ve böylece kaçarlardı.¹⁵⁵ Bu yılanlardan yapılan tiryak her türlü zehirlenmeye iyi gelir.

Şimdi de size Arabistan'da, çölün derinliklerinde yaşayan 2 yilandan bahsedeceğim. Bunlardan yalnızca 2 tane olup, başka görülmez. Bu yaratık tabiatı itibarıyla o kadar sıcaktır ve o kadar kötü

154 Antik Yunanca theriakos, panzehir.

155 Bu, Ortaçağ'da Aspis olarak bilinen engerek cinsi hakkında türetilen batıl inançlardan biridir. Buna dair ilk kayda Aziz Augustinus'un vaazlarından birinde rastlanmaktadır.

“Sicut enim dicuntur aspides, quando incantantur, ut non prorumpant et exeant de cavernis suis, premere unam aurem ad terram, et de cauda sibi alteram obturare, et tamen incantator producit illas...” (Engerekler hakkında denildiği gibi, efsunla kandırılmaya çalışıldıkları zaman, deliklerinden dışarı çekilmemek için bir kulaklarını yere bastırırlar ve kuyruklarıyla öteki kulaklarını tıkarlar, ancak efsuncu onu yine de çıkarabilir (Aziz Augustinus, In Solemnitate Stephani Martyris; Duri Iudaei in Stephanum, Sermo 316:2).

kokar ki üzerinden kuşlar bile uçamaz, bu yaratığın yaşadığı yerde, kuşlar ağzından çıkan alevlerden ve yılanın yaydığı kötü kokudan ölüp düşerler. Yanına yaklaşan anında öldüğünden, korkusundan ne insan yaklaşabilir ne de diğer hayvanlar. Şimdi de size bu yılanın nasıl doğduğunu ve nasıl çoğaldığını anlatacağım, zira bu hareketi yaratığın ölümüne yol açmaktadır. Bu yaratık sevdalandığı zaman erkeği gelir, kafasını dişisinin ağzına sokar ve onu döller. Dişisi gebe kalınca dişlerini sıkarak ve erkeğin kafasını kopartır ve böylece öldürür. Doğum zamanı geldiğinde ikiye ayrılır ve karnından biri dişi, diğeri erkek iki tane yavru çıkar. Soyu böylece devam eder.¹⁵⁶

156 Bahsedilen yılan Ortaçağ'da Regulus/Sibilus ve Vipera olarak bilinen iki yılanın özelliklerini taşımaktadır. Tarif edilen hayvan büyük olasılıkla Viperidae cinsi engerek yılanı olmalıdır. Sevilla başpiskoposu Isidorus Hispalensis'e göre:

"Basiliscus Graece, Latine interpretatur Regulus, eo quod rex serpentium sit, adeo ut eum videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat; nam et hominem vel si aspiciat interimit. Siquidem et eius aspectu nulla avis volans inlaesa transit, sed quam procul sit, eius ore combusta devoratur. A mustelis tamen vincitur, quas illic homines inferunt cavernis in quibus delitescit; itaque eo visu fugit, quem illa persequitur et occidit. Nihil enim parens ille rerum sine remedio constituit. Est autem longitudine semipedalis; albis maculis lineatus Reguli autem, sicut scorpiones, arentia quaeque sectantur, et postquam ad aquas venerint, et lymphaticos faciunt.

Sibilus idem est qui et regulus. Sibilo enim occidit, antequam mordeat vel exurat. Vipera dicta, quod vi pariat. Nam et cum venter eius ad partum ingemuerit, catuli non expectantes maturam naturae solutionem conrosis eius lateribus vi erumpunt cum matris interitu. Lucanus (6, 490):

Viperei coeunt, abrupto corpore, nodi.

Fertur autem quod masculus ore inserto viperae semen expuat; illa autem ex voluptate libidinis in rabiem versa caput maris ore receptum praecidit. Ita fit ut parens uterque pereat; masculus, dum coit, dum parturit, femina. (*Etymologiae*, 12. Kitap, 4:6-9.)

"Basiliscus, Yunanca Regulus, küçük kral anlamına gelir. Bütün yılanların kralıdır, onu gören diğer yılanlar, kokusu bile öldürdüğü için ondan kaçarlardı. Eğer gözleri bir insana takılırsa onu öldürür. Onun bakışlarından hiçbir kuş, ne kadar uzak olursa olsun, zarar görmeden geçemez, Regulus'un ağzından çıkan ateşlerle tutuşur ve yutulur. Ancak Regulus insanların saklandıkları deliklere saldırdığı sansara yenilir. Görürse kovalayıp öldürdüğü için sansar gördüğünde kaçır. Yüce yaratıcı hiçbir şeyi devasız yaratmamıştır. Regulus yarım ayak boyundadır ve üzerinde beyaz benekler bulunur. Regulus, akrep gibi kuru, çorak yerlerde yaşar, suya geldiğinde sudan korkar ve çıldırır. Regulus Sibilus gibidir. Sibilus ısırmasın ve yakmadan önce tıslamasıyla öldürür.

Bu yılanları anlattıktan sonra size şimdi de İsa Mesih'in yaşadığı zamanlarda Eriha'da yaşayan zengin bir adamdan bahsedeceğim. Bazı kişiler bu zat için murabahacı¹⁵⁷ diyorlardı. Bu zat İsa'yı görmeyi çok istemişti. Günlerden bir gün İsa'nın Eriha'ya geldiğini duydu ve onu karşılamaya çıktı ve onu daha iyi görmek için İsa'nın geçeceği yolun kenarındaki bir ağaca tırmanmak istedi. Çünkü çok kısa boyluydu ve ağaca çıkmadan kalabalık içinde İsa'yı göremezdi. İsa ağaca yaklaşıncı, ağacın tepesindekinin kim olduğunu ve niçin tırmandığını anladı. Adamı ismiyle çağırdı ve ağaçtan inmesini, şatosunda misafir olmayı istediğini söyledi. Adamın adı Zakkay'dı. Ağaçtan sevinçle indi ve İsa'nın evinde kalmak istemesinden çok mutlu oldu. İsa'ya yaklaştı ve "Efendimiz, evime misafir olarak beni şerefliendirdiğiniz için mallarımın yarısını fakirlere dağıtacağım. Ve insanlardan zorla aldığım ne varsa dört katını geri ödeyeceğim," dedi.¹⁵⁸

Buradan yeniden yola çıkan İsa, karşısına çıkan kör bir adamı iyileştirmişti. Buradan, Eriha'ya dek uzanan topraklar, İsa'nın tırmanarak oruç tuttuğu dağ olup, Quarantaine¹⁵⁹ denir.

Dağın eteğinde, Elyesa Peygamber zamanından kalan içimi latif bir pınar bulunur. Gökyüzünün altında bu sudan daha güzel, daha yeşil bir yer bulunmayıp, kadınları buradaki kadar güzel, çocukları sağlıklı, hayvanları doğurgan başka bir ülke daha yoktur. Elyesa buraya gelmiş ve aziz ilan edilmiş ve buraya yerleşmiştir. Elyesa aziz ilan edildikten sonra hiçbir kötülük işlememiş, adı giderek yayılmıştır. Tarlalar ve bahçeler bu pınırdan bol bol içip, beslenmiştir. İsa'nın oruç tuttuğu Quarentaine, nehirden itibaren çöldür. Aziz

---

Vipera'ya böyle denmesinin sebebi kaba kuvvetle doğurmasındandır (vivid parere, canlı bebek taşımak). Rahmi doğum yapmak için figana başladığı zaman, yavrusu tabiatın olağan akışını beklemeden, annesinin yanlarını çiğner ve onu öldürerek zorla dışarı çıkar. Lucan (6:490), "Engerekler çiftleştğinde, vücutları parçalanır," demektedir. Erkeğinin dişisinin ağzına sperm tükürdüğü söylenir, şehvetten ve zevkten deliye dönen dişi, erkeğin ağzındaki kafasını ısırarak koparır. Böylece her ikisi de helak olur, erkek çiftleşme sırasında, dişi doğururken.

157 Faizci, tefeci.

158 Kitab-ı Mukaddes, Luka, 19:5.

159 Eski Fransızca kırk. İsa'nın kırk gün çölde inzivaya çekilmiş olmasından ötürü böyle adlandırılmış görünmektedir.

Yahya'nın yerleştiği çöl ise nehrin öte yakasındadır. Nehir kenarında vaftiz olmaya gelen Hıristiyan hacılar vaftiz olurlar. İsa da burada vaftiz olmuştur. İsa'nın vaftiz olduğu nehrin üzerinde Aziz Yahya adında bir Grek manastırı bulunur.

Eriha ve Kudüs arasında Rouge Cisterne adında bir yer vardır. Kudüs'ten Eriha ve nehre gidenlerin konaklaması için bir han inşa edilmiştir. İncil'de anlatılan Samiriyeli yolda boğulmuş halde bulunduğu yaralı adamı bu hana taşımıştır.¹⁶⁰ Bunun üzerine İsa Mesih kendisine kimin komşusu olduğunu soran bir Yahudi'ye bu meseli anlattı. Ve ona kutsal yasanın en büyük buyruğunun ne olduğunu sormuştu. O da İsa'ya, "Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle seveceksin. Komşunu da kendin gibi seveceksin," dedi. Böylece İsa ona bu meseli anlatmaya başladı: Adamın biri Kudüs'ten Eriha'ya inerken haydutların eline düştü. Onu soyup dövdüler, yarı ölü yolda bırakıp gittiler. Bir rastlantı olarak o yoldan bir rahip geçiyordu. Adamı görünce yolun öbür yanından geçip gitti. Ondan sonra bir Levili¹⁶¹ de oraya varıp adamı görünce aynı şekilde geçip gitti. Ondan sonra yoldan geçen bir Samiriyeli ise adamın bulunduğu yere gelip onu görünce, yüreği sızladı. Adamın yanına gitti, yaralarının üzerine yağla şarap dökerek sardı. Sonra adamı kendi hayvanına bindirip hana götürdü, onunla ilgilendi. Ertesi gün iki dinar çıkararak hancıya, adama iyi bakmasını söyledi. Ondan fazla ne harcarsa, ne masraf yaparsa dönüşünde ödeyeceğini söyledi. İsa Yahudi'ye dönüp bu üç kişiden hangisinin yaralı adama komşu gibi davrandığını sordu. Yahudi, "Ona acıyıp yardım eden," dedi. Bunun üzerine İsa, "Git, sen de öyle yap," dedi.

Celile Denizi'nden ve nehirden, dolaylarından bahsederken, size Hıristiyanlardan ve Müslümanlardan, Müslümanların nehri geçtiklerinden, Forbelet önünde bir gün geçirdiklerinden ve Kerak'ı kuşattıklarından söz etmişim.

Şimdi de size Müslümanların kuşattığı Kerak'tan bahsedeceğim.¹⁶² Kuşatma 5 ay sürmüş ve kalenin surları, kuleleri o kadar çok

¹⁶⁰ Kitab-ı Mukaddes, Luka, 10:25.

¹⁶¹ Diyakoz.

¹⁶² Kasım 1183.

tahrip olmuştu ki mancınıklar artık gedik açamaz olmuşlardı. Kale bir falezin, uçurumun üzerine inşa edildiği için ve bu falezin yamaçları aşırı dik ve sarp olduğundan, kale sadece tek bir yerden kuşatılabiliyor, diğer taraflardan hiçbir şey yapılamıyordu. Öte yandan bir tarafında da derin bir hendek açılmış olduğu için kaleye o noktadan da hücum edilemiyordu. Selahaddin kaleye aşırı hasar vermelerine rağmen, hendeği doldurmadan kaleyi ele geçiremeyeceğini anladı. Kalenin içindekiler yakacağı için hendeği kalaslarla dolduramayacağını düşündü ve hendeğin yakınlarında, toprağın altında hendeğe giden iki yol açtırdı. Biri hendeği doldurmak için, diğeryse geri dönüş için kullanılacaktı. Toprağı sepetlerle taşıyorlardı. Civardaki tüm diyarlara tellaklar gönderip para kazanmak isteyenlere, taşıdıkları her sepet toprak başına 1 bezant ödeyeceğini ilan ettirdi. Böylelikle yeterince sayıda insan toplandı ve gece gündüz çalışarak hendeği doldurmaya başladılar.

O esnada Kerak Kalesi'nde bulunan Prens Renaud kalenin etrafındaki hendeği doldurduklarını görünce, falezden aşağı bir adam gönderdi ve Kudüs kralına kalenin hasar gördüğü, düşmanın, etrafındaki hendeği doldurduğu haberini ulaştırdı. Haberi alan kral ordusunu toplayıp, kaledekilerin imdadına yetişince, düşman kuşatmayı kaldırıp ülkesine geri döndü. Kral derhal kaleye girdi ve Müslümanların doldurduğu hendeği boşalttırdı. Prens Renaud'ya, Müslümanların harabeye çevirdiği kaleyi yeniden tahkim etmesi için bolca mal mülk bağışladı.

Kral bu kaleye gittiği sırada, Kral Amaury'nin ve Kraliçe Maria'nın, ki kendisi kral ölünce Balian d'İbelin'le evlenecektir, kızları ve kralın kız kardeşi orada bulunuyordu. Bu güzel hanımın adı Isabelle'di.¹⁶³ Kral bu hanımı Prens Renaud'nun üvey oğlu Onfroy'ya verdi fakat bunun sonunda nikâh gerçekleşmedi. Daha sonra kral Kudüs topraklarına geri döndü. Ülkesine döndüğü zaman Selahaddin ile yeniden uzun süreli bir barış imzaladılar.

163 Kral Baudouin'in kız kardeşi Isabelle de Jerusalem, sırasıyla Onfroy de Toron, Konrad de Montferrat, Henri de Champagne ve I. Amaury de Lusignan ile evlendi.

Kral sonunda ülkesine barış getirdi. Şimdi de size Cüzzamlı Kral zamanında Konstantinopolis'e giden Fransızlara büyük fenalıkları dokunan ve zindana atılan Andronikos'tan bahsedeceğim.

Ancak bu konuya değinmeden evvel size o zamanlar Kudüs topraklarında bulunan 2 din adamından bahsedeceğim. Bunlardan biri Sur, diğeri Sezariye başpiskoposudur. Bu sonuncu şehir Sezariye değil, Sezariye-Philippe adıyla bilinmekte olup, deniz kenarındaki Sezariye anlamına gelir. Sur başpiskoposunun adı Guillaume'dur¹⁶⁴, Kudüs'te dünyaya gelmiştir ve zamanında Hıristiyanlık âleminde ondan daha iyi bir din adamı görülmemiştir. Sezariye başpiskoposunun adı ise Eracles'tir ve Auvergne'de dünyaya gelmiştir.¹⁶⁵ Kutsal Topraklara yoksul din adamı olarak gelmiştir. Kralın annesi onu yakışıklılığından ötürü himayesine almış, Sezariye başpiskoposu yapmıştır.

Bu iki din adamının zamanında Kudüs patriği¹⁶⁶ vefat etti. Kral bu durum karşısında ülkedeki başpiskoposlarını patrik seçimi için Kudüs'e çağırdı.¹⁶⁷ Bunlar Kudüs'te toplandıklarında Sur başpiskoposu, patrik seçiminin gerçekleştiği Kutsal Kabir kanonları¹⁶⁸ huzurunda söz aldı. Kanon üyelerine nasihatlerde bulundu ve merhametlerini dileyerek, "Efendimiz, bir kitapta bulduklarımıza göre, Gerçek Haç'ı Pers diyarından kurtaran ve Kudüs'e geri getiren Heraklius'tu.¹⁶⁹ Aynı şekilde onu ve Kudüs'ü kaybedecek olan yine bir Heraklius olacak. Bu nedenle, Tanrı adına size yalvarıyorum, patriklik seçiminde onu tayin etmeyin. Çünkü eğer onu seçerseniz biliyorum ki kral onun fena tavsiyelerine uyacak ve eğer patrik

164 Sur başpiskoposu ve Ernoul kroniğinin, 13. yüzyıldaki Fransızca tercüme ve zeyilmelerin omurgasını oluşturan *Historia Rerum in Partibus Transmarinis Gestarum*'un yazarı Guillaume de Tyr. Latince kaynaklarda ismi Willelmus veya Guillelmus Tyrensis olarak geçmektedir.

165 Eracles d'Auvergne.

166 Patrik Amaury.

167 1180 yılındaki ihtilafı seçim.

168 Kanon, Roma Katolik Kilisesi'nde di i tarikatlara bağlı kiliselerde birlikte yaşayan din adamları.

169 610-642 yılları arası Doğu Roma İmparatoru. 627 yılında Kudüs'ü işgal eden Sasanilerle yaptığı savaştan sonra Gerçek Haç'ı geri almış ve Kudüs'e bizzat sırtında taşıyarak getirmiştir.

o olursa şehir hatta tüm krallık toprakları elden çıkacak. Ve eğer patrik o olursa ülkenin elden gideceğini patrik olmak istediğim için söylediğimi sanmayın. İsterseniz ikimizin yerine iki başka kişi atayın, hatta bu ülkede bulamıyorsanız Fransa'da patrik olabilecek kişiler konusunda yardımcı bile olalım," dedi.

Kutsal Kabir Kilisesi'nde toplanan kanon bu tavsiyeye kulak asmadı, çünkü kralın annesi Sezariye başpiskoposu Eracles'i patrik olarak tayin etmelerini istemişti, nitekim onlar da öyle yaparak önce Sezariye başpiskoposunu, sonra da Sur başpiskoposunu tayin ettiler.¹⁷⁰ Çünkü Kutsal Topraklardaki patrik, başpiskopos, piskopos, manastır başrahibi seçimi böyle yapılmaktadır, her göreve 2 kişiyi tayin ederler ve kralın onayına sunarlar. Kral ise bunlardan birini atar. Adayların isimleri kendisine sabah sunulursa, kralın akşam kilise çanları çalana dek kararını vermesi gerekir. Eğer adayların isimleri akşam verilirse ertesi gün komünyon ayini sonrasına kadar karar vermesi gerekiyordu. Yahuda öldüğü zaman havariler de aralarında böyle bir seçim yapmışlar ve aralarından ikisini, Joseph ve Matta'yı seçmişlerdi. Daha sonra bu ikisi arasında kura çekilmiş, neticede Matta seçilmişti. Kutsal Topraklarda hala böyle yapılmaktaydı. Kral isterse kura çekiyor, isterse de dilediğini atıyordu. Nitekim iki başpiskopos krala takdim edildi ve kral annesinin nasihatlerine kulak verip Sezariye başpiskoposu Eracles'i atadı. Böylece ona patrik olması için cevaz verdi. Eracles'in Kudüs patriği olması böyle vuku buldu.

Eracles Kudüs patriği seçildiği zaman ülkedeki başpiskoposlara ve piskoposlara kendisine boyun eğmelerini buyurdu. Sur

¹⁷⁰ Ernoul'un burada sebep olduğu anlam karışıklığını çözmek için diğer nüshalara baktığımızda, Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı nüshalarda ifadenin şu şekilde netleştirildiğini görmekteyiz: "Li canoine ne firent mie ce qe li arcevesques de Sur lor avoit dit d'Eracle, l'arcevesque de Cesaire qu'il ne le nomenassent. Et il le nomerent, et si nomerent Guillaume de Sur. Por ce nomerent li canoine del Sepucre l'arcevesqe Eracle qe la mere le roy l'en avoit proies.

(Kanon, Sur başpiskoposunun Sezariye başpiskoposu Eracles hakkın, onu atamaması için verdiği tavsiyeye uymadı. Önce onu göreve getirdiler, sonra Guillaume de Sur'u. Böylece Kutsal Kabir kanonu, kraliçenin istediği gibi başpiskopos Eracles'i görevlendirmiş oldu.)

başpiskoposu haricinde hepsi denildiği gibi itaatle biat ettiler. Sur başpiskoposu Roma'ya itiraz için bizzat başvurdu ve patrikliğin yanlış kişiye gittiğini ileri sürdü.

Başpiskopos itirazını yaptıktan sonra Roma'ya çağrıldı ve denizi geçerek gitti. Papa onun gelişinden çok hoşnut oldu, büyük hürmet gösterdi, keza kardinaller de aynı şekilde saygıyla davrandılar. Roma'ya gelen başpiskopostan başka hiç kimseden bahsedilmediği kadar saygıyla söz ediliyordu, Papa ona kardinallerine bile olmadığı kadar saygı ve hürmetle davranıyordu. Bir gün Papa komünyon ayinini ona yaptırdı ve kardinallerini sunakta ona hizmet etmesi için görevlendirdi. Ayini bitirir bitirmez Papa'ya ve kardinallere Roma'ya geliş sebebini, görevinden azledilişini anlattı. Şimdi de size patrik Roma'ya geldiği sırada başpiskoposun nasıl öldüğünü anlatacağım.

Yeni Patrik Eracles, başpiskoposun azledilince Roma'ya gittiğini duyduğu zaman, nerede oturduğunu öğrendi. Bunun üzerine hekimlerinden birine Sur başpiskoposunun ardından Roma'ya gitmesini ve onu zehirlemesini emretti. Bu zat denileni yaptı ve başpiskopos bu sebeple öldü.¹⁷¹ Başpiskopos Eracles Roma'ya gidip, işlerini hallettikten sonra yeniden Kudüs'e döndü.

171 Gerek Ernoul'un kroniğinde, gerekse Guillaume de Tyr'in *Historia*'sının zeyilnamelerinde Guillaume de Tyr'in ölümü aynı şekilde aksettirilse de bu bilginin sahilliği şüphelidir. Zira buna ilişkin kayda yalnızca işbu vakayinamede ve de Tyre'in kroniğinin zeyilnamesinde rastlanmaktadır. Tarihi kayıtlar ise başpiskoposun 1185'e dek görevinin başında olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte Guillaume'un Roma'ya gidiş sebebi konusunda da bir fikir birliği görülmemektedir. Ernoul ve diğer zeyilnameler, Roma'ya 3 yıl önceki patrik seçimine itiraz etmek için gittiğini öne sürerken, BNF Fr. 2628 tasnif numaralı zeyinamede Guillaume de Tyr'in Roma seyahatini 1183 yılında yeni patriğin kendisini aforoz etmesi üzerine gerçekleştirdiği ve orada zehirlendiği aktarılmaktadır.

si escomenia le devant dit arcevesque de sur sanz amonestement et sanz apel que il lapelast devant lui por faire raison; dont li devant dit arcevesques apela a rome que il deust aler respondre de la foi devant le pape aleissandre au concile que il devoit tenir. li arcevesques mut a aler. li patriarches loya un fisicien et li dona grant avoir que il deust aler avec l'arcevesque guillaume et lenpoisonast. il le fist et lenpoisona. li patriarches passa la mer et ala a marseille et de marseille ala en la valdan en son paiz. quant il oi dire que li arcevesques guillaume estoit morz si sen retorna et vint en jerusalem et fu de peor vie que il navoit este devant. dont toz li clerges en

Şimdi de size Eracles'in ahlaksız yaşamından bahsedeceğim. Roma'dan döndükten sonra Kudüs'e 12 fersah uzaklıktaki Nablus'ta yaşayan bir kumaş tüccarının karısına aşık oldu. Sık sık mektup gönderip, kadını ziyaret ediyor ve kocasının maddi durumunun düzelmesi için kadına bol mal mülk, para gönderiyordu. Kocası öldükten sonra şehri terk etti. Başpiskopos kadını ardına takarak, kendisiyle birlikte Kudüs'te yaşamak üzere getirtti. Bu kadın, annesi ve babası için güzel, taştan bir ev satın aldı ve herkesin gözü önünde bir erkeğin karısıyla yaşadığı gibi bir ilişki yaşamaya başladı. Kadın kiliseye gittiği zaman adeta bir imparatoriçe veya kraliçe gibi pahalı, şaşıaalı kıyafetler giyiyor, önü sıra askerler yürüyordu. Onu görüp, tanımayanlar bu kadının kim olduğunu birbirlerine soruyor, tanıyanlar onun Patriarcesse¹⁷² olduğunu söylüyordu.

Bu hanımın adı Paske de Riveri'ydi¹⁷³ ve patrikten bir çocuğu olmuştu. Bir keresinde patrik, kral ve baronlarla birlikte yakınlardaki Müslümanlara karşı savaşı nasıl yürüteceklerini istişare ederken, ki bu muharebeyi başka bir sefer anlatacağım, içeri bir deli girdi,

prenoit mauvais eissample a la vie dou mauvais cheveteine; por les pechez des quels nostre seignor se corroca moult durement a ceauz qui habitoient en jerusalem et ou roiaume de surie et netoia sa terre de ceauz qui le peche ovroient.

Tür. Yukarıda adı belirtilen Sur Başpiskoposunu hiçbir ikazda bulunmadan ve huzurunda kendisini savunabileceği bir itiraz hakkı tanımadan aforoz etti. Bu veçhileyle adı belirtilen başpiskopos, Papa Aleksander'in tertiplelediği konsilde itirazda bulunmak üzere Roma'ya gitti. Başpiskopos derhal yola düştü. Patrik bir hekim tuttu ve başpiskopos Guillaume ile beraber gitmesi ve onu zehirlemesi için ona büyük servet ödedi. Hekim denileni yaptı ve onu zehirledi. Patrik denizi geçti ve Marsilya'ya, Marsilya'dan memleketi Valdan'a gitti. Başpiskopos Guillaume'un öldüğü haberini alınca döndü ve Kudüs'e geldi, bundan böyle daha önce hiç olmadığı kadar sefih bir yaşam sürdü. Bu veçhileyle tüm ruhban sınıfı ahlaksız efendilerinin hayatından kötü örnek aldı. Onların günahlarından ötürü İsa Efendimiz Kudüs'te ve Suriye krallığında yaşayanları acımasızca cezalandırdı ve topraklarını ayan beyan günahlarıyla kirletenlerden arındırdı." (BNF Français 2628, 23. Kitap, 39. Fasil, sayfa 257v.)

Öte yandan Papa III. Alexander'ın 1181 yılında ölmüş olması, Guillaume'un 1183'te yaptığı Roma ziyaretini ve akabinde gelişen olayları daha da kuşkulu hale getirmektedir.

172 Eski Fransızca, patriğin hanımı.

173 Pasque de Riveri.

istişare edenler arasında patriği aradı ve ona, “Muhterem patrik, müjdemî isterim, size hayırlı haberler getirdim. Hanımınız Paske de Riveri’nin güzel bir kızı oldu,” dedi. Patrik utandı ve “Kes sesini, meczup!” dedi.

Patriğin size anlattığım gibi bir hayat sürmesinden dolayı insanlar onu örnek aldılar, rahipler, keşişler ve din adamları, şehir halkı kendilerini zevk ve sefaya, zinaya verdiler. Öyle ki Kudüs şehrinde namuslu bir kadın bulmak neredeyse olanaksızdı. Efendimiz İsa Mesih, dünyayı kurtarmak için çarmıha gerildiği, kanını akıttığı şehirdeki insanların işlediği günahları ve başıbozukluğu görünce Sodom ve Gomore’de olduğu gibi daha fazla tahammül edemedi. Böylece şehri, patrik Eracles zamanında yaşayan halkın şehri kötü kokutan şehvetlerinden arındırdı, öyle ki sonradan esir düşecek 2 adam dışında ne bir erkek, ne bir kadın ve ne de çocuk kaldı.

Bu iki adamdan birincisinin adı Robert de Corbie’ydi ve Godefroy de Bouillon şehri fethettiğinde doğmuştu. Ötekini adı ise Fouques Fiole’ydi.

Bu adamlardan ilki Godefroy şehri fethettiği zaman doğmuştu.¹⁷⁴ Bu iki zat kaçmayıp şehirde kaldılar. Şehri ele geçiren Selahaddin hallerine acıyıp yaşadıkları sürece bu kişilerin tüm ihtiyaçlarını karşıladı.

¹⁷⁴ Vakayinamenin birçok bölümünde olduğu gibi bir üstteki kısa paragrafta bulunan ifade tekrar edilmektedir. Mükerrer olsa da vakayinamenin orijinalliğini bozmamak için aynen aktarmayı doğru bulduk.

IX. FASIL

1180-1183

İSAAKİOS'UN¹⁷⁵ KONSTANTİNOPOLİS İMPARATORLUĞU'NU ANDRONİKOS'UN ELİNDEN ALMASINA DAİR

Kudüs krallığından yeterince bahsettikten sonra şimdi de size yerimiz ve zamanımız olduğu nispette Konstantinopolis ve İmparator Manuel'den söz edeceğiz. İmparator Manuel ölüm döşegindeydi.¹⁷⁶ Oğlunu ve oğlu reşit olana kadar imparatorluğu kime emanet edeceğini danışmak üzere adamlarını yanına çağırdı. Danışmanları imparatora, zindana attırdığı en yakın akrabası Andronikos'u¹⁷⁷ önerdiler. İmparator onu imparatorluğu ve oğlunu iyi niyetle muhafaza ve himaye edeceğine dair yemin ettirip, zindandan çıkardı.

Çok geçmeden imparator öldü ve Andronikos ülkeyi ve imparatorun çocuk yaştaki oğlunu himaye etmek üzere naip oldu. Başa geçince Andronikos'un aklına büyük bir hainlik etmek geldi ve Lagouset¹⁷⁸ adında bir kâtibinin de aklına uyarak bir gece Fransa kralı Louis'nin kızıyla evlenen ve kendisinin iyi niyetine güvenen genç imparatoru¹⁷⁹ yakalattı. Bir çuval içine koydurdu ve küçük bir kayığa bindirip denize attırdı. İmparator böylece boğularak öldü.

Bu hadise vuku bulduktan sonra Andronikos imparatorlukta-ki baronlarını huzuruna çağırdı. Asilzadeler gelir gelmez onları bir

175 II. İsaakios Angelos adıyla tahta çıkan Bizans İmparatoru.

176 Bizans İmparatoru Manuel Komnenos 24 Eylül 1180 tarihinde öldü.

177 I. Andronikos Komnenos.

178 Alt tabakadan bir memurken Andronikos'un tahtı ele geçirmesinde büyük rol oynayan ve karşılığında imparator tarafından sarayda yüksek bir mevkiye (Pansebastos) getirilen Stephanos Hagiokhristophorites.

179 II. Aleksios Komnenos. 1183 yılı Ekim ayında Andronikos tarafından öldürülmüştür.

odaya kapatıp, gözlerini oydurdu, burunlarını ve dudaklarını kestirdi. Böylece imparatorun yakınlarından bulabildiklerinin çoğunu topladı. Sonra tacı taktı ve imparator oldu. İşlediği diğer kötülükleri daha sonra anlatacağız.

Ancak bu zata dair daha fazla bilgi vermeden önce İmparator Manuel'in İsaakios¹⁸⁰ adında başka bir akrabasından bahsedeceğim. Bu kişi Andronikos'un kendisini öldürmesinden korkarak, Konstantinopolis'ten kaçtı. Ermenistan üzerinden, yanına çok sayıda Ermeni alarak Kıbrıs adasına geçti. İmparator Manuel'in yakın akrabası olduğundan dolayı Kıbrıs adasında iyi karşılandı ve imparator yapılarak, tacı taktı. Sonradan İngiltere kralı Richard Kutsal Topraklara giderken Kıbrıs'ı onun elinden alarak, fethetti. Adayı nasıl ve neden ele geçirdiğini başka bir zaman anlatacağız.

Şimdi Konstantinopolis imparatoru olan Andronikos'u anlatmaya geri dönelim. Bu zat ülkede güzel kadın bırakmadı, nice şövalyelerin, burjuvaların kızlarına, karılarına göz dikti, içlerinden güzel olanlara zorla sahip oldu, bu kadınlardan canının çektikleriyle birlikte oldu, hatta manastırlardaki rahibeler bile ona karşı koya-madı. İşlediği fenalıklardan ötürü ona olan nefret o kadar büyüktü ki artık topraklarındaki hiçbir asilzade onu desteklemiyordu. Daha önce onun kadar nefret edilen bir soylu görülmemiştir.

Günlerden bir gün Lagouset onun huzuruna çıktı ve "Efendimiz, bu şehirde İmparator Manuel'in akrabası bir şövalye var. Bana inanıyor ve güveniyorsanız, bu kişiyi yakalatır ve zindana attırırsınız. Veya gözden düşürür yahut öldürtürsünüz. Çünkü eğer sağ bırakırsanız bu adamın size savaş açacağını biliyorum. Zira kurnaz ve menfur bir adamdır bu," dedi. İmparator kendisiyle konuşmak için bu şövalyeyi huzuruna çağırdı. Şövalyenin adı İsaakios'tu ve Aleksios¹⁸¹ adında bir kardeşi vardı.

İsaakios imparatorun kendisini çağırdığı haberini duyunca çok kaygılandı. Haberciye, gitmesini, kendisinin sonradan geleceğini söyledi. Bunun ardından kardeşi Aleksios'a ve dostlarına gitti ve

180 1184-1191 arası Kıbrıs'ı fiilen yöneten Bizanslı soylu.

181 İsaakios Angelos'un kardeşi, III. Aleksios adıyla imparatorluk yapmıştır.

Andronikos'un kendisini huzuruna çağırdığını söyledi. "İyi biliyorum ki," dedi, "Beni ona çekiştiriyorlar, Lagouset beni ihbar etti, beni öldürmek için çağırıyor. Ne dersiniz, gideyim mi?" diye sordu. "O halde," dedi kardeşi ve dostları, "Çağırdığına göre git, biz de seninle gelelim söyleyeceklerini dinleyelim."

İsaakios, "Madem öyle uygun buldunuz, gideceğim. Fakat iyi biliyorum ki beni çağırma sebebi öldürmek içindir. Ama eğer yapabilirsem, tek başıma ölmeyeceğim," dedi.

Böylece gitti ve elbiselerinin altına zırhını kuşandı, kardeşiyle birlikte kılıcını beline taktı ve dostlarıyla beraber atına binip imparatorun yaşadığı Blaherne'ye gitti. Blaherne imparatorun saraylarından biridir. Konstantinopolis'te karaya çıkıldığında hemen ilk karşımıza çıkan yapıdır.

İsaakios ve maiyeti imparatora giderken, dar bir sokaktan geçiyorlardı ki imparatorun yanından gelen ve evine akşam yemeğine giden Lagouset ile karşılaştılar. İsaakios, o yöne doğru gelen Lagouset'nin kendisini fark etmediğini görünce kılıcını çekti ve kellesini uçurdu, kendisi ve kılıcı kanlar içinde kaldı.

Arkasını dönüp atını mahmuzladı ve kılıç elinde haykırarak şehre gitti: "Efendiler, peşimden gelin, şeytanı öldürdüm!"

İsaakios'un Lagouset'yi öldürdüğü haykırışları şehri ayağa kaldırınca, herkes onun ardına takılıp Bukoleon'a gitti. Böylece Bukoleon'u ele geçirdi, tahkim edip adamlarını yerleştirdi. Bukoleon imparatorun saraylarından biriydi ve deniz kenarındaydı. İmparatorun hazinelerinin çoğu burada saklanıyordu. İsaakios imparatorluk kıyafetlerini giydi, bu halde Ayasofya'ya gitti ve imparator tacını taktı. Tacı takınca tüm şehir halkını çağırdı ve onları silahlandırdı, Blaherne'ye saldırmak üzere harekete geçirdi.

Andronikos, İsaakios'un Lagouset'yi öldürdüğünü ve Bukoleon ile hazinesini ele geçirdiğini, taç taktığını duyunca korkuya kapıldı ve ne yapacağını bilemedi. Silahlarını kuşandı ve yanında kalan askerlerine kendisini savunmaları için zırhlarını, silahlarını kuşanmalarını emretti. Fakat bu beyhudeydi. İsaakios Blaherne önüne gelince, içeridekiler karşı koymanın nafle olduğunu gördüler ve

teslim oldular. İsaakios İmparator Manuel'e sadık bir adamdı, meşru senyörünü denizde boğdurarak öldürttüğü için ve işlediği sayısız kötülüklerden dolayı Andronikos'u öldürmeyi düşünüyordu. Bu yüzden onu anadan doğma soydurdu, birilerine sarımsak otu getirtti, bundan bir taç yaptırdı ve kralın başına taç giydiren gibi başına taktı. Saçlarını adeta bir koyun kırpar gibi kestirip, kazıttı, bir eşek getirtip üzerine ters bindirdi ve eşeğin kuyruğunu yular gibi eline tutuşturdu. Onu bu halde tüm Konstantinopolis sokaklarında, başında taçla dolaştırdı.

Şimdi de size şehirdeki kadınların yaptıklarını anlatacağım. Devrik imparator şehrin sokaklarında gezdirilirken, kadınlar çanaklara doldurdukları sidik ve dışkıyı yüzüne fırlattılar. Yakınına glemeyenler evlerin üst katlarına çıkıp oradan başından aşağı sidik ve dışkı çanaklarını boşaltıyorlardı. Halk geçtiği her sokakta bunu yaptı. Andronikos Konstantinopolis'ten şehir dışına çıkarılana dek başında taç olduğu halde bu muameleye maruz kaldı. Şehirden çıkınca kadınların eline verildi. Kadınlar tıpkı dişi köpeklerin avlarının üzerine atladıkları gibi üzerine atıldılar ve onu paramparça ettiler. Bir fasulyeden daha büyük parçasını eline geçirenler bıçaklarıyla etlerini kemikten sıyrıp çiğneyip, yediler. Kadınlar imparatoru yedikten sonra kendisinden geriye ne tek bir kemik kaldı, ne de kıkırdak. Denildiğine göre imparatorun etinden yiyen bütün kadınlar, işlediği kötülüklerin öcünün alınmasında yardım ettiği için kurtulup cennete gitmiş sayılıyordu. Andronikos'un akıbeti böyle oldu.

Şimdi de size imparator olan İsaakios'tan bahsedeceğim. Andronikos ve Lagouset'nin işlediği fenalıkların öcünü aldığı için ülke halkı onu bağrına bastı. Din adamları da onun tahta çıkışına sevinmişti, Konstantinopolis'te resmi kapısına asılmadık manastır kalmamıştı. Tacı takarken kraliçe olarak hiçbir kadınla evlenmedi. Macaristan kralından evlenme çağındaki kız kardeşini¹⁸² göndermesini istedi ve onunla evleneceğini söyledi. Kral kız kardeşini memnuniyetle gönderdi ve bu durumdan çok mutlu oldu. Kız kardeşi Konstantinopolis'e

182 Macaristanlı Margaret.

vardığı zaman imparator onunla nikâhlandı, Ayasofya'da ona taç taktı.¹⁸³ Bu evlilikten Aleksios¹⁸⁴ adında bir oğulları oldu.

Günlerden bir gün İmparator İsaakios topraklarında at sürerken Filibe yakınlarında bir manastıra geldi. Bu şehrin adı Büyük İskender orada doğduğu için Filibe konmuştu ve Konstantinopolis'e 6 gün uzaklıktaydı. Aziz Pavlus mektuplarından bir kısmını bu şehirde yazmıştı, bu yüzden Kutsal Kitap'taki o bölüme hala Filibeliler denir.

İmparator İsaakios size sözünü ettiğim bu manastırda istirahate çekildi ve nedamet getirdi. Kardeşi Aleksios imparatorun orada, yanında çok az askeriyle bulunduğunu öğrenince, bütün adamlarıyla birlikte yanına gitti, imparatoru esir aldı ve gözlerini oydu. Onu manastırda bıraktı ve Konstantinopolis'e dönüp imparator olarak taç taktı.¹⁸⁵ İmparator olup tacı taktığında manastırdaki kardeşi İsaakios'u çağırdı ve Konstantinopolis'e getirtti. Kardeşi şehre getirildiği zaman onu himayesi altına aldı ve bütün ihtiyaçlarını karşılayıp ne dilerse temin etti.

İmparatoriçe Margaret, Aleksios'un kocası imparatorun gözlerini oyduğunu öğrendiğinde büyük bir üzüntüye kapıldı, zindana atılan oğlu Aleksios'un öldürülmesinden endişe ediyordu. Bu yüzden onu gizlice kaçırıp yanında şövalyeler ve askerlerle beraber kardeşi Macaristan kralına gönderdi. Kral onu koruyup doyurdu, Fransa ve Kutsal Topraklara gittiği zaman beraberinde götürdü.

Bu konuda söyleyeceklerimiz şimdilik bu kadar olup zamanı geldiğinde yeniden döneceğiz. Şimdi de Kudüs'e dönüp Müslümanlarla mütareke yapan Cüzzamlı Baudouin'den bahsedeceğiz. Bir grup tüccar Mısır'dan Dımaşk'a doğru gidecek bir kervan düzmüşlerdi. Kervanı düzdükten sonra Kerak dolaylarına geldiklerinde daha ihtiyatlı yürüyorlardı. Prens Renaud kervanın geçtiğini duyunca adamlarını silahlandırdı ve kervana saldırıp ele geçirdi. Daha

183 12 Eylül 1185.

184 İleride IV. Aleksios olarak tahta çıkacak olan bu çocuk gerçekte İsaakios'un önceki evliliğinden değildir. İsaakios'un Margaret ile yaptığı evlilikten doğan oğlunun adı Manuel'dir. Bu türden hataların sıklığı Ernoul'un, Bizans hakkında fazla bilgi olmadığına işaret etmektedir.

185 8 Nisan 1195.

önceki sulh zamanı yine yaptığı gibi kalesine getirdi. Kudüs kralı Prens Renaud'nun bu kervanı zapt edip el koyduğunu öğrenince derhal serbest bırakmasını, sulh zamanı tüccarları soyup, esir almakla hayırlı bir şey yapmadığını söyledi ve prenze kervandan kendisine pay olarak hiçbir şey göndermemesini emretti.

Selahaddin tüccarların bu şekilde soyulduğunu işitince Kudüs kralına haberci çıkardı ve kervanın iade edilmesini, aksi halde yemin altında imzaladığı mütarekenin sona ereceğini bildirdi. Şayet kervan iade edilemiyorsa en kısa zamanda zararın tazmin edilmesini istedi. Kral cevabında kervanı iade ettiremeyeceğini, bu konuda birçok telkin ve ricada bulunduğunu, istenen şeyi gerçekleştirmek için yapacak bir şeyi kalmadığını söyledi.

Böylelikle Selahaddin Pers topraklarına ve fethettiği tüm ülkelere haber salarak, Hristiyanların ülkelerine girmek, sulh zamanı iki defa adamlarının esir alınması ve soyulmasının intikamını almak üzere asker göndermelerini istedi. Kudüs kralı, Selahaddin'in tüm askerlerine ülkesine gelme emri verdiğini duyunca tüm ordularını topladı ve Safuriye Pınarları ve Raymes Ovası denen yerde bir araya getirdi. Bu pınara Safuriye denmesinin sebebi Safuriye denen bir şehrin yakınlarında olmasıydı. Tanrı'nın annesi Azize Meryem'in anası Azize Anne bu şehirde dünyaya gelmişti. Müslümanlarla mütareke bitince şövalyeleri, Tapınak Şövalyeleri, Hospitalier Şövalyeleri ve ülkenin tüm baronları ile birlikte bu pınarda beklemeye başladı. Onlar burada bekleyedursun, Müslümanlar ülkeye girdiler, birçok hazırlık yaptıktan sonra kralın ordusunun karşısına çıktılar. Pınarların fişkırıldığı bu yer Nasıra'ya bir fersah, Taberiye'ye ve Akka'ya 5 fersah uzaklıktaydı. Selahaddin ülkeye girerken ve ordusunu toplarken Kudüs kralı ve ordusu burada 3 ay geçirdi.

Selahaddin ordusunu Dimaşk'da toplayıp, düzene soktukten sonra günler süren bir yürüyüşe geçirdi ve ırmağı geçti. Bir dağın eteğinde, bir kayanın altındaki Tubanie Pınarı denen pınar başında kamp kurdu. Bu pınar, Kudüs kralının ordusuyla kamp kurduğu Safuriye Pınarına 4 fersah, Le Gerin adındaki kaleye 2 fersah uzaklıktaydı. Bu kale Dotain denen yere 1 fersah uzaklıktadır. İsrail'in

oğullarının, kardeşleri Yusuf'u attıkları kuyu buradadır ve yine burada onu Mısır'a giden tüccarlara satmışlardır.

Kral Baudouin, Selahaddin'in topraklarına girdiğini ve yakınlarda bir yerde ordugâh kurduğunu duyunca bundan memnun oldu ve hemen karşısına çıktı. Selahaddin'e yakın bir yerde, Feve¹⁸⁶ adlı kalede kamp kurdu. Günlerden cumaydı.¹⁸⁷

Ertesi gün olduğunda, cumartesi günü patrik komünyon ayini düzenleyip ordudaki tüm şövalyeleri ve askeri takdis ederek, günahlarını bağışladı. Tüm şövalyeler ve askerin komünyon ayininde günahları bağışlandıktan sonra kral tüm orduya çağrıda bulunup, bütün şövalyelerin düzenli saflar halinde gideceğini, herkesin muharebe hattını bozmadan intizam içinde hareket etmesini söyledi. Süvariler saflarını oluşturdıklarında, Müslümanlara hücum etmek üzere harekete geçtiler. Bu, Müslümanların gözünden kaçmadı, onlar da zırhlarını kuşandılar ve karşı hücumla geçtiler. Hristiyanlar ara vermeksizin Müslümanların kamp yaptığı pınara doğru taarruz ettiler ve pınarı ele geçirdiler. Müslümanlar, içlerinden iki kanat hariç dağa doğru ricat ettiler, bu iki kanat başkomutan Haimeri'nin savunduğu kanada doğru yöneldi ve bu kanadı dağıttı.

Artçı birliklere komuta eden Baudouin de Rama ve kardeşi Balian d'İbelin bu kanadın dağıldığını görünce Müslümanlara doğru hücumla geçtiler. Onların gelişini gören Müslümanlar dönüp diğerleriyle birlikte dağa doğru kaçtılar. Daha sonra Selahaddin Forbel'tin karşısında 2 fersah kadar uzaktaki dağın eteklerine yerleşti. Kral ise Tubanie Pınarının kenarına ordugâh kurdu. İki ordu birbirinden yaklaşık yarım fersah kadar uzakta perşembe günü akşama dek bekledi. Kralın ordusu erzak aramaya cesaret edemiyordu. Pazar günü geldiğinde, öğlen kralın ordusunun erzakı tükendi. Bunun üzerine kral ve ülkenin baronları yük hayvanlarını Nasıra, Gerin ve yakındaki Müslümanların bulunmadığı yerleşim yerlerine erzak getirmeye gönderdi. Pazartesi sabah olduğunda ordudaki askerler ya

186 El-Fule Kalesi.

187 El-Fule Muharebesi 30 Eylül-6 Ekim tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

Müslümanlarla savaşılmamasını ya da geri çekilmeyi istediler, zira hiç erzak kalmamıştı, açlıktan öleceklerdi.

Bu yüzden kral ordudaki baronlarını, Tapınak ve Hospitalier Şövalyelerinin Üstad-ı Azamlarını çağırarak, muharebeye girilmesi veya geri çekilme konusunda fikirlerini almak üzere istişare etti. Onlar istişare ederken pınar kenarındaki askerler pınara bakarlar while içinde yüzen balıklar gördüler. Üzerlerindeki gömlekleri çıkardılar, bunlardan balık ağı yaptılar ve pınara bırakıp balık tuttular. Ordudaki askerler bolca balık yakaladılar, tüm ordu balıkları ayakka-bılarına doldurdu. O gün tüm orduyu doyurmaya yetecek kadar balık yakalamışlardı. Ertesi gün salı sabahı yük hayvanları ve develer üzerleri baronların istemiş olduğu erzaklarla geldi. Böylelikle ordu doyurulabildi. Erzak askerlere dağıtıldı, hiç kimse geri çekilmenin sözünü etmez oldu.

Salı günü karanlık çöktüğünde, Yüce Tanrı'nın orduyla birlikte getirilen Gerçek Haç'ın önünde haber yollaması bütün orduyu sevince boğdu. Bunun şerefine gece çok sayıda mum yakıldı. Onların sevincini ve yaktıkları gören Müslümanlar ise üzüldüler ve yeise kapıldılar, zor durumda olmalarına rağmen Hristiyanların neşeli görünmesine hayretler ettiler.

Ertesi gün, çarşamba sabah olduğunda kral komünyon ayını tertitledikten sonra Müslümanlarla harbe girişip, girişmemek gerektiği konusunda baronlarının düşüncelerini almak için savaş şûrasını topladı. Şûradakiler krala dağdaki Müslümanlara karşı saldırıya geçmemesini, tatlı su kaynağını bırakmamasını tavsiye ettiler. Bu şekilde ertesi güne, perşembeye dek beklediler. Yine savaş şûrası toplandığı sırada patrik Eracles'e karısı Paske de Riveri'nin çok güzel bir kız çocuğu olduğu haberi ulaştı.

Perşembe sabah Türkopol denen atlı askerler, ordudan ayrılarak Müslümanlar üzerine akına geçtiler. Bunlar hücum edip geri dönmek üzereyken, bir Müslüman şövalye bir Türkopolü konuşmak üzere yanına çağırdı. Türkopol onun firar edip Hristiyan olmak istediğini veya Selahaddin'den krala bir mesaj iletmek istediğini sandı ve yanına

gitti. Birbirlerine yaklaştıkları zaman, Müslüman bir şeyi merak ettiğini, Hristiyan'a inandığı dinin hatırına cevap vermesini söyledi. Hristiyan bunu memnuniyetle yapacağını söyledi. "O halde söyle bana," dedi Müslüman, "Dün akşam neden sevinçle bağırıyordunuz ve neden ordunuzda büyük ateşler yakıyordunuz?" Hristiyan, ordunun beraberinde getirdiği Gerçek Haç'ın önüne gökyüzünden ışık huzmesi düştüğünü söyledi. Müslüman bunu duyunca atını çevirdi ve mahmuzlayıp dosdoğru Selahaddin'in huzuruna vardı ve haberi verdi. Hristiyan ise ordu saflarına döndü. Senyörüne bir Müslüman'la konuştuğunu, Müslüman'ın ona söylediklerini anlattı.

O krala başından geçenleri anlatırken, Müslüman ordusundan tarafa baktıklarında, Müslümanların kampı dağıttıklarını gördüler. Selahaddin gökyüzünden Gerçek Haç'ın üzerine ışık düştüğünü duyunca, kampın kaldırılması emrini vermişti.

Hristiyanlar Müslümanların harekete geçtiklerini görünce zırhlarını kuşandılar ve onlar da hareketlendiler. Herkes saflara geçti, kıtalar hizaya geldi. Çünkü Müslümanların harp etmek için üzerlerine geleceğini sanmışlardı. Oysa Müslümanlar dağın öte yamacına doğru yürüyüp, nehre doğru gittiler. Hristiyanlar onların nehre doğru gittiklerini gördüklerinde ertesi gün Taberiye'ye doğru yönelmelerinden korktular. Bu yüzden onlar da yola düştüler. Ertesi gün Müslümanların önünü kesmek için yola çıkarak, Feve'de kamp kurdular.¹⁸⁸

188 El-Fule Muharebesi'ne dair, Guillaume de Tyr *Historia*'da Kudüs Krallığı'nın daha önce hiç bu kadar kalabalık bir ordu toplamadığını, muharebe meydanına bin üç yüz şövalye ve süvari, on beş binden fazla piyadenin geldiğini belirtilir. "Erant enim eis equites ad mille trecentos; peditum vero armatorum egregie quindecim millium summam dicebatur numerus excedere" (*Guillaume de Tyr, Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*, 22. Kitap, 27. Fasil. Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat.2002 tasnif numaralı el yazması, s. 227v.)

Öte yandan bir diğer düşündürücü husus, Guillaume, Kral Baudouin'in komutan olarak atadığı Yafa Kontu Guy de Lusignan'ı bu çapta bir kuvvetle daha kesin bir sonuç alamadığı için beceriksizlikle suçlar ve baronlar arasında geçimsizlik ve anlaşmazlık olduğunun altını çizirken, Ernoul'un Guy de Lusignan'dan hiç bahsetmemesi ve ordunun kralın komutası altında olduğunu yazmasıdır.

"Nam qui negotia praesentia videbantur maxime promovere potuisse, comitis Joppensis odio, cui regnam curam nudiustertius rex commiserat" (Vat.lat.2002, s. 228r.)

Ertesi gün olduğunda Hristiyanlar Taberiye'ye gitmek üzere oradan ayrıldılar. Müslümanlar ise ülkelerine dönmek için nehri geçtiler. Kralın casusları onları gözlemeye gitti, Müslümanların hareketlerini gözlediler ve krala Müslümanların nehri geçip topraklarına gittiklerini söylediler. Kral bunun üzerine Safuriye Pınarı'na ordugâh kurmak üzere geri döndü. Selahaddin'in ordusuyla ayrıldığından tamamen emin olana dek bölgeden ayrılmak istemiyordu. Selahaddin nehri geçip ülkesine dönünce, Prens Renaud'nun sulh zamanı adamlarını esir almak, kervanı alıkoymak suretiyle şerefine tecavüzde bulunmasına karşılık bu şekilde rahat bırakılmaması gerektiğini düşündü ve Kerak'ı kuşatmaya gitti.¹⁸⁹ Kral Selahaddin'in Kerak yakınlarında olduğunu duyunca Kudüs'e doğru yola çıktı ve ordusunu terhis etti; onlara, kendisinden haber alır almaz hazırlanmaları ve orduya katılıp kendisiyle gelmeleri emrini verdi. Oraya hemen gitmeyeceklerdi çünkü Prens Renaud buyruklarına boyun eğene dek Kerak'a yardıma gitmek istemiyordu.

Selahaddin'in Kerak önlerine ulaştığı gün, Cüzzamlı Kral'ın kız kardeşi, Kral Amaury'nin Kraliçe Maria'dan olan kızı Isabelle, Onfroy de Toron ile evleniyordu. Bu yüzden Onfroy'un annesi, Prens Renaud'nun karısı, geldi. Selahaddin'e oğlunun düğünü şerefine

---

Gerçekten de 1183 yılında Kral IV. Baudouin'in cüzzam hastalığı orduya komuta edemeyecek kadar ilerlemişti ve Guy de Lusignan'ı naip ve başkomutan olarak atamıştı. Nitekim Guy'in El Fule'de kesin sonuç alıcı bir tutum takınmaması Hittin Muharebesi öncesi krallığın şahin kanadınca hatırlatılacak ve kralın orduyu sonu olmayan bir maceraya sokmasının zeminini hazırlayacaktı.

Muhtemeldir ki Ernoul gerek hizmetinde bulunduğu İbelinler'le zıt politik fraksiyonda bulunması, gerekse de Kutsal Topraklarda doğup büyümüş bir Poulain olarak yabancı gördüğü Guy de Lusignan'a zaferden pay vermek istemiyordu.

Ne var ki Haçlı ordusunun Selahaddin'in istilasını püskürtmüş ve hiçbir kaleyi zapt etmesine izin vermemiş olması El Fule'nin bir zafer olarak kayda geçmesi için yeterli bir veri değildir. Selahaddin elindeki güçlerin bir kısmıyla Kudüs Krallığı ve Latin beyliklerinin ordularını tek bir noktada çakılı tutarken, kalan güçleri akınlar düzenleyerek bu beyliklerin yerleşim merkezlerini ve tarım arazilerini tahrip etmekteydi. Feodal düzende orduları besleyen, maaşlarını ödeyen tarım alanlarının sürekli saldırıya açık olması Haçlılar için sürdürülemez bir döngünün başlangıcı olmuştur.

189 Kasım 1183.

ekmek, şarap, kuzu gönderdi ve ona selamlar yolladı. Çünkü Selahaddin bu kalede esirken, oğlu henüz çocuktı ve Selahaddin onu kollarında taşımıştı. Selahaddin hediyeleri gördüğü zaman çok sevindi, büyük bir hürmet ve saygıyla karşıladı, minnettarlığını ifade etti. Hediyeleri getirenlerden kalede karı kocanın bulunduğu ve nikâhın kıyıldığı kuleyi göstermelerini istedi, dediği gibi kuleyi gösterdiler. Bunun üzerine Selahaddin tüm ordusu içinde tellallar çığırtarak gösterilen kuleye hiçbir saldırı yapılmamasını, mancınıkla taş fırlatılmamasını emretti. Selahaddin bu kalenin önünde 8 hafta (6 hafta) kaldı. Karı kocanın kaldığı kule dışında kalenin duvarlarını gece gündüz mancınıklarla dövdürüp, surlar altında lağımlar açtırdı.

Prens Renaud kaleye şiddetle saldırıldığını ve hücum edildiğini gördü. Kaleye yeterli miktarda erzak depolamamıştı, falezden aşağı bir asker indirtti ve yardıma yetişmesi için Kudüs kralına haberci olarak gönderdi. Eğer hızla yardıma gelmezse kaleyi kaybedeceğini, çünkü kalede hiç erzak kalmadığını söyledi. Prens Renaud gönderdiği mesajın yanı sıra, kaledeki kulelerden birinde Kudüs'ten görülmesi ve yardıma gelmeleri için her gece ateş yaktırıyordu. Diğer yandan gönderdiği habercinin kuşatmadan kaçabildiğinden hiç emin değildi.

Kutsal Topraklarda adet olduğu üzere Müslümanlar ülkeye başka bir yerden girdikleri zaman, ilk görenler ateş yakardı. Diğer şehirler ateşi gördüklerinde kendileri de bir başka ateş yakarlardı. Böylece tüm ülkede ateş görülmüş olur, Müslümanların ülkeye girdiği anlaşılır ve herkes silahlara sarılırdı.

Kudüs kralı, Kerak'tan gelen haberi duyunca ülkedeki tüm baronları, şövalyeleri ve askeri kuşatılmış durumdaki Kerak'ın yardımına gitmek üzere çağırdı. Herkes Kudüs'e geldi ve ordusunu Kudüs'te topladı.

Kudüs'ten Kerak'a doğru yola çıkacakları günün gecesi Kral Davud Kulesi'nde Kerak'tan görülebilecek büyüklükte bir ateş yaktırdı. Böylelikle kralın yardıma geldiğini anlayabileceklerdi. Ertesi gün olunca kral yardım için kalabalık bir orduyla yola çıktı. Ürdün Nehri kenarında ordugâh kurdu. Daha önceki seferde gittiği yerden

gitmek istemiyor, doğrudan Müslümanların karşısına çıkmak istiyordu. Ertesi gün olunca nehri geçti ve Kerak yönüne doğru yola düştü. İlerleyiş sırasında sık sık molalar verdi ve Dyable Denizi yakınlarında, nehir kenarında kamp kurdu.

Selahaddin kralın nehri geçtiğini ve Kerak'a doğru yürüdüğünü duyunca kuşatmayı kaldırdı ve kralın ordusunun üzerine yürüdü. Kralın kampına 2 fersah uzaklıkta kendi ordugâhını kurdu. Ertesi gün Hristiyanlar zırhlarını kuşandılar ve Müslümanlarla harp etmek için saf aldılar. Müslümanlar sabah saatlerinde ve geçen defaki gibi kendi ülkelerine döndüler. Kral Müslümanların ülkelerine döndüğünü öğrenince Müslümanların ne kadar zarar verdiğini görmek ve yeni evlenen kız kardeşiyle buluşmak için Kerak'a gitti. Selahaddin kralın Kerak'ta olduğu haberini alır almaz geri döndü ve nehri tekrar geçerek yeniden Hristiyan topraklarına girdi. Nablus adındaki şehrin önlerine geldi. Şehrin güzelliği daha önce kendisine çok anlatıldığı için şehri görmek istemişti. Orada 2 gün kaldı. Tıpkı Dımaşk'daki gibi içinde birçok bahçe, meyvelik ve çeşme olduğundan Müslümanlar buraya Küçük Dımaşk diyorlardı. Fakat Dımaşk'da olduğu kadar fazla bahçe yoktu. Şimdilik Nablus'tan daha fazla bahsetmeyecek, bunun yerine Selahaddin ayrıldığı sırada olanları anlatacağım. Şehrin nasıl ve nerede kurulduğunu daha sonra anlatacağım.

Kerak'ta bulunan kral, Selahaddin'in nehri geçtiği ve tekrar ülkesine girdiği haberini alınca, Kerak'tan ayrıldı ve tüm ordusunu peşine takarak onu ülkeden atmak üzere yola çıktı. Nablus'ta bulunan Selahaddin kralın geldiğini işitince şehre, bahçelerine zarar vermeden ve ekinlerini yağmalamadan ayrıldı ve Gerin ile Tubanie Pınarı tarafına çekildi. Forbelet çevresinden dolanarak, nehri geçti. Dımaşk'a döndü ve ordusunu dağıttı. Onu takip eden kral Selahaddin'in nehri geçip ülkesine döndüğü haberi üzerine ordusunu dağıttı ve Kudüs'e geri geldi.

X. FASIL

NABLUS ŞEHİRİ¹⁹⁰

Şimdi de size Nablus'u, nasıl ve nerede kurulduğunu anlatacağım. İsa Mesih'in yaşadığı zamanlarda henüz Nablus adında bir şehir yoktu. Burada önceleri Samiriyeliler yaşıyordu. Nablus iki dağ arasında kuruludur, bu topraklarda yaşayanlar bu dağlardan birine Kabil Dağı, ötekine Habil Dağı derler.¹⁹¹ Habil Dağı yaz, kış her daim yeşildir ve burada çok sayıda zeytin ağacı yetişir. Kabil Dağı sırtlarıysa daima çıplak ve kurak bir yer olup kayalık ve taşlıktır. Kabil Dağı'nın eteğinde Cicar adında bir şehir bulunur. Bu şehir güneşin doğduğu tarafta yer alır. Habil Dağı'nın zirvesinden güneşin doğduğu yöne bakıldığında Saint Abraham adında bir dağ görülür. Bu dağdan 1 fersah ötede ise Betel adında bir yer vardır. Burası İbrahim'in Tanrı'nın buyruğu ile oğlu İshak'ı kurban etmeye götürdüğü ve meleklerin oğlu yerine kurban etmesi için gökten kuzu indirdiği yerdir.¹⁹²

190 Ernoul'un eserini üzerine ilaveler yaparak kaleme aldığı Guillaume de Tyr'in kroniği bu fasılda IV. Baudoin'in ömrünün son günlerinde, kız kardeşi Sibylle'in oğlu Baudouin'i kral olarak tayin edişinden ve Trablus kontu Raymond'un kral naibi olarak atanmasından sonra son bulmaktadır.

191 Günümüzdeki adlarıyla Ebal Dağı ve Garizin/Gerizim Dağı.

192 Kurban edilmeye götürülen kişinin Hz. İshak mı, yoksa Hz. İsmail mi olduğu İslâm kaynaklarınca enikonu işlenmiştir (meselenin detayları için bkz. Ebü'l-Abbâs Ziyâüddîn Ahmed b. Ömer b. İbrâhîm el-Ensârî el-Kurtubî, *el-Câmiu Li Ahkâmi'l-Kur'ân Vel-Mübeyyinü Limâ Tedemmenehû Mine's-Sünneti Ve Âyi'l-Furkân*, (Çev: Beşir Eryarsoy), Buruc Yayınları, İstanbul 2002, XIV, 518 vd.; Fahrüddîn er-Râzî, *Tefsîr-i Kebîr (Mefâtihul-Gayb)*, (Çev: Heyet), Huzur Yayınları, 2002, XVIII, 624 vd). Açıkça ismi belirtilmemiş olsa da belli bir yaşa gelince kurban edilmek istenen kişinin Hz. İsmail olduğu anlaşılmaktadır (bkz. 37/es-Saffât, 102-105).

Bu dağın yanında güneşin doğduğu yönde bir zamanlar İsa Mesih'in ziyaret ettiği Samiriye adında bir şehir bulunur. Bu şehrin ötesinde Cycem¹⁹³ adında bir ova uzanır. Burada Yakup'un açtığı ve oğlu Yusuf'a verdiği bir kuyu bulunur. Şehir halkı su çekmeye buraya gelir. Günlerden bir gün İsa Mesih Celile'den Kudüs'e giderken, yiyecek almak için Cicar'a giden havarilerini beklemek için bu kuyunun başına gelmiş ve Samiriye şehrinden kuyuya su çekmeye gelen Samiriyeli bir kadınla karşılaşmıştı. İsa ondan içmek üzere biraz su vermesini istedi. Kadın şaşırarak, "Sen Yahudisin, bense Ben Samiriyeli bir kadını, benden nasıl su istiyorsun?" dedi. İsa, Samiriyeli kadına şu cevabı verdi: "Senden su isteyen kim olduğun, Tanrı'nın sana karşılığında neler vereceğini bilseydin ondan isterdin, o da sana hayat suyu verirdi." Buna karşılık Samiriyeli kadın, "Efendim, bana bu sudan ver de bir daha hiç susamayayım; hem o zaman sürekli buraya su çekmeye gelmem. Çünkü kuyu çok alçakta ve şehir çok yüksekte, buraya gelip gitmek çok zahmet veriyor," dedi. İsa kadına kocasını çağırmasını söyledi. Kadın kocasının olmadığı cevabını verdi. İsa kadına haklı olduğunu, daha önce beş kocasının olduğunu ve şu anda beraber olduğu adamın kocası olmadığını söyledi. İsa benim aktardıklarımın daha başka şeyler de söyledi ancak tümünü anlatmayacağım.

Samiriyeli kadın elindeki kovaları bıraktı ve bağırarak bütün şehre gelmelerini, yaptığı her şeyi söyleyen hakiki bir peygamberle karşılaştığını söyledi. Bu sırada havariler aldıkları yiyeceklerle Cicar'dan döndüler. İsa'ya getirdikleri yiyeceklerden yemesini söylediler. İsa onlara hiç bilmedikleri bir yiyecekten yediği karşılığını verdi. Havariler aralarında Samiriyeli kadının ona yiyecek getirdiğini konuşmaya başladılar, İsa ile Samiriyeli kadını yalnız görünce çok meraklanmışlardı. Bu kuyu Nablus'a yarım fersah uzaklıktadır.

Şimdi de size mazisi Elyesa Peygamber zamanına dek giden Samiriye adındaki şehri anlatacağım. Dımaşk kralı bu şehri kuşatıp,

193 Günümüzdeki Sihar.

dışarıyla bağlantısını kestiğinde büyük bir kıtlık yaşanmıştı. İşte o sırada şehirdeki iki kadının iki oğlu vardı. Bunlar açlıktan önce birinin oğlunu, daha sonra ötekinin oğlunu yemek üzere anlaştılar. Çocuklardan birini yedikten sonra ertesi gün oğlunu kaybeden kadın ötekine gitti ve onun oğlunun hala hayatta olduğunu gördü. Öteki kadından yemek üzere oğlunu öldürmesini istedi. Diğer kadın ise oğlunu yiyemeyecekleri, Tanrı'nın böyle istediği cevabını verdi.

Kadınlar bu çocuk üzerine kavga ederlerken oradan geçmekte olan kral durup kadınlara neden tartıştıklarını sordu. Kadınlar olan biteni, çocuklarını yemek üzere paylaştıklarını anlattılar. Kral bu sözlere o kadar üzüldü ki, üzerindeki elbiseleri yırttı ve yere fırlattı. Atından inip askerlerinden birine Elyesa Peygamber'i öldürmesini emretti. Bu asker Elyesa'nın yanına geldiğinde, Elyesa evinde halkın ileri gelenleriyle oturmuş, konuşuyordu. Peygamber onlara, "Kral beni öldürmek için bir askerini gönderdi," dedi. Asker tam ona saldırmak üzereyken, ardı sıra kral içeri girdi. Kral, Elyesa'ya kadınların başına gelenleri bir bir anlattı. Kutsal Kitap'ta yazdığına göre, şehirde güvercin tersinin dörtte birinin 5 denierye satıldığını söyledi. Elyesa krala artık canını sıkmamasını, ertesi gün güneş doğduğunda bir ölçek unun 2 denier, bir ölçek arpanın 2 denierye satılacağını söyledi. O sırada kralın yanında bulunan şövalyelerden, kralın elini omzuna dayadığı şövalye, "Şimdi sabaha kadar gökten un ve arpa yağsa bile bu dediklerin olur mu?" diye sordu. Bunun üzerine Elyesa, "Sen her şeyi kendi gözlerinle göreceksin ama onlardan yiyemeyeceksin," dedi.

Şehirde cüzzama yakalanmış adamlar vardı, bunlar aralarında şehirden çıkıp çıkmamayı tartışıyorlardı. Sonunda düşman ordusuna teslim olmanın, şehirde kalıp açlıktan ölmekten daha evla olduğunda karar kıldılar.

Gece olduğunda şehirden çıktılar ve düşman ordugâhına gittiler. Oraya vardıklarında ne erkek ne kadın kimseyi bulamadılar. Evleri ve çadırları yiyeceklerle dolu buldular, yük hayvanları ve diğer hayvanların hepsi bağlıydı. Bolca yiyip içtiler, istedikleri kadar mal

mülkü aldılar ve gördüklerini anlatmak için şehre döndüler. Gün ağardığında şehrin kapısına vardılar ve kapıdaki muhafızlara seslendiler. Krala düşman ordugâhında kimsenin kalmadığı, ordugâhın mal mülkle dolu olduğu, bütün düşman askerlerinin kaçıp gittiği haberini vermesini istediler. Kral etraftaki toprakları araştırmak, pususu kuran olup olmadığını öğrenmek üzere 30 atlı hazırladı. Çünkü şehri kuşatanlar şehirde büyük bir kıtlık olduğunu biliyorlardı. Kral düşmanın saklandığından, kentin dışına çıktıklarında kendilerini tuzağa düşürmelerinden ve esir almalarından korkuyordu.

Kral adamlarını gönderip düşmandan iz kalmadığından ve tuzağa kurmadıklarından emin olunca şehrin kapılarını açtırdı. Açılan kapılardan insanlar yiyecek almak üzere dışarı çıktılar. Elyesa'nın ertesi gün yeterince yiyecek bulacaklarını ama kendisinin tadamayacağını söylediği şövalyeye gelince, kral ona dışarı akın eden halka bir şey olmaması için şehrin kapısında muhafızlık etmesi görevini verdi. Orada Elyesa'nın ona dediği gibi bütün yiyecekleri kendi gözleriyle gördü ancak yiyemedi. Kapıdan dışarı çıkanlar o kadar kalabalıktı ki ezilerek ölmüştü.¹⁹⁴

194 Kitab-ı Mukaddes, Krallar, 2: 6-7.

Bir süre sonra, Aram kralı Ben-Hadat bütün ordusunu toplayıp İsrail'e girdi ve Samiriye'yi kuşattı. Samiriye'de büyük bir kıtlık oldu. Kuşatma sonunda bir eşek kellesinin fiyatı seksen şekel gümüşe, dörtte bir kav güvercin gübresinin fiyatı ise beş şekel gümüşe çıktı.

İsrail kralı surların üzerinde yürürken, bir kadın, "Efendim kral, bana yardım et!" diye seslendi.

Kral, "Rab sana yardım etmiyorsa, ben nasıl yardım edebilirim ki?" diye karşılık verdi, "Buğday mı, yoksa şarap mı istersin? Derdin ne?" diye de ekledi.

Kadın şöyle yanıtladı: "Geçen gün şu kadın bana dedi ki, 'Oğlunu ver, bugün yiyelim, yarın da benim oğlumu yeriz.' Böylece oğlumu pişirip yedik. Ertesi gün ona, 'Oğlunu ver de yiyelim' dedim. Ama o, oğlunu gizledi."

Kadının bu sözlerini duyan kral giysilerini yırttı. Surların üzerinde yürürken, halk onun giysilerinin altına çul giydiğini gördü. Kral, "Eğer bugün Şafat oğlu Elyesa'nın başı yerinde kalırsa, Tanrı bana aynısını, hatta daha kötüsünü yapsın!" dedi. Elyesa o sırada halkın ileri gelenleriyle birlikte evinde oturuyordu. Kral önden bir haberci gönderdi. Ama daha haberci gelmeden, Elyesa ileri gelenlere, "Görüyor musunuz caniyi?" dedi, "Kalkmış, başımı kestirmek için adam gönderiyor! Haberci geldiğinde kapıyı kapayın, onu içeri almayın. Çünkü ardından efendisi kral da gelecek."

Bu Samiriye şehri İsa Mesih'in zamanından sonra, Vespasianus Kutsal Topraklara geldiğinde tamamen ortadan kaldırılmıştır. Samiriyelilerin Paskalya'da kurban kestikleri küçük bir kilise dışında geriye tek bir köy bile kalmamıştır. Yahudilerin Kudüs tapınağı dışında

Elyesa konuşmasını bitirmeden, haberci yanına geldi ve "Bu felaket Rabdendir," dedi, "Neden hala Rabb'i bekleyeyim?"

Elyesa, "Rabb'in sözüne kulak verin!" dedi, "Rab diyor ki, 'Yarın bu saatlerde Samiriye Kapısı'nda bir sea ince un da, iki sea arpa da birer şekele satılacak.'

Kralın özel yardımcısı olan komutan, Tanrı adamına, "Rab göklerin kapakları açsa bile olacak şey değil bu!" dedi.

Elyesa, "Sen her şeyi gözlerinle göreceksin, ama onlardan hiçbir şey yiyemeyeceksin!" diye karşılık verdi.

Akşam karanlığında kalkıp Aram ordugâhına doğru gittiler. Ordugâha yaklaştıklarında, orada kimseyi göremediler. Çünkü Rab Aram ordugâhında savaş arabalarıyla, atlarıyla yaklaşan büyük bir ordunun çıkardığı seslerin duyulmasını sağlamıştı. Aramlılar da birbirlerine, "Bakın, İsrail kralı bize saldırmak için Hitit ve Mısır krallarını kiralamış!" demişlerdi. Böylece, gün batarken çadırlarını, atlarını, eşekleri bırakıp kaçmışlar, canlarını kurtarmak için ordugâhı olduğu gibi bırakmışlardı.

Deri hastalığına yakalanmış adamlar ordugâha varıp çadırların birine girdiler. Yiyip içtikten sonra oradaki altın, gümüş ve giysileri götürüp gizlediler. Sonra dönüp başka bir çadıra girdiler, orada bulduklarını da götürüp gizlediler.

Ardından birbirlerine, "Yaptığımız doğru değil," dediler, "Bugün müjde günü. Oysa biz susuyoruz. Gün doğuncaya kadar beklersek, cezaya çarptırılacağımız kesin. Haydi, saraya gidip durumu bildirelim."

Böylece gidip kent kapısındaki nöbetçilere seslendiler. "Aram ordugâhına gittik," dediler, "Hiç kimseyi göremedik; ne de bir insan sesi duyduk. Yalnızca bağlı atlar, eşekler vardı. Çadırları da olduğu gibi bırakıp gitmişler." Kapı nöbetçileri haberi duyurdu. Haber kralın sarayına ulaştırıldı.

Kral gece kalkıp görevlilerine, "Aramlılar'ın ne tasarladığını size söyleyeyim," dedi, "Aç kaldığımızı biliyorlar. Onun için ordugâhlarını bırakıp kırdı gizlenmişler. Kentin dışına çıktığımızda, bizi canlı yakalayıp kenti ele geçirmeyi düşünüyorlar." Görevlilerden biri, "Kentte kalan beş atla birkaç adam gönderelim, o zaman durumu anlarız," dedi, "Nasıl olsa gidecek olanlar da burada, kentte kalan nice İsraili gibi ölüme mahkûm!"

Adamlar yanlarına iki atlı araba aldılar. Kral, "Gidin, ne olduğunu öğrenin," diyerek onları Aram ordusunun ardından gönderdi. Adamlar Şeria Irmağı'na kadar Aram ordusunu izlediler. Yol baştan sona kadar Aramlılar'ın kaçarken attıkları giysi ve eşyalarla doluydu. Haberciler dönüp krala durumu bildirdiler. Bunun üzerine halk kentten çıkıp Aram ordugâhını yağmaladı. Rabb'in dediği gibi, bir sea ince unun da, iki sea arpanın da fiyatı bir şekele düştü.

Kral özel yardımcısı olan komutanı kent kapısında bırakmıştı. Halk onu kapının ağzında çiğneyerek öldürdü.

başka bir yerde kurban kesemedikleri gibi, onlar da başka yerde kurban kesemezler. Samiriyeliler Mısır topraklarından, Dımaşk'dan, tüm Pagan Diyarından ve yaşadıkları öteki topraklardan buraya gelirler. Bu insanlar Paskalya günü gelirler. Paskalyayı, Yahudiler gibi kutlarlar. Orada kurban keseşler.

Nablus'a 5 fersah uzakta Betulya adında bir kale vardır. Kadim zamanlarda Pers kralı Nabugodonor'un mabeyncilerinden biri bu kaleyi kuşatmıştı. Bu mabeyncinin adı Holofernes idi. Kalede kısıp kalanlar kuşatma sırasında o kadar zorluklarla karşılaşmışlardı ki dışarıdan gelecek yardımı bekleyemeyip Tanrı'ya dualar ettiler. Oruç tuttular ve Rabb'e imdada yetişmesi için övgüler sundular. Rab kale halkının oruçlarını kabul etti, dualarını işitti, size anlatacağım şekilde yardımlarına koştu. Çünkü Tanrı kalede yaşayan Yudit adında dul bir kadının kalbine ilham verdi. Yudit en güzel elbiselelerini giyinip, süslendi, kaleden çıkıp düşman ordugâhına gitti. Aklı, ustalığı, yeteneği ve Tanrı'nın inayetiyle bir gece ordunun komutanı Holofernes'in kafasını kesti, kaleye getirdi ve kale kapısının üzerindeki bir kale burcuna astı. Ertesi sabah gün doğduğunda düşman ordugâhındakiler uyandıklarında kalenin kapısına baktılar ve komutanlarının kellesini gördüler ve geri dönüp dağılarak kaçışmaya başladılar. Kaledelikler hep birlikte çıkarak, onları önlerine katıp kovaladılar ve gün boyunca yakaladıklarını öldürdüler. Böylece Rab kaleyi kurtarmış oldu.

Nablus'tan iki fersah uzaklıkta, Nablus-Nasıra yolu üzerinde Sebaste adında bir şehir bulunur. Aziz Vaftizci Yahya'nın bedeni bu şehirde gömülüdür. Herod onun kellesini vurdurduktan sonra havariler naaşını buraya taşımışlardır. Bir müddet sonra Herod'un karısı azizin gömüldüğünü öğrenince buraya birilerini göndermiş ve kazdırıp kemiklerini çıkarttırmış, yaktırmış ve küllerini rüzgâra savurtmuştur.

Nablus ile Kudüs arası mesafe 12 fersah, Nablus ile Nasıra arası mesafe 12 fersahtır. Nablus, Nasıra ile Kudüs arasındaki yol üzerindedir. Nablus ile Sezariye arasında 12 fersah mesafe bulunur. Nablus'tan Ürdün Nehri'ne kadar uzaklık ise 5 fersahtır. Ancak bu nehir

İsa Mesih'in vaftiz olduğu yer değildir zira Nablus'tan İsa'nın vaftiz olduğu yere kadarki uzaklık daha fazladır.

Nablus'un yerini anlattıktan sonra şimdi de size Kutsal Topraklardaki Gerard de Ridefort adında Flanderslı bir şövalyeden söz edeceğim. Bu zat Kutsal Toprakların kaybedilmesinden sorumlu kişiler başında gelir. Kudüs mareşali olmuştu.¹⁹⁵ Trablus kontunun topraklarında evlenme çağında soylu bir hanım vardı¹⁹⁶ ve hanımı olduğu kalenin adı Botron'du.¹⁹⁷ Mareşal Trablus kontuna gitti ve bu hanımı kendisine karı olarak vermesini istirham etti. Trablus kontu ise bu kızı kendisine asla vermeyeceğini söyledi.¹⁹⁸ Gerard de Ridefort, kontun bu hanımı kendisine vermeyi reddetmesi üzerine o kadar çok öfkeleni ve küçük düşmüş hissetti ki Tapınak Şövalyelerine katıldı. O günden sonra Trablus kontuna büyük bir kin besledi ve elinden gelen her fırsatta ona kötülük yapmaktan geri durmadı. Bu nefret, ileride anlatacağımız üzere, Kutsal Toprakların kaybedilmesine yol açacak olayların başlangıcını oluşturmaktadır.¹⁹⁹

195 Kudüs krallığında başkomutan Connestable'dan sonra en yüksek görevli. Ordu seferber olduğunda paralı askerlere komuta eder ve zaferden sonra ganimetin bölüştürülmesini sağlardı.

196 Trablus kontunun vasallarından Botron senyörü Guillaume Dorel'in kızı ve mirasçısı.

197 Botron. Günümüzde Trablusşam'ın güneyindeki Botrus kenti.

198 Trablus kontu III. Raymond, Botron'un sahibesinin Gerard de Ridefort ile evliliğine mani olmakla kalmamış, bu soylu hanımı onunla evlendirmeyi vaat ettikten sonra Plivain adında Pızalı çok zengin bir tüccarla evlendirmiştir. Rivayete göre tüccar bu evliliğe razı gelmesi karşılığında konta nişanlısının ağırlığı kadar altın ödemişti. Bu durum ileride çok vahim sonuçlar doğuracaktır.

199 BNF Fr. 2628 tasnif numaralı zeyilde bu hadise daha kapsamlı olarak, şu şekilde anlatılmaktadır:

“A tant laisserons a dire dou roi et de la chevalerie qui estoit herberge a la fontaine de Saforie; et direz por quoi estoit la malevoillance et la greignor guerre entre le maistre dou Temple frere Gerart de Ridefort et le conte de Triple. Quant li maistres dou Temple vint novelement en la terre de Surie il esteit chevalier errant dou siecle; et fu aucune fois sodoier dou roi Amauri et dou devant dit conte et en grant amiste. Il fu en aucun tens moult privez dou conte si que li cuenz li otroia et promist le premier bon mariage qui li eschereit en sa seignorie. Ne demora gaires apres ce que Guillaume Dorel qui sires estoit do Botron si fu morz; le quel avoit eu a espose Stephanie qui fu fille de Henri le Buflle que Hue de Gybelet espoza puis la mort de Guillaume Dorel; de la quel il ot Gui de Gybelet. Il avoit une fille de sa premiere

Gerard de Ridefort Tapınakçıların arasına ancak Üstad-ı Azam öldükten sonra katıldı, böylece onu Üstad-ı Azam yaptılar.

Şimdi de size ömrünün sonlarına yaklaşan Cüzzamlı Kral'dan bahsedeceğim. Kral o kadar çok hasta düşmüştü ki vücudunda sağlam ne elleri kalmıştı, ne gözleri ve ne de burnu. Kudüs'teki baronlarının tümünü yanına çağırdı. Baronları emrine uyup geldiler. Kral hasta yatağından onlara, "Beylerim, Tanrı'nın inayetiyle ülkemize

feme. Dedens ce que il fu morz un riche home de Pise vint ou pais que len nomeit Plivain. Icestui Plivain avoit aporte o lui grant avoir. Si requist au conte de Triple cele damoisele a feme qui estoit heir dou Botron. Sur ce que li cuenz lavoit promise au devant dit Gerart de Ridefort il la dona plus volentiers a Plivain que au devant dit Gerart por ce que li devant dit Plivain dona au conte de Triple grant avoir por celui mariage. Len dit que il fist metre la damoisele en balance et lor de lautre part; et lor que ele pesoit fut done au conte et plus; et por le grant avoir otroia li cuenz la damoisele a Plivain. Quant Gerart de Ridefort vit que li cuenz li ot refuse le mariage il en fu durement corrocez por ce que il lavoit donee ce disoit a un vilain. Car cil de France tienent ces ditaile en despit; car ja tant riches ne pros ne sera que il ne le tiegnent por vilai ; car li plus de ceauz ditaile sont usuriers ou corsaires ou marchezanz et por ce que cil si sont chevaliers tienent ceauz a despit. Adonc se ranpona au conte de Triple et se parti de lui par corroz et ala en Jerusalem. Ileques ot il .i. po de maladie dont il se rendi a la maison dou Temple. Ne demora gaires apres ce que frere Arnaut de la Tor Roge qui estoit maistre de la maison dou Temple fu morz; et li frere de la devant dite maison eslurent a maistre cestui frere Gerart de Ridefort. Quant il vint au coronement dou roi Gui quant la reine li mist la corone sus la teste dou devant dit roi; li devant dit maistre aida a la roine a metre la corone sur le chef de son baron Gui de Liseignan. Quant il lot mise et adrecee si dist: Ceste corone vaut bien le mariage dou Botron. Et ce fu lachaison de la haine qui estoit entre le maison dou Temple et le conte de Triple."

"Kraldan ve Safuriye Pınarı'nda konaklayan şövalyelerden bahsetmeyi bırakıp, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Gerard de Ridefort ve Trablus Kontu arasındaki hıncın ve çekişmenin sebebini anlatalım. Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Suriye topraklarına yeni geldiğinde, sarayın hizmetinde gezgin bir şövalyeydi ve kralın ve kontun hizmetinde askerlik yapmış, büyük bir dostluk kurmuştu. Birkaç defa kontla samimi şekilde konuşmuştu, kont buna karşılık senyörlüğünün sınırları içinde çıkacak ilk iyi evlilik fırsatında onu biriyle evlendirmeye söz vermişti. Çok geçmeden Botron beyi Guillaume Dorel öldü. Bu Guillaume, öldükten sonra Hue de Gibelet'nin evlendiği, Henri de Buflé'nin kızı Stephanie ile evliydi. İlk karısından bir kızı olmuştu. Ölmeden hemen evvel Plivain adında Pızalı zengin bir adam ona geldi. Bu Plivain ona yüklü bir para getirmişti. Botron beyinin varisi bu hanımla evlenmek için Trablus Kontuna başvurdu. Trablus kontu, Plivain bu evliliğe izin vermesi karşılığında çok büyük paralar vaat ettiği için, bu hanımı Gerard de Ridefort'la nikâhlamak yerine, Plivain'e vermeye daha sıcak bakıyordu.

dirlik getirmeme yardım edin. Zira benim fazla ömrüm kalmadı. Sizlerin ve Tanrı'nın yardımıyla, Tanrı'yı ve sizleri onurlandırarak, ruhumu selamete teslim etmek istiyorum. Çünkü artık hiçbir şey işitemiyorum,” dedikten sonra yeniden baronlarına seslendi: “Beylerim, ne yapmayı düşünüyorsunuz? Ne yapmayı diliyorsunuz? Eğer aklınızdan geçen bir düşünce varsa, bize de söyleyin ve sizlerin kanatlerine göre biz de son buyruklarımızı verelim.” Kral duraksadıktan sonra yeniden onlara hitaben, “Baudouin adında bir yeğenim var²⁰⁰, kendisi kız kardeşim Yafa kontesinin oğludur. Ölümümünden sonra aranızda ihtilafa düşmemeniz için ve iki kız kardeşim olduğu için, eğer sizler de uygun görürseniz ben hayattayken tacı ona takacağım,” dedi. Bunun üzerine baronlar krala cevap verdiler: “Efendimiz, kral reşit olana dek ülkenin başına bir naip atamanız koşuluyla bize sunduğunuz teklif münasıptır, o zamana dek ülkeyi kraliçe yönetir, zira ne bir çocuğun tahta geçmesine razıyız ne de üvey babası Guy de Lusignan'ın ülkenin naibi olmasına, zira biliyoruz ki onun ülke yönetmeye dair ne bilgisi vardır ne de becerisi.”

Kral onlara cevaben, “Öyleyse aranızdan ülkenin başına geçmeye ve küçük krala naip olmaya layık birini seçin,” dedi. Baronlar içlerinde ülkeyi idare etmeye Trablus kontu Raymond'dan başka

---

Denildiğine göre bir terazinin bir kefesine genç kızı, öteki kefesine altın koymuş, kızın ağırlığından fazla altını konta vermişti. Bu büyük servet karşılığında kont genç kızı Plivain'e verdi. Gerard de Ridefort kontun evlenmesine mani olduğunu görünce, kızı kötü bir adama verdiğini söyleyerek, öfkeleni. Çünkü Fransızlar, İtalya'dan gelenleri sevmezler, zira böyle büyük bir servet kötülük işlemekten elde edilemez. İtalyanların çoğu murabahacılık, tefecilik ya da korsanlık, tüccarlık ederler. Ve şövalyelikten, şövalyelerden hazzetmezler. Böylelikle Trablus Kontuna ağır hakaretler etti ve onunla münasebetini kesip yanından ayrılarak Kudüs'e geldi. Oraya geldiğinde hastalanınca Tapınak Şövalyelerinin binasına getirildi. Çok geçmemişti ki Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Arnaud de Toroge birader öldü. O sırada binada bulunan biraderler Gerard de Ridefort biraderi Üstad-ı Azam olarak seçtiler. Kraliçenin, kocası Guy'e taç taktığı merasime gittiğinde, Guy de Lusignan'ın başına taç takılmasında kraliçeye yardım etti. Tacı yeni kralın başına taktığı zaman, şahitler bu taç Botron hanımının evliliğinin karşılığıdır, dediğini duydular. Bu aynı zamanda Tapınak Şövalyeleri ile Trablus Kontu arasındaki nefret ve düşmanlığın da başlangıcıydı.” (BNF Fr. 2628, 23. Kitap, s. 257r.)

²⁰⁰ Kralın kız kardeşi Sibylle ve Guillaume de Montferrat'nın oğulları V. Baudouin.

layık kimse göremediler. Böylece kral Trablus kontunu huzuruna çağırdı, krallığın ve küçük kralın naipliğini, kral reşit oluncaya dek 10 yılına üstlenmesini rica etti.²⁰¹

Trablus kontu naiplik görevini memnuniyetle kabul ettiğini söyledi, ancak küçük kralın naipliğini üstlenemeyeceğini çünkü kral 10 yıldan önce ölürse bundan dolayı kendisini suçlamalarını istemediğini söyledi. Bunun yanı sıra itimadı suiistimal ettiğinin düşünülmemesi ve zimmetine geçirdiğinin sanılmaması için krala ait kale ve çiftliklerin Tapınakçılar ve Hospitalier Şövalyelerine emanet edilmesini istedi. Yönetimi sırasında hiçbir masraf yapmayacağı için ordu masraflarını karşılamayı istemediğini, Müslümanlarla arada bir sulh yapılmadığını, ülkenin mali durumunun, büyük külfet altına girmeden Müslümanlara karşı bir ordu toplamak için çok yetersiz olduğunu söyledi. Eğer çocuk yaştaki kral 10 yıldan önce ölürse naiplik makamının 10 yıllık süre dolana dek kendisinde kalmasını, bu süre zarfında krallık yönetiminin Roma'daki Papa, Almanya imparatoru, Fransa ve İngiltere krallarının istişaresi ile kız kardeşlerden küçük veya büyük fark etmeksizin birine verilmesini şart koştu. Zira babaları Kral Amaury, kral olurken büyük kız kardeşin annesinden boşanmıştı ve küçük kız kardeş meşru kraliçeden doğmuştu. Bu nedenle krallığın baronları, çocuk yaştaki kral öldüğü takdirde, yurarda saydığımız 4 kişinin kanaati alınmadan büyük kız kardeşin krallığın başına geçmesine müsaade etmediler. Trablus kontu kral öldüğü takdirde ülke içinde ikilik çıkmasını arzulamadığı için bu konuya dikkat çekmiş, 4 hükümdar karar alana dek krallığın naibi olarak kalmak istemişti.

Kontun tasarısı kral ve tüm baronlarca kabul gördü. Ayrıca çocuk kralın annesinin amcası Kont Josselin'in onu vasisi olarak himayesi altına almasına, krallık idaresinde yaptığı masraflara karşılık Trablus kontuna Beyrut'un verilmesine, baronlar yaptığı masrafları

201 Guillaume de Tyr'in kroniğinin son faslı 23. kitap burada sonlanmaktadır. Bundan sonrası, olayları ele alan Ernoul ve onun eseri i olduğu gibi kopyalayan Hazinekar Bernard'a aittir.

ona geri ödeyene dek krallığın maliye işlerinin ona emanet edilmesine karar verildi; ancak sonradan hiçbiri bunu yapmadı.

Bütün bu işler görüldükten sonra çocuk yaştaki krala taç giydirilmesini emretti. Onu Kutsal Kabir Kilisesi'ne götürdüler ve orada merasimle tacı taktılar.²⁰² Ve yaşı küçük olduğundan ötekilerden alçakta kalmaması için bir şövalyenin kucağında Efendimizin Tapınağına götürdüler. Uzun boylu, iri yapılı bu şövalyenin adı Balian d'Ibelin'di²⁰³ ve ülkenin önemli baronlarından biriydi.

Kudüs'te kralın Kutsal Kabir Kilisesi'nde taç takması ve İsa Mesih'in kurban adadığı Tapınağa başında taçla girmesi adetti. Orada tacını sunu olarak verdi, sonra taç kendisine geri verildi. Aynı şekilde kadınlar doğan ilk erkek çocuklarını tapınağa götürürler ve Tanrı'ya adak olarak sunarlardı, fakat bunun bedeli olarak bir kuzu veya iki güvercin yahut iki üveyik kuşu kurban ederlerdi. Kral tacını tapınağa sunu olarak verdikten sonra tapınaktan çıktı ve Tapınak Şövalyelerinin kaldığı Süleyman Tapınağındaki sarayına girdi. Orada krala bir şölen masası ve peçeteler hazırlamışlardı, kral ve baronları masaya oturdu ve hizmet eden Kudüs burjuvaları hariç hep birlikte yemek yendi. Burjuvalar kral taç takarken ona hizmet eder ve kral ile baronlarının ziyafetlerinde servisi yaparlardı.

Genç kral tacı taktıktan sonra çok geçmeden Cüzzamlı Kral vefat etti.²⁰⁴ Cüzzamlı Kral ölmeden önce tüm beylerinin Kudüs'e gelmelerini emretti. Tüm asilzadeler geldiğinde bir gece vakti bu dünyadan göçtü. Herkes naaşını ziyaret etti. Ertesi gün merhum kralı Godefroy de Bouillon zamanından beri kralların defnedildiği Kutsal Kabir Kilisesi'ne gömdüler. Gömdükleri yer İsa'nın çarmıha gerildiği Calvaire Dağı²⁰⁵ ile gömüldüğü Kutsal Kabir Kilisesi arasındaydı. Hepsi Kutsal Kabir Kilisesi, Calvaire Dağı ve Golgota'nın içindeydi.

Cüzzamlı Kral ölmeden önce çocuk krala taç takıldı, krallığın tüm baronları ona meşru senyörleri ve kralları olarak biat ve bağlılık

202 V. Baudouin 20 Kasım 1183 günü taç giydi.

203 II. Balian d'Ibelin.

204 16 Mart 1185.

205 Golgota Tepesi'nin diğer adı.

yemini ettiler.²⁰⁶ Trablus kontuna krallık naibi olarak bağıllık yemini ettikten sonra ülkenin tüm baronları çocuk yaştaki kral 10 yıldan önce ölürse 2 kız kardeşin haklarına saygı göstereceklerine, Trablus kontuna ülkenin yönetimi ve muhafazası hususunda yardımcı olacaklarına da yemin ettiler. Çüzzamlı Kral 25²⁰⁷ yıl tahtta kaldıktan sonra öldü ve çocuk yaştaki Baudouin tacı taktı, Kont Josselin de Edessa onun vasiliğini üstlendi. Kralı himaye altında tutmak üzere Akka'ya götürdüler. Ve Trablus kontu ülkenin naipliğini üstlendi.

206 Feodalitede biat/feute ile bağıllık yemini/hommage birbirinden kesin çizgilerle ayrılan ve ciddi hukuki sonuçları olan kavramlardır. Feute denen biat aynı anda birden fazla senyöre edilebilir ve eden kişiye fazla yükümlülük getirmezken, homage denen bağıllık yemini iktisadi, askeri birçok konuda eden kişiyi bağlamaktadır.

207 El yazmasını kopyalayan kişi IV. Baudouin'in tahtta kalış süresini yanlış yazmıştır. Baudouin 1174-1185 arası tahtta kaldı. Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmalarında herhangi bir süre verilmemiştir.

XI. FASIL

1185-1187

GERMAIN'İN YAKUP'UN KUYUSUNU BULMASI

Cüzzamlı Kral'ın öldüğü ilk yıl Kudüs topraklarında hiç yağmur yağmadı. Kudüs'te hiç su biriktirilemedi, öyle ki içecek su bile bulunamıyordu. Kudüs'te Germain adında Tanrı aşkına bir sürü hayır işi yapan bir burjuva vardı. Bu kişinin Kudüs'ten 3 fersah uzakta mermer duvarlı 3 çeşmesi bulunuyordu ve bu sarnıçlardan her birinde birbirine bağlı 2 sarnıç vardı. Bu sarnıçlar her zaman içleri su dolu tutulurdu. Kadın, erkek içmek isteyen herkes su içmeye oraya giderdi. Germain bu sarnıçlarda neredeyse su kalmadığını ve hiç yağmur yağmadığını görünce çok üzüldü. Artık yoksullara sarnıçlarından su içirip hayır işleyemeyeceğinden endişelenmeye başladı. Ülkenin eski halkının Yehoşafat Vadisi'nde, Siloam Havuzu yakınında, Yakup'un yaptırdığı, üstü kapatılmış ve içi doldurulmuş kadim bir kuyudan bahsettiklerini hatırladı. Oraya gitti ve etrafı araştırdı. Sonunda zorlukla da olsa kuyunun yerini buldu.

Bundan sonra Germain Tanrı'ya dileğini kabul edip kuyuyu bulmasını sağladığı, yoksul halka su dağıtarak hayır işlerine devam etmesine müsaade ettiği için şükretti. Ertesi gün sabah olduğunda kalktı ve kiliseye gitti, Tanrı'ya kendisine yol göstermesi için dua etti. Sonra aynı yere gitti, yanına işçilerini alarak kuyunun olduğu söylenen yere götürüp kuyuyu ortaya çıkarana dek toprağı kazdırmaya ve çapalatmaya başladı. Kuyuyu bulunca masrafını kendi cebinden ödeyerek, içini boşalttırdı ve yeniden taşla ördürdü. Daha sonra kuyunun üzerine kovaların bağlı olduğu bir makara taktırdı.

Makarayı çevirdikçe dolu kovalar yukarı çekilirken, boş kovalar aşağı iniyordu. Sonra bu suyun aktığı yere taştan yalaklar koydurdu, böylece kuyudan su içilebilecekti. Şehirde su ihtiyacı olanlar buraya gelip su çekiyor ve çektikleri suyu şehre götürüyorlardı. Burjuvalar gece gündüz suyu çekip atlarına yüklüyor ve şehre su götürüyorlardı. Böylelikle Yüce Tanrı yağmur gönderene ve şehirdekilerin sarnıçlarında yeterince su birikene dek masrafları ona ait olacak şekilde isteyen herkes sudan istifade etti. Ancak bu soylu adama bu da yetmedi, kuyunun başına kuyudan şehirdeki yoksulların içmesi için su taşımak üzere 3 yük hayvanı ve 3 hizmetçi koydu. Su çektiği bu kuyuda 15 toise²⁰⁸ derinlikte su bulunuyordu. Hıristiyanlar Müslümanların Kudüs şehrini kuşatmaya geldiğini duyunca kuyuyu aceleyle doldurdular.

Şimdi de size bu kuyunun yakınlarındaki Siloam Havuzundan bahsedeceğim. Buranın suyu tuzlu olduğundan içilmez. Şehirdekiler imal ettikleri derileri bu suda tabaklar, çamaşırlarını burada yıkar ve vadinin aşağısındaki bahçelerini bu suyla sularlar. Bu pınar cumartesi günleri kesinlikle akamaz ve hareketsiz kalır.

İsa Mesih'in yaşadığı zamanlarda bu pınar başında meydana gelen bir olayı anlatacağım şimdi de. İsa Mesih günlerden bir gün Kudüs'te havarileriyle birlikte bir sokaktan geçerken gözleri görmeyen bir adamla karşılaştı, bu adam doğuştan kördü. Havarileri İsa'ya, "Kim günah işledi de bu adam kör doğdu; kendisi mi, yoksa anası babası mı?" diye sordular. İsa yanıtladı: "Böyle olması ne kendi günahı, ne anasının babasının, ne de başkasının. Ama Tanrı'nın hikmeti onda açıklanmalı." Bunları söyleyerek yere tükürdü, tükürükle bir miktar çamur yaptı, çamuru adamın gözlerine sürdü ve ona Siloam havuzunda yıkanmasını, gözlerinin görmeye başlayacağını söyledi. O da gidip yıkandı ve gözleri açılmış halde geri döndü. Bunun üzerine Kudüs'e akrabalarının yanına geri gitti. Yakınları onun gözlerinin açılmasına şaşırıp nasıl olduğunu çok merak ettiler. Cevap verdiğinde sözlerine inanmadılar. Daha sonra Yahudiler ve

208 Ortaçağ'da Fransa'da kullanılan bir uzunluk birimi. 1 toise, 1,949 metredir.

Ferisiler gözleri kör bir adamın görmeye başladığını duyup merak ederek geldiler, ona gözlerine nasıl kavuştuğunu sordular. Adam onlara olanları anlattı. Buna inanmak istemediler, bu yüzden yakınlarını çağırdılar ve bu defa onlara adamın kör olduğundan emin olup olmadıklarını sordular. Yakınları, “Evet,” dediler.²⁰⁹

209 Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna, 9:2. “Öğrencileri sordu: “Öğretmen, kim günah işledi de bu adam kör doğdu; kendisi mi, yoksa anası babası mı?” İsa yanıtladı: “Ne o günah işledi, ne de onun anası babası. Ama Tanrı’nın eylemleri onda açıklanmalı. Daha gündüzken beni gönderenin işlerini uygulamalıyız. Gece bastırıyor; o zaman kimse iş yapamayacak. Ben dünyada olduğum sürece dünyanın Işığı’yım.” Bu sözleri söyleyerek yere tükürdü, tükürükle çamur yaptı. Çamuru adamın gözlerine sürerek, “Git, Siloam -’Gönderilmiş’ demektir- havuzunda yıkan!” dedi. O da gidip yıkandı ve gözleri açılmış durumda geri döndü. Bunun üzerine, komşuları ve onun dilendiğini önceden görenler, “Oturup dilenen adam değil mi bu?” dediler. Kimisi, “Evet o,” dedi; kimileri de, “Hayır, ama ona benzeyen birisi,” dediler. Adam kendisi, “Ben oyum,” dedi. “Öyleyse gözlerin nasıl açıldı?” diye sordular. Adam yanıtladı: “İsa adındaki adam çamur yapıp gözlerime sürdü ve bana, ‘Siloam’a git, yıkan,’ dedi. Ben de gidip yıkandım ve gözlerim açıldı.” “Nerede O?” diye sordular. Adam, “Bilmiyorum,” dedi. Az öncesine dek gözleri görmeyen adamı Ferisiler’e getirdiler. İsa’nın çamur yapıp onun gözlerini açtığı gün Şabat idi. Ferisiler nasıl görüme kavuştuğunu ondan yine sordular. Adam da, “Gözlerime çamur sürdü, yıkandım ve görüyorum,” dedi. Ferisiler’den bazıları, “Bu adam Tanrı’dan değildir,” dedi. “Çünkü Şabat’ı tutmuyor.” Kimisi de, “Günahlı insan nasıl böylesi belirtiler yapabilir?” diyordu. Böylece aralarında ayrılık doğdu. Önceden görmeyene bir kez daha sordular: “Gözlerini açan kişi için sen ne diyorsun?” Adam, “Peygamberdir,” diye yanıtladı. Buna karşın, Yahudi yetkililer adamın anasıyla babasını çağırınca dek, onun kör olup da gözlerinin açıldığına inanmadılar. “Görmez doğdu dediğiniz oğlunuz bu mu? Nasıl oluyor da şimdi görüyor?” diye sordular. Anasıyla babası, “Bunun oğlumuz olduğunu ve gözleri görmez doğduğunu biliyoruz,” dediler. “Ama onun şimdi nasıl görebildiğini bilmediğimiz gibi, gözlerini kimin açtığını da bilmiyoruz. Kendisine sorun; yetkin yaşı gelmiştir. O yanıtlasın.” Anasıyla babası Yahudi yetkililerden korktukları için böyle konuşmuşlardı. Çünkü Yahudi yetkililer İsa’yı açıkça Mesih olarak kabul edenin sinagog dışı edilmesi için aralarında anlaşmışlardı. İşte anası babası bu nedenle, “Yetkin yaşı gelmiştir, kendisine sorun,” demişlerdi. Az önce gözleri görmeyen adamı ikinci kez çağırıp, “Tanrı adına gerçeği konuş,” dediler. “Biz bu adamın günahlı olduğunu biliyoruz.” Bunun üzerine adam, “Günahlı olup olmadığını bilmiyorum” dedi. “Bildğim bir şey var: Ben gözleri görmeyen biriydim, şimdi görüyorum.” Yine sordular: “Sana ne yaptı? Gözlerini nasıl açtı?” Adam, “Size şimdi anlattım ama dinlemediniz,” dedi. “Niçin yeniden duymak istiyorsunuz? Yoksa siz de mi O’nun öğrencisi olmak istiyorsunuz?” Adamı yererek, “O’nun öğrencisi sensin,” dediler. “Biz Musa’nın öğrencileriyiz. Tanrı’nın Musa’ya konuştuğunu biliyoruz, ama bu adamın nereden

Şimdi de size Kudüs krallığının naipliğine getirilen Trablus kontundan bahsedeceğim. Hiç yağmur yağmadığını ve ekilen buğdayların büyümediğini görünce fiyatların pahalılaşacağından endişe etmeye başladı. Ülkenin baronlarını, Tapınak ve Hospitalier Üstadı Azamlarını çağırarak onlara, “Beylerim, bana vereceğiniz akıl nedir? Hiç yağmur yağmıyor, buğdaylar büyümüyor. Müslümanların erzakımızın tükendiğini öğrenmesinden ve bize saldırmalarından korkuyorum. Bana öneriniz var mı? Erzakımız azaldığı için Müslümanlarla sulh mu yapayım?” diye sordu. Baronlar onunla aynı fikirdelerdi, doğrusunu yaptığını söylediler. Böylece Selahaddin’e 4 yıllık bir sulh anlaşması teklif etti. O ise bunu memnuniyetle kabul etti.

Hristiyanlarla Müslümanlar arasında sulh yapıldıktan sonra Müslümanlar Hristiyanlara o kadar çok buğday ve yiyecek gönderdiler ki, uzun süre bolluk içinde yaşadılar. Eğer bu sulh yapılmıyaydı tüm Hristiyanlar açlıktan ölürdü. Nitekim Trablus kontu Müslümanlarla barış yaptığı için tüm ülke halkının sevgisini kazandı. Halk ona dua edip, şükürlerini sundu.

Size Siloam havuzundan bahsetmiş ancak Kudüslü burjuvaların verdiği sadakayı anlatmayı unutmuştum. Şimdi de bunu aktaracağım. Paskalya Perhizi’nde, İsa’nın kör adamın gözlerine biraz çamur sürüp onu yıkanmaya Siloam Havuzu’na gönderdiği, adamın İsa’nın dediğini yapıp gözlerinin görmeye başladığı gün bunu yaparlar. Bu

---

ortaya çıktığını bilmiyoruz.” Adam, “Şaşılacak şey” diye yanıtladı, “Siz O’nun nereden ortaya çıktığını bilmiyorsunuz; ne var ki O benim gözlerimi açtı. Tanrı’nın günahlıları dinlemediğini biliriz. Ama kişi Tanrı’yı sayar ve O’nun isteğini uygularsa, Tanrı onu dinler. Öncesizlikten bu yana kimsenin doğuştan gözleri görmeyen birinin gözlerini açtığı duyulmamıştır. Eğer bu adam Tanrı’dan gelmemiş olsaydı hiçbir şey yapamazdı.” “Baştanbaşa günahlar içinde doğmuş birisin,” diye karşılık verdiler; “Sen mi bize öğreteceksin?” Ve onu sinagogtan dışarı attılar. İsa adamı dışarı attıklarını duydu ve onu bulup, “İnsanoğlu’na iman ediyor musun?” diye sordu. Adam, “Efendim, kendisine iman etmem istenen kişi kimdir?” diye yanıt verdi. İsa, “O’nu gördün, seninle konuşan da O’dur,” diyerek konuştu. Adam, “İnanıyorum, ya Rab!” ikrarıyla İsa’ya tapındı. İsa, “Bu dünyaya yargılamak için geldim,” dedi. “Öyle ki, görmeyenler görsün, görenlerse görmesin.” Yanında bulunan Ferisiler’den bazıları bunu işitince, “Yoksa biz de mi gözleri görmeyen kişileriz?” diye itiraz etti. İsa yanıtladı: “Gözleri görmez olsaydınız günahınız olmazdı. Ama şimdi görüyoruz dediğiniz için günahınız olduğu gibi duruyor.”

olayı anmak için anlatacağım sadakayı verirler. Yanlarında getirdikleri fiçileri pınarın üzerine koyarlar ve ağzına kadar şarapla doldururlar. Bunun yanı sıra üzeri bol bol ekmek ve şarap yüklü yük hayvanları getirirler. Yoksullar oraya gidip istedikleri kadar ekmek ve şarap alabilirler. Ayrıca onlara bolca sadaka para dağıtılır. O gün erkek kadın demeden herkes kabile halinde gelir, dağıtılan sadakalardan alır.

Pınarda dağıtılan sadakaları anlattıktan sonra şimdi de size Montferrat markisi olan Boniface²¹⁰ adında Lombardiyalı bir soyludan bahsedeceğim. Bu marki o sırada çocuk yaşta olan Kral Baudouin'in büyük amcası, Yafa ve Aşkelon kontu ve kralın babası Guillaume Longhe Espee'nin²¹¹ babasıydı. Yeğeninin Kudüs kralı olduğunu öğrenince çok mutlu oldu ve sevindi. Hac yolculuğuna çıkarken topraklarını büyük oğluna bıraktı ve Kutsal Topraklara gitti. Kutsal Topraklara geldiğinde kral, Trablus kontu ve baronlar onu büyük bir saygıyla karşıladılar, gelişinden memnuniyetlerini dile getirdiler.

Daha sonra kral ona çölde, nehrin ve İsa'nın kırk gün oruç tuttuğu yerin dolaylarında bir kale bağışladı. Bu kale Kudüs'e 7 fersah, nehre ise 3 fersah uzaklıktadır ve bir dağın zirvesine kuruludur. Bu kaleye Aziz Elyes denir. Buraya Elyes denmesinin sebebi rivayete göre Elyes'in²¹² burada 40 gün oruç tutarak, çok çile çekmesi ve yine burada uyumasıdır. Haline acıyan Tanrı ona bir parça ekmek, bir testi su ve yiyip içmesi için uyandırmak üzere bir melek göndermiştir. Tanrı'nın gönderdiği ekmeği yiyip, suyu içtikten sonra burada uyumuştur. Daha sonra Tanrı ona yine aynı şekilde ekmek ve su göndermiş ve uyandırmıştır. Bu sebepten kalenin şu an bulunduğu yere bölgenin ahalisi Aziz Elyes der.

Şimdi de size Marki Boniface'ın Konrad adındaki oğlundan bahsedeceğim. Konrad Kutsal Topraklara yeğeni Kudüs kralının yanına gelmek, hacı olmak için babasının peşinden yola düştü. Deniz

210 Monferrat markisi, Guillaume Longue-Epee'nin babası, dolayısıyla Kral V. Baudouin'in dedesi, Yaşlı lakaplı III. Guillaume'dur. Boniface de Montferrat Selanik kralıydı, Guillaume Longue-Epee ve Sur senyörü Conrad de Montferrat'nın kardeşidir.

211 Guillaume Longue-Epee, sonradan Guy de Lusignan'la evlenen Kudüslü Sibylle'in ilk kocasıdır. V. Baudouin bu evlilikten doğmuştur.

212 İlyas Peygamber.

yoluyla yolculuk yaptı. Yüce Rabbimiz Kutsal Topraklara geçmesine izin vermedi ve nitekim onu Konstantinopolis'e gönderdi. Bu sayede Kutsal Toprakların kaybedilmesi utancını yaşamadı. O esnada Konrad olanlardan uzakta, bir kenarda durduğundan, ileride de defaten göreceğiniz üzere, Kutsal Topraklardakilerin Kudüs ve Kutsal Topraklarda işledikleri günahlardan, şehvet²¹³ günahından masun tutuldu. Tanrı bütün şehri yok etmek istememiş, Süleyman'ın oğlu meselinde de olduğu gibi iyi insanları esirgemişti. Süleyman, aslında karı olarak almaması gerektiği halde aşık olduğu için pagan bir kadınla evlenmişti. Kadın ona Kudüs'ün 3 dağı üzerine 3 Mahomerie²¹⁴ inşa etmiş, bunlardan üçüncüsünü Zeytin Dağı üzerine yaptırmıştı. Rab işlediği günahlar içinde en çok Zeytin Dağı üzerine yaptırdığı pagan tapınağına öfkelenmişti, zira öldükten sonra yeniden canlandığında havarilerinin gözü önünde göğe yükseldiği ve hüküm günü yeniden dünyaya döneceği yerd Zeytin Dağı.

Bu yüzden Rab Süleyman'a ona çok öfkelenildiğini ve eğer babası Davud'a duyduğu büyük sevgi olmasaydı onu yok edeceğini, fakat babası yaşadığı sürece sabredeceğini söyledi. Fakat kendisi öldükten sonra oğulları kısa bir süre haricinde hüküm süremeyecekti. O kısa mühleti de babası Davud'un hatırına bahşetmişti. Rab aynı şekilde Hristiyanlığı da aralarındaki birkaç iyi kişi hatırına Kutsal

213 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmalarında şehvet değil, açgözlülük günahı yazılıdır.

214 Eski Fransızca, Müslüman tapınağı ve pagan tapınağı için kullanılan, Hz. Muhammed'in isminden türetilmiş sözcük. İlginçtir ki aynı sözcük 1307'de Fransa kralı IV. Philippe'in emriyle tutuklandıktan sonra 1314 yılında lağvedilen Tapınak Şövalyelerinin iddianamesinde Tapınakçıların mabetleri ve put kabul edilen bazı eşyaları için de kullanılmaya başlanmıştır.

"Se nul Templier eust entour li sainte ou liée une corroie, laquelle estoit en leur mahommerie; après ce, jamais leur loy par lui pour morir ne fust recogneue, tant avoit ylec sa foi affermée et affichiée."

"Eğer bir Tapınakçı beline bir kemer takarsa veya kayış bağlarsa, ki buna mahomerie derler, bundan böyle artık bir daha iman ettiği kabul edilmez, gerçek dini ve inancı açığa çıkar." (Grandes chroniques de France, BNF Fr. Français 2813, s.334v.) Gerçekte söz konusu olan kemer Kudüs'e giden Hristiyan hacıların bağladıkları ve Notre-Dame de Nazareth şapelindeki bir kolonu dokundurdukları, Tapınak Şövalyelerinin bekâret yeminini simgeleyen Nasıra Kordonu denen bir kemerdur.

Topraklardan mahrum etmek istemiyordu. Davud'un hatırına nasıl Süleyman'ın çocuklarına hükümdarlık verdiyse, ileride göreceğiniz üzere o sırada Konstantinopolis'te bulunan Konrad'a da Sur adında bir şehir bırakmıştı.

Konrad Konstantinopolis'e vardığında ülkenin başında İmparator İsaakios vardı ve gözleri henüz oyulmamıştı. Konstantinopolis'te Li Vernat²¹⁵ adında İmparator Manuel'in yakın akrabası bir soylu vardı. Bu Li Vernat, Andronikos'un imparator olduğu dönem kaçmış ve gizlenmişti. Andronikos'un, İmparator Manuel'in öteki yakın akrabalarına yaptığı gibi kendisini yakalayıp işkence etmemesi için kaçmış ve gizlenmişti. Andronikos'un öldüğünü ve İsaakios'un tahtı ondan devraldığını duyunca, İsaakios'un imparator olmasındansa kendisinin imparator olmasının daha iyi olacağını düşündü. Çünkü kendisi İmparator Manuel'in daha yakın akrabasıydı. Böylece gitti, etrafına çok sayıda soylu topladı ve onlara toplayabildikleri askerler nispetinde vaatlerde bulundu. Bu şekilde topladığı orduyla Konstantinopolis önlerine dayandı. İmparator Li Vernat'ın orduyuyla üzerine yürüdüğünü haber alınca o sırada Konstantinopolis'te bulunan markiden savaş bitene dek ordusuyla Konstantinopolis'te kalmasını rica etti. Marki bu isteği kabul etti ve şehirde kaldı.

Li Vernat şehri kuşatmak için Konstantinopolis önlerine geldiğinde, Li Vernat en ön safta yer aldı. İmparator Li Vernat'ın karşısına çıkmak istemedi, bunun yerine surlara çok sayıda adam yerleştirdi ve şehrin kapılarını kapattırdı. Şehirden dışarı adımını atmadı. Marki zırhını kuşandı; Li Vernat'ın karşısına çıkmak üzere yağız bir at üzerinde şehirden çıktı ve Li Vernat'ın yerini sordu. Onun yerini gösterdiler, atını derhal üzerine sürdü. Li Vernat ve ordusundaki askerleri onun şehirden çıkarak, kendilerine yardıma geldiğini sandılar. Li Vernat'ın yakınına gelince atını mahmuzladı ve muhafızlarının arasındaki Li Vernat'a kılıcını savurdu ve öldürerek Konstantinopolis'e geri döndü.²¹⁶

215 Aleksios Branas.

216 Aleksios Branas isyanı 1187'de gerçekleşmiştir.

Konstantinopolis'i kuşatanlar komutanlarının öldüğünü görünce, gerisin geri döndüler ve dağılıp kaçıştılar. İmparator, Konrad'ı sarayına çağırıldı. Öldürdüğü soylunun şehirdeki akrabalarının ona bir fenalık işlemesini istemediği için yanında tuttu. Konrad, Tanrı'nın Hristiyanlardan aldığı mukaddes Kudüs şehrini savunması için Kutsal Topraklara gideceği zaman gelene dek imparatorun yanında kaldı.

Konrad'dan yeterince söz ettikten sonra şimdi de size çocuk Kral Baudouin'den bahsedeceğim. Kral annesinin amcası Kont Josselin'in himayesinde Akka'da bulunurken hastalandı ve öldü.²¹⁷ Bunun üzerine Kont Josselin büyük bir ihanet tasarladı. Trablus kontuna gitti ve ona, Taberiye'ye gitmesini, Kudüs'e kralı defnetmeye gitmemesini, ayrıca topraklarındaki baronlardan hiçbirini de göndermemesini söyledi. Kralın naaşını Tapınak Şövalyelerine emanet etti. Onlar da kralı gömmeye Kudüs'e götürdüler. Trablus kontu Josselin'e inanıp, verdiği tavsiyeye uydu ve denileni yaptı. Tapınakçılar kralı gömmeye Kudüs'e götürdüler. Trablus kontu ise Taberiye'ye yola çıktı.

Bunun üzerine Kont Josselin Akka Kalesi'ni ele geçirdi, içine askerlerini yerleştirdi ve Trablus kontunun yapacağı masrafların ülke maliyesinden karşılanması için rehin aldığı Beyrut'a gitti. Şehre hâlice girerek el koydu ve içerisini şövalyeleri ve askerleriyle doldurdu. Yeğeni ve merhum kralın da annesi olan Yafa kontesi Sybille'e haber gönderip baronları ve tüm şövalyelerini yanına alıp Kudüs'e gitmesini, kral gömülür gömülmez şehri ele geçirip her yerine adamlarını yerleştirmesini, kraliçe olarak taç takmasını, kendisinin de ordusuyla Akka ve Barut kalelerini ele geçirdiğini söyledi.

Trablus kontu, Kont Josselin'in ihanetini öğrenince ülkedeki tüm soylulara ve şövalyelere haber saldı, kendisine etmiş oldukları bağlılık yeminini hatırlatıp, Nablus'a yanına gelmelerini emretti. Kont Josselin ve Prens Renaud de Kerak dışında tüm soylular ve şövalyeler çağrısına icabet etti. Kont Josselin ele geçirdiği Akka'yı bırakmak istemiyordu. Kudüs kralının kız kardeşi Yafa kontesi,

²¹⁷ Eylül 1186.

baronları ve şövalyeleri yanında olduğu halde Kudüs'e girdi, kral oğlunu gömdü. Büyük amcası Marki Boniface, patrik, Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri Üstad-ı Azamları da ondan yana saf tuttu. Kral Baudouin 3 yıl hüküm sürdü.

Kral gömülünce Yafa kontesi patriğe, Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarına gitti ve onlara akıl danıştı. Patrik ve Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Flandres'den Gerard de Ridefort öne çıktılar ve ülkedeki herkesin muhalefetine rağmen tacı takmasında hiçbir mani olmadığını, kaygılanmamasını söylediler. Patrik bunu annesine duyduğu aşktan²¹⁸, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ise Trablus kontuna duyduğu nefretten yapıyordu. O esnada Kerak'ta bulunan Prens Renaud'ya haber çıkarıp, Kudüs'e çağırdılar. Prens Kudüs'e geldi o da gerekli telkinlerde bulundu.

Kontes Sybille onların telkiniyle Nablus'taki Trablus kontuna ve baronlara haberci göndererek, kraliçe tacını takması vesilesiyle taç giyme merasimine Kudüs'e gelmelerini emretti. Baronlar gönderilen habercilere gelmeyecekleri cevabını verdiler. Sistersiyen Tarikatı'ndan 2 baş keşiş aldılar ve onları Kudüs'e, Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarına yollayarak, patriğe, Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarına itirazda bulunup, Tanrı ve Papa aşkına, Cüzzamlı Kral zamanında yemin ettikleri kişilerin fikrini alana dek Yafa kontesine taç takmamaları gerektiğini söylediler. Baş keşişler yanlarında kendilerine refakat eden Johan de Belesume ile Thomas de Saint Bertin'in babası Guillaume Le Queu adında iki şövalyeyle Kudüs'e gittiler ve mesajı ilettiler.

Patrik ve Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ile Prens Renaud yemini asla dikkate almayacaklarını ve kontese taç giydirecekleri cevabını verdiler. Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Roger de Moulins²¹⁹ taç giyme töreninde bulunmak istemiyordu, bu yüzden törene gitmek ya da onun hakkında bir şey duymayı istemediğini,

218 Ernoul Patrik Eracles'in, Sibylle'in annesi Agnes de Courtenay ile yasak ilişki yaşadığı iddiasını sık sık tekrarlamaktadır.

219 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 el yazmaları buna Tapınakçılar Üstad-ı Azamı'nı da dâhil etmektedir.

çünkü bunun Tanrı'ya ve ettikleri yemine karşı gelmek olduğunu söyledi. Bunun üzerine içeri kimsenin girmemesi ve kimsenin dışarı çıkmaması için şehrin kapılarını kapadılar. 12 fersah uzaklıktaki Nablus'ta bulunan baronların kontese taç takıldığı sırada şehre girmelerinden ve arbeye çıkarmalarından korkuyorlardı. Nablus'taki baronlar böylelikle şehrin kapılarının kapatıldığını, kimsenin dışarı çıkamadığını ve içeri giremediğini duyunca Kudüs'te doğan bir asker, bir keşiş gibi giydirdiler ve kontesin taç takma törenine casus olarak gönderdiler. Asker şehre gitti fakat Kudüs'ün hiçbir kapısından içeri sokulmadı. Bunun üzerine surların yanındaki Kudüs Maladerie'sine²²⁰ gitti. Burada şehre girilebilecek küçük bir yaya kapısı vardı. Maladerie'nin hekimbaşından kendisini bu kapıdan şehre sokmasını istedi. Ve Kutsal Kabir Kilisesi'ne giderek, kendisinden istendiği gibi her şeyi görüp, dinledi.

Patrik, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ve Prens Renaud kontesi aldılar, taç giyme töreni için patriğe, Kutsal Kabir Kilisesi'ne götürdüler. Kontes, Kutsal Kabir'e geldiğinde patrik ve Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın yanına gitti ve onlardan tacın saklandığı hazine odasının anahtarlarını istedi. Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı bu isteğini memnuniyetle yerine getirdi, daha sonra Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'na ondaki anahtarı getirmesini emrettiler. Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı haber gönderip krallık baronlarının kararı olmadan onlara hiçbir şey yollamayacağını söyledi. Bunun üzerine patrik, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ve Prens Renaud anahtarı almak üzere Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın yanına gittiler. Onların geldiğini duyan Üstad-ı Azam Hospital Şövalyelerinin karargâhına döndü ve kimseyi kabul etmeyeceğini, kimseyle konuşmayacağını bildirdi. Misafirler onu bulduğunda anahtarlarını vermesini istediler, o ise hiçbir şey vermeyeceğini kesin bir dille tekrarladı.

Misafirleri ricalarıyla onu o kadar çok rahatsız ettiler ve kızdırdılar ki, Hospitalier Şövalyeleri karargâhında bulunan başka birinin alıp

220 Eski Fransızca, hastane.

patriğe vermesinden korktuğu için elinde tuttuğu anahtarları bina-
dan dışarı fırlattı. Tapınakçılar Üstad-ı Azamı ve Prens Renaud gidip
anahtarı aldılar ve hazine dairesine gittiler. Oradan iki adet tacı aldılar
ve patriğe getirdiler. Patrik taçlardan birini Kutsal Kabir Kilisesi'nin
altarının²²¹ üzerine koydu, ötekini ise Yafa kontesinin başına taktı.²²²

Kontes tacı takıp kraliçe olunca patrik onun huzuruna geldi ve
“Hanımım, siz kraliçesiniz fakat kadınsınız. Ülkeyi birlikte yönet-
meniz için erkek bir avoeniz²²³ olması yerinde olacaktır. İşte şurada
bir taç var, onu alın ve sizinle birlikte hükmedecek adamın başına
takın,” dedi.

Kraliçe döndü, hazır bulunan kocasına seslenerek, “Efendim,
lütfen öne çıkın ve bu tacı kabul edin, çünkü sizden başka bunu
takmaya layık birini bilmiyorum,” dedi. Kocasını öne çıkı, karısının
önünde diz çöktü ve kraliçe tacı başına taktı. Böylece kocası kral,
kendisi kraliçe oldu. Böylelikle taç takma merasimi bitti.

Trablus kontu ve baronlar şehirde olan bitenleri gözlemek ve
kulak kabartmak üzere keşiş kılığında bir askeri Kudüs'e göndermiş-
lerdi. Keşiş kılığına giren ve taç giyme töreninde casusluk etmeye
giden asker her şeyi gözledi, şehre gizlice girdiği küçük yaya kapısına
geri gitti, hekimbaşı onu yeniden dışarı çıkardı. Asker doğruca Nab-
lus'a, kendisini bu göreve gönderen Trablus kontu ve öteki baronla-
rın yanına gitti. Onlara gördüklerini, öğrendiklerini anlattı.

Baudouin de Rama, Yafa kontunun taç taktığını ve Kudüs'te
tahta çıktığını duyunca, “Guy de Lusignan Kudüs kralı oldu! Yemin
ederim ki bir yıl bile krallık edemeyecek,” dedi. Nitekim dediği çık-
tı. Zira kral eylül ortasında tacı takmıştı, krallığı sonraki yıl ağustos
ayına gelmeden, temmuzda Aziz Martin le Boullant günü kaybetti.

Bu cihetle Baudouin de Rama Trablus kontuna ve baronla-
ra hitaben: “Senyörlerim, sizler elinizden gelenin en iyisini yaptın-
ız, krallığı yitirdik. Ben topraklarımı boşaltacağım, çünkü ülkenin

221 Altar, sunak. Hristiyan ritüelinde kilisede komünyon ayininin gerçekleştirildiği bölüm.

222 Kraliçe Sibylle 1186 Eylül ayı ortasında taç taktı.

223 Avoe, advocatus. Vasi.

kaybedilmesinin ne lekesini ve de suçunu paylaşmak istiyorum. Zira biliyorum ki şu an tahttaki kral budalanın, yarım akıllının biridir. Ne benim öğütlerime kulak asacaktır, ne de sizlerin öğütlerine. Aksine, hiçbir şey bilmeyen cahillerin öğütleriyle hareket edecektir. Bu yüzden ben topraklarımı boşaltıyorum,” dedi. Bunun üzerine Trablus kontu söz aldı, “Tanrı aşkına Kont Baudouin, Hristiyanlığa acıyıp merhamet edin. Ülkeyi nasıl kurtarıp, düze çıkaracağımıza dair istişare edelim. Elimizde Kral Amaury’nin kızı Isabelle ve kocası Onfroy var. Biz de onlara taç giydirebilir ve Kudüs’e gider, yanımıza onları da alırız. Zira Kudüs’te kralın yanında bulunan Prens Renaud ve Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı dışında ülkenin tüm baronlarının, Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı’nın gücü bizde. Müslümanlarla aramızda sulh var, üstelik barışı istediğimiz kadar da uzatabiliriz, onlardan yana bir korkumuz olmaz. Kendi iç sorunlarımızla uğraşırız,” dedi.

Herkes bu sözler üzerine mutabık oldu ve ertesi sabah Onfroy’ya taç takmak üzere anlaşıldı. Onfroy kendisine taç giydirmek ve kral yapmak istediklerini öğrenince bu sıkıntıya katlanamayacağını düşündü. Gece atına atladı, şövalyelerini yanına aldı ve Kudüs’e doğru yola çıktı. Ertesi sabah olduğunda baronlar kalktılar, Onfroy’ya taç takma merasimi için hazırlıklara başladıkları zaman onun gece Kudüs’teki krala iltica ettiğini öğrendiler.

Onfroy Kudüs’e vardı ve karısının kız kardeşi kraliçenin huzuruna çıkarak onu selamladı. Kraliçe selamını almayacağını, çünkü kendisine karşı çıktığını ve taç giyme merasiminde bulunmadığını söyledi. Onfroy utanmış bir çocuk gibi kafasını kaşımaya başladı ve cevap verdi: “Hanımım, gelemedim zira beni esir aldılar ve zorla kral yapmak, zorla taç takmak istediler. Ben de zorla kral yapmak istedikleri için kaçtım.” Kraliçe ona şöyle cevap verdi: “Sevgili kardeşim Onfroy, sizi kral seçmek istediklerine göre utanmakta haklısınız. Fakat mademki böyle yaptınız, sizi gazabımdan bağışlıyorum. Şimdi öne çıkın ve krala bağlılık yemini edin.” Onfroy kraliçeye, gazabına karşı affettiği için teşekkür etti ve öne çıktı. Bağlılık yemini etti ve kraliçenin yanında, Kudüs’te kaldı.

Nablus'taki Trablus kontu ve baronlar Onfroy'nın kaçtığını ve Kudüs'e gittiğini, yeni krala bağlılığını sunduğunu öğrenince çok öfkeleniler ve ne yapacaklarını bilemediler. Ülkeyi yönetmesinde yardımcı olacakları kişiyi kaybetmişlerdi. Çok canları sıkılmıştı. Baronlar Trablus kontuna gittiler, "Efendimiz, Tanrı hakkı için, Cüz-zamlı Kral'ın size biat etmek için ettirdiği yeminden bizleri azat et. Çünkü bizleri suçlu, kabahatli duruma düşürecek şeyler yapmak, size kötülük etmek istemiyoruz," dediler. Kont onların yeminlerine sadık olduklarını, hepsinin yemin ettiklerini, fakat onlara verecek başka emir ve tavsiyesi olmadığını söyledi. Bunun üzerine baronlar kendi aralarında istişare ettikten sonra kontun huzuruna çıkıp, "Efendimiz, madem olan oldu ve Kudüs'te bir kral var, ona karşı gelemeyiz. Onu utandıracak ve küçük düşürecek şeylerden uzak durmalıyız. Tanrı hakkı için lütfen bizlere kötü gözle bakmayın, bizimle Taberiye'ye gelin. Oradan hep birlikte Kudüs'e gidelim ve krala bağlılık yemini edelim. Size elimizden gelen tüm yardımı ve desteği vereceğiz, lütfen şerefimizi kurtarın. Krallık için yaptığınız tüm masrafları araştırıp, peşine düşer, Cüz-zamlı Kral'ın size taahhüt ettiği Beyrut üzerindeki hakkınızın da iadesini sağlarız," dediler. Baudouin de Rama bu fikre karşı çıktı.

Trablus kontu tüm baronların kararlılıklarının tükendiğini görünce, Taberiye'ye gitti. Baudouin de Rama dışındaki baronlar ise Kudüs'e bağlılık yemini etmek için kralın yanına gittiler. Baudouin ise kendi gitmek istemedi. Yerine genç bir beyzade olan oğlunu²²⁴ gönderdi ve baronlardan, kralın topraklarını oğluna devretmesi ve onun bağlılık yeminini kabul etmesi için ricacı olmalarını istedi.

Baronlar bağlılık yeminlerini edince kraldan Baudouin de Rama'nın oğlu için ricacı oldular ve babasının topraklarını genç asilzadeye bağışlamasını ve bağlılık yeminini kabul etmesini istediler. Kral bu isteklerine olumsuz yanıt vererek, babası bizzat gelip bağlılık yemini edene dek topraklarını oğluna tahsis etmeyeceğini, bağlılık yeminini kabul etmeyeceğini söyledi. Eğer babası Baudouin

224 Thomas d'Ibelin.

bağlılık yemini etmiş olsaydı, oğlunun miras haklarını tanıyacağını ekledi. Bilindiği gibi Baudouin de Rama gelip yemin etmedi, böylelikle topraklarına el kondu.

Baudouin de Rama, Kral Guy de Lusignan'a bağlılık yemini etmeye gitmeye mecbur olduğunu öğrenince çok öfkeleni, yemin etmek üzere Kudüs'e gitti. Kralın huzuruna çıktığında onu selamlaamadı ve "Kral Guy, topraklarına el konmasını istemeyen biri olarak sana bağlılık yemini ediyorum," dedi. Böylece Baudouin de Rama krala bağlılık yemini etmiş oldu ancak yemin ederken önünde eğilmedi. İşi bittikten sonra çıktı, oğlunu topraklarının başına geçirdi ve krala yemin ettirdi. Kutsal Topraklardan çıkmak için kralın müsaadesini istedi. Kral ona istediği izni verdi.

Baudouin de Rama bu işleri yaptıktan sonra kardeşi Balian de Belin'in yanına gitti, oğlunu ve topraklarını ona emanet etti, kardeşiyle vedalaşıp yola düştü. Bu, krallıkta infial ve üzüntüye sebep oldu. Müslümanlar ise tam tersine çok sevindiler; çünkü ülkede korkacakları kardeşi Balian dışında kimse kalmamıştı.

Baudouin'in kralın verdiği güvenceye hiç itimadı kalmamıştı, bu sebeple kardeşi Balian ile topraklarındaki tüm şövalyeleri yanına aldı. Kralın hüküm sürdüğü topraklardan uzaklaşmak için gece gündüz yol teptiler. Kralın mülkünden çıkınca kardeşi Balian ve şövalyeleriyle vedalaştı ve Antakya'ya gitti. Antakya prensi, Baudouin'in kendisine geldiğini duyunca çok sevindi ve onu karşılamaya çıktı. Huzuruna saygıyla kabul etti ve ona geride bıraktığının 3 misli arazi, kaleler ve şehirler bağışladı.

XII. FASIL

1186-1187

KRAL GUY'İN TABERİYE'Yİ KUŞATMASI

Antakya'da büyük hürmet gören ve senyörlük verilen Baudouin'den sonra Kudüs'teki kraldan bahsedeceğim. Kral, bağlılık yemini etmeyen Trablus kontuna ne yapabileceği konusunda Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'na danıştı. Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ona gidip Taberiye'yi kuşatmasını tavsiye etti. Eğer Taberiye'yi ve Trablus kontunu ele geçirebilirse, beraberinde bol miktarda ganimet ve toprak ele geçirmiş olacaktı. Kral Guy ordusunu toplanmak üzere çağırdı. Tüm ordunun Nasıra'da bir araya gelmesi bir gün sürdü. Nasıra ile Taberiye arası mesafe 5 fersahtı. Trablus kontu onun ordusunu toplayıp üzerine yürüdüğü haberini alınca korkuya kapıldı. Dımaşk sultanı Selahaddin'e haber gönderdi; Kral Guy'in Nasıra'da ordusunu toplayıp üzerine yürüme hazırlıkları yaptığını söyledi ve Tanrı aşkına yardım etmesini istedi. Selahaddin ona çok sayıda Müslüman şövalye ve asker, okçu ve yeterli miktarda zırh gönderdi. Ve eğer sabah saldırıya uğrarsa akşam kurtarmaya yetişeceklerini, eğer akşam saldırıya uğrarsa ertesi sabah kurtarmaya geleceklerini söyledi. Bu cihetle Selahaddin ordusunu çağırdı ve Taberiye'ye 6 fersah uzaklıktaki Banyas'ta topladı.

Kral Guy ordusunu Nasıra'da topladıktan sonra Balian d'Ibelin kralın yanına geldi ve "Efendimiz, orduyu neden topladınız? Bütün orduyla birlikte nereye gitmek istiyorsunuz? Kış gelmişken orduyu sefere çıkarmanın zamanı mı?" diye sordu. Kral Taberiye'yi kuşatmak istediğini söyledi. Bunun üzerine Balian, "Hangi akla

uyup bunu yapıyorsunuz? Size bunu tavsiye edenler kötü niyetli ve sahtekâr, hiçbir bilge adam size böyle bir şey öğütlemeyiz. Bilin ki ne ben, ne de ülkenin öteki baronları bunu tasvip etmiyoruz. Zira Taberiye’de Hıristiyanlığın ve Müslümanların en büyük şövalyeleri sizi bekliyor. Ayrıca Taberiye’yi kuşatmak için yeterince askeriniz de yok. Bilin ki oraya giderseniz canlı çıkamazsınız. Siz orayı kuşatır kuşatmaz Selahaddin kalabalık ordusuyla yardıma gelecektir. Bunun yerine siz ordunuzu geri çekin, ben ve krallığın birkaç baronu daha Trablus kontuna gidip konuşalım ve becerebilirsek sizi ve onu barıştıralım. Bu kin hiç iyi bir şey değil,” dedi.

Bunun üzerine kral ordusunun başından ayrıldı ve Balian’ın salık verdiği gibi Taberiye’ye elçiler gönderdi. Elçiler kontun huzuruna çıkınca barış yapmak istediklerini söylediler. Kont, elinden zorla gasp edilen Beyrut Kalesi kendisine geri verilene dek hiçbir barış teklifini dinlemeyeceğini söyledi. Eğer kalesi geri verilirse, seve seve barış yapacağını da ekledi. Elçiler geri döndüler ve krala aralarındaki görüşmeyi anlattılar.

Krallığın işleri kış boyunca bu minvalde kaldı ve Paskalya sonrasına dek ertelendi. Paskalya sonrasında, Trablus kontunun yanından Kudüs’e, kralın yanına döndüler. Kral Guy, Selahaddin’in, ülkesine girmek için ordusunu topladığını haber aldı. Ülkedeki tüm baronlara, başpiskoposlara ve piskoposlara Kudüs’e gelmeleri için haber yolladı. Emrine uyup Kudüs’e geldiler. Kral, huzuruna çıktıklarında onlara Selahaddin’in ordusunu toplayarak üzerine yürüdüğünü anlattı, bu konudaki fikirlerini sordu. Baronları Trablus kontu ile barışmasını, eğer barışmazsa Müslümanları yenecek büyüklükte bir ordu toplayamayacağını, çünkü Trablus kontunun hizmetinde çok sayıda şövalye bulundurduğunu ve kontun zeki, yiğit bir adam olduğunu ve Müslümanlardan korkusunun olmadığını söylediler. “Efendimiz,” dediler baronlar, “Krallığınızın en zengin şövalyesini, Baudouin de Rama’yı zaten yitirdiniz, eğer Trablus kontunun yardımını ve hizmetlerini de yitirirseniz, her şeyi kaybedeceksiniz.”

Kral memnuniyetle kontla barışacağını ve anlaşmaya varacağını ve kendisine verecekleri tavsiyelere seve seve uyacağını söyledi.

Bu cihetle Tapınak ve Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarını, Sur başpiskoposunu, Balian d'Ibelin'i ve Sayda senyörü Renaud de Sidon'u çağırdı ve onlara Taberiye'ye gidip Trablus kontuyla barış görüşmeleri yapmalarını emretti. Bu barış görüşmelerini içlerinden 5 kişi yürütecekti. Elçiler hazırlandılar ve Nablus'a doğru yola çıktılar. Dördü ve Renaud de Sidon başka bir yolda gittiler. İlk geceyi Nablus'ta geçirdiler. Balian d'Ibelin, Tapınak ve Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamları ve Sur başpiskoposuna gitti. Onlara ertesi gün Feve Kalesi'ne gitmelerini ve orada konaklamalarını söyledi. Kendisi ise karısı Kraliçe Maria Komnenos ile yapacak birtakım işleri olduğu için Nablus'ta kalacaktı. Akşam yola çıktı, tüm gece yürüdü ve gün doğarken oraya vardı. Böylelikle diğerleri ertesi gün yola düştüler, Balian ise orada kaldı.

Elçileri anlattıktan sonra şimdi de size Selahaddin'in daha yeni şövalye ilan edilen, daha sonra Dımaşk emiri olan, Nureddin Emir Ali adındaki oğlundan bahsedeceğiz. Bu zat Trablus kontuna haber gönderip, kontun topraklarından geçerek yağmalamak üzere Hristiyan topraklarına gireceğini bildirdi. Kont bu emri alınca çok endişelendi. Nureddin'in bu isteğini geri çevirirse babası Selahaddin'in desteğini ve yardımını kaybedeceğinden korktu. Öte yandan kabul ederse Hristiyanlar arasında rezil olacak ve ayıplanacaktı.

Bu sebeple Trablus kontu akıllıca davranarak, Hristiyanları gözetip onları kayba uğratmayacak ama öte yandan Selahaddin'in oğlunu da memnun edecek bir yol düşündü. Selahaddin'in oğluna topraklarından serbestçe geçebileceği ve Hristiyan topraklarına girebileceği haberini gönderdi. Ancak anlaşmaya nehri gün doğarken geçmesi ve Hristiyanlık topraklarına girmesi, akşam hava kararırken nehri geçerek kendi topraklarına geri dönmesi, hiçbir şehre, eve ve mala el koymaması, zarar vermemesi şartını koydu. Selahaddin'in oğlu bunları yerine getireceğine yemin etti. Ertesi sabah nehri geçerek Taberiye önlerine geldi, Hristiyan topraklarına girdi. Trablus kontu şehirdekilerin dışarı çıkıp, zarar görmemesi için Taberiye'nin kapılarını kapattırdı.

Öte yandan Trablus kontu Kudüs kralının elçilerinin kendisine geldiğini önceden biliyordu. Mektup yazdırıp haberci çıkardı ve mektupları Nasıra garnizonundaki şövalyelere göndererek krala ve bütün ülkeye o gün Müslümanların girdiğini haber vererek, gündüzleri şehirlerinden ve evlerinden çıkmamalarını tembihledi.

Ülkeye Müslümanlar girdiği için kim olursa olsun şehirlerden ve evlerden dışarı hiç kimsenin bırakılmamasını, Müslümanların evlere ve şehirlere girmeyeceklerini, dışarıda ellerine geçirdiklerini ise esir alıp öldüreceklerini haber verdi.

Trablus kontu böylelikle ülke halkını güvenceye aldı. Daha sonra habercileri Feve'ye, Tapınak ve Hospital Şövalyelerinin Üstad-ı Azamlarına ve Sur başpiskoposuna ulaştılar. Onlara Trablus kontunun mektuplarını sundular. Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Müslümanların ertesi sabah krallığa gireceğini duyup öğrenince bir haberci çağırdı ve aceleyle oradan 4 fersah uzaklıktaki Caco şehrinde bulunan, Tapınak Şövalyelerine ait manastıra gönderdi. Mektupta, bu emri alır almaz atlarına atlayıp yanına gelmelerini buyurdu. Zira yarın Müslümanlar ülkeye gireceklerdi. Manastırdakiler Üstad-ı Azam'ın emrini alır almaz atlarına bindiler ve gece yarısı gelerek, Feve Kalesi'nin önünde çadırlarını kurdular.

Sabah olduğunda at sürüp Nasıra önlerine vardılar. Üstad-ı Azam'ın yanında 80 Tapınak Şövalyesi²²⁵, 10 da Hospital Şövalyesi vardı. Nasıra'dan kralın buradaki garnizona bıraktığı 40 şövalyeyi daha yanlarına aldılar. Nasıra önlerinden Taberiye'ye doğru 2 fersah kadar ilerlediklerinde Müslümanları Kerson Pınarı²²⁶ kenarında buldular. Hıristiyanlara kont haber verdiği için tedbir aldıklarından, Müslümanlar Hıristiyanlara zarar vermemişlerdi, nehri geçip ülkelerine gitmek üzere geri dönüyorlardı.

Daha sonra Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı beraberindeki şövalyelerle Müslümanların üzerine hücum etti. Hospital Şövalyeleri

225 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı el yazmalarına göre 10 Tapınak Şövalyesi, 9 Hospital Şövalyesi.

226 Ayn Gozeh Pınarı.

Üstad-ı Azamı da aynını yaptı. Müslümanlar onları cesurca karşıladılar ve etraflarını sardılar. Hristiyanlar onların arasında helak oldular. Çünkü Müslümanlar 7 bin zırhlı şövalyeyken²²⁷, Hristiyanlar sadece 140 kişiydi. Hospital Üstad-ı Azamı'nın kellesini kestiler, Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyeleri de aynı akıbete uğradı. Sadece Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ve birkaç şövalye kaçabildi. Kralın garnizonundan aldıkları 40 şövalye de esir alındı. Tapınak ve Hospital Şövalyelerinin silahtarları, şövalyelerin Müslümanların arasında kalıp katledildiğini görünce yanlarına ordunun ağırlıklarını da alıp dörtlüye kaçtılar. Hristiyanlar en azından ordunun ağırlıklarını kaybetmemiş oldular.

Şimdi de size Nasıra'ya uğrayan Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın yaptıklarından ve Müslümanlarla karşılaşmasından bahsedeceğiz. Nasıra'ya dörtlüye bir asker gönderdi ve eli silah tutan herkesi mağlup ettiği Müslümanlardan aldığı ganimetleri taşımaya çağırdı. Nasıralı genç ve yaşlı eli silah tutan herkes muharebe alanına koştu ve tüm Hristiyanları öldürülmüş buldu. Onları gören Müslümanlar üzerlerine çullandılar ve tümünü esir aldılar. Müslümanlar öldürülen Hristiyanların kafalarını kestiler ve mızraklarının ucuna taktılar. Bağladıkları esirlerle birlikte nehri geçmeye giderken Taberiye önünden geçtiler.

Esir düşen Hristiyanlar Taberiye önündeyken, şehirdeki Hristiyanlar dindaşlarının yenildiğini, Müslümanların mızraklarının ucunda öldürdükleri Hristiyanların kellelerini taşıdıklarını, esirleri bağlayıp sürükleyerek götürdüklerini gördüler ve büyük bir üzüntüye kapıldılar. Öyle ki daha önce hiçbir şehrin böyle bir kedere gömüldüğü görülmemişti; zira gözlerinin önünde dostlarının kelleleri taşınıyor, yerlerde sürükleniyor, esir düşenler bağlanmış götürülüyordu. Onlara yardım etmek, intikamlarını almak için ellerinden hiçbir şey gelmiyordu. Halk öyle büyük bir teessür içindeydi ki içlerinde canına kıyanlar bile oldu.

227 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 el yazmaları-na göre 6 bin ve daha az.

Selahaddin'in oğlu bu şekilde Trablus kontuna verdiği sözü tutarak kalelere ve evlere hiçbir zarar vermeden, şehir dışında buldukları dışında hiç kimseye fenalık etmeden, gün batmadan önce nehri geçti ve ülkesine döndü. Bu muharebe cuma günü vuku buldu. O gün Aziz Philippe ve Aziz Jakeme bayramı vardı ve mayıs ayının ilk günüydü.²²⁸

Şimdi de size Nablus'ta kalan Balian d'Ibelin'den bahsedeceğiz. Gece çöktüğünde Tapınak ve Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarıyla anlaştığı gibi onların peşinden yola çıktı. 2 fersah yol aldıktan sonra Sebaste adında bir şehre geldi. Günün çoktan ağardığına karar verip daha ileri gitmekten vazgeçti. Orada komünyon ayinine katılacaktı. Bu cihetle piskoposun evine gitti, onu kaldırdı ve gün doğumu borusu ötene dek ona yardım etti. Gün doğumu borusu ötüncü piskoposa tören elbisesi giydirdi ve komünyon ayini tertipletti.

Balian komünyon ayininden sonra piskopostan müsaade istedi ve Tapınak Şövalyeleri ile Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarına yetişmek için aceleyle yola düşerek önceki gece Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarının konakladığı Fève Kalesi'ne geldi. Tapınakçıların çadırlarını kale dışında kurulmuş buldu fakat hiçbiri ortada yoktu. Yürümeye devam etti, kalenin kapılarını açık bırakılmış buldu fakat kalede de kimseler yoktu. Orada beklemelerini söylediği halde hiç kimseyi bulamadığı için çok şaşırılmıştı. Ernoul adındaki yardımcısını çağırdı. Bu zat işbu vakayinameyi kaleme alan kişidir.²²⁹ Balian d'Ibelin bu Ernoul'u neler olduğunu öğrenmesi ve haber getirmesi için kalenin içine gönderdi. Yardımcısı kaleye girdi, sağa sola seslendi fakat neler olduğunu anlatacak ne kadın ne erkek kimseyi bulamadı. Yalnızca bir odada yatan iki

²²⁸ 1 Mayıs 1187.

²²⁹ Bu cümlede yazarın ismi Paris, BnF, Fr. 781 ve Bern, Burgerbibliothek, 41 tasnif numaralı nüshalarında mevcutken, çeviride esas aldığımız Bern, Burgerbibliothek, 113 nüshası da dâhil olmak üzere diğer nüshalardan, büyük olasılıkla kroniği kopyalayan ve kroniğin sonuna kendi adını yazan Hazinesdar Bernard tarafından çıkarılmış, eseri onun nüshasından kopyalayan diğer müstensihler aynı hatayı devam ettirmişlerdir.

hastaya rastladı ki bunlar da sorduğu sorulara hiçbir cevap veremediler. Bunun üzerine senyörünün yanına döndü ve olan bitenleri bilen kimseye rastlamadığını söyledi. Senyörü Ernoul'a tekrar atına binmesini ve peşinden gelmesini emretti. Oradan ayrıldılar ve Nasıra tarafına doğru yola çıktılar. Kaleden biraz uzaklaşmışlardı ki içeriden atının üzerinde bir Tapınak Şövalyesi çıktı ve arkalarından bağırmaya başlayarak, beklemlerini söyledi. Şövalye onlara doğru gelirken beklediler. Balian ona sordu, "Bize ne haberler getirdin?" Şövalye cevapladı, "Kara haberler getirdim." Ondan sonra Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın ve tüm şövalyelerinin kellesinin kesildiğini, Tapınak Şövalyelerinin de aynı şekilde katledildiğini, yalnızca 3 kişinin kaçıp canını kurtarabildiğini, bunların Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı ile 2 şövalyesi olduğunu, Nasıra'daki garnizondan yanlarına aldıkları kralın hizmetindeki 40 şövalyenin ise esir düştüğünü anlattı. Balian d'İbelin bu haberi duyunca sınırsız bir üzüntüye kapıldı ve yanındaki şövalyeyle birlikte dövünmeye, ağlamaya başladı. Askerlerinden birini çağırdı ve bu haberi iletmek ve Nablus'taki tüm şövalyeleri, tüm gece at sürerek kendisinin yanına, Nasıra'ya göndermesini emretmek üzere Nablus'a karısı Kraliçe Maria'ya gönderdi. Balian Nablus'a haberci gönderdikten sonra aceleyle Nasıra'ya doğru yola çıktı. Nasıra'ya yarım fersah kala muharebede öldürülmekten kurtulan, Tapınak Şövalyelerinin eğerlerini taşıyan silahtarlarıyla karşılaştı. Bunu görünce Sabat şehrinde komün-yon ayini yapmasa muharebeye vaktinde yetişebileceğini anladı.

Balian Nasıra'ya gelince şehirde muharebede ölenler için insanın içini burkan büyük bir feryat ve figanla karşılaştı. İçinden ölü çıkmayan, yaralanmamış veya esir düşmemiş çok az hane vardı. Muharebeden kaçıp sağ kurtulan Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nı orada buldu. Balian şehirde konakladı ve Nablus'tan yola çıkan kendi şövalyelerinin ulaşmasını bekledi. Takviye şövalyeler gelmeden daha ileri gitmeye cesaret edemiyordu. Daha sonra Taberiye'ye haberci gönderip Trablus kontuna Nasıra'da olduğunu haber verdi. Kont onun Nasıra'da olduğunu ve muharebede yer almadığını

duyunca çok sevindi. Ertesi gün olduğunda ona eşlik etmesi için 40 şövalye gönderdi.²³⁰

Balian d'İbelin, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nı bulunca ona gitti ve muharebenin nasıl vuku bulduğunu sordu. Üstad-ı Azam muharebeyi anlattı ve askerlerinin rüştlerini ispat ettiğini, Hristiyanların Müslümanların çoğunu öldürdüğünü, Müslümanların yenildiğini, sonra bir dağın ardında pusuya düşüp etraflarının çevrildiğini ve yenildiklerini anlattı. Sonra muharebede ölen şövalyelerin naaşlarını kaçırmak için savaş alanına birilerini göndermesini, şehirdeki tüm yük hayvanlarını getirtip onları cesetleri taşımak ve Nasıra'ya getirmek üzere göndermesini söyledi. Ertesi gün olduğunda Balian, Sur Başpiskoposu ve Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Taberiye'ye gitmek üzere yola çıktılar.

Şehrin dışına çıkıp Taberiye'ye yola koyulduklarında Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı önceki günkü muharebede aldığı yaraların acısından ata binemediği için geri döndü. Balian ve Sur başpiskoposu ise Taberiye'ye doğru yola devam ettiler. Trablus kontu Balian ve Sur başpiskoposunun geldiklerini duyunca onları karşıladı. Kont önceki gün Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın kibri yüzünden meydana gelen hadiseye çok üzülmüş, kahrolmuştu. Kont elçileri büyük bir hürmet ve saygıyla karşıladı ve şatosuna davet etti. Yanında Renaud de Sidon bulunuyordu. Elçiler kontla birlikte şatosuna gelince, geliş amaçlarını anlattılar. Kont onlara olanlardan ötürü ne kadar üzgün olduğunu ve utandığını, üçü bir aradayken kendisine söyleyecekleri her şeyi yapacağını, çünkü onların kendisine kötü akıl vermeyeceklerini bildiğini söyledi.

Elçiler ona Müslümanları Taberiye şehrinden çıkarmasını ve kendileriyle birlikte gelerek kralın huzuruna çıkmasını nasihat ettiler. Kont kendisine söylenen her şeyi yerine getirdi ve itiraz etmeden kralla barış yapmaya razı oldu, çünkü üçü arasında söylenen her şeyi yapacağına söz vermişti. Elçiler konttan barış yapma sözü alınca

230 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 nüshalarına göre 60 şövalye.

krala acil bir ulak çıkardılar ve kontun kendileriyle birlikte geldiğini haber verdiler.

Kral, kontun huzuruna geldiğini öğrendiğinde bu habere çok sevindi. Tapınak Şövalyelerinin uğradığı felakete ise bir o kadar üzüldü. Onları yolda karşılamak üzere yola çıktı. Kont kralın huzuruna çıkmak için gelirken, kral da konta doğru yola çıktı. İkiisi orta yerde, Saint Job adlı bir kalede buluştular. Bu kale Hospital Şövalyelerinin elindeydi ve Thaym²³¹ diyarının girişindeydi. Job²³² burada öldüğü ve evi burada olduğu için Saint Job deniyordu.

Kral uzaktan Trablus kontunun geldiğini görünce atından indi ve yürüyerek ona doğru gitti. Trablus kontu kralın yürüyerek kendisine doğru geldiğini görünce aynı şekilde atından indi ve o da yürümeye başladı. Birbirlerini kucakladılar, daha sonra Trablus kontu kralın önünde diz çöktü. Kral onu ayağa kaldırdı kolunu kontun boynuna attı, ona sarıldı ve öptü. Daha sonra geri Nablus'a döndüler ve oraya yerleştiler. Kral orada Trablus kontu ve baronlardan tavsiye aldı. Trablus kontuna ordusunu çağırmasını emretti, kont askerlerini Safuriye Pınarı başında topladı. Çünkü Selahaddin'in ülkeye girmek için ordusunu topladığını biliyordu. Kont, kraldan Antakya prensine haber göndererek yardıma gelmesini, ayrıca kendi şövalyelerini, Tapınak ve Hospital Şövalyelerini de çağırmasını istedi. Kral kontun tavsiyelerini harfiyen yerine getirdi ve Safuriye'ye giderek orada orduyu topladı. Yine orada oğlunu yanında 40 şövalyeyle beraber Antakya prensine elçi olarak gönderdi.

231 Samiriyedeki Dotain düzlüğü.

232 Eyüp Peygamber.

XIII. FASIL

1187

GERÇEK HAÇ'IN ORDUYA GETİRİLMESİ

Daha sonra kral Kudüs patriğine Gerçek Haç'ı orduya göndermesi veya bizzat getirmesi için haber gönderdi. Patrik Gerçek Haç'ı aldı ve Kudüs dışına kadar taşıdı. Kudüs dışına çıkınca, haçı Kutsal Kabir Kilisesi başrahibine emanet etti ve onu orduya, krala götürmesini istedi. Kendisi affını isteyerek, gitmeye cesaret edemedi; çünkü savaşta başına kötü bir şey geleceğinden ve hanımı Paske de Riveri'nin kendisini terk edeceğinden korkuyordu.

Böylelikle başpiskopos Guillaume'un Kudüs patriği hakkındaki kehaneti doğru çıkmış oldu. Gerçek Haç'ı Heraklius Perslerin elinden kurtarıp bizzat Kudüs'e taşımıştı, onu Kudüs'ten gönderip kaybeden de yine Eracles oldu. Gerçek Haç, Eracles onu Kudüs'ten çıkardığı andan itibaren bir daha asla oraya geri dönmeyecekti. Nitekim Gerçek Haç ileride göreceğiniz gibi muharebe sonunda yitirilecekti.

Gerçek Haç orduya, kralın yanına getirilince Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı geldi ve krala tüm ülkede arriere bans ilan etmesi, tüm ülke topraklarına tellallar gönderip para kazanmak isteyenleri iyi bir ücret karşılığında kralın ordusuna katılmaya çağırması, İngiltere kralı Henry'nin Tapınak Şövalyelerinin karargâhında tutukları hazinesini açması tavsiyesinde bulundu.

Şimdi de size kral Henry'nin Tapınak ve Hospital kalelerinde tuttuğu bu hazineden bahsedeceğim. İngiltere kralı II. Henry Aziz Thomas de Canterbury'yi²³³ şehit ettiği zaman fena bir şey yaptığını

233 Thomas Becket, Canterbury başpiskoposu ve Kral II. Henry'nin yakın dostu. Kilisenin laik yasalara tabi olması gerektiğini düşünen ve bu yönde adımlar atan kralla

düşündü ve Kutsal Topraklara giderek, Tanrı'nın izniyle bu işlediği günahı ve daha birçoğunu Tanrı'ya bağışlatmak istedi. Aziz Thomas şehit edildikten sonraki her yıl Kudüs'teki Tapınak ve Hospital Şövalyelerinin manastırlarına hazineye konmak üzere büyük meblağlarda para gönderdi ve Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın kontrolüne bıraktı.²³⁴ Kutsal Topraklara geldiği zaman hazinesinde ülkeye yardım edecek bolca para olmasını istemişti.

Üstad-ı Azam Tapınakçıların sakladığı bu hazineyi Kral Guy'e vererek kraldan, Müslümanlara karşı savaştacak ve Üstad-ı Azam'a yaşattıkları utanç ve verdikleri zararın intikamını alacak kadar çok sayıda asker toplamasını istedi. Kral Tapınakçılardan hazineyi aldı, şövalyelere, askerlere dağıttı ve askerlerin başkomutanına ücretleri İngiltere kralının parasıyla ödendiği ve onun adına tutuldukları için hepsinin sancaklarında İngiltere kralının armasını taşımalarını emretti.

Kral 5 hafta boyunca ülkeyi dolaştı ve çok sayıda asker topladı. Bunu fark eden Selahaddin nehri geçti ve Taberiye'yi kuşattı. Trablus kontunun hanımı kontes, o şehri kuşattığı sırada Taberiye'deydi ve hepsi kontla birlikte orduya katıldığından yanında hiçbir şövalye yoktu. Yalnızca ilk evliliği Gautier de Saint-Omer'den doğan 4 şövalye oğlu ve Saint-Omer Kalesi'nin kumandanının oğlu yanındaydı. Oğullarından en büyüğünün adı Hugues de Tabarie, onun

---

araları açıldıktan sonra kral yanlısı 3 din adamını aforoz etmesi üzerine kralın dört şövalyesince 1170 yılında Canterbury Katedrali'nde öldürüldü.

Günümüzde de halen inanılan yaygın bir söylentiye göre Henry, Becket'in öldürülmesini istememiş, bıkkınlığını ifade ettiği "Will no one rid me of this turbulent priest" cümlesi (İngilizce, beni bu şamatacı rahipten kurtaracak yok mu?) şövalyelerce yanlış anlaşıldığı için suikast gerçekleşmişti.

Hadisenin tanığı Edward Grim'in Becket'in hayatını konu alan eseri *Vita Sancti Thomae, Cantuariensis Archiepiscopi et Martyri*'de kralın şu sözleri söylediği yazmaktadır:

"Inertes ac miseros homines enutrivit et erexit in regno meo, qui nec fidem ferunt domino suo quem a plebeo quodam clerico tam probrose patiuntur illud." (Krallığımda, lordlarına sadakatleri, adı bir din adamının utanmadan alay etmesine izin veren, biçare ve sefil adamlar yetiştirdim ve büyüttüm.)

²³⁴ Bu hazine yaklaşan savaş için askere alınanlara ücret ödenmesinden sonra bile tükenmemişti. Kudüs'ün düşüşünden sonra yoksul kişilerin fidyesinin ödenmesinde kullanılacak kadar para kalmıştı.

küçüğünün adı Guillaume, üçüncünün adı Raoul ve dördüncünün adı Oste'ydi.

Kontes Müslümanların kuşatmaya başladığı haberini alınca, elindeki az sayıda askerle şehri kuşatan kalabalık düşmana karşı elinde tutamayacağını biliyordu, bir haberci çağırdı ve o sırada Safuriye Pınarı'nda bulunan Kral Guy'e ve kocası Trablus kontuna göndererek yardıma gelmelerini istedi. Eğer yakın zamanda imdadına yetişmezlerse şehri kaybedeceğini, Müslümanların kalabalık ordusuna karşı koyacak kadar adamı olmadığını söyledi. Perşembe günü akşam kontesin gönderdiği haberci krala ulaştı.

Kral haberciyi dinleyince Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamlarıyla, ordunun baronlarını çağırarak, savaş şûrasını topladı, şûra toplandığında onlara düşüncelerini sordu. Müslümanlar Taberiye'yi kuşatmıştı ve kaledeki kontesin yanında çok az adamı vardı. Kontesin çabucak yardımına yetişmezlerse şehrin kaybedileceği mesajını onlara ilettiler. Trablus kontuna dönerek, "Efendim, ne akıl verirsiniz?" diye sordu. Kont cevap verdi: "Efendimiz, eğer hakkımda iyi düşünseydiniz size iyi tavsiyelerde bulunurdum, ancak biliyorum ki hakkımda hiç iyi şeyler düşünülmüyor." "Bize verdiğiniz tüm nasihatlerin," dedi kral, "İyiliğimiz için olduğundan şüphem yok."

Bunun üzerine kont krala, "Efendimiz, o halde siz ve baronlar diyeceklerimi dinleyin. Benim tavsiyemi sorarsanız, bırakın Taberiye düşsün. Eğer Müslümanlara saldırırsak, arkadan bizi çevirirler. Arkamızdan çevirecekleri için de zaten orayı kurtaramayız. Bu yüzden bırakalım Taberiye'yi alsınlar. Size sebebini söyleyeyim, Taberiye benimdir. Karım ve malım, mülküm oradadır. Ama şehir düşse bile orada kaybedilecek hiçbir şey yoktur. Eğer Müslümanlar orayı alırlarsa ellerinde tutamayacakları için yapacakları en fazla kaleyi yıkmak ve evlerimizden aldıkları şeyleri bize geri vermemek olur. Eğer karımı, adamlarımı esir alır, mülkümü el koyarlar ve şehrimi yakıp yıkarlarsa, ilk fırsatta geri gider, şehri baştan inşa ederim. Halbuki tüm krallığın kaybedilmesi, Taberiye'nin yok olmasından, karımı, adamlarımı ve mülkümü kaybetmekten daha büyük bir bedel olur.

Çünkü biliyorum ki eğer oraya şimdi yardıma gidersek tüm topraklarımızı yitiririz, sizi ve tüm orduyu kaybederiz, bütün halkımız ölür. Bunun sebebini söyleyeyim. Burasıyla Taberiye arasında küçük Kerson Pınarı haricinde hiç su yok. O da ordumuz için yetmez. Bilin ki eğer buradan ayrılır ve şehrin yardımına giderseniz Müslümanlar karşınıza çıkacaklar ve tüm gün boyunca ordumuza taarruz edecekler, burasıyla Taberiye arasındaki yolu tüm gün ellerinde tutacaklar. Ve sizi kamp kurmaya zorlayacaklar; çünkü hava çok sıcak olduğu için askerler susuz kalacak, susuzluktan ölecek, muharebe bile edemeyeceksiniz. Eğer hücumla geçerseniz Müslümanlar yine avantajlı olacak ve dağlara doğru geri çekilecek, siz de askerleriniz olmadan takip edemeyeceksiniz. Buradan yola çıkarsanız, askerleriniz ve atlarınız ne içecek? Su içmeden yapabilirler mi? Tek tek ölecekler ve yarın hepimizi esir alacaklar. Düşmanın yiyeceği, suyu bol, hepsi dinlenmiş. Hepimizi öldürüp esir alacaklar. Bu yüzden, akıbetimizin daha kötü olmasından ve bütün ülkeyi kaybetmekten-se bırakalım düşman Taberiye'yi alsın. Çünkü eğer oraya giderseniz, yenileceğimiz kesin," dedi.

Kont sözünü bitirmeden, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı araya girdi ve kontun kurt postunun yine de görüldüğünü söyledi.²³⁵ Kont bu sözleri üzerine alınmadı ve duymazdan geldi. Tekrar krala hitaben: "Efendimiz, gittiğiniz zaman eğer bu dediklerim gerçekleşmezse, isterseniz kellemi vurdurabilirsiniz," dedi. Bunun üzerine kral baronlara kont ile aynı görüşte olup olmadıklarını sor-du. Baronlar kontun sözlerine katıldıklarını, o ne yaparsa aynısını yapma konusunda görüş birliğinde olduklarını söylediler. Hospital Şövalyeleri de onlara katıldı. Kralın bile bu tavsiyeye akli yatmış görünüyordu. Yalnızca Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı dışında tüm baronlar mutabık kaldılar. O an kral ve baronlar kontun salık verdiği şekilde hareket edecekler gibi görünüyordu.

235 Eski Fransız atasözü, "Ke encore avoit il del poil del leu, deu loup": Kuzu postuna girmiş kurt. Raymond'un Selahaddin ile gizli bir anlaşma içinde olduğunu ve onun casusu olarak hareket ettiğini ima eden bu alıntı sebebiyle Raymond, uzun yıllar sonra Selahaddin ile yaptığı ittifak yüzünden kötülenecekti.

Bu şekilde karara varılınca kral herkese çadırlarına gitmesi için izin verdi. Tüm baronlar çıktılar. Kralın çadırından çıktıklarında saat çoktan gece yarısına yaklaşmıştı. Kral akşam yemeğine oturdu. O akşam yemeğini yerken Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı kralın yanına geldi ve ona: “Efendimiz, bu hainin size verdiği tavsiyelere inandınız mı? Size bütün söyledikleri sizin şerefınızı lekelemek içindi. Çünkü 6 fersah uzaktaki bir şehri kaderine terk edip kaybetmek bu topraklarda bu kadar büyük bir orduyu, bu kadar kısa zamanda toplayan sizin gibi yeni bir kralın şerefini lekeleyecek, adına utanç bulaştıracaktır. Tacı giydiğinize göre, üzerinize düşen ilk görev hücum etmektir. Bilin ki Tapınak Şövalyeleri beyaz esvaplarını giydiler, Müslümanların bana ve hepinize yaşattığı utancın öcünü almak için harekete geçmeye ve savaşılmaya hazırlar. Gidin, bütün orduya zırhlarını, silahlarını kuşanmaları için haber salın, safları düzenleyin ve Gerçek Haç’ı sancağınız yapıp, peşinden yürüyün,” dedi.

Kral Üstad-ı Azam’ın dediklerine itiraz edemedi. Onun istediklerini aynen yaptı. Tacını ona borçlu olduğu ve İngiltere kralının hazinesini emrine sunduğu için onu seviyor ve ondan çekiniyordu. Kral sancaktarını çağırdı ve tüm orduya zırhlarını kuşanıp, Gerçek Haç’ın ardından yürüyüşe geçmeleri emrini gönderdi. Sancaktar kralın emrini yerine getirdi ve çığırarak ordudaki şövalyelere zırhlarını kuşanmalarını söyledi.

Baronlar kralın sancaktarının sesini duyunca şaşkına döndüler. Birbirlerine koşup, neler olduğunu, kralın bu kararı kimin aklına uyup aldığını sordular. Hepsi bu akli verenin kendisi olmadığını söyledi. Ordudaki baronlar kralın kimin tavsiyesi üzerine bu işe kalkıştığını anlamadıkları için kralın sancaktarına inanmak istemediler. Bu yüzden onu fikrinden caydırmaya, yürüyüş emrini iptal ettirmek için doğruca kralın çadırına gittiler.

Baronlar kralın çadırına girince kralı zırhını kuşanırken buldular. Kral onları görünce, konuşmalarına izin vermedi ve gidip zırhlarını, silahlarını kuşanarak peşinden gelmelerini emretti. Baronlar çadırlarına geri döndüler ve kralın emrini yerine getirdiler.

Müteessir bir şekilde zırhlarını, silahlarını kuşandılar, çünkü biliyorlardı ki kötü başlayan bir işten iyi hiçbir netice çıkmazdı. Ve birer birer saflara girdiler.

O gün Balian d'Ibelin en fazla sıkıntı çeken ve en çok şövalye kaybeden artçı kolunu aldı. Kral ordugâhı terk eder etmez, Trablus kontunun öngördüğü gibi Müslümanlar ordunun karşısına çıktılar ve ok yağmuruna tutmaya başladılar.

Ordudaki gelişmelerden bahsettikten sonra vuku bulan mucizevî bir hadiseyi anlatacağım. Ordunun artçı kolundaki askerler eşek üzerinde yaşlı bir Müslüman kadına rastladılar. Bu kadın Nasıralı bir Süryani'nin kölesiydi. Yakalayıp zindana attılar. Konuşturup kim olduğunu, ordunun yakınlarında ne aradığını söylediler. Kadın büyü-lü sözler söyleyerek lanetlemek için ordunun etrafında daire çizerek yürüdüğünü söyledi. 2 gece önce gelmişti ve o gece tüm ordunun etrafında dolaşmıştı. Eğer attığı turu tamamlamış olsaydı, askerlerin ayakları gittikleri muharebede kaçarken dermansız kalacaktı. Nitekim daha muharebeye gitmeden, çok az kişinin kaçabileceğini anlamış oldular, çok azı kaçıp kurtulabildi. Kaçabilenler, kadının etraflarındaki turunu tamamlayamadığı kısımda kalanlardı. Efendisi Selahaddin ona bu büyü-yü yapması için büyük bir servet vermişti. Kadına büyü-yü bozup bozamayacağını sordular, "Evet," dedi. Bunun üzerine herkes tıpkı onun büyü yaptığı sırada olduğu gibi çadırlarına gitti. Eğer çadırlarında olmasaydılar büyü-yü bozamazdı.

Askerler kadını yakmak için büyük bir ateş yaktılar ve kadını içine attılar. Kadın alevlerin içinden çıktı ve onu hiçbir şekilde yakamadılar. Bunun üzerine tekrar ateşe attılar fakat kadın yine alevlerin dışına çıktı. Ateş ona hiç zarar vermemişti. Bu sebeple bir asker bal-tasını aldı, kafasına vurarak kadını öldürdü.

Bu yaşlı kadının yaptığına benzer bir mesel de Kutsal Kitap'ta anlatılır. Bir zamanlar Kudüs'te bir adam bir orduyu lanetlemek için etrafında dolaşmak istemişti. Fakat büyü-lü sözcüklerle ordunun etrafında dolaşacak, yardım edebilecek kimse yoktu. Bu adam Peygamber Balam'dı. Bu zat, Yakup'un soyundan bir yıldız çıkacağı

kehanetinde bulunmuştu. Bu yıldız, Yakup'un soyundan gelen Azize Meryem'dir ve Estoile de mer denir.²³⁶ Denizcilerin yollarını deniz yıldızını takip ederek bulması gibi, günahkârlar da yollarını Deniz Yıldızı denen Azize Meryem'i takip ederek bulurlar.

Şimdi de size Kudüslü, Balam'dan bahsedeceğim. Kudüs üzerine yürümek için büyük bir ordu toplanmıştı. Kudüslüler bunu duyunca büyük bir korkuya kapıldılar ve Balam'a gittiler. Ondan bu orduya gitmesini ve onları lanetlemesini istediler. Balam bir eşeğe bindi, şehirden çıktı ve orduya doğru gitti. Kudüs dışındaki tepeye gelmişti ki eşek ansızın durdu. Balam eşeği kırbaçladı ama eşek inat edip kıpırdamadı. Ne kadar vurduysa, dövdüyse eşek daha da geri gitti. Sonra birden eşek dile geldi, "Niçin bana vuruyorsun? Ne kadar vurursan vur hiçbir şey hissetmiyorum, bana zarar veremezsin, çünkü Tanrı'nın meleği bana daha ileri gitmemem için ateşten bir kılıçla vurdu..." dedi.

Balam, Tanrı'nın daha ileri gitmesini istemediğini anladı. Şehre geri döndü ve şehirdekilere elinden geleni yaptığını fakat çare olmadığını, Tanrı'nın buyruğunun böyle olduğunu ve eşeğinin kendisiyle konuştuğunu anlattı.

Ertesi gün olduğunda şehir kuşatıldı. Mürthiş bir saldırı başladı. Şehirdekiler amansızca hücum edildiğini görünce Balam'a gittiler ve bu orduya karşı kendilerini savunmak için ne yapabileceklerini sordular. Balam onlara yapılacak hiçbir şey olmadığını, olanların Tanrı'nın buyruğu olduğunu söyledi. Bunun üzerine ona kendilerine ne tavsiye ettiğini sordular. Balam tüm genç kızlara en iyi giysilerini giydirmelerini, süslemelerini ve şehir dışına, düşman ordusuna göndermelerini tavsiye etti. Genç erkekler geride kalacak, şehri savunacaktı. Başka verecek tavsiyesi olmadığını söyledi. Şehirdekiler 2 veya 3 gün şehri içeriden müdafaa ettiler, sonunda şehirden çıktılar ve savaştılar ama yenildiler. Bunun üzerine Balam'ın onlara verdiği öğüdü tutup genç kızları düşman ordusuna gönderdiler. Düşman

²³⁶ Eski Fransızca, Deniz Yıldızı. Hristiyanlıkta Hz. Meryem'e takılan isimlerden biridir.

ordusundakiler kadınları geri göndermediler ve her biri kendine bir tane seçip, onunla gönlünün dilediğini yaptı. Şehirdekiler düşmanın kadınları göndermediğini görünce kapıları açtılar ve üzerlerine hücum ettiler. Elleri geçen tüm düşmanları öldürdüler. Böylelikle şehrin kuşatması kaldırıldı.²³⁷

Eşegin Balam'a konuştuğu bu yerde Kudüs'ün cüzzamlı kadınlar hastanesi bulunur. Cüzzamlı kadınlar hastanesi, cüzzamlı erkekler hastanesiyle aynı yerde değildir. Cüzzamlı erkekler hastanesi Kudüs surlarına bitişikken, kadınların hastanesi yukarıdadır.

---

²³⁷ Kitab-ı Mukaddes, Sayılar, 22.

XIV. FASIL

1187

KRAL GUY'İN SELAHADDİN'E YENİLMESİ VE ESİR DÜŞMESİ²³⁸

Şimdi de size ordusunu topladığı Safuriye Pınarı'ndan Taberiye'ye yardıma gitmek üzere ayrılan Kral Guy'i anlatacağız. Kral hareket eder etmez Müslümanlar tıpkı Trablus kontunun öngördüğü gibi önlerini kesip, saldırdılar. Müslümanlar tüm gün bir geri çekilip bir hücum ederek orduyu yerinde çakılı tuttular. Ordu zorlukla Taberiye ile Safuriye Pınarı arasındaki yolun yarısına gelebildi. Kral Trablus kontuna ne tavsiye ettiğini, yerinde o olsa ne yapacağını sordu. Trablus kontu bu sefer ona yanlış bir tavsiye verdi. Çünkü ona çadırlarını kurmasını ve orada kamp kurmalarını salık verdi. Halbuki ordudaki herkes Müslümanlara karşı ilerleyip yarma hareketi yapmaları gerektiğini, eğer kamp kurarlarsa Müslümanların sadece ok fırlatarak bile onları tamamen mağlup edeceğini biliyordu. Kral Guy, yerinde nasihatler verdiği zaman dinlemediği kontun hiç kulak asmaması gereken yanlış tavsiyesine seve seve inandı.

Müslümanlar Hristiyanların bu şekilde çadırlarını kurduklarını görünce çok sevindiler. Hristiyanların ordusunun etrafına keñdi ordugâhlarını kurdular, iki ordugâh birbirine o kadar yakındı ki birbirleriyle konuşabiliyorlardı. Hristiyan ordusundan bir kedi²³⁹ kaçmaya teşebbüs etti. Fakat kaçamadan Müslümanlar onu kısıvrak yakaladı. O gece Hristiyan ordusu büyük bir kırıma uğradı,

238 Hittin Muharebesi, 4 Temmuz 1187.

239 BNF Français 781 ve Bern, Burgerbibliothek, 113 tasnif numaralı yazmalarda kedi olarak geçerken, Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797, Bern Burgerbibliothek MS. 340 nüshaları bu sözcüğü şövalye olarak aktarmaktadır.

çünkü tüm gece boyunca ne askerler, ne atlar ne de yük hayvanları içecek su bulabilmişti.

Cuma günü gün doğduğunda çadırları kaldırıp yola çıktılar. Ertesi gün, cumartesi günü, ağustos öncesindeki Aziz Martin le Boullant Yortusu'ydu. Gece tüm Hristiyanlar zırhlarıyla beklediler, susuzluktan kıvranıyorlardı. Ertesi gün olduğunda, gün doğarken şövalyeler zırhlarını, silahlarını kuşanıp atlarına bindiler, muharebe-ye hazırlandılar. Müslümanlar da karşılarında hazırlık yaptı. Fakat Müslümanlar sıcak artana dek savaşmak istemiyor, oklarla saldırıp ricat ediyorlardı. Şimdi de size yaptıkları başka bir şeyi anlatacağım. Hristiyanların bulunduğu yerin etrafında büyük bir çalılık vardı. Müslümanlar bu çalıları toplayıp, Hristiyanların etrafında büyük ateşler yaktilar. Hristiyanlar güneşin sıcağından ziyade bu ateşin sıcağından etkilendiler ve büyük zarar gördüler. Yine de öğlene dek iyi dayandılar.

Daha sonra Trablus kontunun kanadından 5 şövalye ordudan ayrıldı ve Selahaddin'e gitti.²⁴⁰ "Efendimiz, ne bekliyorsunuz? Üzerlerine saldırın, artık hiç ümitleri kalmadı, hepsi öldü," dediler. Ve yaya askerler silahlarını yere atıp, ağızları susuzluktan ardına dek açık şekilde Müslümanlara teslim olmaya gittiler. Kral ordunun içine düştüğü çaresizlik ve korkuyu, askerlerin Müslümanlara gidip teslim olduğunu görünce, muharebe Trablus kontunun topraklarında gerçekleştiği için öncü kolunun onda olması gerektiğinden Trablus kontuna, Müslümanlara doğru hücumla geçmesini emretti.

Kont ve tüm adamları Müslümanlar üzerine hücumla kalktilar ve eğimli bir vadiye doğru at sürdüler. Müslümanlar onların üzerlerine geldiğini görünce, ayrıldılar ve aralarından geçebilecekleri bir yol açtilar. Kont bu koridordan dışarı geçti.

Onlar geçer geçmez Müslümanlar o boşluğu kapadılar ve geride kalan kralın üzerine hücum ettiler. Kralı ve yanındakilerin tümünü

²⁴⁰ Hittin Muharebesi'nden sonra İtalya'daki Hospitalier Şövalyeleri Üstadı Archumbaldo'ya gönderilen anonim mektupta teslim olan 6 şövalye olduğundan bahisle, üçünün isimleri Baldonius de Fatinor, Bachi bocus de Thabaria, Leusius olarak belirtilmektedir (*Chronicon Monasterii Reicherspergensis*, s. 259).

esir aldılar, ordunun ağırlıklarını ele geçirdiler.²⁴¹ Yalnızca artçı kolundakiler kaçıp, kurtulabildi. Trablus kontu hücumu kalktıktan sonra Müslümanları geçince kralın esir düştüğünü gördü ve adamlarıyla birlikte geri dönmeyip kaçtı. Doğruca Sur'a gitti. Oradan Taberiye'ye kadar 2 fersah mesafe olmasına rağmen oraya gitmeye cesaret

241 Ernoul, Hittin Muharebesi'ne eserinde kısa yer ayırmakta ve orduların mevcuduna, savaşın nasıl geliştiğine dair bilgi vermemektedir. Hospitalier Şövalyeleri Üstadı Archumbaldo'ya gönderilen mektup bu hususta daha kapsamlıdır. Mektup, gönderenin kimliği hakkında bir bilgi vermese de İtalya'daki Hospitalier Şövalyeleri Üstadına gönderildiğinden, Kutsal Topraklardaki Hospitalier Tarikatı'ndan bir şövalyenin göndermiş olması akla yatkındır. Avusturya'daki Reichersberg Manastırının kroniğine ilave edilen mektubun içeriği şu şekildedir:

“Notum facimus vobis Domino Archumbaldo magistro Hospitalarium, Italie et fratribus omnia negotia que evererunt ultra marinis partibus. Sciatis igitur quod Rex Hierusalem erat apud Saphoram circa sestum. Apostolorum Petri et Pauli bene cum XXX millibus hominum et erat bene concordatus cum Comite Tripolitano, qui et secum erat cum suo exercitu. Et ecce Saladinus Rex paganus accessit ad Tabariam cum octoginta millibus equitum et cepit Tabariam. Hoc factum movit Regem Hierusalem de Saphora et ibat cum suis instructus contra Saladinum. Qui et occupavit cum eum apud Marestavicam in di Veneris quinto nonas Iulii post festum Apostolarum Petri et Pauli et commissum est praelium, totaque die lila pugnatum est acriter, et laboraverunt equi eorum, et mox diremit litem. Nocte superveniente Rex Hierusalem fixit tentoria iuxta Salnubiam et in crastino Sabbato movit cum suo exercitu et circa horam tertiam Magister templi inchoavit bellum cum omnibus fratribus suis, et non adiviti, perdiderunt, permissione Dei, maiorem partem fuorum. Quo facto iuit Rex eum exercitu suo Anam quasi leucam unam in manu forti et labore magno. Et tunc Comes de Tripoli venit ad Regem et fecit eum ibi adtendere, et castra metari iuxta montem, qui est quasi Castellum. Et non potuerunt adtendere ultra, tendas tres. Hoc facto, Turci viderunt illos castra metatos, et miserunt ignem circa exercitum Regis, et adeo magnum habebant calorem, quod equitaturae aefluantes non poterant comedere, neque bibere. Exinde Baldonius de Fatinos, et Bachi bocus de Thabaria, et Leusius cum aliis tribus sociis, separaverunt fe ab exercita, et iuerunt ad Saladinum, et quod dictu miserabile est, renegaverunt fidem, et dederunt se, prodideruntque exercitum Regi Hierusalem et angustias eorum. Itaque Saladinus mitit super nos Techedinum cum XX millibus electorum militum, qui interruperunt exercitum Christianorum, bellumque fuit acerrimum inter nonam et vesperam, et peccatis exigentibus, pluribus nostrorum occisis, devictus fuit populus: et fuit Rex captus et Sancta Crux, et Comes Cabulenus, Milo de Caluerdo, et Onfredus iuuenis, et Princeps Reinaldus captus et mortuus, et Galtherus de Arsur, Hugo de Gibelin, et Dominus Botrono, et Dominus de Marachel, et mille alii de melioribus mortui et capti, ita quod no evasit inter milites et pedites ultra ducentes. Comes Tripolitanus et Dominus Balianus et

edememişti. Taberiye'ye giderse esir düşebileceğini ve kaçamayacağını biliyordu. Antakya prensinin oğlu ve beraberinde getirdiği şövalyeler ile 4 oğlu da kendisiyle birlikte kaçtılar. Artçı kolundaki Balian d'Ibelin ile baronlardan Renaud de Sidon da kurtuldu ve Sur'a kaçtı.

Bu muharebede Gerçek Haç kaybedildi ve o günden sonra akıbetinin ne olduğunu bilen, gören olmadı. Uzun zaman sonra Kont Henri de Champagne'nın Akka ve Hristiyanların elinde bulunan toprakların senyörü olduğu günlerde, bu muharebede bulunmuş bir tapınak şövalyesi ona geldi ve "Efendimiz, bu topraklarda

Dominus Reinardus Sidonis, et frater Terricus Magister domus templi vix evasunt. Hoc facto recollegit Saladinus exercitum et die Dominico venit ad Saphora, et accepit Nazareth et monte Thabor et in die luna venit ad Accon, quo et Acris, seu Ptolemais dicitur et reddiderunt se illi de Accon, similiter illi de Caypha, et illi de Cesarea et Iapha et de Naple et de Ram et de S. Georgio, et de Hilbelmon, et Artusum et Belforot, et Mirabel, et Turonus, et Enualer, et Gazer, et Auderum omnes se dediderunt cum quatuor supra notatis munitionibus. Hoc facto, quando movit golea nostra de Sur, miseurnt Salianos et Saladinum, ut iret ad Hierusalem, et redderent civitatem. Et cum fuimus cum Galea ad Lechiam, audivimus quod Turonus erat reddita. Istae vero civitates adhoc sunt salvate et bene munita. Hierusalem, Tyrus que Sur, Ascalona, Machat et Antiochia, Lassar et Saona, et Berith et Tripolis, et bene exspectabunt adiutorium Occidentalis Ecclesiae. Tanta est autem multitudo Sarracenorum et Turcorum, quod a Tyre quam obsident usque Hierusalem et Gazam caeperunt superficiem terra quasi formice innumerabiles. Et nisi cito residuis et iam dictis civitatibus et reliquiis paucissimis Christianorum Orientalium subveniatur, simili casu in direptionem ibunt gentilium senientium et sanguinem Christianorum sitientium."

"İtalya Hospital Şövalyeleri Üstadı Archumbaldo'ya ve diğer tüm kardeşlere denizler ötesindeki topraklarda gerçekleşen hadiseleri anlatacağız.

Biliniz ki Kudüs kralı, Aziz Petrus ve Pavlus Yortusu'nda 30 bin kişilik kalabalık bir orduyla Safuriye'deydi, Trablus Kontu ile sulh yapmış ve kontun ordusunu da ordusuna katmıştı. Paganların kralı Selahaddin seksen bin atlı askeriyle Taberiye'ye girdi ve orayı zapt etti. Bunu haber alan Kudüs kralı Safuriye'den hareket etti ve ordusuyla Selahaddin'in üzerine yürüdü. Selahaddin onlara Aziz Petrus ve Pavlus Yortusu'ndan sonraki cuma günü Meskenah köyü yakınlarında saldırdı. Muharebe başladı ve tüm gün şiddetli çarpışma yaşandı. Ancak gece çarpışmalar durdu. Karanlığın çökmesiyle Kudüs kralı, Lubiyah yakınlarında çadırlarını kurdu, ertesi gün, cumartesi, ordusuyla yola koyuldu. Şafağın sökmesinden sonraki üçüncü saat (sabah dokuz) Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı tüm biraderleriyle birlikte hücumla geçti. Onlara hiçbir takviye gitmedi, Tanrı içlerinden büyük kısmının yitirilmesine izin verdi. Bundan sonra kral ordusuyla birlikte, büyük bir zorlukla Nimrin'den yaklaşık bir fersah uzaklıktaki bir yere geldi. Orada Trablus Kontu krala

muharebenin cereyan ettiği tam yere götürebilecek biri varsa, Gerçek Haç'ı bulabilirim. Çünkü yenildiğimiz zaman onu kendi ellerimle gömmüştüm," dedi. Kont Henri orada doğmuş bir askerini çağırdı ve muharebenin gerçekleştiği meydana gitmesini emretti. Asker, "Evet, Efendimiz," dedi. Kralın esir düştüğü tam yeri biliyordu.

Bu cihetle kont ona Gerçek Haç'ı gömdüğünü söyleyen tapınak şövalyesiyle birlikte gitmesini emretti. Ve oraya gündüz giderlerse yakalanıp esir edilecekleri için gündüz yerine, gece gitmelerini söyledi. "Tanrı'nın izniyle bildiğiniz o yere gidin," diyerek uğurladı. Şövalye ve asker gittiler ve 3 gece boyunca kazdılar fakat hiçbir şey bulamadılar.

geldi ve kaleye benzer bir dağın yakınlarında ordugâh kurdurdu. Sadece üç çadırı kurabildiler. Türkler onların tahkimat yaptığını görür görmez kralın ordusunun etrafında ateşler yaktilar, sıcaklık o kadar arttı ki yanıp kavrulan atlar ne bir şey yiyebildi ne de su içebildi. O noktada Baldonius de Fatinor, Bachi bocus de Thabaria, Leusius isimli şövalyeler ve üç yoldaşları ordudan ayrıldılar ve Selahaddin'e gittiler, ne hazindir ki dinlerini inkâr ettiler. Ona teslim oldular ve Kudüs kralının ordusunun durumunu ve içinde bulunduğu müşkülü anlattılar. Bunun üzerine Selahaddin üzerimize, başında Takiyyüddin'in olduğu 20 bin seçkin şövalyesini gönderdi. Bunlar Hristiyan ordusuna hücum ettiler, şafaktan sonraki dokuzuncu saatten (öğleden sonra üç) akşama dek çarpışmalar çok çetin geçti. İşlediğimiz günahların karşılığında adamlarımız öldürüldü ve Hristiyanlar yenildi. Kral esir düştü ve Gerçek Haç ele geçirildi, Gabula kontu, Miles de Colaverdo, Genç Onfroy de Toron esir alındı, Prens Renaud yakalandı ve öldürüldü, Gautier de Arsur, Hugues de Gibelin, Botron Senyörü, Maraclea Senyörü de esir düştü. Bunun gibi daha bin soylu esir düştü veya öldürüldü, neticede iki yüzden daha az şövalye veya yaya askerimiz kaçabildi. Yalnızca Trablus Kontu, Senyör Balian ve Senyör Renaud de Sidon, Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Terricus birader kaçıp kurtulabildi. Selahaddin daha sonra pazar günü ordusuyla Safuriye'ye geldi ve Nasıra'yı, Tabor Dağı'nı ele geçirdi, pazartesi günü Akka'yı, Hayfa'yı, Sezariye'yi, Yafa'yı, Nablus'u, Remle'yi, Aziz Georguis'u, İbelin'i, Artus ve Bellefort'u, Mirabel'i, Sur'u, Gwaler'i, Gezer'i, Auderum'u zapt etti. Kadırgamız Sur'dan ayrıldığında, teslim olanlardan bazıları Salianos'u Selahaddin'e gönderdiler, bu kişi ona Kudüs üzerine yürümesini, şehrin teslim olacağını tavsiye etti. Biz kadırga ile Latakya'ya kaçtık ve orada Sur'un teslim olduğunu öğrendik. Sayacağım şehirler güvende ve garptan yardım geldiği takdirde kurtarılabilir. Kudüs, Sur, Aşkelon, Machat, Antakya, Lassar ve Saona, Beyrut ve Trablus. Müslümanlar ve Türkler o kadar kalabalık ki şu an kuşattıkları Sur'dan Kudüs ve Gazze'ye dek karıncalar gibi ülkeyi kaplıyorlar. Eğer ivedilikle yardıma gelmezseniz adını saydığım şehirlerde kalan az sayıdaki Doğu Hristiyanı da aynı akıbete uğrayacak ve kana susamış bu insanların elinde Hristiyan kanı akacak.

XV. FASIL

SELAHADDİN'İN PRENS RENAUD'NUN BOYNUNU VURMASI

Şimdi de size Hristiyanları yenip esir alan Müslümanlardan bahsedeceğiz. Çadırlarını kurdular, Selahaddin Yüce Tanrı'ya şükranlarını sundu. Daha sonra orduya haber salıp esir alınan tüm soylular ve şövalyelerden görmek istediklerinin huzuruna getirilmesini emretti. Emrini yerine getirdiler. Görmek istediği soylu ve şövalyelerin çadırına getirilmesini buyurdu, diğerleri ise dışarıda bekletildi. Önce kral getirildi, Selahaddin onun karşısında oturuyordu. Sonra Prens Renaud del Kerak getirildi, ondan sonra prensin üvey oğlu Onfroy²⁴², sonra Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı, Markiz Boniface de Montferrat, Kont Josselin, kralın kardeşi başkomutan Amaury, sonra kralın mareşali. Tüm bu soylular muharebede kralla birlikte ele geçirilmişti. Bu uğursuz hadise Taberiye'ye dört mil uzaklıkta Karnehatin denen yerde, 1187 yılı, temmuz ayının dördüncü günü²⁴³, cumartesi vuku bulmuştu ve Aziz Martin le Boullant Yortusu'ydu.

Selahaddin kralı ve baronlarını karşısında, insafına kalmış halde görünce çok sevindi. Ve kralın çok susadığını, ikram edeceği şeyi seve seve içeceğini gördü. Serinlemesi için ağzına kadar dolu bir kadeh şurup getirtti. Kral içtikten sonra içmesi için kadehi yanında oturan Prens Renaud del Kerak'a uzattı. Selahaddin, kralın içeceği krallıkta en nefret ettiği kişi olan Prens Renaud'ya verdiğini görünce çok hiddetlendi.

---

242 Onfroy de Toron.

243 BnF, Fr. 9082 tasnif numaralı nüshaya göre 5 Temmuz.

Kral Guy'e, içeceği onun içmesi için verdiğini, ama mademki verdiğini prensin içebileceğini söyledi. Fakat prensin bir daha hiçbir şey içemeyeceğini, ona başka hiçbir şey ikram edilmeyeceğini, çünkü hiçbir yeminine sadık kalmayıp barışı bozduğu için onu sağ bırakmayacağına, kendi eliyle kellesini vuracağına yemin ettiğini söyledi. Prens Renaud içeceği içtikten sonra Selahaddin onu yakalattı ve çadırından çıkarttırdı ve bir kılıç istedi.²⁴⁴ Kılıcı getirdiler, Selahaddin kılıcı aldı ve Prens Renaud'nun kellesini vurdu. Yerdeki kelleyi aldırды ve ülkedeki bütün kalelerde ve şehirlerde yerde sürüklendikten sonra yakılmasını emretti. Bu emri yerine getirildi ve aynen dediği gibi yapıldı.

Selahaddin Prens Renaud'nun kellesini vurduktan sonra kralı ve tüm esirlerini aldırıp Dımaşk'a gönderdi ve zindana attırdı. Ve oradan ayrılıp Taberiye önünde kamp kurdu. Kontes kralın esir düşüğünü ve Hristiyanların yenildiğini öğrenince Taberiye'yi Selahaddin'e teslim ederek canını kurtardı. Selahaddin aynı gün askerlerini Nasıra'ya gönderdi ve orası da teslim oldu. Hristiyanların yenildiği gün 2 şehir, Taberiye ve Nasıra teslim oldu. Selahaddin çarşamba günü Akka önüne geldi ve şehir savaşımadan ona teslim oldu. Daha sonra Sur'a gitti fakat içeride hala muharebe meydanından kaçan şövalyeler ve baronlar bulunduğundan orayı kuşatmak istemedi.

Sur'da bulunan Balian d'Ibelin, Selahaddin'e haber gönderecek hanımı kraliçeyi ve çocuklarını getirmesi için kendisine aman teskeresi vermesini rica etti. Selahaddin, Kudüs'te bir gece kalması ve kendisine karşı bir daha silah taşıması şartıyla memnuniyetle kabul etti.

Balian Kudüs'e vardığında şehirdekiler sevindiler ve gelişinden çok memnun oldular. Şehri ona teslim ettiler, onu her şartta koruyacaklarına ve senyör ilan edeceklerine Tanrı huzurunda yemin ettiler. Balian onlara şehirde kalamayacağını, Selahaddin'e orada bir

²⁴⁴ Ernoul kroniğinden ve Guillaume de Tyr'in diğer zeyillerinden farklı olarak, literatürde Lyon Eracles olarak bilinen ve 1184-1197 yılları arasındaki hadiseleri daha değişik bir perspektiften anlatan nüshada Renaud de Châtillon'un ölmeden önce metanetle ve cesurca davrandığı ifade edilmektedir.

gece kalacağı ve şehri savunmayacağına dair yemin ettiğini söyledi. Patrik geldi ve ona, “Efendimiz, sizi günahlardan ve Selahaddin’e ettiğiniz yeminin borcundan azat ediyorum. Yemini bozmanın büyük bir günah ve şahsınızın ve atalarınızın adına sürülecek büyük bir leke ve utanç olduğunu söyleseniz de buradan gidip Kudüs şehrini kaderine terk etmek de bir o kadar büyük bir utanç olacaktır,” dedi.

Böylece Balian’ı kalmaya ikna etti. Şehirdeki herkes ona bağlılık yemini etti ve senyör olarak tanıdı. Kral Guy’ın hanımı Kraliçe Sibylle hala Kudüs’teydi. O sırada tüm Kudüs şehrinde muharebeden kaçan yalnızca 2 şövalye kalmıştı. Bu sebeple Balian burjuvaların çocuklarından 50’sini²⁴⁵ alıp şövalye yaptı. Kralın esir düştüğünü ve Hristiyanların yenildiğini duyan birçok kişi şehre kaçtığından dolayı, Kudüs’e çok sayıda erkek, kadın, çocuk dolmuştu. O kadar ki şehirdeki insanlar evlere sığmıyor, sokaklarda yatıp, kalkıyorlardı.

Patrik, Balian’a gitti ve onu üzeri tamamıyla gümüşle kaplı Kut-sal Kabir abidesine götürdü. Bu levhaları söktürdüler ve şövalyelere, askerlere her gün ücret ödemek üzere para bastırdılar. Şehrin kuşatılacağı bilindiğinden şövalyeler ve askerler her gün şehrin etrafında yiyecek bulabilecekleri her yere giderek erzak topladılar.

245 BNF, Arsenal 4797, Bern, Burgerbibliothek H. 340, Bern, Burgerbibliothek H. 41, BNF Fr. 9082 tasnif numaralı nüshalara göre 60 çocuk.

XVI. FASIL

SELAHADDİN'İN SAYDA'YI KUŞATMASI

Zamanı ve yeri geldiğinde anlatmak üzere Kudüs'e geri döneceğiz. Şimdi size Sur önüne dayanan Selahaddin'den bahsedeceğiz. Şehirde hala çok sayıda şövalye olduğundan kuşatma yapmaktan vazgeçti. Ordugâhını kaldırdı ve Sur'a 7 fersah uzaklıkta Sayda adında başka bir şehri kuşatmaya gitti. Orayı zapt etti ve sonra en yakın şehir olan Beyrut'a yöneldi ve orayı da aldı. Daha sonra Trablus topraklarına girdi, Biblos adında bir şehri aldı. Sonra Botron adındaki başka bir şehri aldı. Burası, daha evvel de anlattığımız üzere kontun Gerard de Ridefort'a vermek istemediği asil hanıma ait kaleydi ve onun Tapınak Şövalyelerine katılmasına ve dolayısıyla Trablus kontu ile bu Gerard arasında ülkenin kaybedilmesine sebep olan nefretin tohumlarının atılmasına vesile olmuştu.

Trablus kontu Selahaddin'in topraklarına girip denize kadar ilerlediğini, kendisiyle Antakya prensinin oğlu ve şövalye bulabileceği diğer tüm toprakların bağlantısını kestiğini duyunca Trablus'a gitti. Trablus'a varınca çok uzun yaşamadı, rivayete göre kahrından ve üzüntüsünden öldü.²⁴⁶ Topraklarını kendisinden sonra kont olan Antakya prensinin oğluna bıraktı.

²⁴⁶ Ernoul, diğer tüm Poulainler gibi krallığın yerli beylerinden Trablus Kontu Raymond'a müspet yaklaşırken, Hittin Muharebesi'nden sonra bu tutumu değiştirmiştir. Guillaume de Tyr'in zeyillerinde de görülen bu eğilim bu iki kaynaktan istifade eden 13. yüzyıl vakanüvislerinin eserlerine de yansır. Nitekim 13. yüzyıl kroniklerinde Raymond'un kişiliği ve insiyakı tartışmalı hale gelmiş, krallık ordusunun uğradığı hezimet ve Kudüs'ün düşüşü kontun, Selahaddin'in yardımıyla Guy'i indirip yerine geçmek istemesine bağlanmıştır.

Renaud de Sidon ve Sur şehrinin kale kumandanı tüm şövalyelerin oradan gittiğini ve şehirde çok az adam kaldığını, Sur'da yiyeceğin azaldığını görünce Selahaddin'e haberci gönderip gittiği yerden dönmesini ve ona Sur'u teslim edeceklerini haber verdiler.

Sistersiyen vakanüvis Albericus Trium Fontium, kroniğinde Raymond'un, Selahaddin ile Kudüs kralına karşı komplo kurduğunu, ihanet etmek üzere yaptıkları akdi yemin edip birbirlerinin kanlarını içerek mühürlediklerini aktarır.

"ut super hoc alteri facerent fidem, alter alterius bibendo sanguinem feodo feudere sunt conjuncti. Ita die conducta, qua Saladinus terram promissionis invaderet, et ad resistendum ei Regem Hierosolimitanum cum suis Comes Tripolitanus offerret acies occurrerunt infinitis Turcorum millibus" (Godefridi Guilielmi Leibnitii Accessiones historicæ: Alberici monachi Trium Fontium Chronicon diu desideratum, s. 371).

"Bu hususta ahde girmek için birbirlerinin kanını içerek yemin ettiler. Böylelikle o gün anlaşmaya vardılar, Selahaddin Kutsal Toprakları istila edecek ve Trablus Kontu, binlerce Türk Kudüs kralına saldırdığında anlaşmada üzerine düşeni yapacaktı."

Raymond'un ihaneti ve kan içme ritüeli bir başka 13. yüzyıl kaynağı olan Menestrel de Reims'in vakayinamesinde teyit edilir. Kroniğin anonim yazarı Ménestrel de Reims (Reims Ozanı), Kraliçe Sibylle ve Guy de Lusignan taç taktıktan sonra patrik Eracles ve başta Raymond olmak üzere krallık baronlarının Selahaddin ile gizlice anlaşmalarını, Hittin Muharebesi'nde Raymond'un Kral Guy'e şu şekilde ihanet ettiğini aktarmaktadır:

Quant Solehadins entendit ces paroles si en fu a merveilles joianz, et dist: «Biau seigneur, se je estoie asseureiz de vous, je vous donroie tant de mon tresor que vous n'en oseriez mie tant penre.

Sire, dist li cuens de Tripe, veez queil seurtei vous voulez que nous vous en faciens, et nous soumes prest dou faire.

Par Mahom mon Dieu! dist Solehadins, vous dites bien. Vous le jurerez tuit sour vostre loi, et ferez plus: car nous nous saingnerons tuit ensemble, et bevera li uns dou sanc a l'autre en forme d'aliance, et que nous soiens tuit un.»

Ainsi que Solehadins le devisa ainsi fu fait, et furent saingnie tuit ensemble, et burent li uns dou sanc a l'autre. Et prisent un grant jour entr'eus que Solehadins venroit devant Acre atout ses oz, et ne moustreroit mie toute sa gent, et feroit requerre au roi Guion bataille. Et dirent li traiteur qu'il loeroient au roi Guion la bataille: «et li prometerons que nous li aiderons loiaument; et quant nous serons tuit apreste de combatre, nous baisserons nos bannieres, et nous tenrons coi; et vous porrez asseiz de legier faire vostre volentei dou roi et de sa gent.»

"Bu sözler Selahaddin'in kulağına gidince ziyadesiyle şaşırıldı ve memnun oldu ve dedi ki: 'Soylu beyler, sizlere itimat ediyorum, sizlere hayal bile edemeyeceğiniz kadar büyük hazineler vereceğim.'

'Efendimiz', dedi Trablus kontu, 'Her ne güvence isterseniz size veriyoruz; ne isterseniz yapmaya hazırız.'

Selahaddin bu haberi işitince çok memnun oldu. Bir şövalyesini çağırdı ve yanına 2 sancak vererek Sur'a gitmesini ve bunları kaleye dikmesini söyledi. Şövalye Sur'a varınca kale kumandanına sancağı almasını ve kaleye dikmesini söyledi. Kale kumandanı, şehirdekilerin korkusundan kaleye hiçbir şey dikemeyeceğini ama Selahaddin şehir önlerine gelirse sancağı alıp kaleye dikeceğini ve aynen bıraka-
cağını söyledi. Şövalye oradan gerisin geri döndü duyduklarını Selahaddin'e anlattı. Selahaddin haberi duyunca ordusunu mümkün

'Tanrım Mahom (Burada Frankların, Müslümanların Hz. Muhammed'i Tanrı olarak gördüklerine dair yanlış bir anlama söz konusudur) aşkına' dedi Selahaddin, 'İyi konuştunuz. Hepiniz dininiz üzerine yemin edecek ve daha fazlasını yapacaksınız: Çünkü hep birlikte kanımızı akıtacağız ve ittifak yapmak için birbirimizin kanını içeceğiz ve böylelikle hepimiz bir olacağız'

Böylelikle Selahaddin'in dediğini yaptılar, birlikte kanlarını akıttılar ve birbirlerinin kanını içtiler. Aralarında Selahaddin'in ordusuyla Akka önlerine geleceği bir gün tayin ettiler, anlaşmaya göre tüm adamlarını göstermeyecek ve Kral Guy'i harbe çağıracaktı. Hainler, Kral Guy'i harp etmeye ikna edeceklerini söylediler: 'Ve ona sadakatle yardım etmeye söz vereceğiz, hepimiz harp etmek için hazırlandığımız zaman, sancaklarımızı indireceğiz ve hiçbir şey yapmayacağız; böylelikle kral ve adamlarına kolayca istediğinizi yapabileceksiniz.'

Nitekim muharebe sırasında Kral Guy'in, sayısız askerini öldürdüğünü gören Selahaddin, Raymond'a seslenerek ettiği yemini hatırlatır:

«Quant li Rois Guis se vit enclos, s'il ot paour de morir, ce ne fu pas merueille. Et prist cuer en lui et escriis «Saint Sepulchre!» et se fiert entre Sarrezins, et tant en ocit et abat que tuit cil qui le veoient l'en donnoient et pris et los. Adonc escria Salehadins et dist: 'Cuens de Tripe, cuens de Tripe, tenez vostre convenenche. Quant li cuens oi Solehadin, si fist baissier sa banniere et tuit li autre traiteur ausi; n'onques puis n'i ot un seul qui se meust. Et quant li rois Guis perçut la traison de ses barons, si ot au cuer mout grant angoisse et dist: 'Ha! Biaux sire Dieus, je sui tes serjanz, et sui ci pour ta besoingne et pour la crestiente deffendre. Sire, aide nous ainsi que tu sez que mestiers nous est; car je sai bien que tuit mi baron m'ont trai.» "Kral Guy etrafının çevrildiğini görünce, ölüm korkusuna kapıldı, bu şaşkıncı değildi. Cesaretini topladı ve "Kutsal Kabir!" diye nara attı ve Müslümanların arasına daldı. O kadar çok Müslüman öldürdü ve mağlup etti ki onu görenler de şevke geldi ve cesaretlendi. Bunun üzerine Selahaddin haykırarak, "Trablus Kontu, Trablus Kontu, yemini yerine getir!" dedi. Kont Selahaddin'i işitince sancağını indirtti, öteki hainler de aynısını yaptı. İşlerinden biri bile kılını kıpırdatmadı. Kral Guy baronlarının ihanetini görünce yüreğine büyük bir yeis düştü. 'Ah! Yüce Tanrım, ben ki senin askerimim, senin buyruğunla ve Hristiyanlığı müdafaa için buradayım. Efendimiz, bize yardım et, sana ihtiyacımız olduğunu biliyorsun; zira bütün baronlarım bana ihanet etti,' dedi.

olduğunca çabuk Sur'a yürüttü. Fakat vardıgı zaman çok geç olmuş, Tanrı krallığın tamamıyla kaybedilmesini istemediği için şehirdekilere yardım gönderip nasihat etmişti. Toprakları daha önce anlatmış olduğumuz gibi temizlemiş, ancak şehri Hıristiyanların elinde bırakarak küçük bir parçasını saklamıştı.

Şimdi de size Tanrı'nın Sur'a göndermiş olduğu yardımdan bahsedeceğiz. Konstantinopolis'teki Marki Konrad imparatora gidip, "Efendimiz, yanımdaki şövalyelerim ve adamlarım Kudüs'e, Kutsal Kabre gitmek istiyorlar. Onları daha fazla tutamam. Fakat hac vazifelerini yerine getirdikten sonra bana geri geleceklerine söz verdiler. Çünkü ben de sizi bırakamam," dedi. Ne şehirdekilerin ne de imparatorun gitmek istediğinden haberi olmasını istemediği için imparatoru buna inandırdı. Çünkü şehirden gitmek istediğinin duyulması halinde öldürdüğü Le Vernat'ın akrabalarının pusu kurup kendisini öldüreceklerini iyi biliyordu. İmparator bir gemi hazırlayıp içini yeterince erzak ve silahla doldurttu. Markinin Şövalyeleri gemiye bindiler ve hava açılınca hareket ettiler.

Onlar hareket ettiğİ sırada imparator ve marki Bukoleon'dardı. Marki, gemi Bukoleon'un önünden geçtiğİ sırada imparatora gitti ve "Efendimiz, adamlarıma babama göndereceğim bir mektubu vermeyi unuttum," dedi. Daha sonra marki bir kayığa bindi ve geminin peşi sıra gitti. O gemiye binince, yelkenleri açıldılar. Yelkenler açılınca Yüce Tanrı elverişli hava ve uygun rüzgâr ihsan etti. Böylece Akka önlerine geldiler.

Akka'ya geldiklerinde demir atmak için yanaştılar fakat kendilerine doğru gelen hiçbir kayık görmediler. Gelişlerini haber vermek için çanlar da çalmıyordu. Bu duruma canları sıkıldı ve demir atmaya cesaret edemediler, öylece beklediler. Akka'daki Müslümanlar geminin yaklaşmayı kestiğini ve kıyıya yanaşmadığını görünce, Müslüman bir şövalye bir kayığa atladı ve gelenlerin kim olduğunu öğrenmek için gemiye gitti. Marki bir kayığın yaklaşması üzerine onlara konuşmamalarını emretti ve gelenle kendisinin konuşacağını söyledi. Müslüman geminin yanına gelince içindekilerin kim

olduklarını sordu. Marki tüccar olduklarını söyleyerek cevapladı. "Peki o halde niçin kıyıya yanaşıp karaya çıkmıyorsunuz?" diye sordu Müslüman. Marki, Akka'dakilerin nasıl insanlar olduğunu bilmedikleri için kıyıya yanaşmadıklarını söyledi. Müslüman, Selahaddin'in güvencesi altında gönül rahatlığıyla kıyıya yanaşıp karaya çıkabileceklerini, zira Akka'nın Selahaddin'e ait olduğunu, sultanın burayı fethettiğini, Kudüs kralını ve bütün baronlarını esir ettiğini, Dımaşk'a gönderip zindana kapattığını, kuşatma altındaki Sur ve Kudüs dışında bütün ülkeyi ele geçirdiğini, eğer Selahaddin'in güvencesi ve teminatı altında karaya çıkmak isterlerse, bunu gönül rahatlığıyla yapabileceğini söyledi. Marki ve şövalyeleri bu havadisleri duyunca büyük bir üzüntüye kapıldılar. Müslüman onların karaya çıkmayacağını görünce Akka'daki tekneleri silahlandırıp yapabilirse gemiyi ele geçirmek üzere Akka'ya geri döndü. Sur'un imdadına yetişmeleri için onları esirgeyen Yüce Tanrı çile çekmelerini istemiyor-du, onlara Sur'a gitmeleri için elverişli rüzgâr gönderdi.

Marki Konrad'ın gemisi Sur önlerine geldiği zaman Sur halkı onu görünce kayıklara bindiler ve gelenlerin kimler olduğunu öğrenmek için gemiye yanaştılar. Marki yaklaşan kayıkları görüp içlerinde Hristiyanların olduğunu, Sur'un henüz Müslümanların eline geçmediğini anlayınca çok sevindi. Gelenler Tanrı aşkına Hristiyanlığa acıyıp karaya inmesini ve kendilerine yardıma gelmesini istediler. Bu isteklerini memnuniyetle kabul etti ve karaya çıktı. Şehirdekiler onun Marki Montferrat'nın oğlu olduğunu öğrenince daha da sevindiler. Bütün şehir sokaklara döküldü ve Sur'u ona teslim etti. Onu ve şövalyelerini kaleye aldı.

Renaud de Sidon ve Sur kale kumandanı Sur'un markieye teslim edildiğini görünce, şehri ertesi gün Selahaddin'e teslim etmeleri gerektiğinden büyük bir korkuya kapıldılar. Gece bir kayığa bindiler ve Trablus'a kaçtılar. Marki kaleye girince, kalenin nasıl hazırlık yaptığını ve diğer şeyleri sormak üzere onları aradı. Onları ararken Selahaddin'in kaleye asmaları için gönderdiği 2 sancağı buldu. Bunun üzerine bu sancakların kimin olduğunu sordu. Orada bulunan

bir adam çıktı ve Selahaddin'in sancakları olduğunu, ertesi gün kaleye bunların asılacağını ve şehrin teslim olacağını söyledi. Marki bu sancakları aldırdı ve şehrin etrafındaki hendeğe attırdı.

Markinin geldiği günün ertesi, Selahaddin şehrin önüne dayandı ve şimdiye dek çoktan teslim olduğunu sandı. Fakat yanılmıştı; çünkü Tanrı şehirdekilerin imdadına yetişmiş, yardım göndermişti. Selahaddin Sur'un düşmediğini ve teslim olmadığını görünce çok şaşırdı. Halbuki ona şehrin teslim olacağı haber verilmişti. Bunun nasıl olduğunu sordu. Sultana zindandaki Montferrat markisinin oğlunun şehre geldiği, kaleyi ve şehri teslim aldığı, şehri tahkim ettiği ve Tanrı'nın yardımıyla kendisine karşı savunacağı söylendi.

Selahaddin bunu duyunca, Sur'u muhasara etti ve Sur'daki markinin babası Montferrat markisinin getirilmesi için haber çıkardı. Onun sayesinde Sur'u teslim alabileceğini düşünüyordu. Marki orduya getirilince içerideki oğlu Konrad'a haberci gönderdi ve eğer Sur'u teslim ederse babasını serbest bırakacağını ve kendisine de hazineler vereceğini söyledi. Marki geri haber göndererek, babasına karşılık Sur'dan küçük bir taş bile vermeyeceğini söyledi. Bunun yerine onu bir kazığa bağlamasını istedi, o bağlı olduğu sırada atacağı bir okla kendisinin öldüreceğini, babasının zaten çok yaşlı olduğunu ve yeterince yaşadığını, daha fazla acı çekmesini istemediğini söyledi.

Selahaddin yapacak daha fazla bir şey kalmadığını görünce Sur etrafındaki kuşatmayı kaldırdı ve Sezariye'yi kuşatarak ele geçirdi. Ondan sonra sıra Yafa'ya geldi. Orayı da aldı. Daha sonra Aşkelon'a gitti ve orayı da muhasara etti. Ancak Aşkelon muhkem bir kaleydi ve hemen düşecek gibi görünmüyordu. Bunun üzerine Dimaşk'a haber gönderdi ve Kudüs kralının getirilmesini emretti. Kral, Selahaddin'in Aşkelon önündeki ordusuna getirilince Selahaddin Aşkelon'un teslim olmasını istediğini, eğer orayı kendisine teslim ederse kendisini serbest bırakabileceğini söyledi. Kral içerideki adamlarıyla, memnuniyetle konuşacağını söyledi.

Kral içeride hiç şövalye olmadığı için şehrin önde gelen burjuvalarına haber gönderdi ve konuşmak için dışarı çağırırdı. Burjuvalar

geldiler. Kral onlara Aşkelon'u kendisi karşılığında teslim etmelerini istemediğini, çünkü bir şehri tek bir kişi için teslim etmenin büyük zarara yol açacağını ve iyi bir şey olmadığını, ancak şehri müdafaa edemeyeceklerse aralarında anlaşıp esir düşmemek için şehri teslim etmelerini istedi. Burjuvalar şehre geri girdikten sonra tüm şehir ortak karar almak üzere istişare etti. Aralarında konuştular ve Aşkelon'u savunmaya karar verirlerse yardımlarına hiç kimsenin gelmeyeceğini söylediler. Bu yüzden şehri teslim etmenin ve canlarını, mallarını kurtarmanın daha doğru olacağına, şehir zorla zapt edilirse her şeyi kaybedeceklerine kanaat getirdiler.

Böylelikle şehri anlatacağım şekilde Selahaddin'e teslim ederek canlarını ve mallarını kurtardılar. Selahaddin onların Hristiyan topraklarına serbest şekilde geçmesine izin verdi. Kral ise Selahaddin'in zindana attığı tutsakların içinden kendi seçeceği onda biriyle birlikte serbest bırakılacaktı. Ancak bu, kralın mart ayı sonuna dek zindanda kalması ve Aşkelon'un ağustos sonundan önce teslim olması şartıyla gerçekleşecekti.²⁴⁷

247 Selahaddin'in Kral Guy'i serbest bırakmasında, Sur'daki savunmayı üstlenen ve Guy'in Kudüs'ü yitirmesiyle krallığının düştüğünü öne sürerek tahta rakip çıkan Konrad ile Guy arasındaki çatışmayı körüklemek isteği büyük rol oynuyordu. Menestrel de Reims'in vakayinamesinde ise hadiseye başka bir açıklama getirilmeye çalışılmıştır:

«Ci lairons esteir dou roi Guion qui estoit en prison en Babiloine en grant destresse. Il estoit un jour en Babiloine et fist mandeir devant lui le roi Guion et li dist: «Rois, or vous tieng jou, et vous ferai je la teste coupeir.

«Certes, dist li rois, c'est bons droiz et bien l'ai deservi; car par moi est la terre d'outre meir perdue, et la crestienteiz deshonoree.»

Par Mahom! dist Solehadins, non est; ainsois est par vos barons qui vous ont trai et ont pris mon or et mon argent. Et bien sai que vous estes pseudons et bons chevaliers; et vous ferai grant bonte, car je vous delivrerai vous vintime de chevaliers a chevaus et a armes et a viandes; et faites dou mieuz que vous porrez.» Atant fit venir Solehadins touz les prisons devant lui, et dist au roi: «Or prenez les queis vint que vous vourez.» Li rois eslut vint chevaliers les meilleurs et les plus loiaus, et Solehadins leur fist livrer armes et chevaus et viandes; et furent conduit jusques devant Sur.»

"Kral Guy, Babilonya'daki zindanda büyük çile çekiyordu. Günlerden bir gün Selahaddin Babilonya'dayken Kral Guy'i huzuruna çağırttı ve: 'Kral, artık seni elime geçirdim ve boynunu vurduracağım,' dedi.

'Kuşkusuz,' dedi kral, 'Bu adil bir hareket olur ve hak ettiğimi bulurum; çünkü Kutsal Topraklar benim yüzümden yitirildi ve Hristiyanlığın onuru ayaklar altına alındı.'

Selahaddin Aşkelon'u ele geçirdikten sonra kralı geçici olarak konuk etmek üzere Nablus'a gönderdi ve kralın hanımına, kraliçeye haber göndererek Kudüs'ü kuşattığında şehirde bulunmasını istemediği için kocasının yanına, Nablus'a gelmesini istedi. Kraliçe mesajı alınca Nablus'a, kralın yanına gitti ve Selahaddin Kudüs'ü zapt edene dek orada kaldı.

Selahaddin'in Aşkelon'u teslim aldığı gün Kudüs'ten burjuvalar Selahaddin'e gelerek eğer mümkün olursa şehirdekilerin sulh yapmak istedikleri mesajını getirdiler. Günlerden cumaydı ve dokuzuncu saatte güneş karardı ve hava gece gibi oldu.²⁴⁸

Selahaddin Kudüslü burjuvalara geldi ve Kudüs'ü kendisine teslim etmek üzere geldilerse hoş geldiklerini, Kudüs dışında tüm ülkeyi fethettiğini, şehri teslim etmeyi kabul ederlerse iyi olacağını söyledi. Aşkelon'un teslim olduğu gün etrafındaki tüm kalelerin ona teslim olduğunu söylemeyi unuttum. Kudüslü burjuvalar Selahaddin'e Tanrı'nın yardımıyla şehri ona teslim etmeyecekleri cevabını verdiler. "Öyleyse ne yapacağınızı söyleyeyim," dedi Selahaddin, "İyi biliyorum ki Kudüs Tanrı'nın ve dininizin evidir, ne Tanrı'nın evini kuşatmak istiyorum, ne de oraya saldırmayı. Eğer şehri sulh yoluyla ve gönülleri yaparak alırsam ne yapacağımı söyleyeyim. Size Kudüs'ü baştan inşa etmeniz için 30 bin bezant vereceğim ve istediğinizde gitmeniz için şehrin 5 fersah uzağında ekip biçebileceğiniz 5 fersah arazi bağışlayacağım. Ve size o kadar çok erzak ve yiyecek getirmeceğim ki ülkemin hiçbir yerindeki pazarda bundan daha çok bolluk görülmeyecek. Hamsin Yortusu'na dek sulh ilan edeceğim. Eğer dışarıdan yardım gelirse, şehri müdafaa edin, ama yok eğer

---

'Muhammed aşkına' dedi Selahaddin, 'Kesinlikle değil; baronlarınız size ihanet edip altın ve gümüşümü kabul ettiler. İyi biliyorum ki siz ihtiyatlı ve iyi bir şövalyesiniz; size büyük bir iyilik yapacağım, elinizden geleni yapmanız için size yirmi şövalye, silahlar, zırhlar ve yiyecek vereceğim,' dedi. Selahaddin tüm esirleri kralın önüne çıkardı ve krala: 'İçlerinden istediğiniz yirmisini seçin,' dedi. Kral en iyi ve en sadık yirmi şövalyesini seçti, Selahaddin onlara silahlar, atlar ve yiyecek verdi ve Sur şehrinin önüne dek geçirdi."

²⁴⁸ Latince, nones. Gün ağardıktan sonraki dokuzuncu saat, öğleden sonra 3'e tekabül eder. Havanın öğleden sonra kararmasından güneş tutulması yaşandığını tahmin edebiliyoruz.

yardım gelmezse şehri teslim edin. Canınızı ve mallarınızı bağışlar, Hristiyan topraklarına güvenle gitmenize izin veririm.”

Burjuvalar eğer Tanrı izin verirse, Tanrı'nın onlar için öldüğü ve çile çektiği, kanını döktüğü şehri teslim etmeyeceklerini, gerekirse kendilerinin de Tanrı uğruna kanlarını, canlarını vereceklerini söylediler. Selahaddin şehri teslim etmeyeceklerini görünce artık şehri kılıç zoruyla ele geçirmek haricinde başka hiçbir şekilde teslim almayacağına yemin etti.

Selahaddin Aşkelon önlerindeyken, Balian d'Ibelin Selahaddin'e haberci gönderip, Tanrı aşkına karısına ve çocuklarına Trablus'a gitmek için serbest geçiş hakkı vermesini istirham etti ve Kudüs'e giderken ettiği yemini tutamayacağını, çünkü halkın Kudüs'te kalması için kendisine yalvardığını ve dışarı çıkamadığını haber verdi. Selahaddin refakat etmek üzere 50 şövalye göndererek Balian'ın hanımının ve çocuklarının Trablus'a güvenle geçmesini sağladı.

Selahaddin Kudüs, Sur ve Kerak şehirleri hariç tüm Kudüs krallığını ele geçirmişti. Civardaki toprakları fethettiği için Kerak'a saldırmayı gerekli görmemişti, kaleyi 2 yıl kuşatma altında tuttu.²⁴⁹ Kerak'ı aç bırakarak fethetmeyi düşünüyordu. Kale teslim olmadan önce içeridekiler yiyecek karşılığında karılarını ve çocuklarını Müslümanlara sattılar. Kalede ne hayvan kalmıştı ne de yiyecek başka bir şey. Yiyecek karşılığında satacak başka şeyleri kalmayınca ve artık yardım gelmeyeceğini anladıklarında, canlarını kurtarmak için kaleyi Selahaddin'e teslim ettiler.

Selahaddin kalenin teslim olduğunu duyunca çok sevindi. Satıcıları karılarını ve çocuklarını getirtti ve azat edip onlara geri verdi, ayrıca bolca mal mülk bağışlayıp Hristiyan topraklarına serbestçe geçmelerini sağladı. Sultan bunu başlarında senyörleri olmadan kalelerini uzun zaman boyunca başarıyla müdafaa ettikleri için yapmıştı.

Daha sonra Selahaddin Aşkelon'dan Kudüs'ü kuşatmak üzere yola çıktı. Ancak Kudüs'ün nasıl kuşatıldığını ve şehrin nasıl ele geçirildiğini anlatmadan önce şehirden biraz bahsedeceğim.

²⁴⁹ Kerak Kalesi 1189'da teslim oldu.

XVII. FASIL

KUDÜS VE GENEL AHVALI

Kudüs İsa Mesih'in çarmıha gerildiği veya yeniden dirildiği zamanki yerinde değildir. İsa Mesih hayatta olduğu sırada şehir Siyon Dağı üzerindeydi, ancak günümüzde orada değildir. Bugün orada yalnızca bir manastır bulunur ve bu manastırda Azize Meryem Kilisesi vardır. Kilisenin olduğu yerde İsa'nın havarileriyle fısıhtan²⁵⁰ önceki perşembe son akşam yemeğini yediği ve sunakta kurban verdiği ev bulunur. İsa'nın dirildikten sonra ellerindeki, ayaklarındaki ve böğründeki yaraları Aziz Thomas'a gösterdiği, havarinin parmağıyla yarasına dokunup onun İsa olduğuna dair kuşkularının yok olduğu, imanını tazelediği yer de buradadır. Yine aynı yerde göğe yükseldiği gün havarilerine görünmüştü. Burada onları Zeytin Dağı'na götürmüş ve orada göğe yükselmişti.

Havariler geri döndüler ve İsa Mesih'in onlara söylediği gibi aynı yerde Kutsal Ruh'u beklediler. Paskalya gününde İsa onlara Kutsal Ruh'un yağını gönderdi.

Azize Meryem bu kilisenin olduğu yerde vefat etmiş olup havariler naaşını Celile'ye götürüp, Yehoşafat Vadisi'nde bir mezara gömmüşlerdir. Azize Meryem'in mezarının olduğu yerde Jozafaslı Azize Meryem denen bir kilise ve siyah keşişlerin bir manastırı bulunur. Siyon Dağı'ndaki kilisenin adı ise Monte Siyonlu Azize Meryem Kilisesi'dir ve orada kanonların manastırı kuruludur.

250 Yahudilerin kölelikten kurtulup Mısır'dan çıkışlarını kutladıkları bayram.

Bu iki manastır şehrin surlarının dışında olup biri dağda, ötekisi vadidedir. Monte Siyon Manastırı tam güneyde şehrin sağında kalır. Yehoşafat Manastırı ise güneşin doğduğu yönde, Zeytin Dağı ile Siyon Dağı arasındadır. İsa'nın çarmıha gerildiği Kutsal Kabir Kilisesi o zamanlar şehrin dışındaki Calvaire Dağı'nda²⁵¹ olup, şu andaysa şehrin ortasındadır. Şehir, doğu tarafında kalan Zeytin Dağı'na, Yehoşafat Vadisi'nin üzerine doğru biraz meyillidir.

Kudüs'te yaya kapıları sayılmazsa ana yönlerle açılan, birbirlerine karşı karşıya yapılmış 4 ana kapı bulunur. Şimdi de bu kapıların isimlerini ve nerede olduklarını anlatacağız.

Davud Kapısı güneşin battığı yöndedir ve Rabb'in Tapınağı'nın arkasında, güneşin doğduğu yöndeki Altın Kapı ile aynı hizadadır. Bu kapı Davud Kulesi'ne açıldığı için Davud Kapısı denir. Bu kapıdan içeri girilip sağa dönülünce Davud Kulesi'nin önüne çıkan bir sokağa girilir. Siyon Dağı'na bu güzergahtan gidilir. Çünkü bu sokak, bir yaya kapısı vasıtasıyla Siyon Dağı Sokağı'na gitmektedir. Bu sokakta sol taraftan bir yaya kapısıyla Aziz Vaftizci Yahya'nın kardeşi Aziz Jake de Galisse adına inşa edilmiş bir kiliseye çıkılır. Aziz Jakes'in boynunun orada vurulduğu söylenmektedir, bu kilise bu vesileyle inşa edilmiştir.

Davud Kapısı'ndan dosdoğru Altın Kapı'ya çıkan geniş sokak Davud Sokağı'dır. Bu sokağa pazara dek Davud Sokağı denir.

Davud Kulesi'nin sol tarafında buğday satılan bir meydan bulunur. Davud Sokağı denen bu sokak boyunca biraz daha ileri gidince solda Patrikhane Sokağı adında başka bir sokağa gelinir. Buraya bu adın verilmesinin sebebi patriğin sokağın sonunda oturmasıdır. Patrikhane Sokağı'nın sağındaki bir kapıdan Hospital binasına girilir. Daha sonra Kutsal Kabir Kilisesi'ne girilen bir kapı bulunur ancak ana kapı bu değildir.

Davud Sokağı'nın bittiği yerdeki pazara gelince Monte Siyon Sokağı adında bir sokak bulunur. Bu adı almasının sebebi doğrudan Siyon Dağı'na uzanmasıdır.

251 İsa'nın çarmıha gerildiği Golgota Tepesi.

Pazarın solunda Herbes Sokağı adında tamamen kemerle kaplı bir sokak bulunur. Şehrin tüm meyveleri, sebzeleri ve baharatları orada satılır, bu sokağın başında balık satılan bir başka yer vardır. Balık satılan pazarın arkasında ise yumurta, peynir, tavuk ve ördek satılan büyük bir meydan bulunur.

Bu pazarın sağ tarafında Süryani kuyumcuların dükkânları bulunur. Hacıların Kutsal Topraklardan getirdikleri palmiyeler orada satılır. Bu pazarın sağ tarafında Latin kuyumcuların dükkânları bulunur.

Bu dükkânların başında Sainte Marie le Grante adında kadın rahibelerin kaldığı bir manastır vardır. Bu manastırdan sonra Sainte Marie le Latine adında siyah keşişlerin bir manastırı bulunur. Buradan sonra ise Hospital Şövalyelerinin binası vardır. Hospital binasının ana kapısı sağ taraftadır.

Kutsal Kabir Kilisesi'nin ana kapısı Hospital binasının sağındadır. Kutsal Kabir Kilisesi'nin ana kapısı önünde mermer döşeli muhteşem güzellikte bir meydan vardır. Kutsal Kabir Kilisesi'nin kapısının sağında Saint Jaques des Jacopins adında bir kilise bulunur. Kutsal Kabir Kilisesi'nin kapısının solunda ise Calvaire Dağı'na çıkılan bir merdiven başlar. Oradan yukarı çıkınca çok güzel bir şapel görülür. Bu şapelde bulunan bir dış kapıdan Kutsal Kabir Kilisesi'nin avlusuna girilir. Calvaire Dağı'nın yamacındaki kiliseye girildiğinde Golgota'ya varılır. Kutsal Kabir Kilisesi'nin çan kulesi sağdadır ve Sainte Trinite denen bir şapel bulunur. Bu şapel hayli büyüktür çünkü şehrin bütün kadınları burada evlenirler; şehirdeki tüm çocuklar yine oradaki pınarda vaftiz olurlar. Bu şapel Kutsal Kabir Kilisesi'nin müstemilatındadır, bir kapıyla Kutsal Kabir Kilisesi'ne buradan girilir. Bu kapının sağında Edikula²⁵² bulunur.

Edikula'nın bulunduğu yerde kilise tamamen yuvarlaktır. Üzeri mukaddes kapakla açılır. Mukaddes Kabir'in kapısının kapatıldığı taş bu abidenin içindedir. Edikula'nın üzeri tonozla örtülüdür. Yapının tıpkı bir sunağın başında olduğu gibi Cavec denen bir sunağı bulunur. Burada her sabah gün doğarken komünyon ayini düzenlenir.

252 İçinde Hz. İsa'nın kabri bulunan anıt.

Edikula'nın çevresi çok hoş düzenlenmiştir ve yerler döşelidir, böylece inananlar Edikula'nın etrafında katile halinde dönebilirler.

Daha sonra doğu yönüne doğru kanonların ilahi okudukları Kutsal Kabir'in koro kısmı vardır ve oldukça uzundur. Kanonların bulunduğu koro ile Edikula arasında Greklerin ilahi okudukları bir sunak bulunur. Ancak ikisi arasında bir perde vardır ve birbirlerine geçmek için bir kapı bulunur. Kanonların korosunun ortasında Compas denen mermerden bir dua kürsüsü vardır. Üzerinde İncil okunur.

Koronun ana sunağının sağında Calvaire Dağı bulunur. İsa'nın dirilişi için komünyon ayini yapıldığı zaman diyakoz²⁵³ Kitab-ı Mukaddes okur, *Crucifixum*²⁵⁴ derken Calvaire Dağı'na doğru döner, daha sonra Edikula'a doğru döner ve *Surrexit non est hic* der, parmağıyla göstererek *Ecce locus ubi posuerunt eum*²⁵⁵ der. Ve daha sonra kitaba geri dönerek İncil okumayı sürdürür.

Koronun Cavec kısmında kanonların odalarına giderken geçtikleri bir kapı bulunur. Sağda bu kapı ile Calvaire Dağı arasında merdivenle inilen çok derin bir çukur vardır. Burada Azize Helena adlı şapel inşa edilmiştir. Azize Helena²⁵⁶ Gerçek Haç'ı, haça geri lirken çakılan çivileri, çekici ve dikenli tacı burada bulmuştur. İsa

253 Manastırda dini eğitim görüp rahiplik eğitimlerine devam etmeyen ve kilisede rahiplerin yardımcılığını yapan din adamları.

254 Latince, çarmıha gerildi.

255 Bu iki ibare de Yeni Ahit'tendir. *Surrexit non est hic*. *Ecce locus ubi posuerunt eum*.

"Dirildi, o burada yok. İşte O'nu yatırdıkları yer. Markos 16:6.

"Şabat Günü geçince, Mecdelli Meryem, Yakup'un annesi Meryem ve Salome gidip İsa'nın cesedine sürmek üzere baharat satın aldılar. Haftanın ilk günü sabah çok erkenden, güneşin doğuşuyla birlikte mezara gittiler. Aralarında, "Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yana yuvarlayacak?" diye konuşuyorlardı.

Başlarını kaldırıp bakınca, o kocaman taşın yana yuvarlanmış olduğunu gördüler. Mezara girip sağ tarafta, beyaz kaftan giyinmiş genç bir adamın oturduğunu görünce çok şaşırdılar.

Adam onlara, "Şaşırmayın!" dedi. "Çarmıha gerilen Nasıralı İsa'yı arıyorsunuz. O dirildi, burada yok. İşte O'nu yatırdıkları yer. Şimdi öğrencilerine ve Petrus'a gidip şöyle deyin: "İsa sizden önce Celile'ye gidiyor. Size bildirdiği gibi, kendisini orada göreceksiniz."

256 Roma imparatoru I. Konstantin'in annesi. Gerçek Haç dâhil kutsal emanetleri bulmuştur.

Mesih çarmıha gerildiği zaman bu çukurda hırsızların üzerinde gerildiği çarmıhlar ve vücutlarından kesilen kolları, yaptıkları kötülöklere karşılık bu çukura atılırdı. Bu yüzden burasına Calvaire Dağı denirdi. Adalet yerine getirilir, kolları ve bacaklarının kesilmesine karar verilenlerin uzuvları burada kesilirdi.²⁵⁷

Kanonların Kutsal Kabir Kilisesi'nden çıktıkları yerin solunda yatakhaneler, sağda ise yemekhane yer alır ve Calvaire Dağı'na yanaşıktır. Bu iki bina arasında ahırlar ve avlu bulunur. Avlunun ortasında büyük bir açıklık vardır, buradan aşağıdaki Aziz Helena şapeli görölebilir. Şapel başka bir şekilde görölmez.

Kutsal Kabir'den bahsettikten sonra yeniden pazara döneceğim. Pazarın önünde, Herbes Sokağı'nın yanından Malquissanat²⁵⁸ adında bir sokak uzanır. Hacılar satılan yemekler bu sokakta pişirilir. İnsanlar eskiden başlarını bu sokakta yıkarlar ve Kutsal Kabir'e giderlerdi. Malquissanat Sokağı'nın önünde kumaş satılan ve üzeri tamamıyla kemerli Couverte Sokağı adında başka bir sokak daha uzanır. Bu sokaktan da Kutsal Kabir'e gidilir.

Şimdi pazarı geride bıraktıktan sonra Altın Kapı'ya gelelim. Pazardan Altın Kapı'ya gidilen bu sokağın adı Tapınak Sokağıdır. Hem Tapınağa hem de Altın Kapı'ya gelen tek sokak olduğu için bu adı vermişlerdir.

Tapınağa gidiş yolu üzerinde bu sokaktan inerken sol tarafta şehirde etlerin satıldığı mezbaha bulunur. Sağ tarafta Almanların Hospital'ine giden bir sokak uzanır. Bu sokağın adı Alemans Sokağıdır.

Sol tarafta Saint Gille Kilisesi denen bir kilise vardır. Bu sokağın başında Precieuses Kapısı denen kapı bulunur. Precieuses Kapısı denmesinin sebebi bu kapının İsa'nın hayattayken Kudüs'e girdiği kapı olmasıdır. Bu kapı, şehirle Altın Kapı arasındaki sur üzerindedir.

Tapınak, Kudüs şehri surlarıyla Altın Kapı arasındadır. Orada uzun, geniş taş döşeli, Tapınağa doğru uzanan bir meydan vardır. Yerleri döşeli olduğu için bu meydana Pavement denir.

257 Calvaire ve eski adıyla Golgota gerçekte kurukafa demektir.

258 Eski Fransızca, kötü mutfak.

Bu kapıdan çıkınca sağ tarafta Tapınak Şövalyelerinin yaşadığı Süleyman Tapınağı görülür. Precieuses ve Altın Kapı'nın sağında Rabb'in Tapınağı Kilisesi vardır. Kilise yüksekçe bir yere kuruludur, bu yüzden oraya yüksek merdivenlerle çıkılır. Bu merdivenden çıktıktan sonra tamamen mermer döşeli, geniş bir meydana çıkılır. Tapınak Kilisesi'nin etrafı tamamen döşelidir.

Tapınak Kilisesi yuvarlak bir binadır. Tapınağın bu döşemesinin solunda keşişlerin ve kanonların odaları bulunur. Bu noktadan tapınağa çıkan, alçak basamaklı bir merdiven vardır.

Güneşin doğduğu yönde, Tapınak Kilisesi'nin yanında Saint Jake le Meneur²⁵⁹ adına inşa edilmiş bir şapel vardır. Bu şapel, Yahudilerin onu Tapınak'ın tepesinden aşağı atarak şehit ettikleri yere inşa edilmiştir. Bu şapelin içinde Tanrı'nın, zinadan yakalanıp taşlanarak öldürülmeye getirilen günahkâr kadını kurtardığı yer bulunur. Tanrı kurtardıktan sonra, ona kendisini niçin suçladıklarını sordu. Kadın ise bilmediğini söyledi. Bunun üzerine Tanrı kadına gitmesini ve bir daha günah işlememesini söyledi.²⁶⁰

Bu döşemenin başında güneşin doğduğu yöne doğru Altın Kapı'ya giden merdivenlerden inilir. Bu merdivenden indikten sonra, Altın Kapı'dan gelen geniş bir meydana çıkılır. Burası Süleyman'ın yaptırdığı bir başka yapıdır.

Örülerek kapatıldığı için bu kapıdan geçiş yoktur. Ancak yılda 2 defa kapının üzerine örülen duvar sökülür ve kafil halinde

259 İsa'nın kardeşi Yakup.

260 Yuhanna 8:3-4.

“Din bilginleri ve Ferisiler, zina ederken yakalanmış bir kadın getirdiler. Kadını orta yere çıkararak İsa'ya, “Öğretmen, bu kadın tam zina ederken yakalandı,” dediler. “Musa, Yasa'da bize böyle kadınların taşlanması buyurdu, sen ne dersin?” Bunları İsa'yı denemek amacıyla söylüyorlardı; O'nu suçlayabilmek için bir neden arıyorlardı. İsa eğilmiş, parmağıyla toprağa yazı yazıyordu. Durmadan aynı soruyu sormaları üzerine doğruldu ve, “İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsin!” dedi. Sonra yine eğildi, toprağa yazmaya başladı. Bunu işittikleri zaman, başta yaşlılar olmak üzere, birer birer dışarı çıkıp İsa'yı yalnız bıraktılar. Kadın ise orta yerde duruyordu. İsa doğrulup ona, “Kadın, nerede onlar? Hiçbiri seni yargılamadı mı?” diye sordu.

Kadın, “Hiçbiri, Efendim,” dedi.

İsa, “Ben de seni yargılamıyorum,” dedi. “Git, artık bundan sonra günah işleme!”

geçilir. Bunlardan biri, İsa o gün bu kapıdan kafle halinde geçtiği için Pasque Florie²⁶¹ günüdür. Öteki ise Sainte Crois Saltasse bayramıdır. Bu, Roma imparatoru Heraklius'un Pers diyarını fethedip Gerçek Haç'ı Kudüs'e bu kapıdan geçerek geri getirdiği ve halkın bu kapıdan topluca onu karşılamaya çıktığı gündür.²⁶² Şehirden artık bu kapı kullanılarak çıkmadığı için, yanında Yehoşafat Kapısı denen bir yaya kapısı vardır. Şehrin bu kısmında, şehir dışına bu kapıdan çıkılır. Bu kapı Altın Kapı'nın sol tarafındadır.

Güney yönünde tapınağın etrafındaki üst döşemeden bir merdivenle aşağı inilerek Süleyman Tapınağı'na gidilir. Üst döşemeden alt döşemeye inilirken, sol tarafta Le Berc adlı bir kilise görülür. Burası, denildiğine göre, İsa'nın bebekliğinde beşikte sallandığı yerdir.

Tapınak Kilisesi'nin haç şeklinde 4 kapısı vardır. İlki güneşin battığı yöndedir. Şehir ahalisi tapınağa bu kapıdan girer. Güneşin doğduğu yöndeki kapıdan Saint Jake şapeline girilir ve oradan da Altın Kapı'ya gitmek üzere çıkılır. Güney tarafındaki kapıdan Süleyman Tapınağı'na girilir, kuzey kapısından ise manastıra girilir.

Size Kutsal Kabir'in, Tapınağın yerlerini, Hospital'i, birbirlerine-karşılıklı olarak duran Davud Kapısı'ndan Altın Kapı'ya kadarki sokakları, güneşin doğduğu ve battığı yöne dek anlattım. Şimdi de, birbirlerine karşılıklı bakan diğer iki kapıyı anlatacağım.

Kuzey tarafındaki kapının adı Saint Etienne Kapısı'dır.²⁶³ Hacılar ve Akka'dan Kudüs'e yolculuk edenler ve Aşkelon Denizi'nden nehre kadar ülkenin her yerinden gelenler şehre bu kapıdan girerler.

Bu kapının dışından içeri girince sağ tarafta Saint Etienne Kilisesi bulunur. Aziz Etienne'in²⁶⁴ orada taşlanarak öldürüldüğü söylenir. Bu kilisenin ön tarafında, solda Asnerie denen büyükçe bir bina vardır. Hospital'in eşekleri ve yük hayvanlarını burada bağlayıp, tutarlar. Asnerie²⁶⁵ denmesinin sebebi budur. Kudüs'teki Hıristiyanlar Saint

261 Paskalya'dan önceki pazar günü.

262 14 Eylül'de kutlanır.

263 Aslan Kapısı.

264 Bizanslı keşiş ve Aziz Stefanos.

265 Asnerie, Eski Fransızca eşek ve büyükbaş yük hayvanlarının tutulduğu ahır.

Etienne Kilisesi'ni şehir kuşatılmadan önce surlara çok yakın olduğu için yıktılar. Asnerie yıkılmadı. Şehir Müslümanların eline geçtiğinde, Müslümanlar konaklayacak başka hiçbir yer bırakmadığı için daha sonraları Kudüs'e haraç vererek gelen hacılara büyük faydası dokundu. Bu yüzden Asnerie binaşının bu hacılara büyük yararı olmuştur.

Saint Etienne kapısının sağında surlara bitişik Kudüs Hastanesi bulunur. Hastanenin Saint Ladre adlı yaya kapısı vardır. Müslümanlar, Hristiyanların şehirde olan bitenleri görmelerini istemedikleri için Kutsal Kabir'e gitmek için şehre gelen Hristiyanları bu kapıdan içeri alırlar ve Patrikhane Sokağı'ndaki kapıdan geçirir, Kutsal Kabir Kilisesi'nin sokağına götürürlerdi. Ana kapıdan asla içeri almazlardı.

Kudüs şehrine Saint Etienne Sokağı'ndan girdikten sonra karşınıza iki sokak çıkar. Sağdaki güney yönündeki Monte Siyon Kapısı'na gider. Monte Siyon Kapısı, Saint Etienne kapısının sağındadır. Sol taraftaki sokak ise Tennerie Kapısı denen bir yaya kapısına çıkar. Bu sokak doğruca Monte Siyon Kapısı'na gider ve Süryani pazarına gidene dek Saint Etienne adını alır.

Süryani pazarına gelmeden önce sağda Sepulcre²⁶⁶ Sokağı adında bir sokak görülür. Kutsal Kabir binasının kapısı oradadır. Kutsal Kabir'de görevli kişiler barınaklarına buradan girerler.

Bu pazarın önüne geldikten sonra sağ tarafta üzeri kemerlerle kaplı bir sokak bulunur. Buradan Sepulcre Kilisesi'ne gidilir. Bu sokakta kumaş satan ve balmumundan mum imal eden Süryaniler çalışır.

Bu pazarın önünde balık satılır, bitişğinde Latin pazarlarına bitişik 3 sokak daha vardır. Bu üç sokaktan birinin adı Couverte Sokağı'dır. Burada Latin kumaş tüccarları kumaş satarlar. Diğerinin adı Herbes Sokağı'dır ve burada baharat satılır. Üçüncüsünün adı Malquisinat Sokağı'dır. Herbes Sokağı'ndan Siyon Dağı Sokağı'na gidilir. Oradan devam edilince de Siyon Dağı Kapısı'na çıkılır, Davud Sokağı bu sokağı keser. Couverte Sokağı'ndan başka bir sokağa sapılarak Latinlerin pazarına varılır. Bu sokak Arc Judas Sokağı'dır ve Tapınak Sokağı ile kesişir. Bu sokak doğrudan Siyon Dağı Sokağı'na gider.

²⁶⁶ Kutsal Kabir.

Bu sokağa Arc Judas Sokağı denmesinin sebebi, denildiğine göre, Judas'ın²⁶⁷ kendisini bu sokakta taştan bir kemere asmış olmasıdır.

Bu sokağın solunda Saint Martin adında bir kilise vardır. Bu kilisenin yakınında solda başka bir kilise, Saint Pierre Kilisesi bulunur. Denildiğine göre İsa Mesih burada kör bir adamın gözüne suya eklediği çamuru sürmüş ve Siloam Pınarı'na gidip yıkanmasını söylemiştir. Kör adam onun dediklerini yapınca gözleri açılmıştır.

Buradan dümdüz gidip Monte Siyon Kapısı'ndan çıkınca karşınıza 3 yol çıkar. Sağ taraftaki bir yol Monte Siyon Manastırı'na gider. Manastırla şehir surları arasında büyük bir mezarlık ve ortada bir kilise yer alır.

Sol taraftaki yol şehrin surları boyunca dümdüz uzanarak Altın Kapı'ya kadar gider. Buradan doğruca Yehoşafat Vadisi'ne inilir ve Siloam Pınarı'na gidilir. Bu kapıdan çıkınca, yol üzerinde sağ tarafta Saint Pierre en Gallicante adında bir kilise bulunur. Bu kilisenin içinde derin bir kuyu bulunmaktadır. Denildiğine göre Aziz Petrus burada saklanırken İsa Mesih'i üç kez reddetmiş ve horozun ötüşünü duyup orada ağlamıştı.

Güneş tarafındaki kapının sağındaki yoldan manastıra kadar Siyon Dağı'nın eteğinden geçilir, daha sonra dağdan aşağı inilir ve Beytüllahim yoluna çıkılır.

Dağdan inildikten sonra vadide Germain Göleti denen bir gölet bulunur. Germain denmesinin sebebi göleti Germain adındaki kişinin, yağmur yağdığı zaman dağlardan akan suların toplanması için yaptırmış olmasıdır. Şehirdekiler atlarını burada sularlar.

Vadinin diğer tarafında sol tarafta, oranın yakınlarında Champs de mar²⁶⁸ denen cesetlerin atıldığı bir yapı bulunur. Kudüs'teki Hospital'de ölen hacıların naaşlarını buraya atarlar. Kutsal Kitab'a göre Yahuda, İsa Efendimizi bu arazide otuz gümüş dinara satmıştır.

Davud Kapısı'nın dışında güneşin battığı yönde Patrikhane Göleti adında bir gölet bulunur. Bu göletten atlara içirmek için su çekerler. Bu göletin yakınlarında Carnier del Lyon adında cesetlerin

267 Yahuda, İsa'nın ihanet eden ve kendini asan havarisi.

268 Akeldama Tarlası.

atıldığı bir başka yapı vardır. Neden böyle dendiğini açıklayalım. Denildiğine göre günlerden bir gün bu mezarlıkla Kudüs arasında bir muharebe cereyan etmiş. Hristiyanlardan çokça ölen olmuş. Şehirdekiler ölülerin çıkardığı kötü kokudan dolayı ertesi gün cesetleri yakmışlar. Gece bir aslan gelmiş ve denildiğine göre yakılan cesetlerin hepsini bu çukura taşımış. Bu mezarlıkta her gün komünyon ayini tertiplenen bir kilise bulunur.

Buradan sonra Jorjans²⁶⁹ Manastırı denen bir yer vardır. Denildiğine göre Gerçek Haç'ın bir parçası için ağaç orada kesilmiş. Gerçek Haç'ın yapımında kullanılan uzun kalas Tapınağın önünden alınmıştır çünkü Tapınağın inşasında kullanılan kerestelerle birlikte Lübnan'dan getirilmiştir. Ya çok uzun, ya da çok kısa kaldığı için sığdıracak yer bulamayınca Süleyman Tapınağı'nın inşasında kullanılmamış, dışarıda tutulmuştur. Anlatılanlara göre insanlar Tapınağa gelip, çamurlu ayaklarıyla içeri girmemek için ayaklarını buna silerlermiş. Günlerden bir gün Şeba²⁷⁰ adında bir kraliçe oradan geçiyormuş, bu kalasın çamurla kaplı olduğunu görmüş, elbiseleriyle temizlemiş ve daha sonra dua edip önünde eğilmiş.

Şimdi de size bu parçanın neyden yapıldığını, nereden geldiğini yani hangi ülkeden getirildiğini anlatacağım. Adem vadesi gelip, ölüm döşeğinde yatarken oğullarından birinden²⁷¹ Tanrı aşkına, günah işlediği zaman meyvesinden yediği ağaçtan bir dalı getirmesini istedi. Oğlunun getirdiği meyve dalını aldı, ağzına koydu. Ağaç dalını dişleriyle sıkıştırdığı an ruhunu teslim etti. Ancak ne yaptılarsa meyve dalını dişlerinden söküp alamadılar. Söylenene göre bu meyve dalı büyüdü, serpildi ve yüce bir ağaç oldu. Tufan koptuğu zaman ağaç Adem'in dişlerinin arasından kurtuldu. Sular bu ağacı alıp Lübnan Dağı'nın tepesine götürdü. Oradan Tapınak inşa edilirken öteki ağaçlarla birlikte Lübnan Dağı'nda kesilip Kudüs'e getirildi. Denildiğine göre İsa Mesih çarmıha gerildikten sonra ahşabın üzerinde Adem'in siması belirmişti. Ve İsa Mesih'in yaralarından akan kan Adem'in çarmıhın üzerindeki simasına geldi. Bu yüzden

269 Eski Fransızca, Gürcüler.

270 Saba Melikesi Belkıs.

271 Hz. Adem'in üçüncü oğlu Şit.

o günden beri Kudüs topraklarında yapılan bütün haçlarda, haçın ayak konulan yerinde onu andıran bir baş figürü vardır.

Şimdi de size çarmıhın bir parçasının alındığı manastırdaki Jorjanslardan, bunların nasıl insanlar olduklarından, ülkelerinden bahsedeceğim. Bunların ülkelerine Avegie²⁷² denir, başlarında bir kralları ve kraliçeleri bulunur. Bu yüzden bazıları bu ülkeye Femenie der. Bu ülkeye Femenie demelerinin sebebi kraliçelerinin, tıpkı krallarının erkeklerden oluşan bir ordunun başında olması gibi, at binmesi ve kadınlardan oluşan bir ordusunun olmasıdır. Bu ülkede kadınların tek göğsü vardır. Şimdi de size bunun sebebini anlatacağım. Kadınlar doğduktan ve biraz büyüdükten sonra sağ göğüsleri sıcak bir demirle dağlanır. Sol göğüsleri ise bebeklerini emzirmeleri için bırakılır. Sağ göğüsleri dağlandığı için muharebe ederken kılıç çekmelerine ve kullanmalarına mani olmaz.²⁷³

Kudüs'e üç fersah uzaklıkta güneşin battığı yönde Esmaus Pınarı adında bir pınar bulunur. Burada eskiden bir kale vardı. Kutsal Kitab'a göre dirildikten sonra İsa Efendimiz iki havarisiyle bu kaleye gitmiş ve bu pınarın başında oturup yemek yemişti. Fakat ekmeği bölene dek hiçbiri onu tanımadı. Daha sonra gözlerinin önünde ortadan yok oldu. İki havarisi onunla nasıl konuştuklarını haber vermek üzere oradan yeniden Kudüs'e öteki havarilerin arasına döndüler.

Şimdi yeniden Saint Etienne Kapısı'na, sol tarafa sapıp, Tanerie Kapısı'na giden sokağa geri dönelim. Bu sokakta biraz ilerleyince sol tarafta Yehoşafat Sokağı adında bir sokak karşımıza çıkar. Biraz ilerleyince sola dönen yolun Tapınağa ve Kutsal Kabir'e gittiği bir kavşak vardır. Bu yolun başında Tapınağa doğru açılan Dolereuse²⁷⁴ Kapısı adında bir kapı bulunur. İsa çarmıha gerilmek üzere Calvaire Dağı'na giderken bu kapıdan çıkmıştır. Bu sebeple bu kapıya Dolereuse denir.

Bu yol üzerindeki kavşağın sağ tarafında, Kutsal Kitab'a göre İsa Efendimizin çarmıha gerilmeye götürülürken geçtiği dere görülür.

272 Eski Fransızca, Abhazya.

273 Bahsedilen ülkedeki kadınlarla Amazonlar arasındaki paralellik dikkat çekicidir. Anlatılanlar gerçek olabileceği gibi, yazarın Ortaçağ'da Amazonlarla ilgili anlatılan yaygın hikâyelerden etkilenmiş olması da mümkün.

274 Via Dolorosa, Çile Yolu'na çıkan kapı.

Saint Jehan Evangeliste Kilisesi bu mıntıkadadır ve büyük bir binası vardır. Bu bina ve kilise Beytanya Manastırı rahibelerine aittir. Rahibeler Müslümanlarla harp sürerken burada otururlardı.

Şimdi de Yehoşafat Sokağı'na geri dönelim. Yehoşafat Sokağı ile şehrin surları arasında, Yehoşafat Kapısı'na kadar sol tarafta bir sokak uzanır. Kudüs'teki Süryanilerin çoğu burada yaşar. Bu sokağa Juerie denir. Juerie Sokağı'nda Sainte Marie Madeleine Kilisesi bulunur. Bu kilise yakınlarında artık dışarı çıkılamayan, ancak iki sur arasında gidilebilen bir başka kapı bulunur.

Yehoşafat Sokağı'nın sağ tarafında Repos²⁷⁵ adında başka bir kilise vardır. Denildiğine göre, İsa Efendimiz çarmıha gerilmeye götürülürken burada dinlenmiştir. Gessemani'de yakalandığı gece buradaki zindanda hapsedilmiştir. Pilatus'un²⁷⁶ evi az ötede bu sokağın sol tarafındadır. Bu evin önünde Tapınağa çıkan bir kapı bulunur. Yehoşafat Kapısı'nın yakınlarında solda Sainte Anne adında bir rahibe manastırı vardır. Bu manastırın önünde Pecine adında bir havuz²⁷⁷ bulunur.

Havuzun üzerinde bir kilise vardır. Bu havuz kurumuş olup artık su akmamaktadır. İsa zamanında bir melek bazen bu havuzdaki suyu çalkalamaya gelirdi. Melek suyu çalkaladıktan sonra havuza giren ilk hasta kişi çekmekte olduğu hastalığa deva bulur, iyileşirdi. Bu havuzun önünde 5 kapı vardı ve bu 5 kapının önünde kör, kötürüm, felçli hastalar suyun çalkalanmasına yetişmek için uzun kuyruklar oluşturlardı. Günlerden bir gün İsa Mesih buraya geldi ve yatağında uzanmış 38 yıldır yatalak bir adam buldu. İsa Mesih ona iyileşmek isteyip istemediğini sordu. "Efendimiz," dedi adam, "Su çalkandığı zaman beni havuza indirecek kimsem yok, tam gireceğim an benden önce başkası giriyor." Bunun üzerine İsa ona yatağını toplamasını ve gitmesini söyledi. Adam tamamen iyileşmiş halde yürüyüp gitti. Kutsal Kitap'ta yazdığına göre günlerden cumartesiydi.

Yehoşafat Kapısı'ndan çıkınca Yehoşafat Vadisi'ne doğru inilir. Altın Kapı bu kapının sağında kalır. Yehoşafat Vadisi'nde kara keşişlerin

275 Eski Fransızca, istirahat.

276 Pontius Pilatus, Kudüs'ün İsa çarmıha gerildiği zamanki Roma valisi.

277 Beytesta Havuzu.

kaldığı bir manastır vardır. Sainte Marie Kilisesi bu manastırdadır. Azize Meryem'in gömüldüğü ve halen de gömülü olduğu mezar bu kilisededir. Müslümanlar şehri fethettikten sonra bu manastırı yıktılar ve taşları şehri yeniden inşa ederken kullandılar fakat kiliseyi yıkmadılar.

Bu kiliseye gelmeden önce Zeytin Dağı'nın eteklerinde Gessemani²⁷⁸ denen bir kayalık üzerine kilise inşa edilmiştir. İsa Mesih Yahudilerce burada yakalanmıştı. Yolun öteki tarafından Zeytin Dağı'na çıkarken bir taş atımı uzaklıkta Saint Salveur adında bir kilise bulunur. İsa Mesih yakalandığı gece oraya dua etmeye gitmişti. Havarilerine kanını ve terini orada tattırmıştı.

Yehoşafat Vadisi'nde Siloam Pınarı'na dek o kadar çok sayıda keşiş ve münzevi vardır ki bunlar saymakla bitmez.

Zeytin Dağı'nın üzerinde beyaz keşişlerin yaşadığı bir manastır vardır. Bu manastırın yakınlarında dağın kenarı boyunca Beytanya'ya giden bir yol uzanır. Bu yolun ötesinde sağda Sainte Patreonstre Kilisesi bulunur. Burası İsa'nın Pater Noster²⁷⁹ duası ettiği ve havarilerine öğrettiği yerdir. Buranın yakınında İsa'nın Kudüs'e giderken lanetlediği incir ağacı dikilidir. Havarileri incir toplamaya gittiklerinde hiç incir bulamamışlardı. İsa ağaca bir daha hiç incir yetişmemesini buyurdu. Aynı gün İsa Kudüs'ten Beytanya'ya gitmek için geri dönerken havarileri incir ağacının yanına geldiklerinde ağacı kurumuş buldular.

Patrenostre Kilisesi ile Beytanya arasında dağın yamacında Belfage adında bir kilise vardır. İsa Paskalya'dan önceki pazar günü buraya gitmiş ve 2 havarisini Kudüs'e bir eşek getirmeleri için göndermişti. Eşegi getirdiklerinde buradan Kudüs'e onun üzerinde gitmişti.

Size Kudüs'teki ve Kudüs dışındaki kiliselerin, manastırların adlarını, yakınlardaki yerleri, Latinlerin sokaklarını saydım. Süryaniler, Grekler, Yakubiler, Boaminler, Nasturiler, Ermeniler ve Roma'ya itaat etmeyen diğer insanların manastır ve kiliselerinin isimlerini saymayacağım. Bunların şehirde çok sayıda manastır ve kiliseleri vardır. Roma'ya itaat etmedikleri için bütün bu insanlardan bahsetmek istemiyorum.

278 Getsemani Bahçesi.

279 Matta 6:9. Hristiyanlıkta Babamız, Gerçek Dua, Rabbin Duası olarak bilinen dua.

SELAHADDİN'İN KUDÜS KUŞATMASI

Şimdi de size Kudüs'ü kuşatmaya gelen Selahaddin'den bahsedeceğim. Aşkelon'dan Kudüs önlerine bir perşembe akşam geldi. Cuma sabahı şehrin etrafını çevirdi ve Davud Kulesi önünde kadınlar hastanesinin yakınlarına ve Saint Etienne Kapısı'na kadar erkekler hastanesinin önünde ordugâh kurdu.

Şehre saldırı emri vermeden önce Kudüs'tekilere şehri teslim etmeleri haberini göndererek Aşkelon önlerinde onlara yaptığı teklifi yineledi. Orada şehre saldırırsa, kılıç zoruyla teslimden başka bir yolla ele geçirmeyeceği yeminini hatırlattı. Kudüs'tekiler geri haber göndererek elinden geleni ardına koymamasını, şehrin asla ona teslim olmayacağını bildirdiler.

Bunun üzerine Selahaddin şehre hücum etmeleri için adamlarını silahlandırdı. Şehirdekiler zırhlarını kuşanmış halde dışarı çıktılar ve Hıristiyanlar ile Müslümanlar cenk etmeye başladılar. Ancak sabah güneşi Müslümanların gözünü aldığı için muharebe uzun sürmedi. Akşama kadar geri çekildiler. Akşam tekrar hücumla geçtiler ve geceye dek durmadılar.

Selahaddin'in kuşatmasının bu kısmı 8 gün sürdü. Hıristiyanlar şehre tek bir Müslümanı bile sokmadılar. Gün boyunca kapılardan çıkarak onlarla cenk ettiler. Hıristiyanlar her gün 2 veya 3 defa hücumla kalkarak Müslümanları çadırlarına kadar geri püskürtüyorlardı. Bu aşamada Müslümanlar kesinlikle mancınık, katapult veya kuşatma kulesi kullanamadılar.

Şimdi de size Selahaddin ve Müslümanların Hristiyanlara nasıl hücum ettiklerini ve saldırdıklarını anlatacağım. Asla öğle saatleri geçmeden hücumla kalkmıyorlardı. Öğlen olunca Müslümanlar güneşi arkalarına alıyorlardı, güneş Hristiyanların yüzüne vuruyordu. Müslümanlar bu şekilde geceye dek saldırıyorlardı. Bu süre boyunca güneş Hristiyanların gözlerini alıyor, görmeleri zorlaşıyordu.

Müslümanlar surların o bölümünde bir şey yapamadıklarını görünce kuşatmanın yerini değiştirdiler, Saint Etienne Kapısı ile Yehoşafat Kapısı arasına, Zeytin Dağı Manastırı'na dek ilerleyerek yeniden ordugâh kurdular. Zeytin Dağı'ndakiler üstü kapalı sokaklar haricinde şehrin içindekilerin ne yaptıklarını görüyorlardı. Kuşatma noktasının değiştirilmesi, şehrin kuşatıldığı cuma gününü müteakip cuma günü, yani bir hafta sonra vuku buldu. Buna karşılık Hristiyanlar şehre kapanıp, kuşatma sürdüğü müddetçe dışarı çıkamaz oldular. Çünkü Saint Etienne Kapısı ile Yehoşafat Kapısı arasında, 2 sur arasına çıkan Madelaine Kapısı haricinde huruç hareketi yapabilecekleri ne kapı vardı ne de yaya kapısı. Selahaddin, kuşatma noktasını değiştirdiği gün, şehre aynı gün içinde 3 taş atan bir katapult kurdurdu. Daha sonra gece taş fırlatan birçok mancınık daha getirtti. Sabah olduğunda hepsi kurulmuş 40²⁸⁰ mancınık daha sayılıyordu.

Ertesi gün sabah olduğunda Selahaddin şövalyelerine silahlarını kuşandırdı, şehre hücumla geçmeleri için 3 bölük halinde düzenledi. Önde kalkanlar, arkalarında surları ok yağmuruna tutan okçular olmak üzere taarruza geçtiler. Şehirdeki en cesur asker bile parmağını çıkarmaya cüret edemiyordu. Bu şekilde şehrin etrafındaki hendeğe kadar geldiler. Lağımçılar hendeğe indiler ve merdivenlerini barbakanın²⁸¹ duvarlarına yaslayıp lağım açmaya başladılar. Surları 2 gün kazarak 15 toise²⁸² lağım açtılar.

Müslümanlar surlarda lağım açtıktan, durduktan ve içeri odun yığdıktan sonra bu odun yığınının ateşe verdiler. Surlar açmış oldukları

280 Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 340 tasnif numaralı el yazmalarına göre 11, Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 nüshasına göre 60 mancınık.

281 Kale veya muhkem şehirlerin girişindeki kule.

282 Eski Fransız uzunluk birimi. 1 toise, 1,9 metreye karşılık gelir.

çukurun içine çöktü. Hıristiyanlar mancınıklarla fırlatılan taşlardan, kuşatma kulelerinden, güllerden ve oklardan çekindikleri için düşmanın lağımclarına karşı bir lağım açamadılar.

Şehirdeki Hıristiyanlar ne yapacaklarını sormak için toplanarak patriğe ve Balian d'Ibelin'e gittiler. Gece şehir dışına çıkıp Müslümanların ordusuna saldırmak ve savaşarak ölmek istediklerini, şereflice vurularak ölmenin daha yeğ olduğunu, şehirde esir düşüp, aşagılık biçimde ölmek istemediklerini, şehri elde tutmanın imkânının kalmadığını, İsa Mesih'in onlar için canını verdiği bu şehri teslim etmektense ölmenin daha hayırlı olduğunu söylediler.

Şövalyeler, burjuvalar ve askerler bu hususta mutabık kaldılar. Fakat patrik onlara tersini yapmalarını öğütledi: "Efendiler," dedi, "Bunu seve seve ben de yaparım. Fakat başka bir şey daha var. Ruhumuzu kurtarmak, hidayete ermek isterken yitirmek de iyi bir şey değil. Benim fikrim budur. Zira bildiğim kadarıyla şehirdeki her erkeğe karşılık 40 kadın ve çocuk var içeride. Ve eğer bizler ölürssek Müslümanlar kadınlarımızı ve çocuklarımızı esir alacak. Onları öldürmeseler bile dinlerini değiştirecekler. Tanrı katında bu ruhlar kaybedilecek. Tanrı'nın da yardımıyla Müslümanlara karşı elimizden geleni yapmalı, dışarı çıkabilirsek de Hıristiyanlık âlemine gitmeliyiz. Hıristiyanlığı devam ettirmek için kadınları ve çocukları kurtarmak, cenk etmeye gitmekten daha hayırlı bana göre."

Bu sözler üzerine herkes sustu. Balian d'Ibelin'e giderek Selahaddin'e gitmesini, elinden gelirse sunduğu sulh teklifini kabul etmesini istediler. Balian dediklerini yaptı ve Selahaddin ile konuştu. Balian Selahaddin'in huzuruna çıkıp onunla şehrin teslimini görüştüğü sırada Müslümanlar şehre hücumla kalktılar. Yanlarında getirdikleri merdivenleri şehrin ana surlarına dayadılar. Surların üzerine 10 veya 12 kadar sancak dikildi. Lağım açılıp surların çöktüğü yerden içeri girdiler.

Selahaddin surlar üzerinde sancaktarlarını ve askerlerini görünce Balian d'Ibelin'e şu cevabı verdi: "Sancaktarlarım ve askerlerim içeriye girdikten sonra bana ne diye şehri teslim etmeyi ve sulh yapmayı teklif ediyorsunuz? Çok geç, görüyorsunuz ki şehir artık benim."

O konuştuğu sırada Yüce Tanrı surlarda çarpışan Hıristiyanlara kuvvet ve dayanma gücü verdi, surlara çıkan ve merdivenlerle tırmanan Müslümanları aşağı, hendeğin dibine attılar. Bunun üzerine Selahaddin çok öfkeleni ve Balian'a şehre geri dönmesini, artık yapacak bir şey olmadığını, konuşmak için ertesi gün geri gelmesini, o zaman söyleyeceklerini memnuniyetle dinleyeceğini söyledi. Balian şehre geri döndü.

Şimdi de size gece olanları anlatacağım. Mancınıkla fırlatılan bir taş bir kulenin üzerindeki iskeleyi paramparça etti, iskele büyük bir gürültüyle yıkıldı. Ordudaki ve şehirdeki nöbetçiler öyle korktular ki hepsi, "Kaçın, kaçın!" diye bağırmaya başladılar. Ondan sonra şehirdekiler Müslümanların şehre girdiğini, ordudakiler ise ordudaki Hıristiyanların saldırıya uğradığını sandılar.

Şimdi de size şehirdeki kadınların yaptıklarını anlatacağım. Calvaire Dağı önüne tekneler taşıyıp koydular ve içlerini soğuk suyla doldurdular. Genç kızlarını çırılçıplak soyup boyunlarına kadar bu suya daldırdılar ve saçlarını kesip attılar. Keşişler, rahipler, rahibeler toplanıp surların üzerinde katile halinde yürüyüş yaptılar²⁸³ ve Süryanilerden aldıkları Gerçek Haç'ı taşıdılar. Rahipler başlarının üzerinde Corpus Domini'yi²⁸⁴ taşıdılar. Fakat Rabbimiz şehirdekilerin yakarışlarını ve dualarını duymadı. Çünkü zina ve açgözlülüğün, doğaya karşı işlenen günahın kötü kokusu dualarının Tanrı katına yükselmesine mani oluyordu. Şehir bu kokunun içine o kadar gömülmüştü ki dualar göğe Tanrı katına çıkamıyor, Tanrı çekilen acılara kulak vermiyordu. Böylelikle şehirde yaşayanlar içinde daha evvel bahsini ettiğimiz 2 yaşlı adam haricinde²⁸⁵ gücü kuvveti yerinde ne erkek ne kadın kalmıştı.

Bu kötü kokuyu anlattıktan sonra şimdi de size şehri Selahaddin'e teslim etmeye giden Balian d'Ibelin'den bahsedeceğim. Balian,

283 I. Haçlı Seferi'nde şehri kuşatan Hıristiyanlar, şehir uzun süre düşmeyince bunu günahkâr oluşlarına bağlamış ve günahlarından arınmak için şehrin etrafında dua ederek tur atmışlardı. Vakanüvis, 1187'de şehirdeki Hıristiyanların günahlarını bağışlatmak için aynı yola başvurduğunu söylemek istiyor.

284 Latince, Tanrı'nın Bedeni.

285 Bkz. s. 69.

Selahaddin'in huzuruna geldikten sonra Kudüs'teki Hristiyanların canlarının bağışlanması karşılığında şehri teslim edeceğini söyledi. Selahaddin bunu söylemek için geç kaldıklarını, kendilerine daha önce teslim olmaları için iyi bir teklif sunduğunu fakat onların teslim olmak istemediklerini söyledi. Şehri sadece kılıç zoruyla alacağına dair bir yemin ettiğini hatırlattı. Ve eğer kendilerini insafına teslim etmek istiyorlarsa ve köle olarak esir alınmayı kabul ederlerse şehrin teslimini kabul edeceğini, başka hiçbir teklifi kabul etmeyeceğini söyledi ve "Çünkü siz de görüyorsunuz ki yardımınıza gelen kimse yok ve şehri zapt etmek üzereyim," dedi.

Bunun üzerine Balian bağırarak merhamet diledi ve Tanrı aşkına onlara acımasını söyledi. Selahaddin şöyle cevap verdi: "Efendim, Tanrı'nın ve sizin hatırına ne yapacağımı söyleyeyim. Allah uğruna Hristiyanlara savaş açtım, çok kan döküldü, çok insan öldü. Şimdi de size anlatacağım cihetle merhamet göstereceğim ve yeminimi bozmamış olacağım. Şehir halkı bana kılıç zoruyla teslim olacak, eşyalarını, mallarını, mülklerini onlara bırakacağım. Kendi mallarıyla istediklerini yapacaklar fakat bedenleri bana rehin olacak. İsteyen ve gücü yeten fidyeyle satın alabilecek. Belirlenecek bir fidye karşılığında bedenlerini onlara geri satacağım. İstemeyen veya gücü yetmeyen, esir alınmış kişiler gibi zindanımda kalacak."

Bunun üzerine Balian sözü aldı: "Efendim, bu fidyenin tutarı ne olacak?" diye sordu, Selahaddin fidyenin zenginlere ve yoksullara eşit olacağını, erkeklerin 20 bezant, kadınların 10 bezant, çocukların 5 bezant olacağı cevabını verdi. Ve eğer bu fidyeyi ödeyemezlerse köle olarak kalacaklarını ekledi. Balian cevap verdi: "Efendim, şehirdeki burjuvalar haricinde bu bedeli ödeyebilecek çok az kimse var. Şehirde bu fidyeyi ödeyebilecek her 1 kişiye karşılık yanında 2 bezant bile olmayan 100 kişi bulunuyor. Şehir ülkenin dört bir yanından kaçıp gelenlerle, kadın ve çocuklarla dolu. Ayrıca babaları, kocaları savaşta ölmüş ya da esir düşmüş birçok kimsesiz de var. Mademki Tanrı içerideki bu zavallı insanlar için kalbinize merhamet bahsetti, karşılayabilecekleri bir fidye ve tedbir tespit edin." Selahaddin bunu

düşüneceğini ve makul bir fıdye ve tedbire karar vereceğini söyleyerek şehre geri gitmesini, müzakere için ertesi gün geri gelmesini söyledi.

Balian Selahaddin'den müsaade alarak şehre geri döndü ve patriğe gitti. Selahaddin ile konuştuklarını haber vermek üzere tüm burjuvaları çağırdı. Burjuvalar havadisi duyunca şehirdeki yoksul insanlar için kederlendiler. Toplanıp aralarında durumu istişare ettiler ve İngiltere kralı II. Henry'nin Hospital binasında büyük bir hazinesi olduğunu söyleyerek, şehirdeki yoksulların bir kısmının fidyasını ödemek için bunu kullanmanın yerinde olacağını, bu hazineyi Hospital şövalyelerinden istemeyi kararlaştırdılar. Kral Guy de aynısını yapıp İngiltere kralının hazinesine mutemetlik eden Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'ndan, Tapınak Şövalyeleri binasında tutulan hazineyi istemiş, bu parayla orduya şövalyeler ve askerler tutmuş, esir düşüp Gerçek Haç'ı kaybettiği muharebeye bu askerlerle gitmişti.

Patrik, Balian ve burjuvalar Hospital Şövalyelerinin kumandanına haberci çıkardılar ve istişare sonunda aldıkları kararı bildirerek, Selahaddin'e şehirdeki yoksulların fidyasını ödemek için kendisine emanet edilen İngiltere kralının hazinesini istediklerini söylediler. Kumandan diğer Hospital şövalyesi biraderlerine danışacağını söyledi. Gelen heyet ise alacakları karara dikkat etmelerini, eğer İngiltere kralının hazinesini şehirdeki yoksulların fidyasını ödemek için kendilerine vermezlerse Selahaddin'in kılıç zoruyla zaten ele geçireceğini, bunun da ne Tanrı'nın ne de Hıristiyanların hoşuna gitmeyeceğini söyledi.

Hospital kumandanı gitti ve biraderleri ile durumu görüştü. Biraderler ona bu durumda iyilik yapmanın doğru olduğunu, bu konuda hepsinin mutabık kaldığını söylediler. Hazine binada olduğuna göre yapılacak en iyi şey yoksulların fidyasını ödemektir. Hospital kumandanı patriğe, Balian d'İbelin ve burjuvaların yanına gelip kararlarını açıkladı ve İngiltere kralının hazinesini şehirdeki yoksulların fidyelerinin ödenmesinde kullanılmak üzere alabileceklerini söyledi.

XIX. FASIL

SELAHADDİN'İN KUDÜS'Ü ZAPT ETMESİ VE İÇİNDEKİLERİ FİDYE İLE SERBEST BIRAKMASI

İstisnasız herkes, Selahaddin'e, gittiği ve yapabildiği en iyi barışı yapabildiği için dua etti. Daha sonra Balian Selahaddin'in ordugâhına gitti, onu selamladı. Selahaddin onu hoşça karşılayarak yanına oturttu. Geliş sebebini, ne istediğini sordu. Balian cevapladı: "Efendim, huzurunuza daha önce dilemiş olduğum şey için geldim." Selahaddin, eğer anlaşma şartlarında mutabık olurlarsa, sulhe sadık kalacağını, ancak eğer mutabık kalmazlarsa bir daha barış yapmayacağını, şehrin ve içindeki her şeyin kendisinin olacağını söyledi. Bu cihetle Balian sözü aldı, "Efendim, Tanrı hakkı için, şehirdeki iyi insanlara makul bir fidyeye tayin edin, ben de elimden gelirse şehri size teslim edeyim. Çünkü her 100 kişiden yalnızca 2 kişinin bu fidyeyi ödemeye gücü yetiyor." Bunu duyan Selahaddin'in yüreği yumuşadı ve Tanrı aşkına fidyeyi makul bir seviyeye çekeceğini söyledi. Daha sonra erkeklere 10 bezant, kadınlara 5 bezant ve çocuklara 1 bezant fidyeye bedeli tayin etti. Böylelikle fidyeyi ödeyebilecekler için makul bir meblağa çekmiş oldu. Kalanlardan eşyası, malı, mülkü olup da bunları satıp, kiralayamayanlar, bunları rehin olarak verebilecek, bu konuda kimse yolsuzluk yapmayacaktı.

Balian fidyeye miktarını aşağı çektikten sonra Selahaddin'e: "Efendim, şimdi fidyeyi varlıklı kişiler için aşağı çektik. Yoksullar için de biraz indirelim. Şehirde hala fidyesini ödeyemeyecek 20 binden fazla kişi var. Tanrı aşkına biraz daha makul ve yüce gönüllü olursanız, bu kişilerin de serbest bırakılması için patrikle, Tapınak ve Hospital Şövalyeleriyle konuşup bir hal çaresi bulacağım."

Selahaddin memnuniyetle makul bir çözüm yolu bulacağını söyledi ve tüm yoksulların serbest bırakılmasına karşılık 100 bin bezant fidyeye tayin etti. Balian cevap verdi: “Efendim, fidyesi ödenebilenlerin hepsinin fidyesi ödendikten sonra, bu meblağ yoksulların yarısına bile yetmeyecek. Lütfen, Tanrı aşkı için, bunlara da biraz anlayış gösterin.” Selahaddin artık başka bir şey yapamayacağını söyledi. Bunun üzerine Balian yoksulların hepsinin özgürlüğünü satın alamayacağını düşünüp, bir kısmını almaya karar verdi. Ve eğer fidyeyi ödeyip o kısmı kurtarabilirse, kalanlar için Tanrı’dan merhamet bağışlamasını umuyordu. Selahaddin’e 7 bin kişi için ne kadar istediğini sordu. Selahaddin 50 bin bezant diye cevapladı. “Ama Efendim, Tanrı aşkı için, bu olamaz! Lütfen biraz insaf edin,” diye yanıtladı Balian. Balian ve Selahaddin aralarında konuşa konuşa 7 bin yoksul kişi için fidyeye tutarını 30 bin bezanta kadar indirdiler. Bu 7 bin kişi için tutar belirlenince, kimler olacağı kararlaştırıldı. Saliverilecek her 2 kadının 1 erkek, reşit olmayan her 10 çocuğun 1 erkekle aynı bedel üzerinden saliverilmesine karar verildi.

Fiyat aşağı çekildikten sonra Selahaddin satılıp, kiralanacak eşyalar, ödenecek fidyeye ve şehrin boşaltılması konusunu kesinleştirdi. Şehrin 40 gün içinde boşaltılmasını ve fidyenin ödenmesini emretti. Bu 40 günlük mühletin ardından şehirde bulunacak herkesin şahsı ve malları Selahaddin’e ait olacaktı. Şehirden çıktıktan sonra muhafaza altında güvenli bir şekilde Hristiyan topraklarına götürüleceklerdi. Balian’a şehirdekilerin silahlarıyla gidebileceklerini ve taşıyabilecekleri kadar eşyayı da götürebileceklerini söyledi. Selahaddin Hristiyanlara silah taşıma iznini aralarına hırsızların, haydutların girmemesi, ne gece ne de gündüz saldırıya uğramamaları, saldırıya uğradıkları takdirde kendilerini savunabilmeleri ve kendilerine refakat ve muhafızlık eden Müslümanlara yardımcı olmaları için vermişti. Sağdan bir taarruza uğramaları halinde silahsız kişiler geçene dek silahlı kişiler sağ kollayacaktı.

Sulh şartları belirlendikten sonra Balian Selahaddin’den iznini istedi ve “Efendim, ben şehre gideyim ve sulh şartlarını şehirdekilere

duyurayım, onlar da sulh şartlarından memnun olurlarsa size şehrin anahtarını getirelim,” dedi.

Bu cihetle Balian Selahaddin'in yanından ayrıldı ve Kudüs'e girerek patriğin huzuruna çıktı. Tapınak Şövalyelerine ve Hospital Şövalyelerine, şehirdeki burjuvalara haber göndererek yaptığı antlaşma şartlarına uyup uymayacaklarını öğrenmek üzere çağırdı. Hepsi toplandıktan sonra Balian onlara Selahaddin'le sulh müzakeresini ve pazarlığı anlatarak memnun olup olmadıklarını sordu. Hepsi memnun kaldıkları, yapılacak daha iyi bir şey olmadığı cevabını verdiler. Kapıların anahtarlarını aldılar ve Selahaddin'e gönderdiler. Selahaddin anahtar eline geçince ziyadesiyle sevindi, Yüce Rabb'e şükretti. Davud Kapısı'nı beklemeleri için şövalyeler ve askerler yolladı ve kuleye sancaklar astırdı. Davud Kulesi'ndeki kapı haricinde şehrin bütün kapılarını kapattırdı. Oraya Hristiyanların çıkmaması için şövalyeler ve askerler yerleştirdi. Hristiyanların satmak istedikleri mallarını almak üzere Müslümanlar şehre oradan girip çıkıyordu.

Kudüs düştüğünde, ekim ayının ikinci günü, günlerden cumartesiydi ve Saint Ligier bayramına denk geliyordu. Selahaddin Davud Kulesi'ne askerlerini yerleştirdikten ve şehrin kapılarını kapattırdıktan sonra şehirde tellallar tutarak fidyelerini Davud Kulesi'ne, tahsildar ve kâtiplerine getirmelerini, fidyenin orada toplanacağını, sadece 40 gün bekleyeceklerini ve 40. günden sonra şehirde bulacağı herkesin şahıslarının ve mallarının kendisine ait olacağını duyurdu.

Daha sonra Patrik ve Balian Hospital'e gittiler ve oradan 30 bin bezant aldılar ve 7 bin yoksulun fidyelerini ödemek için Davud Kulesi'ne getirttiler. 30 bin bezant ödendikten sonra şehrin burjuvalarına haber saldılar. Burjuvalar gelince her sokaktan en çok itimat duyulan 2 kişi seçtiler ve o sokaktan fidyeleri ödenecek kişileri seçmeleri için görevlendirdiler. Tanıdıkları, akrabaları, sevdikleri erkek ve kadınlara iltimas geçmemeleri, sahip oldukları mallara göz dikmemeleri, menfaat karşılığı seçmemeleri ve Hristiyan topraklarına gitmek için hiçbirinin yanına mal, para almasına izin vermeyeceklerine yemin ettirdiler. Böyle yapmalarının sebebi fidyesi ödenecek

kişinin Hristiyan topraklarına gidecek kadar malı ve parası varsa bununla başka yoksulların fidyesi ödenebileceği içindi. Her sokaktaki yoksulların sayısını yazdırdılar. Bu listeden iyi kişileri seçmeye dikkat ederek, kimi sokaktan daha fazla, kimisinden daha az sayıda yoksul seçilerek 7 bin kişiye ulaşana dek seçim yapıldı. Ve bu 7 bin kişi şehir dışına çıkarıldı.

7 bin yoksul kişi şehirden çıktıktan sonra kalanlara ödenecek hiçbir şey kalmamıştı. Patrik ve Balian birlikte istişare ettiler ve Tapınak Şövalyeleri, Hospital Şövalyeleri ve burjuvalara haber göndererek Tanrı aşkına onlardan Kudüs'te kalan yoksullara yardımcı olmalarını rica ettiler. Bunlar güçleri yettiği kadar yardımcı oldular. Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri, burjuvalar bağışta bulundular fakat gerekli miktara ulaşacak kadar vermediler. Çünkü Selahaddin onlara güvence verdiği için mallarına ve paralarına zorla el konulmasından korkuları kalmamıştı. Zira eğer paralarının ellerinden zorla alınacağını bilselelerdi, şu an bağışladıklarından fazlasını verirlerdi. Ve masraflarının artanıyla şehirden çıkan yoksullara ilaveten daha birçok yoksulun fidyelerini ödeyebilirlerdi. Fakat bu hususta bir sayı veremiyorum.

Şimdi de size Müslümanlar şehirdeki Hristiyanlara zarar vermesinler, fenalık etmesinler, saldırmassınlar diye Selahaddin'in Kudüs şehrinde asayişi nasıl sağladığını anlatacağım. Nöbetçi olarak her kapıya ve her sokağa 2 şövalye ve 10 asker koydu. Bunlar kendilerine verilen vazifeyi o kadar iyi yerine getirdiler ki Hristiyanlara fenalık edildiğine dair hiçbir şikâyet işitilmedi.

Hristiyanlar Kudüs'ten çıktıkça Müslüman ordusunun önüne yerleşiyorlardı. Bir ordudan ötekine doğru tek bir yay gerilip, tek bir ok bile atılmadı. Hepsi çıkıncaya dek orada toplandılar. Selahaddin Hristiyanların ordusunu onlara zarar verilmemesi ve hırsızların soygun yapmaması için gece gündüz muhafaza altında tuttu.

Fidyelerini karşılayabilenlerin ve kurtulmalıkları ödenen yoksulların tamamı Kudüs'ten çıktıktan sonra içeride hala çok sayıda yoksul kalmıştı. Bunun üzerine kardeşi Saphadin²⁸⁶ Selahaddin'e gitti ve "Efendimiz, Allah'ın izniyle bu toprakları ve bu şehri fethetmene

286 Selahaddin'in kardeşi Melik el-Âdil Seyfeddin.

yardımcı oldum, lütfedin de bana şehirde kalan bu yoksullar arasından bin köle ihsan eyleyin,” dedi. Selahaddin onun dileğinin yerine getirilmesini emretti ve esirler getirildi. Selahaddin hizmetkârlarına bin köleyi ayırmalarını buyurdu. Selahaddin’in buyruğunu işitince derhal yerine getirdiler. Saphadin bin köleyi alınca, onları Allah rızası için azat etti.

Bunu gören patrik şehirde kalan ve fidyesini ödeyemeyen yoksullardan kendisine verirse duacı olacağını söyledi. Sultan ona da 500 yoksul esir ihsan etti, patrik bu kişileri azat etti. Onu takiben Balian d’Ibelin, Selahaddin’in huzuruna geldi ve o da yoksullar arasından birilerinin kendisine bağışlanmasını diledi. Buna mukabil ona 500 yoksul esir bağışlandı, Balian bu kişileri azat etti. Bunun üzerine Selahaddin adamlarına dönerek, “Kardeşim sadaka verdi, Balian ve patrik de onu takip etti, şimdi de ben bunun mislini yapmak isterim,” dedi ve Kudüs’teki hizmetkârlarına Aziz Ladre yaya kapısını açmalarını emretti, Davud Kapısı’na asker koydurdu ve bütün Kudüs’te tellallara şehirdeki yoksulların gün doğumu ile gün batımı arasında kentten çıkabileceği haberini duyurdu. Ve askerlerine kapıdan çıkan herkesi aratmalarını, üzerlerinden fidyesini ödeyebilecek mal veya para çıkanları yakalayıp zindana atmalarını emretti. Yaşlıları şehir dışına çıkarırlarken tedbiren genç oğlanları ve kızları iki sur arasına aldılar. Bu aramalar ve yoksul kişilerin surların dışına çıkarılması güneşin doğuşundan batışına dek sürdü. Ve Aziz Ladre Kapısı’ndan dışarı çıkarıldılar. Selahaddin böylece sayısız yoksulu sadaka olarak azat etti.

Daha sonra şehirde kalanlar hesap edildi, 11 bin kişi kaldığı görüldü. Patrik ve Balian hala fidyesi ödenmemiş 11 bin kişi kaldığını görünce Selahaddin’e geldiler; ona Tanrı aşkına yalvararak, kendilerini rehine alması karşılığında yoksulları serbest bırakmasını, Hristiyan âleminde fidye parasını toplatacaklarını, böylece fidyeyi ödeyeceklerini söylediler. Selahaddin onlara artık yapacak başka bir şey olmadığını, 11 bin kişiye karşılık 2 adamı rehin alamayacağını, artık bundan bahsetmemelerini söyledi. Bu emre riayet ettiler ve kalanlar esir oldu.

Şimdi de Selahaddin'in kocaları muharebede ölen veya esir düşen şövalyelerin Kudüs'teki hanımlarına ve kızlarına karşı gösterdiği hürmetten bahsedeceğim. Hanımlar, fidyeleri ödenip Kudüs'ten çıkarılırken bir araya geldiler ve Selahaddin'in huzuruna çıkarak merhamet dilediler. Selahaddin onları görünce kim olduklarını ve ne istediklerini sordu. Kadınlar, muharebede ölen ve esir düşen şövalyelerin hanımları ve kızları olduklarını söylediler. Bunun üzerine onlara ne arzu ettiklerini sordu. Kadınlar Tanrı'dan kendilerine merhamet etmesini dileyerek, kimisinin kocasının zindanda olduğunu, kimisinininkinin öldüğünü, topraklarını kaybettiklerini söylediler ve Tanrı aşkına kendilerine yardım etmesini istediler. Selahaddin onların ağladıklarını görünce içini büyük bir merhamet kapladı, o da acıma duygusuyla gözyaşı döktü. Kocaları hayatta olan hanımlara, kocalarının hangi zindanda olduğunu söylemelerini buyurdu. Çünkü esir olanları serbest bıraktıracaktı. Dediği gibi orada bulabildiklerinin hepsini azat etti. Daha sonra babaları ve kocaları muharebede ölen hanımlara ve genç kızlara kendi hazinesinden, mertebesine göre, kimine daha az kimine daha çok bağışta bulundu. Selahaddin onlara iyiliğinin ve şerefının nişanesi olarak, itibarlarına göre dağıtılmak üzere bolca ihsan ve bağış eyledi.

Tüm Hıristiyanlar Kudüs'ten çıktıktan sonra, zengin, yoksul ayırt etmeden Müslüman ordusunun karşısında bir yerde toplas-tılar. Müslümanlar bu kadar kalabalık insanın dışarı çıkması karşısında hayret içinde kalmışlardı. Selahaddin'e bunca insanın birlik-te gidemeyeceğini söylediler. Bunun üzerine Selahaddin kafilenin 3 parçaya ayrılmasını, Tapınak Şövalyelerinin ilk gruba, Hospital Şövalyelerinin sonraki gruba, Patrik ve Balian'ın üçüncü gruba öncülük etmelerini istedi.

Selahaddin yola çıkış hazırlıklarını bitirdikten sonra her kafilenin başına Hıristiyan diyarına güvenle geçmeleri ve yolda korunmaları için 50 şövalye verdi. Şimdi de size bu Müslüman Şövalyelerin onları nasıl götürdüğünü ve koruduğunu anlatacağım. 25 şövalye öncü kolu olarak kafilenin önünde gidiyor, 25 şövalye artçı kolunu

oluşturuyordu. Öncü kolundakiler yemeklerini yedikten sonra yatıp uyuyorlar ve atlarına yem verdiriyorlardı. Onlar akşam yemeklerini yedikten sonra silahlı olarak atlarına binip hırsızların ve soyguncuların aralarına girmemesi için tüm gece Hristiyanların etrafında turluyorlardı. Artçı kolundakiler muhafızlık ediyorlar, artık yürüyemeyecek kadar bitkin durumda erkek, kadın ya da çocuk gördüklerinde silahtarlarını atlarından indirip yayan devam ettiriyorlar, onların yerine yorgun kişiyi çadırlara kadar at üzerinde taşıyorlardı. Çocukları kucaklarında ve sırtlarında ya da atlarının üstünde taşıyorlardı. Çadırlara gelip yemeklerini yedikten sonra da yatıp uyuyorlardı. Ve gündüz öncü kolundakiler, ertesi gün artçı koluna geçiyorlardı. Şüphelendikleri bir boğaza veya geçide geldiklerinde diğer tarafa geçene kadar silahı olan Hristiyanları silahlandırıyorlardı. Kamp kurdukları vakit, civardaki köylüler bol bol yiyecek getiriyor, Hristiyanlara ucuz fiyattan satıyorlardı.

Bu şekilde yola düşen 3 kafileden Tapınak Şövalyeleri diğerlerinden 15 gün önce yola çıktı, sonra Hospitalier Şövalyeleri ve sonra da patrik ve Balian. Patrik ve Balian d'Ibelin en sona kaldıkları için bekledikleri süre boyunca her gün geride kalan Hristiyanlar için Selahaddin'i yalvararak ikna etmeye çalıştılar. Selahaddin böylelikle onları sağ salim topraklarından geçirerek Trablus'a kadar gönderdi. Trablus önlerine geldiklerinde Trablus kontu şehrin kapılarını kapattırdı. İçeri kimsenin girmesine izin vermedi. Dışarı gönderdiği şövalyelerine zengin burjuvaları yakalattı ve Selahaddin'in onlara bıraktığı mallarına el koydu. Yoksulların çoğu Antakya ve Ermenistan topraklarına göçtü. Trablus önlerinde kalanlar sonradan içeri alındı. Müslümanların elinden kaçtıktan sonra Hristiyanlar Trablus önlerine böyle geldiler.

Aşkelon ve civar kalelerden gelenler Müslüman topraklarında İskenderiye'ye konaklamaya ve kışı geçirmeye gittiklerinde, Kudüs'lülerin Trablus'ta başına geldiği gibi şehre kabul edilmediler.

Hristiyanlar İskenderiye önüne geldiklerinde ülkenin naipleri onları şehrin önünde konaklattı ve etraflarına sağlam bir çit ördürdü. Onlara saldırılmaması ve zarar verilmemesi için gece ve gündüz

kampın etrafına nöbetçiler kondu. Birçoğu mart ayına dek orada kışı güvenle geçirdiler, daha sonra denizi geçmek için gemilere bindiler ve Hıristiyan topraklarına gittiler.

Şimdi de size İskenderiye'deki Müslümanların her gün ne yaptıklarını anlatacağım. Şehirdeki hayırsever kişiler her gün şehirden dışarı çıkıyor ve Hıristiyanların yanına gelip yoksullara sadaka olarak bolca ekmek ve para veriyorlardı. Zengin Hıristiyanlar ise onlara para verip onlardan mal aldılar, daha sonra bunları gemilere yükleyip denizi geçtikten sonra satarak büyük servetler kazandılar.

Şimdi de size burada geçen bir serüveni anlatacağım. İskenderiye limanına 36 Piza, Ceneviz, Venedik ve başka ülkelerin gemisi yanaştı. Bunlar mart ayında ucuz bir bedelle geçiş yapacaklardı. Mart ayı geldiğinde gemilerine zenginleri aldılar, yoksullar ise geride kaldı. Geride binlerce yoksul Hıristiyan kalmıştı. Bunların ne gemi tutacak ne de gemide yolculuk için erzak ve yiyecek satın alacak parası vardı. Gemilerin kaptanları İskenderiye emirine geldiler, oraya olan vergi borçlarını ödediler, daha sonra limana geldiklerinde teslim ettikleri halat takımı ve dümen yekesinin²⁸⁷ geri verilmesini istediler, hava ve rüzgâr uygun olunca yola çıkacaklarını söylediler. Emir onlara, geride bıraktıkları yoksulların hepsini gemilerine alana dek ne halat takımını ne de dümen yekesini geri vereceğini söyledi. Kaptanlar bu kişileri gemilere alamayacakları, gemilerde hiç yer kalmadığı, onların ihtiyaçlarını karşılamak için erzak ve yiyecek yüklenmediği cevabını verdiler. “O halde ne yapmak istiyorsunuz?” diye sordu emir. Kaptanlar, “Tanrı hakkı için, onları bırakacağız,” dediler. Emir onlara Hıristiyan olup olmadıklarını sordu. “Evet,” dediler. “O halde nasıl olur da onları kaderine terk eder de köle olmalarına razı gelir, Selahaddin’in onlara verdiği sözü bozarsınız? Olmaz öyle şey. Onları götürmeniz gerek. Selahaddin’in verdiği sözün yerine getirilmesi ve Allah hakkı için ne yapacağımı söyleyeyim.

287 Eski Fransızca tres ve gouvrenal. Ortaçağ'da Magrep dışındaki Müslüman ülkelerde bir Hıristiyan gemisi limana demir atar atmaz liman gümrüğü geminin halat takımını ve dümen yekesini çıkarırdı. Gümrük bu donanımı gemi limandan ayrılaacağı zaman vergi ve rüsumatın ödenmesinden sonra iade ederdi.

Onlara denizi geçinceye dek yetecek kadar ekmek ve suyu ben karşılayacağım. Siz de onları gemilere alacaksınız. Aksi takdirde ne halat takımını ne de dümen yekesini geri verebilirim.”

Denizciler yapacak başka şey olmadığını görünce onları gemilere almayı kabul ettiler. Emir, “O zaman öne çıkın, azizler üzerine yemin edip onları Hristiyan topraklarına ve güvenli bir limana götüreceğinize, zengin kişileri yerleştirdiğiniz yerlere alacağınıza, hiçbir fenalık yapmayacağınıza söz verin. Ve bilin ki eğer onlara fenalık ve alçaklık yaptığınızı öğrenirsem, ülkelerinizden gelen tüccar hemşerilerinizi esir ederim,” dedi.

Hristiyanlar bu cihetle kışı Hristiyan topraklarında geçirmek-tense, Müslümanların ülkesi İskenderiye’de geçirdiler ve selamete kavuştular.

Şimdi de size Selahaddin’in Kudüs’ü zapt ettikten ve Tapınakçıların önderliğinde ilk kafleyi gönderdikten sonra ne yaptığını anlatacağım. Sultan tüm Hristiyanlar şehirden çıktıktan sonra Tapınağa gitmeden ve Tapınakta dua etmeden şehirden ayrılmak istemedi. Daha önceden Hristiyanların elinde olduğu için Tapınağa girmeden önce Dimaşk’a haber gönderip 4 veya 5 deve üzerinde Tapınağı yıkamaya yetecek kadar gül suyu getirtti. Gül suyu gelince Tapınağın içini bu gül suyuyla yıkattı. İçeri girmeden evvel Tapınağın tepesine dikilen altından dev haçı yerinden söktürdü. Müslümanlar yere düşen haçı aldılar ve ip bağlayıp Davud Kulesi’ne dek yerde sürüklediler. Müslümanlar haçı orada parçaladılar ve sürüklenirken arkasından bağırıp çağırdılar. Size bunun Selahaddin’in emriyle yapılmadığını, hadisenin kendiliğinden geliştiğini söyleyebilirim.

Tapındaki haç çıkarılınca Selahaddin Tapınağı yıkattı ve içine girdi. Allah’a dua etti ve hanesine beylik nasip ettiği için şükretti. Daha sonra kuşatmak üzere ordusunun bir kısmını Sur’a gönderdi, kalan kısmı Kudüs’ten çıkarılan tüm Hristiyanlar gidene dek Kudüs önlerinde kaldı.

SELAHADDİN'İN KONRAD DE MONTFERRAT'YA HABER GÖNDEREREK SUR'U TESLİM EDERSE BABASINI GERİ VERECEĞİNİ SÖYLEMESİ

Selahaddin daha sonra Sur'u kuşatmaya gönderdiği ordusunun peşinden gitti.

Sur önlerine geldikten sonra Dımaşk'a haber gönderip Montferrat markisinin ordusuna getirilmesini emretti. Ve Kudüs'ten yola çıkan Hıristiyanlar Sur önlerine gelince Selahaddin Sur'daki Hıristiyanların onları görmesi için, onlara Sur önünde ordusunun yanında kamp kurdurttu. Sonra zindandaki markinin Sur Kalesi'ndeki oğlu Konrad'a haber göndererek Kudüs'ü zapt ettiğini, dışarı bakarsa esir aldığı Kudüslüleri görebileceğini ve eğer Sur'u teslim ederse babasını serbest bırakacağını ve ona büyük bir servet bağışlayacağını söyledi. Marki de bir haberci yolladı ve elinden geleni ardına koymamasını, Sur'u asla teslim etmeyeceğini, Tanrı'nın yardımıyla sultana ve şehri yok etmek isteyen herkese karşı müdafaa edeceğini bildirdi.

Selahaddin Akka'ya haberci yolladı ve 14 kadirga silahlandırıp, şehri denizden muhasara etmek ve Sur'a erzak girmesini önlemek için Sur açıklarına getirtti. Karada gece gündüz taş fırlatan 17 tane mancınık yaptırdı. Ancak bunun fazla bir tesiri olmadı. Hıristiyanlar her gün 2 veya 3 defa Müslümanların üzerine tarazu geçiyorlardı. Sur'da üzerine yeşil zırh giyen İspanyol bir şövalye daima bunda başı çekiyordu. O şehirden çıkarken Müslümanlar bağırış çağırışlarını artırarak, heybetli duruşunu görmek için toplaşıyorlardı. Yeşil zırh giyindiği için Müslümanlar ona Yeşil Şövalye adını takmışlardı. Yemyeşil miğferinin üzerinde bir geyik

boynuzu takılıydı.²⁸⁸ Üzeri yeşil örtüyle kaplı dev bir atın üzerinde oturuyordu. Bu şövalye sık sık hücum ediyor, Müslümanların geri çekilmesine sebep oluyordu. Hücum sırasında o kadar ileri gidiyordu ki ne Hristiyanlar ne de Müslümanlar onu yakalayabiliyordu. Ve Selahaddin diğer herkesten çok onu ele geçirmek istiyordu, çünkü Selahaddin'in hayatta en sevdiği şey yiğitlik ve şövalyelikti.

Marki, kara yakınlarında hızlı giden, deri kaplı tekneler yaptırdı. Bunların içlerine arbaletçiler doldurdu. Teknelerde dışarı ok atabilecekleri küçük mazgallar vardı. Bu tekneler Müslümanlara o kadar çok zarar veriyordu ki kadirga dışındaki gemiler onlara yaklaşmıyordu. Bu teknelere Barbotes deniyordu. Marki karadan ve denizden kuşatıldıklarını görünce, bir kayığa silahlı adamlar doldurdu ve bir gece Trablus kontuna göndererek yardım istedi. Selahaddin'in şehri karadan ve denizden kuşattığını söyledi ve Tanrı adına asker ve erzak ihtiyacı hâsıl olduğunu, acilen göndermesini istedi.

---

288 BNF, Fr. 9082 nüshasında, miğferinin üzerinde boynuz değil demirden bir zincir olduğu yazılıdır.

XXI. FASIL

1187-1190

TRABLUS KONTUNUN MARKİ MONTFERRAT'YA YARDIM GÖNDERMESİ

Trablus kontu markinin yardıma ihtiyacı olduğunu öğrenince 40 kadirga²⁸⁹ ve galions donattı²⁹⁰, içlerini şövalyelerle ve askerlerle, gereksinimlerini karşılamaya yetecek kadar erzakla doldurdu ve Sur'a gönderdi. Ancak Tanrı onların Sur'a girmelerini istemedi çünkü Sur'un 2 fersah yakınına geldiklerinde çıkan bir fırtına gemilerin yarısını paramparça etti ve Trablus'a geri sürükledi. Ancak orada hiçbirine bir şey olmadı. Marki artık yardım gelmeyeceğini, erzak ve yiyeceğin azaldığını görünce Yüce Tanrı'ya yardım etmesi için yalvardı. Rab ona birazdan göreceğiniz şekilde yardım etti. Orduda Müslüman bir genç vardı, bu genç bir emirin oğluydu, babasından kaçmış ve Sur'a gelip Hıristiyan olmuştu.

Şimdi de size bu genç vaftiz olduktan ve Sur'a yerleştikten sonra markinin ne yaptığını anlatacağım. Marki bu gence Selahaddin'e gönderilmek üzere Hıristiyan olduğunu, efendisi olarak ona selam ettiğini ve Sur'dakilerin tüm savaş hilelerini bildiğini anlatan bir mektup yazdırdı. Hıristiyanların gece gemilerine binerek kaçacaklarını, keşif yaptırmasını, casuslarının limandan gelen gürültü ve çekiç seslerini duyacaklarını ekledi. Marki mektubu yazdırınca bir oka bağladı ve bir askere verip Müslüman ordugâhına fırlattırdı. Müslümanlar mektubu okuyunca alıp Selahaddin'e götürdüler. Selahaddin mektubu okuttu.

---

289 Bu sayı BNF, Fr. 9082 nüshasında 20, Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797, Bern Burgerbibliothek MS. H. 340 ve Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 tasnif numaralı el yazmalarında 10'dur.

290 Muhtelif el yazmalarında bu sayı 10 veya 20'dir.

Daha sonra içeriğini emirlerine söyledi. En iyi askerlerini kadirgalara doldurarak Hristiyanlara saldırmaya gönderdi.

Marki Müslümanların merdiven dayayıp, tırmanarak şehre girmemeleri için Sur'un ana kapısı üzerindeki kuleyi tahkim edip içine askerler koydu, ana surlara askerlerini dizdi. Garnizondaki askerlere gerekirse gördükleri her şeye ve herkese saldırmaları emrini verdi. Bundan sonra barbakanın kapılarını kapattırdı ve oraya kimseyi sokmadı. Böylece herkes şehre çekilmiş oldu.

Marki böylelikle tüm kuleleri ve surları tahkim ettikten sonra limana gitti, 2 kadirga ve iyi silahlanmış tekneler hazırlattı. Eli silah tutan herkesin gece limana gelmesi emrini verdi. Emrine uyan birçok kişi gece geldi ve büyük bir gürültü yaptı. Müslümanlar bu gürültüyü mektupta yazıldığı gibi Hristiyanların kaçtığına yordular. Hristiyanların önünü kesmek için silahlarını kuşanıp kadirgalara bindiler. Ertesi gün, gün doğumu yaklaşınca Müslümanlar limana saldırıya geçtiler. Şehirdekiler Müslümanların içeri girmesini istediklerinden limandaki zinciri indirmişlerdi. Zincirin uçlarının bağlı olduğu 2 kuleye gündüz gizlice askerler yerleştirilmişti. Marki kadirgaların limana girdiğini görünce zinciri tekrar yukarı çekti, içerideki 5 kadirgayı ele geçirip içlerinde ne kadar Müslüman varsa öldürttü. 5 kadirga ele geçirildikten sonra içlerini şövalyeler ve askerlerle doldurdular ve Sur'daki 2 gemiyle birlikte açığa çıkarak Müslümanların elinde kalan kadirgalarla muharebeye giriştiler.

Öteki kadirgalardaki Müslümanlar 5 kadirga kaybettiklerini ve bunların içinin Hristiyanlarla dolu halde üzerlerine geldiğini görünce bunlara karşı koyamayacaklarını bildiklerinden, öteki Müslümanlardan yardım almak için ricat ettiler. Sur kadirgaları Müslüman kadirgaları üzerine saldırınca Müslümanlar çok şiddetli mukavemet ettiler. Kıyıda çok sayıda atlı, zırhlı Müslüman bekliyordu. Bunlardan becerebilenler kadirgalarına yardım edebilmek için suya girmişler, atlarını suda yüzdürüyorlardı. Bunların içinden çoğu denizde boğuldu. Kadirgalardaki Müslümanlar muharebenin şiddetine daha fazla dayanamayacaklarını görünce 7 gemiyi karaya oturtular, 2 tanesi ise

Beyrut'a kaçtı. Beyrut'a kaçan bu 2 kadırğa Hıristiyanlara büyük zarar verdiler. Bu meseleyi zamanı geldiğinde anlatacağız.

Şimdi de size ordugâhtaki Müslümanlardan bahsedeceğiz. Denizde muharebe devam ederken barbakanların duvarlarına merdiven dayadılar ve içeri akın ettiler. Şehrin surlarına kadar ilerlediler ve ana surlara merdiven dayayıp çıkmaya çalıştılar. Fakat surlar çok yüksekti, bu yüzden merdivenleri surlara dayayamadılar. Merdivenleri yeterince uzun olsa bile surlardaki garnizon yüzünden şehre giremezlerdi. Müslümanlar surlara tırmanamayacaklarını görünce surların altında lağım açmaları için lağımcıları çağırdılar. Lağımcılar önce istihkâm duvarlarının altını daha sonra surların altını kazdılar. Şehre girmek için önlerinde istihkâm duvarı dışında kazacak başka şey kalmamıştı ki, Tanrı imdatlarına yetişti.

Hıristiyanlar Müslümanların denizde yenildiklerini öğrendikten sonra Müslümanların şehrin surları altında lağım açtıkları ve barbakanların Müslümanlarla dolu olduğu haberi geldi. Marki bunu işitir işitmez şehrin kapısına gidip açtırdı, Hıristiyanlar hep birlikte Müslümanların üzerine hücum ettiler. Müslümanlar şehirdeki Hıristiyanların üzerlerine geldiğini görünce kaçtılar ve barbakanların üstündekiler aşağı atladılar, atlayamayanlar öldürüldü. Kaçanlar ordugâhlarına dek kovalandı. Yaklaşık 1000 kadar esir alındı, barbakanlardaki Müslümanlar işe öldürüldü. Yüce Tanrı bu şekilde imdada yetişti. Hıristiyanların Müslümanları hezimete uğrattığı gün An renuef²⁹¹ günüydü. Sur önündeki kuşatma Toussains bayramında başlamıştı.

Selahaddin hem denizde hem karada mağlup olunca büyük bir öfkeye kapıldı ve şehre artık saldırılmamasını emretti. Akşam olunca mancınıklarını, katapultlarını ve kadirgalarını ateşe verdirip tümünü yaktırdı. Gece çadırları söktürdü ve Sur'dan yaklaşık bir fersah uzaklıkta bir yerde ordugâh kurdu. Ordusu ertesi gün orayı terk etti ve istirahat etmek üzere Dimaşk'a çekildi.

291 Eski Fransızca, yeni yıl günü. 1 Ocak 1188. Ancak doğudaki Frankların yeni yılı Noel'de başlatması nedeniyle Sur'un kurtuluşunu 25 Aralık olarak da düşünebiliriz.

Selahaddin'den bahsettikten sonra şimdi de size elçi olarak Roma'ya gidip Papa'nın huzuruna çıkan ve Arz-ı Mev'ud'dan kara haberler götüren Sur başpiskoposunu²⁹² anlatacağım. Başpiskopos yelkenleri siyaha boyalı bir kadirgaya bindi. Gemi karaya yanaşırken görenlerin kara haber getirdiğini anlaması için bu renge boyanmışlardı. Bu kadirga Sicilya, Puglia ve Calabria kralı Guglielmo'nun²⁹³ topraklarına vardı. Kral Guglielmo'nun kızı İngiltere kralı ile evlenmişti ve adı Jeanne'di. Başpiskopos karaya çıktığında Kral Guglielmo yakınlardaydı. Limana geldiğinde başpiskopos kralın yakınlarda olduğunu öğrenince huzuruna çıktı. Kudüs topraklarında vuku bulan menfur hadiseleri anlattı. Kral Guglielmo onu dinledikten sonra büyük bir yeis ve kedere kapıldı. Ve Kutsal Toprakların kaybedilmesinde kendisinin de suçlular arasında olduğunu düşündü. Şimdi bu faslı anlatacağız.

Aleksios, kardeşi İmparator İsaakios'un gözlerini oyduktan ve yerine tahta geçtikten sonra, Guglielmo beylerini topladı. Onlara Konstantinopolis topraklarını kendi adına fethetmek için çok kalabalık bir ordu götüreceğini açıkladı. Beyleri bu kararını yerinde buldular. İşgal için büyük hazırlıklara girişti, gemiler, kadirgalar donattı. Kutsal Topraklardaki ve yakın diğer diyarlardaki şövalyelere, askerlere haber salıp, mertebelerine göre para karşılığı ordusuna almak istediğini ilettiler. Tüm ülkelerden gelip topraklarından geçerek Kutsal Topraklara giden hacıları alıkoydu. Böylelikle 2 yıl süresince hiç kimse onun topraklarından geçerek Kutsal Topraklara gidemedi. Alıkoyduğu hacılara ilaveten, ordusuna katılmak üzere Kutsal Topraklardan gelenler de Kutsal Toprakların güç kaybetmesine sebep oldu. Kral Guy mağlup olduktan sonra elinde çok az askeri kalmıştı. Bu sebeple Selahaddin şehirleri ve kaleleri kuşattığı zaman karşısına çıkacak kimse bulunmuyordu. Böylelikle Sur hariç hepsi teslim oldu. Bu vesileyle Kral Guglielmo Kutsal Toprakların kaybindan ötürü kendisinin de ziyadesiyle suçlu olduğunu söyledi.

Şimdi de size bu hikâyenin nasıl cereyan ettiğini anlatacak ve daha sonra Kutsal Topraklara gönderdiği yardımdan bahsedeceğim.

292 Başpiskopos Josse.

293 Sicilya'yı 1166-1189 yılları arası yöneten Norman Kral II. Guglielmo.

Kral Guglielmo donanmanın başında kendisi gitmedi, ülkesinde kaldı ve yalnızca asker ve erzak gönderdi. Bu askerlere öncülük etmeleri ve yönetmeleri için ülkesinin en soylu kişilerini yolladı. Gemiler ve kadirgalar donatıldıktan sonra hareket ettiler ve Yunanistan'daki Dıraç'a vardılar. Bu şehri aldılar ve tahkim ettiler. Daha sonra Selanik'e gittiler ve Dıraç ile Selanik arasındaki bütün toprakları fethettiler. Selanik'ten geçerek Konstantinopolis'e hareket ettiler.

Bu toprakların Grifonu²⁹⁴, kralın adamlarının şehirleri aldıklarını ve fethetmeye devam ettiklerini görünce çok öfkeleni. Ordu-
nun komutanlarına gitti ve onları saygıyla karşıladı, gelişlerinden mutlu olduğunu ve Andronikos'un işlediği kötülüklerin hesabını soran ve gözleri oyulan asilzadenin öcünü alabilirlerse daha da mutlu olacağını söyledi. Daha sonra onlara Konstantinopolis'e deniz yoluyla gitmenin hayli uzun süreceğini, ancak karadan gitmek isterlerse kendileriyle birlikte gelip yolu gösterebileceğini, civardaki topraklardan erzak getirtebileceğini, çünkü imparatorun nefret ettiğini söyledi. Donanmadakiler kendileriyle birlikte geldiği için Grifona dualar ve teşekkür ettiler. Donanmayı geride bıraktılar ve yola koyuldular. Konstantinopolis'e dek 6 gün yürüdükten sonra Filibe adında bir şehrin yakınlarında, bir vadide ordugâh kurdular. Grifon donanmadakileri karadan götürdükten sonra, ülkedeki ordulara haber gönderip Filibe yakınlarında önlerini kestirdi. Dediği gibi yaptılar. Çağrılar oraya ulaşınca tüm Grekler toplandılar, ertesi gün silah kuşanıp gün doğarken donanmadakilerin üzerine hücum ettiler ve birçoğunu öldürdüler ve esir aldılar. Sadece kaçıp donanmaya sığınanlar kurtuldu. Donanma böylelikle kaybedildi.

Şimdi de size Kral Guglielmo'nun Kutsal Topraklara gönderdiği yardımdan bahsedeceğim. Kutsal Topraklarda kalan toprakların savunulmasına yardımcı olması için mart ayında 2 kadirga ve 200 şövalye, ağustos ayında 300 şövalye gönderdi. Daha sonra bizzat sefere çıkmak için veya kızıyla evlenen İngiltere kralına vermek üzere gemilerden ve kadirgalardan büyük bir donanma kurdu. Donanmayı

²⁹⁴ Grifon veya griffon, Frankların genel olarak Greklere ve soylularına verdikleri isim. Kimi zaman öteki Doğu milletleri için kullanıldığı da görülmektedir.

inşa etmeye başlayalı çok olmamıştı ki Haçlı seferine çıkamadan ve arkasında varis bırakmadan öldü. Böylelikle sefere İngiltere kralı çıktı. Kral ölünce ülkedekiler yakın dereceden kuzeni olan Puglia kontunu kral yaptılar. Yeni Kral Tancredi²⁹⁵ adıyla tahta çıktı.

Tancredi'den ileride yerimiz ve zamanımız olduğu kadar söz edeceğiz, şimdi Kral Guillaume'un ülkesine varan Sur başpiskoposundan bahsedelim. Kral Guillaume onun emrine atlı adamlar ve para verip Roma'ya kadar eşlik etmek üzere soylularından bazılarını yanına katarak gönderdi. Başpiskopos Roma'ya varınca Papa'nın huzuruna çıktı. Kutsal Topraklarda meydana gelen olayları, büyük hezimet, Müslümanların ülkeyi nasıl zapt ettiğini anlattı.

Papa bu haberleri işitince büyük üzüntüye kapıldı. Haberciler çağırdı ve Arz-ı Mev'ud'dan gelen kara haberi tüm Hristiyan ülkelere duyurmak üzere mektuplar gönderdi. Ve Hristiyan âleminin tüm soylularına, krallara, düklerle, kontlara, markilere ve imparatora, şövalyelere, burjuvalara ve askerlere çağrıda bulunarak Kutsal Topraklara gitmek için Haçlı seferine çıkmalarını buyurdu ve işleyip itiraf ettikleri tüm günahları kendi üzerine alacağını, Tanrı katında bağışlanmış sayılacaklarını söyledi. Halklarından dîme²⁹⁶ toplamak isteyen herkese, uygun bulacakları bir meblağ toplayabileceklerini, Kutsal Topraklar yolunda bu hakkın verildiğini bildirdi. Hristiyan âlemindeki soylular, krallar, imparator, dükler ve kontlar, piskoposlar ve rahipler, keşişler ve diğer kişiler haçı aldılar²⁹⁷ ve sefere çıkmak üzere hazırlıklara başladılar.

Oraya doğru yola koyulan ilk soylu kişi Almanya imparatoruydu.²⁹⁸ İmparator karayoluyla sefere çıktı. Beraberinde hiç piyade yoktu, 40 bin atlı askerle geliyordu.²⁹⁹ Konstantinopolis'e kadar yürüdüler

295 Norman Altavilla hanedanına mensup, 1189-1194 yılları arası Sicilya kralı.

296 Bu Haçlı seferi için toplanan dîme vergisine özellikle Dîme Saladine denmiştir. 1188'de İngiltere kralı II. Henry ve Fransa kralı Philippe Auguste tarafından toplanan vergi, sefere katılanlar hariç tüm nüfustan, taşınır mallara ve gelirlere konmuştur.

297 Haç almak, Haçlı Seferi için vaaz veren din adamının elinden sembolik bir haç alarak sefere katılmayı kabul etmek.

298 I. Friedrich Barbarossa.

299 BNF, Fr. 9082 nüshası bu sayıyı 50 bin, Bern Burgerbibliothek MS. H. 41 nüshası 60 bin olarak vermektedir.

ve Saint Jorge Boğazi'nı³⁰⁰ geçerek Türkiye'ye girdiler. Konstantinopolis imparatoru tüm ülkeden onlara satılmak üzere erzak ve yiyecek getirilmesini emretti. Ve kendisine bağlı olan Konya sultanına³⁰¹ onlara yol boyunca ülkesinin her yerinden erzak ve yiyecek getirtmesini, güvenle geçmelerini sağlamasını buyurdu.

Şimdi de size Almanların Türkiye ve Konya topraklarındayken neler yaptıklarını anlatacağım. Kendilerine erzak getiren köylülerin ellerindeki yiyeceklere zorla el koymaya başladılar. Köylüler soyulduklarını görünce Almanları gördükleri yerde kaçmaya, yol boyunca satmak üzere erzak getirmemeye başladılar.

Almanlar yiyecek bulamadan bu şekilde 3 hafta yürüdüler, atları açlıktan telef olmuş, binekleri kalmamıştı. Nihayet Ermenistan'a vardıklarında Haçlıların yarısından fazlası ölmüştü.

Günlerden bir gün imparator Ermenistan'da küçük bir ırmak³⁰² kenarında kamp kurmuştu. Yüzmek isteyip ırmağa girince boğuldu.³⁰³ Almanya imparatoru öldüğünde geride 4 oğlu kalmıştı.³⁰⁴ Bunlardan birini yanında sefere getirmişti. Yanında getirdiği oğlu, imparator öldükten sonra henüz açlıktan ölmemiş tüm askerlerini alıp Antakya'ya götürdü.

İmparatorluğu gözetmek için geride kalan 3 oğlundan en büyüğünün adı Heinrich'ti. Sicilya kralı Guglielmo'nun teyzesi ile evliydi. Öteki kardeşi, Kont Thiebaut de Blois'nın kızıyla evli olan Burgonya Dükü Otto'ydu ve varis bırakmadan ölmüştü. Üçüncüsünün adı Philippe'ti ve Svabya düküydü. İmparatorun oğullarından yeterince bahsettiğim için neler yaptıklarını ve başlarına gelenleri başka bir zaman anlatacağım. Şimdi de size Fransa kralı Philippe Auguste'ten bahsedeyim.

Fransa kralı, İngiltere kralıyla savaş halinde olduğu için haçı aldıktan sonra Kutsal Topraklara gitmek için acele etmedi. Fransa ve

300 Frankların İstanbul Boğazi'na verdikleri isim.

301 Franklar, Anadolu Selçuklu Devleti'ni Konya Sultanlığı olarak adlandırmaktadırlar. BNF, Fr. 9082 nüshası, "amiraut d'Oconie qui son home linge estoit" şeklinde bir ibare kullanmaktadır. (Tercümesi: Vasalı olan Konya emirine.)

302 Göksu Nehri.

303 9 Haziran 1190.

304 BNF, Fr. 9082 nüshası, 3 oğlunun kaldığını yazmaktadır.

V. Haçlı Seferi. Dimyat'ın Haçlılarca kuşatılması. *Guillaume de Tyr, Estoire d'Eracles, Walters Ms. 142, s.285v.*

IV. Haçlı Seferi sırasında Bizans İmparatoru IV. Aleksios Angelos'un uykusunda boğulması ve peşinden Latinlerin içlerinden birini imparator seçişi. *Guillaume de Tyr, Estoire d'Eracles, Walters Ms. 142, s.274v.*

IV. Haçlı Seferi. Latinlerin İstanbul'u kuşatmaları. *Guillaume de Tyr, Livre d'Eracles, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. Lat. 737, s.324r.*

III. Haçlı Seferi'ne çıkan Fransa Kralı Philippe Auguste'ün Akka'da karaya çıkışı. *Les grandes Chroniques de France, BNF Français 2608, s.282r.*

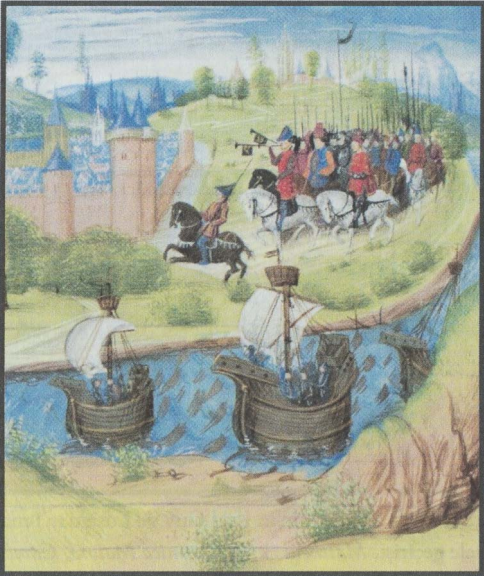
II. Haçlı Seferi sırasında Fransa Kralı VII. Louis'nin komuta ettiği Haçlı ordusuyla Türkler arasındaki muharebe. *Les grandes Chroniques de France*, BNF Français 2609, s.171v.

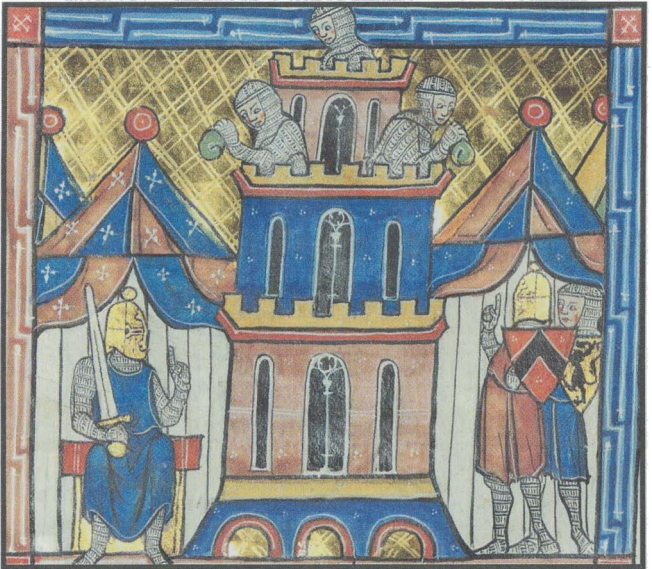

III. Haçlı Seferi, Fransa Kralı Philippe Auguste'ün Akka'yı ele geçişi. *Les grandes Chroniques de France*, British Library, Royal 16 G VI, s.352v.

IV. Haçlı Seferi, Latinlerin İstanbul surlarından içeri girişleri. *Guillaume de Tyr, Histoire des Croisades, Bibliothèque de Genève, Ms. fr. 85, s.238v.*

IV. Haçlı Seferi, İstanbul Kuşatması. *Guillaume de Tyr, La Conquête de la Terre sainte, BNF Français 2754, s.222v.*

İngiltere Kralı I. Richard'ın Akka'da esir aldığı Müslüman esirlerin boyunlarını vurdurması. *Sebastien Mamerot, Passages faiz oultre mer par les François contre les Turcs et autres Sarrazins, BNF Français 5594, s.213r.*

III. Haçlı Seferi, Akka Kuşatması. *Les grandes Chroniques de France, BNF Français 10135, s. 281v.*

VI. Haçlı Seferi sonunda Eyyubi Sultanı el-Kamil ile Kutsal Roma German İmparatoru II. Friedrich'in barış yapışı. *Giovanni Villani, Chronica, Biblioteca Apostolica Vaticana, Rom Cod. Chigi L VIII 296, s.75r.*

Kudüs Kralı Henri de Champagne'ın Haşhaşileri ziyareti sırasında, şeyhin isteği üzerine 2 Haşhaşinin kendilerini bir kalenin burçlarından aşağı atışı. *Guillaume de Tyr, Estoire d'Eracles, Walters Ms. 142, s.266v.*

İngiltere Kralı I. Richard'ın, Avusturya Dükü V. Leopold'e esir düşüşü ve Kutsal Roma Germen İmparatoru VI. Heinrich tarafından bağışlanması. *Petrus de Ebulo, Liber ad honorem Augusti sive de rebus Siculis, Burgerbibliothek Bern, Cod. 120.II, s.129r.*

Kudüs Kralı Amaury'nin İskenderiye Kuşatması, 1167. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outre Mer, Walters Ms. W.137, s.235.r.*

Selahaddin'in Kudüs kuşatması, 1187. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outremer*, British Library, Royal 15 E I, s.438r.

II. Haçlı Seferi, Haçlıların Şam'ı kuşatışı, 1148. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outremer*, British Library, Royal 15 E I, s.280v.

Bizans İmparatoru Andronikos Komnenos'un tahttan indirildikten sonra küçük düşürülmek için şehir sokaklarında dolaştırılması. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outremer, British Library, Royal 15 E I, s.420v.*

Selahaddin ordusuyla Kudüs Krallığı topraklarına akınlar düzenlerken. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outremer, British Library, s.161r.*

Kudüs Kralı IV. Baudouin'ın cüzzam hastalığına yakalanışı. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outremer, British Library, s.152v.*

Nureddin Zengi mağlup olduğu bir muharebeden sonra Haçlı ordusundan kaçarken. *Guillaume de Tyr, Histoire d'Outremer, British Library, s. 132r.*

Hittin Muharebesi sonrası Kudüs garnizonunun idaresini eline alan Balian d'Ibelin, Selahaddin ile teslim şartlarını müzakere ederken. *Guillaume de Tyr, Estoire d'Eracles, Walters Ms. 142, s249r.*

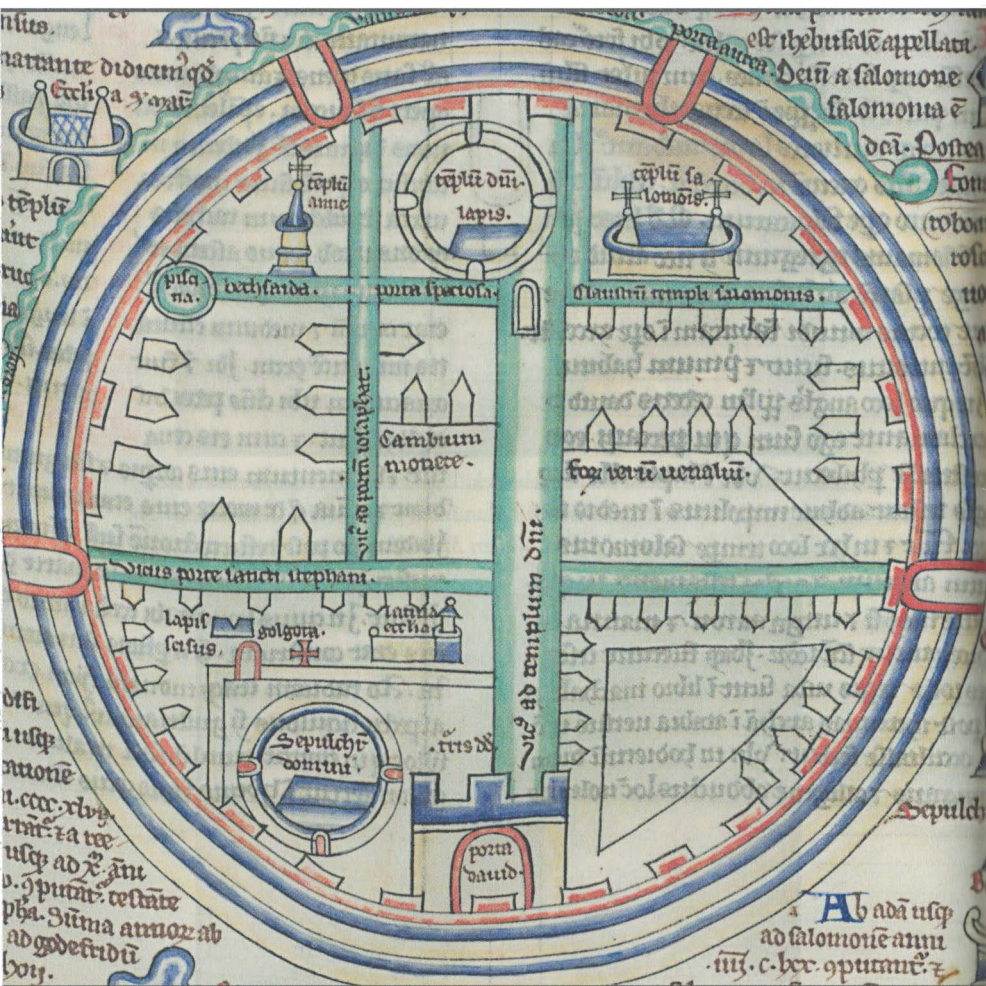

Kudüs'ün teslim olması sonrası şehirdeki Latinler tahliye ediliyor. Altta ise Selahaddin Hristiyan esirlere ihsanda bulunurken görülmekte. *Guillaume de Tyr, Estoire d'Eracles, Walters Ms. 142, s.251v.*

Selahaddin ve İngiltere Kralı I. Richard arasındaki bir muharebe. *Guillaume de Tyr, Estoire d'Eracles, Walters Ms. 142, s.259r.*

Kudüs'ün 1200'lü yıllarda çizilmiş bir krokisi. Lambert de Saint-Omer, *Liber Floridus*, BNF Latin, 8865, s.133r.

İngiltere kralları arasındaki savaşı başka bir zaman anlatacağım için şimdilik bahsini açmayacağım. Şimdi de Kutsal Topraklardaki Selahaddin'den söz edelim.

Almanya imparatorunun, Fransa ve İngiltere krallarının, Hristiyan âleminin tüm soylu baronlarının, şövalyelerinin ve askerlerinin, burjuvalarının, başpiskoposlarının, piskoposlarının ve keşişlerinin Haçlı seferine çıktığı ve üzerine yürüdükleri haberi Selahaddin'in kulağına geldi. Sultan bu durumdan hiç memnun olmadı. Akka'yı iyice tahkim ettirdi ve şehre çok sayıda asker ve bolca erzak doldurdu. Akka'yı müdafaa etmeleri için başlarına en yüksek mertebedeki, en çok güvendiği emirlerini koydu. Hristiyanlar oraya vardıklarında çok sayıda askeri olmazsa şehri kaybedeceğini biliyordu. Şehirde çok az asker olduğundan ve takviye çok az asker gittiğinden dışarı çıkılmamasını³⁰⁵, şehri içeriden müdafaa etmelerini emretti. Daha sonra Hristiyanlar şehri kuşattığı zaman kendisi gelip yardıma yetişene dek neler yapmaları gerektiğini söyledi. Sultan, kuşatma haberi gelir gelmez, o sırada yemeğe oturmuş olsa bile derhal kalkıp askerleriyle birlikte yardıma yetişeceğini söyledi. Haberci gelir gelmez, gece gündüz demeden derhal atına atlayacağını ve tüm ordusuyla imdatlarına yetişeceğini, hastalanıp yatağa düşmüş olsa bile yatağını taşıtarak geleceğini ekledi.

Selahaddin Akka'yı takviye ettikten sonra fethettiği deniz kıyısındaki şehirleri ve kaleleri tahkim ettirdi. Selahaddin Trablus'u muhasara ettiği sırada Kral Guglielmo'nun gemileri ve kadırgaları 200 şövalye ile Sur'a vardı. Daha sonra Marki Konrad kadırgalarını Trablus'a yardıma gitmek üzere silahlandırdı ve Kral Guglielmo'nun şövalyelerine Trablus'a gitmelerini emretti. Yeşil Şövalye de markinin gönderdiği şövalyeler arasındaydı. Takviye kuvvetler Trablus'a vardıktan ve bir süre dinlendikten sonra Müslüman ordusunun üzerine hücum ettiler. Yeşil Şövalye daima en ön saftaydı. Müslümanlar Yeşil Şövalye'yi yanında bu kadar çok düşman askeriyle görünce şaşkına uğradılar ve Selahaddin'e Yeşil Şövalye'nin yardıma geldiğini haber verdiler. Selahaddin şövalyeye haber gönderip

305 Yazar, huruç hareketına girişilmemesini emrettiğini ima ediyor.

kendisiyle sohbet etmeyi çok arzu ettiğini söyleyerek görüşmeye çağırdı ve güvenle gelip gidebileceğini söyledi. Şövalye davete icabet etti. Selahaddin onu çok iyi ağırladı, atlar, mücevherler ve hazineler armağan etti. Fakat şövalye bunları kesinlikle reddetti. Sultan şövalyeye maiyetinde kalmasını çok istediğini, teklifini kabul ederse uçsuz bucaksız topraklar ve servetler bağışlayacağını söyledi. Şövalye ise sultanın yanında kalmayacağını, çünkü Kutsal Topraklara Müslümanlarla birlikte yaşamak için değil, onlara zeval vermek ve öldürmek için geldiğini, her fırsatta da onları öldüreceğini söyledi. Böylece müsaade istedi ve Trablus'a geri döndü. Selahaddin Trablus'a çok sayıda gemi ve kadirga geldiğini, bunların içinin Trablus'u kurtarmaya gelmiş Hıristiyanlarla dolu olduğunu görünce, orada zafer kazanamayacağını anladı ve Trablus'tan geri çekilerek 12 fersah kadar yürüdükten sonra Tartus adında başka bir şehri kuşattı.

Selahaddin böylelikle Trablus'tan ayrılmadan önce Kral Guy'in o esnada Trablus'ta bulunan karısı Kraliçe Sibylle de Jerusalem, Aşkelon'dan ayrıldıktan sonra kocası için verdiği sözü hatırlattı ve zamanı geldiği için sözünü tutmasını ve kocasını serbest bırakmasını istedi. Selahaddin haberci göndererek bu isteğini memnuniyetle yerine getireceği cevabını verdi. Daha sonra Dimaşk'a haberci yollayarak kralın ve zindanda kralla birlikte kalan şövalyeler içinden kralın seçeceği 10 şövalyenin zindandan çıkarılarak Tartus'a getirilmesini emretti. Ayrıca Marki Montferrat'nın da alınarak Sur'a götürülmesini ve oğluna teslim edilmesini buyurdu. Bütün bunlar Selahaddin'in emrettiği şekilde yapıldı. Kral ve beraberindeki esirler Tartus'a Selahaddin'in huzuruna getirilince, sultan onlara bir daha kendisine karşı silah kuşanmayacaklarına dair azizler üzerine yemin ettirdi. Daha sonra Trablus'a gönderdi.

Kralla beraber serbest bırakılanlar arasında Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı, kralın kardeşi başkomutan Amaury de Lusignan ve mareşal de vardı. Diğerlerinin adlarını ben de bilmediğim için sıralayamıyorum. Kral ve dostları serbest bırakıldıktan sonra Selahaddin Prens Renaud del Kerak'ın oğlu Onfroy de Toron'u da azat edip annesine gönderdi.

XXII. FASIL

1188-1189

SELAHADDİN'İN ROCHE GUILLAUME'U KUŞATMASI

Selahaddin Tartus önlerinde bir süre durunca burada yapılacak bir şey olmadığını gördü ve buraya 7 fersah uzakta bulunan Valenie adında başka bir şehre gitti. Şehri ele geçirdi ve yerle bir etti. Hospital Şövalyelerinin yakınlarda Margat³⁰⁶ adında dağlara yakın bir kalesi olduğundan burayı tahkim etmek istememişti. Buradan ayrılıp 7 fersah uzakta Gibel³⁰⁷ adında başka bir şehrin kapılarına dayandı. Burayı da fethetti ve tahkim etti. Daha sonra Antakya yakınlarında deniz kıyısında Li Liche³⁰⁸ adındaki şehrin önlerine vardı ve orayı da ele geçirip tahkim etti. Buradan Antakya'ya gitti ancak şehri muhasara etmedi.

Antakya topraklarındaki bir kalede Selahaddin'in ölümüne nefret ettiği bir adam olduğu söyleniyordu. Bu kalenin adı Roche Guillaume Kalesi'dir. Sultan bu kaleyi yalnızca bu şövalyeye duyduğu nefretten ötürü kuşattı. Eğer ele geçirseydi Prens Renaud'ya yaptığı gibi hiç acımadan boynunu vuracaktı. Bu hususta hakkı da vardı zira bu şövalye, sultanın kendisine yaptığı iyiliğe karşı fenalık işlemişti. Şimdi de size bu meseleyi anlatacağım.

Bu şövalye karısıyla birlikte yakaladığı için ülkesinde tabi olduğu senyörünü katletmişti. Bu yüzden kaçmayı uygun buldu. 5 kardeşiyle beraber doğruca Selahaddin'e gitti. Selahaddin onu gayet hoş karşıladı, büyük hazineler ve topraklar, mülkler bağışladı. Bir süre Müslümanlarla

306 Suriye'deki Baniyas yakınlarında, deniz kıyısında bir kale.

307 Antakya prensliği sınırları içinde bir Haçlı kalesi. Trablus kontluğundaki Gibelet Kalesi'yle karıştırılmamalıdır.

308 Suriye'deki Lazkiye kenti.

birlikte zaman geçirdikten sonra Selahaddin'in yeğenlerinden biriyle hayli samimi oldu. Bir akşam ona gitti ve kendisiyle birlikte şehir dışına gelmesini rica etti.³⁰⁹ Sultanın yeğeni kabul etti ve birlikte dışarı çıktılar. Şövalye onu gece Hristiyan topraklarına, Safet adındaki Tapınak Şövalyelerine ait bir kaleye götürdü ve zindana kapattı. Tapınak Şövalyelerine bu genç oğlan için ödenen fidyenin yarısını verdi, karşılığında Tapınak Şövalyeleri öldürmüş olduğu senyörünün ailesine karşı koruma sağladılar. Bu şövalyenin adı Jean Gale'ydi. Fransa kralı Philippe Auguste Haçlı seferine çıktığı zaman bu şövalyeden bahsedildiğini işitmişti. Kutsal Topraklardaki havadisleri sormak ve araştırmak üzere kendisini huzuruna çağırması, şövalye de bu davete icabet etmişti.

Roche Guillaume önlerine kaleyi kuşatmak için giden Selahaddin'i burada bırakıp, Trablus'ta serbest bırakılan Kral Guy'den bahsedeceğiz. Krala Akka'yı kuşatmak için yardım ve takviye gelene dek kraliçeyle birlikte Sur'a gitmesi tavsiye edildi. Kral bu tavsiyeye uydu. Trablus'tan yola çıktı, asker topladı ve karayoluyla Sur'a geldi.

Marki Konrad, kralın yanında kraliçeyle Sur'a geldiğini duyunca adamlarını silahlandırdı ve şehrin kapılarını kapattırdı. Kral Sur yakınlarına geldiğinde markinin kapıları kapattırdığı haberi ulaştı. Şehrin kapısına geldi ve bağırarak markiye kapıyı açtırmasını söyledi. Marki kapının üzerindeki kuledeki mazgallarından birinin arkasına geldi ve bağıra çağıra kapının açılmasını emreden kişinin kim olduğunu sordu. Ona kral ve kraliçenin şehre girmek istediğini söylediler. Marki, şehrin onlara değil kendisine ait olduğunu, şehri ona Tanrı'nın bağışladığını, iyi şekilde müdafaa edeceğini, içeri adım atmalarına asla müsaade etmeyeceğini söyledi. Ancak dışarıda kamp kurmalarına bir şey demediğini ekledi. Kral Guy ve kraliçe şehre alınmayacaklarını duyunca çok öfkeleniler. Kral bir haberci çağırdı ve Kral Guglielmo'nun Trablus'taki şövalyelerine ve kendi adamlarına göndererek, donanmayı alıp Akka önlerine getirmelerini emretti. Akka'yı kuşatacaklardı. Kral Guy, Sur'dan derhal yola çıktı. Yanındaki çok az adamla Akka'yı kuşatmaya gidişi herkesi şaşırtmıştı. Çünkü kralın yanındaki her adamına karşılık Akka'da 4 Müslüman vardı.

309 Lyon, BV, 828 tasnif numaralı Lyon Eracles yazmasına göre Selahaddin'in yeğenini şahinle ava çıkma bahanesiyle kandırmıştı.

XXIII. FASIL

1190

FRANSA VE İNGİLTERE KRALLARININ KUTSAL TOPRAKLARA GEÇİŞLERİ

Kral Guy Akka önlerine geldikten sonra Akka yakınlarındaki Saint Nicolay yakınlarında bir tepe üzerine ordugâh kurdu. Burayı duvarlarla tahkim ettirdi. Yakınlardaki bir dereye askerlerinin içmesi ve atların sulanması için bolca su vardı. Bütün ülkelerden kadirga ve gemilerin, askerlerin geldiğini görünce ordusunun bir kısmını yanına alarak bunları karşılamaya gitti. Gelen gemileri parçalattı ve askerlerine taşıtıp ordugâha getirterek parçalarını tahkimatta kullandı. Her gün daha da ilerleyerek şehre yöneldi. Akka'daki Müslümanlar ordunun saldırıya geçtiğini görünce o sırada Roche Guillaume'u kuşatan Selahaddin'e haber gönderdiler ve Kral Guy ile Hıristiyanların Akka'yı kuşattığını bildirdiler.

Selahaddin habercinin getirdiği haberleri duyunca kuşatmayı kaldırdı ve Akka'ya doğru yola koyuldu. Akka önünde Hıristiyanları kuşattı. Bilin ki Müslümanlar Hıristiyanların üzerine saldırıya geçtikleri zaman onlara büyük kayıp verdirebilirlerdi. Çünkü her bir Hıristiyana karşılık 10 Müslüman vardı. Akka önündeki kuşatma yaklaşık 1 yıl sürdü. Ne Akka'dakiler kuşatmayı yarıp Müslümanların ordusuna gidebildiler ne de yardıma gelen Müslüman ordusundakiler Akka'ya gidip erzak götürebildiler.

İmparatorun oğlu ve yanındaki Almanlar Akka'daki Hıristiyanların kuşatıldığını öğrenince kara yoluyla ellerinden geldiği kadar çabuk yardımlarına gittiler. Kara yolu kapanınca denizden gemilerle devam ettiler.

Aralarındaki harp sebebiyle Kutsal Topraklara en son Fransa ve İngiltere kralları vardı. Şimdi size bu harbin nasıl başladığını anlatacağım.

İngiltere kralının³¹⁰ 3 oğlu vardı. En büyüğünün adı Genç Kral Henry idi. Judas Maccabeus³¹¹ zamanından beri yaşamış en büyük, en yürekli savaşçıydı genç prens. Ancak prens babasından önce öldü.³¹² Diğer oğlu Richard Poitiers kontuydu. Üçüncü oğlunun adı Yurtsuz John'du.³¹³ İngiltere kralı Kutsal Topraklara gitmeden önce Yurtsuz John'u tahta geçirmek, Richard'a da ülke dışındaki topraklarını vermek istiyordu. Richard bunu öğrenince hiç memnun olmadı, Fransa kralına gitti ve ondan yardım diledi: "Efendimiz, Tanrı aşkına, mirasımdan yoksun bırakıldığım için üzülmeyin. Babam böyle olsun istedi. Kız kardeşinizle nişanlıyım ve evlenmek zorundayım. Hakkımı ve kız kardeşinizin hakkını almama yardım edin." Kral ordusunu topladı ve Le Mans'da İngiltere kralının üzerine yürüdü. Fransa kralı Le Mans'ı ele geçirdi ve İngiltere kralı Tours'a kaçtı. Fransa kralı onun peşinden gitti, Loire'a geçti ve Tours'u aldı. Bunun üzerine İngiltere kralı Chinon'a kaçtı. Fransa kralı Tours'u aldıktan sonra barış yaparak İngiltere kralını, Auvergne'i Fransa kralına teslim etmeye zorladı. Sulh yapıldıktan sonra çok geçmeden İngiltere kralı toprak kaybettiği için üzüntüsünden öldü.³¹⁴

İngiltere kralı öldükten sonra büyük oğlu Richard Fransa kralına gitti ve deniz ötesindeki toprakları için³¹⁵ ona bağlılık yemini etti. Fransa kralı ise babasının elinden aldığı Tours ve Le Mans'ı ona bağışladı. Daha sonra Richard İngiltere'ye gidip taç giymek için kraldan iznini istedi. Tacı giyip ülkesini nizama soktuktan sonra geri

310 II. Henry.

311 Yahudilerin M.Ö. 167-160 yılları arasında Selevkos İmparatorluğu'na karşı başlatıkları isyanının önderi rahip.

312 Genç Kral Henry, babası II. Henry ve kardeşi Aslan Yürekli Richard'a karşı başlattığı iç savaşta 1183 yılında öldü.

313 II. Henry'nin en küçük oğlu John, tarihe Magna Carta'yı imzalayarak geçmiştir.

314 II. Henry 6 Temmuz 1189 günü ölmüştür.

315 İngiltere krallığının, bugünkü Fransa sınırları içinde bulunan ve Anjou hanesi ile yaptıkları evlilik sebebiyle miras aldıkları topraklar.

dönecek ve onunla birlikte Kutsal Topraklara gitmek üzere hazırlıklara girişecekti. Böylelikle kral Fransa'da kaldı, Richard ise İngiltere'ye gitti ve Londra'da tacı takıp ülkesinin baronlarının bağlılık yeminlerini kabul etti. Daha sonra yerine İngiltere'nin en soylu ve en sadık kişilerinden naipler bıraktı. Ülkesinde işleri bu şekilde yoluna koyduktan sonra denizi geçerek Normandiya'ya geldi ve Fransa kralıyla istişare edip hareket edecekleri tarihi kararlaştırdı.

İki kral bir araya geldiklerinde, Kral Richard Fransa kralına, "Efendim, ben genç bir adamım ve denizler ötesindeki diyara gidecek olduğum için şimdilik bir kadınla evlenmeme lüzum yok. Size yalvarıyorum, nikâh için bana dönene dek müddet tanıyın. Size söz veriyorum, Tanrı izin verir de seferden dönersem 60 gün içinde kız kardeşinizle evleneceğim," dedi. Fransa kralı bu arzusunu kabul etti. Hareket tarihi olarak Aziz Jean Bayramını tayin ettiler. Fransa kralı o gün hazinesini ve Saint Denis'deki büyük çanı alacak ve deniz yoluyla doğruca Ceneviz'e gidecekti. İngiltere kralı aynı gün hazinesini alıp Tours'daki Saint Martin'in çanını alacağına, doğruca Marsilya'ya gideceğine ve Tanrı'nın yardımıyla denizi geçeceğine yemin etti.

Böylece Burgonya dükü, Kont Henri de Champagne, Kont Thibaut de Blois ve Kont Etienne de Sancerre, Clermont kontu, Ponthieu kontu, Flandres kontu, Saint-Pol kontu ve adlarını sayamayacağım diğer birçok kont, Fransa'daki tüm şövalyeler yollara düştü. Kral bir tek amcası Reims başpiskoposu ile Kont Renaud de Dammartin'i Fransa'ya göz kulak olmaları için geride bırakmıştı. Bütün şövalyeler kral ve İngiltere kralıyla aynı limandan yola çıkmadılar, bunun yerine birçok limandan hareket edildi.

Fransa kralı Ceneviz'deyken gemilere erzak ve savaş makinelerini yükletti, Tanrı uygun hava ihsan edince hareket ettiler. İngiltere kralı ve baronları da uygun rüzgâr gelince Marsilya'dan yola çıktılar. Denizi hemen geçebilenler doğruca Akka'ya gittiler, geçemeyenler Sicilya'ya vardılar. Fransa kralının donanması bir fırtına çıkınca denizde fazla ilerleyemedi. Kralın donanması fırtınada büyük zarar gördü, erzak ve savaş makinelerinden çoğu denize düştü. Kurtulanlar doğruca

Akka'ya gitti. Akka'ya herkesten önce Kont Henri de Champagne'ın gemileri vardı, Fransa kralının gemileri vardığında erzak ve savaş makineleri aldılar. Erzak ve yiyecekler dağıtıldı, savaş makineleri şehrin surlarına karşı yerleştirildi. Fransa kralı Akka'ya vardığı zaman sadece Messina'da yüklettiği ve önden gönderttiği erzak vardı.

Fransa kralı Kutsal Topraklara kışın geçmedi, fırtınaya yakalanınca Messina'da karaya çıktı. Ülkenin kralı Tancredi, Fransa kralının topraklarına geldiğini duyunca onu karşılamaya gitti. Kralı saygıyla karşıladı ve Tanrı aşkına o mevsimde denize açılmamasını, marta kadar ülkesinde misafir olmasını rica edip, bütün ülkesini hizmetine sunacağını söyledi. Kral bu isteği memnuniyetle kabul etti. Kral Tancredi Messina'daki şatosunu krala tahsis etti. Fransa kralı buraya yerleşti ve mart ayına dek orada kışladı.

XXIV. FASIL

1190-1191

HIRİSTİİYANLARIN AKKA'YI MÜSLÜMANLARDAN ALIŞI

Kral Kutsal Topraklara gitmek üzere yeniden denize açılırken Akka'ya o kadar çok insan gelmişti ki kalabalık denizden başlıyor, şehrin etrafını çepeçevre sararak öbür tarafında deniz kıyısında bi-tiyordu. Akka'nın etrafındaki kum havuzunda bir hendek açılarak Akka'ya akan derenin yönü değiştirilerek Müslümanların tatlı su kaynağı kesilmişti. Çünkü Akka'da yağmur suyuyla beslenen birkaç kuyu haricinde suyu tuzlu kuyulardan başka su kalmamıştı. Ve çok az yağmur yağdığı için şehirdeki onca insana hiçbir şekilde yetmi-yordu. İçme suyu kaynaklarını ve ordudan erzak getirme yollarını kaybeden Akka'daki Müslümanlar perişan hale düştüler. Yalnızca yakınlardaki Hayfa şehrinden birkaç defa takviye ve erzak gelmişti. Selahaddin bu şehri ele geçirdikten sonra iyice tahkim etmiş, gemi-lerini erzak ve yiyeceklerle doldurmuştu. Hava uygun olduğu zaman gemiler yelken açıyor ve deniz yoluyla şehre girerek ikmal ediyordu.

O sırada Hıristiyan kampında öyle şiddetli bir kıtlık ve pahalılık yaşanıyordu ki 1 mui³¹⁶ arpa 60 bezant, bir mui un 70 bezant karşılığı satılıyordu. Şimdi de size bir mui'nin ne kadar ettiğini söyleyeyim: Bu bir hamalın bir tek seferde boynunda taşıyabildiği ölçüdür. 1 yumurta 12 denier, 1 tavuk 20 sol³¹⁷, 1 elma 6 denier karşılığında satılıyordu. Şarap ve et o kadar pahalı olmuştu ki ölen atlar olmasa et bulmak müm-kün değildi. Ordudaki çoğu asker açlıktan ve sefillikten öldü.

316 Eski bir Fransız ölçü birimi. 1 mui, 274 litreye eşittir.

317 1 sou veya sol, 12 denierye karşılık para.

Günlerden bir gün 10 bin kadar asker ayaklandı ve ordunun baronlarına giderek Tanrı aşkına kendilerine yiyecek vermelerini aksi halde Müslümanlara saldırmaya gideceklerini söylediler. Ordu-daki soyluların hiçbiri erzak bulmalarına yardımcı olamadığı gibi, hiçbiri, “Müslümanların üzerine saldırın,” diyemiyordu. Bir sabah açlığa daha fazla dayanamadıkları için ordugâhtan çıktılar ve Müslüman kampına saldırdılar. Müslümanlar onların geldiğini görünce çadırlarından çıktılar ve Hristiyanların girmesine izin verdiler. Hristiyanlar çadırlara girip içerideki yiyecekleri yüklendiler ve geri döndüler. Müslümanlar askerlerin yüklü olduklarını görüp hücumla geçtiler ve hepsini öldürdüler. Daha sonra ölülerini toplayarak soydular ve dereye atarak Hristiyan kampına gönderdiler. Ordunun kalanından hiçbir destek almayan bu askerler böyle kaybedildiler.

Hristiyanlar Akka’yı şehrin bir tarafında denizden başlayarak çepeçevre sarıp, öbür tarafında deniz başlayan yere dek muhasara etmişlerdi. Şehirdekilere yardıma gelen Müslümanlar da aynı şekilde Hristiyanların etrafını denizin bir yakasından başlayıp öbür yakasına dek çevrelemişlerdi. Hristiyanlar kuşattıkları Akka’nın surlarına her saldırdığında, onları kuşatan Müslümanlar da Hristiyanlara arkadan hücum ediyordu.

Şimdi de Akka ordusunda olan bitenleri anlatacağım. Kral Guy’in karısı Kraliçe Sibylle ve 4 çocuğu öldü.³¹⁸ Böylece taht, Sibylle’in kız kardeşi, baronlar tahta çıkarmak isteyince kaçan Onfroy’nın karısı Isabelle’e kaldı. Marki Konrad ülkenin ve krallığın Isabelle ve Onfroy’ya kaldığını görünce ordusunda bulunan Beauvais piskoposuna gitti: Tanrı aşkına kendisine yardım etmesini, Onfroy’yı karısından ayırmasını ve kendisiyle evlendirmesini istedi. Zira Onfroy kötü bir adamdı ve ülkeyi savunmaktan acizdi. Beauvais piskoposu bunu memnuniyetle yapacağı cevabını verdi. Ordu-daki başpiskopos, piskopos ve baronlara durumu açtı ve onlara Onfroy’nın hiçbir işe yaramayacağını gösterdi. İçlerinden bazıları bu boşanmaya razı geldi, diğerleri mümkün olmadığını söyledi. Bunun

318 Bern, Burgerbibliothek, 340 ve BNNE; Arsenal 4797 numaralı nüshalarda 1, BNF Fr. 9085 numaralı yazmaya göre 2 kızı, Aelis ve Marie ölmüştür.

üzerine Beauvais piskoposu Onfroy'yı bulmaya gitti, öyle ikna edici konuştu ki karısını marki lehine para karşılığı boşamayı kabul ettiğini bağırarak söyledi. Onfroy Isabelle'den boşanınca, marki onunla evlendi ve hanımını Sur'a getirtti.

Akka kuşatmasından bahsettikten sonra şimdi de size Marsilya'dan hareket eden İngiltere kralından bahsedeceğiz. Sicilya adasına gelince, burada Fransa kralından haber alacağını, deniz yolculuğuna devam edip etmediğini, ya da adada kalıp kalmayacağını öğreneceğini ve ülkenin kraliçesi olan kız kardeşini göreceğini düşündü. Rotasını karaya çevirdi ve kadırgaları Sicilya'nın başkenti Palermo adındaki liman şehrinde karaya yanaştı. Sicilya'nın diğer büyük şehri Messina adanın diğer ucundaydı. İki şehir arasında 7 günlük mesafe bulunuyordu.

İngiltere kralı karaya çıkar çıkmaz Fransa kralını sordu. Ona kışı geçirdiği Messina'da olduğu söylendi. Bu haberi işitince Messina'ya gitti ve Fransa kralıyla birlikte mart ayına dek kışı orada geçirdi.

Fransa kralı, İngiltere kralının geldiği haberini alınca çok sevindi ve onu karşılamaya gitti. Birbirlerini sağ ve sağlıklı bulunca şölenler tertitlediler. Fransa kralı, kral Tancredi'nin şehrin tepesindeki sarayına yerleşmişti. İngiltere kralı da şehrin dışındaki başka bir saraya yerleşti. Askerleriyle Fransız kralının adamları arasında münakaşa çıkmasını istemediği için Fransa kralına yakın bir yerde konaklamamıştı. İngiltere kralı Messina yakınlarındaki bir tepe üzerine bir şato inşa ettirdi ve buraya Mate Griffom adını verdi. İngiltere kralı bu şatoda konakladığı için adamlarıyla kral Tancredi'nin askerleri arasında bir arbede yaşandı. Kral Tancredi'nin askerlerinden çokça ölen oldu. Fakat Fransa kralı araya girip sulh yapılmasını sağladı.

İngiltere kralı, geldikten sonra kız kardeşinden drahomasını satmasını, parasını aldıktan sonra kendisiyle beraber Kutsal Topraklara gelmesini istedi. Tanrı sağ salim gelmelerini sağlayınca servetini ona geri verecek ve zengin bir düğün yapacaktı. Kız kardeşi bu isteğini yerine getirmeyi memnuniyetle kabul etti. İngiltere kralı ve kız kardeşi Kraliçe Johan Kutsal Topraklara geldikten sonra, kral onu Saint Gille kontuyla evlendirdi. Bu evlilikten Albigeois

topraklarında barış yapıldıktan sonra Saint Gille kontu olacak olan bir oğulları oldu. İngiltere kralı kız kardeşinden drahomasını satma izni alınca, satışla ilgili olarak kral Tancredi ile konuştu. Tancredi memnuniyetle satın alacağını söyledi ve karşılığını ödedi.

Gemileri yükleme ve donatma zamanı geldiğinde Fransa kralı ve İngiltere kralı gemilere yiyecek ve erzak yüklettiler. Gemilerin yüklenmesi işi bitip de hava yolculuk için elverişli olunca yola çıktılar. Fransa kralı yelkenli gemiyle yola çıktığı için Akka'ya kadirge ile seyahat eden İngiltere kralından daha evvel vardı. Yolda İngiltere kralının başına Akka'ya varışını geciktiren bir hadise geldi.

Annesi yaşlı kraliçe³¹⁹ Poitou'daydı. Oğlu kralın Messina'da kışladığını duydu. Onun Fransa kralı Philippe'in kız kardeşi ile evlenmesini istemediği için Navarra kralından kız kardeşini³²⁰ evlenmesi için o sırada Messina'da kışlayan oğlu krala göndermesini istedi. Navarra kralı haberi alınca buna çok sevindi ve kız kardeşini gönderdi. Genç kız İngiltere kraliçesinin yanına gelince, yolculuğu için hazırlık yaptı ve Messina'ya gitti. Kraliçe Messina'ya gelince oğlu çoktan ayrılmıştı fakat kızı Sicilya kraliçesi Jeanne henüz yola çıkmamıştı, ertesi gün yola çıkacaktı. İngiltere kraliçesi ona, "Sevgili kızım, bu genç hanımı yanında kardeşin krala götür. Ve ona bu kızla evlenmesini emrettiğimi söyle," dedi. Jeanne bu isteği memnuniyetle kabul etti ve genç kızı gemisine aldı, birlikte yola çıktılar. İngiltere kraliçesi de Poitou'ya geri döndü.

Şimdi de size Kıbrıs adasına yaklaştığında kraliçe Jeanne'ın başına gelenleri anlatacağım. Kraliçe gemideki denizcilere, kardeşi İngiltere kralından haber olup olmadığını araştırmak için karaya çıkmalarını emretti. Denizciler kraliçenin emrini yerine getirdiler ve Limasol adında bir şehrin açıklarında demir atıldılar. Bu sırada Kıbrıs imparatoru³²¹ tüm ordusuyla Limasol önlerinde kamp kurmuştu. Kutsal Topraklara gidenlerin Kıbrıs adasında şiddete başvurması ve yağma yapmalarına karşı savunmak için hazırlık yapıyordu.

319 Ortaçağ'ın en etkili ve iz bırakan kadınlarından Akitanya Düşesi Eleanor.

320 Navarra kralı VII. Sancho'nun kız kardeşi Berengaria.

321 IX. Fasil'da bahsedilen Kıbrıs yöneticisi İsaakios.

İmparator gemilerin kıyıya yanaştığını görünce kim olduklarını öğrenmek için bir gemi gönderdi. Gemidekiler gelenin Sicilya kraliçesi ve İngiltere kralının hanımı olduğunu söylediler. Gemi geri döndü ve içindekiler imparatora gelenlerin kim olduğunu anlattılar. Daha sonra imparator Kraliçe Jeanne'a 2 şövalye göndererek, dinlenmek ve bir süre konaklamak üzere karaya inmesini, bunu yaparsa şeref vereceğini söyledi. Kraliçe gemiden inmeyeceğini söyledi ve İngiltere kralının geçip geçmediği hakkında bilgisinin olup olmadığını sordu. Şövalyeler bilgileri olmadığı cevabını verdiler. Daha sonra imparatorun yanına döndüler ve kraliçenin karaya inmeyeceğini iletiler.

İmparator kraliçenin karaya çıkmadığını görünce Limasol limanında bulunan tekneleri silahlandırarak gemiyi ele geçirmek üzere hazırladı. Gemidekiler kadirgaların geldiğini görünce niyetlerinin kötü olduğunu anladılar, demir aldılar ve açık denize doğru yelken açtılar. Fakat onlar henüz açık denize varmadan kadirgalarıyla İngiltere kralı çıkageldi ve gemidekilerin kim olduğunu öğrenmek için onlara doğru yöneldi. İngiltere kralı bunun kız kardeşinin gemisi olduğunu öğrenince onunla konuşmak amacıyla gemisine yanaştı. Kız kardeşiyle konuşurken diğer genç hanım gözüne ilişti, onun kim olduğunu sordu. Kız kardeşi onun Navarra kralının kız kardeşi olduğunu, annesinin gönderdiğini, hiçbir itiraz olmaksızın onunla evlenmesini emrettiğini söyledi. Sonra Kıbrıs imparatoru yüzünden demir almak zorunda kaldıklarını anlattı.

İngiltere kralı Kıbrıs imparatorunun yaptıklarını duyunca, bir kadirgaya bindi ve Limasol'da karaya çıktı. Ardından diğer tüm kadirgaları karaya yanaştı. İmparator kadirgaları görünce İngiltere kralının orada olduğunu anladı, bir ata atlayıp dörtmala kaçtı. Onun kaçtığını gören askerleri de dağıldılar ve kaçtılar. Kral karaya ayak bastıktan sonra şehri ve düşman ordusundan geriye kalanları ele geçirdi. Orada çok sayıda at, hayvan, bol miktarda servet elde etti ve imparatorun tüm adamlarını esir aldı. İngiltere kralı şehri ve etrafındaki toprakları zapt ettikten sonra kız kardeşini karaya çıkarttı ve yanındaki hanımı şehrin dışındaki bir manastıra getirtti. Burada evlendiler. Kral şehri aldıktan ve evlendikten sonra bir müddet orada kaldı.

Akka'daki Kral Guy, İngiltere kralının geldiğini haber alınca bir kadirgaya bindi ve Limasol'a giderek kralı buldu.³²² Kral Guy ve İngiltere kralıyla karşılaştıklarında, her ikisi de buna çok sevindiler.

Daha sonra Kral Guy'in İngiltere kralının filosunu Kıbrıs adasının ortasındaki Nikosya adlı şehrin yakınlarında Larnaka adlı limana götürmesi konusunda anlaştılar. Çünkü kral imparatoru karadan takip edeceği için ihtiyacı olduğunda bulunacağı en yakın yer orasıydı. Bu cihetle Kral Guy denizden, İngiltere kralı karadan yola çıktı. En sonunda onu bir şatoda kısırana dek kovaladılar. İmparatoru, karısını ve bir kızını esir aldılar. Şatodaki büyük hazinesini ele geçirdiler. Şato çok muhkem bir yerde olduğundan imparator Kıbrıs adasının tüm hazinesini buraya getirtmişti. Kral Kıbrıs adasını ve imparatoru ele geçirdikten sonra adayı muhafaza etmeleri için Tapınak Şövalyelerine verdi ve onlara bağışlamak istedi. Şövalyeler adayı almayacaklarını, ancak bir süre koruyup muhafaza edeceklerini söylediler. Böylece kral Kıbrıs'ı Tapınak Şövalyelerine muhafaza etmeleri için bıraktı ve Kutsal Topraklara doğru yola çıktı. İmparatoru, karısını ve kızını zindana attırdı ve Akka'ya vardı.

Fransa kralı, İngiltere kralının geldiği ve evlendiği haberini alınca çok öfkeleni fakat bu onu kralı karşılamaktan alıkoymadı. Karşılama sırasında Fransa kralı ona çok nazik ve mütevazı davranmıştı, denildiğine göre atından inmiş ve Kral Richard'ın hanımını kucağına aldıktan sonra kayıktan karaya taşımış, yere indirmişti. İngiltere kralı geldikten ve birkaç gün geçirdikten sonra, Fransa kralıyla birlikte Akka'ya hücum etti. Fransa kralı her gün yeni bir saldırı yaptırıyordu. Günlerden bir gün Fransızlar surlara saldırdılar ve iki sur arasına girmeyi başardılar. Auberis Clymens adlı Fransa mareşali orada öldü.

Akka önündeki kuşatma 2 yıldır sürüyordu. Şehirdeki Müslümanların çok az asker ve erzakı kalmıştı. Selahaddin'e haber salarak, artık dayanacak güçlerinin kalmadığını söylediler ve nasıl dışarı çıkabileceklerini sordular. Selahaddin içeridekilerin çok müşkül

322 Guy de Lusignan, Lusignan hanesinin o tarihte İngiltere tacına bağlı Poitou senyörlüğüne sahip olması sebebiyle Richard'ın vasalı konumundadır. Richard'ın ileride siyaseten Guy'den yana tavır almasının başlıca sebebi de budur.

durumda olduklarını öğrenince büyük bir üzüntüye kapıldı. Fransa ve İngiltere krallarına haberci gönderdi ve şehir halkıyla konuşana dek mütareke yapılmasını, vire görüşmeleri için bir gün vermelerini istedi.³²³ Krallar mütareke teklifini kabul ettiler ve bir gün sulh ilan edildi. Mütareke süresince, sulh şimdi anlatacağım şekilde yapıldı. Akka, Fransa kralına teslim edilecek ve Gerçek Haç'ın ona teslim edilmesine yemin edilecekti. Şehirdeki her Müslüman'a karşılık bir Hristiyan esir değiş tokuş edilecekti. Akka'daki emirler ve soylu kişiler için fidye tayin edilecekti. Gerçek Haç'ın getirilmesi ve fidye-nin ödenmesi için bir gün tayin edildi.

Sulh tesis edilince Hristiyanlar Akka'ya girdiler ve tüm Müslümanları zindana attıktan sonra bütün Hristiyanlar şehre sığmadığı için Akka içine çadırlar kurdular. Fransa kralı Akka Kalesi'ni aldı, tahkim ettirdi ve içine yerleşti. İngiltere kralı şehir içindeki Tapınak Kalesi'ne yerleşti. Akka burjuvaları ve şehri Müslümanlar almadan önceki mal sahipleri, mülklerine gittiler ve geri almak istediler. Fakat bu mülklere el koyan şövalyeler, mülklerini geri alamayacaklarını, çünkü eski sahiplerini tanımadıklarını ve bunları Müslümanlardan kılıç hakkı olarak aldıklarını söylediler. Akka burjuvaları Fransa kralının huzuruna çıktılar ve ondan merhamet dilediler. Bu soyguna son verdirmesini, çünkü mallarını ne rehnnettiklerini ne de sattıklarını, Müslümanların bu mallara zorla el koyduğunu, Yüce Tanrı şehri yeniden Hristiyanlara bahsettiğine göre mallarının ellerinden alınmasının adil olmadığını söyleyerek Tanrı aşkına bir şeyler yapması için yalvardılar.

Kral onlara seve seve yardımcı olacağını söyledi. İngiltere kralına ve ordudaki baronlara bu meseleyi görüşmek üzere bir şûra toplayacağı haberini yolladı. Çağrılanlar bu davete icabet ettiler. İngiltere kralı ve baronlar geldikten sonra Fransa kralı onlara Akka'daki burjuvaların isteklerini ve şikâyetlerini aktardı, burjuvaların mallarının geri verilmesini istedi. Ve onlara bu ülkeye evler, mal mülk edinmeye değil Kutsal Toprakları kurtarmaya ve Hristiyanlara geri vermeye

323 Akka 12 Temmuz 1191'de teslim oldu.

geldiklerini hatırlattı. Şehir fethedildiğine göre eskiden burada mal ve mülkü olanların bunları kaybetmesi adil değildi. Kral böylece fikrini söylemiş oldu. Hazır bulunan herkes bu sözlerde mutabık kaldılar, kralın öğütlerinin doğru ve yerinde olduğunu söylediler.

Fransa ve İngiltere kralları, ordunun baronları orada karar alarak her kim ki bir mülkün mülkiyetine dair geçerli kanıt ve yakınları haricinde şahit gösterirse ilgili mülkün kendisine iade edileceğine hükmettiler. Daha sonra Akka'daki evlere el koyan şövalyelerin, evlerin yasal sahipleriyle birlikte evin bir bölümünde, şövalye istediği müddetçe kalabilmesine karar verdiler.

Selahaddin, Akka'daki Müslümanlara karşılık Gerçek Haç'ı ve esir Hristiyanları teslim edeceği, esir emirlerin fidyesini ödeyeceği tarih geldiğinde, değiş tokuş için hazırlıkları bitirmediğinden Fransa kralından başka bir tarihe dek mühlet vermesini istedi. Kral istediği mühleti tanıdı. O gün geldiğinde kimseyi serbest bırakmadı. Kraldan tekrar mühlet istedi. Fransa kralı Selahaddin'in hainlik edeceğinden şüpheleniyordu. Fransa kralı ona biraz daha mühlet tanıdı. Ve o gün geldiğinde eğer teslim etmesi gerekenleri getirmezse Akka'daki tüm Müslümanların kellelerini vurdurarak öldüreceği uyarısında bulundu.

Sultan bu mühlet dolduğunda da sözünü yerine getirmeyince kral emirler hariç Akka'daki bütün Müslümanları getirtti, Akka dışına çıkarttı ve hepsinin boynunu vurdurdu.³²⁴ Savaş henüz sona ermediği için emirlere dokunmadı. Eğer ileride Hristiyan bir senyör esir düşecek olursa, onlarla takas edecekti. Akka'daki bu Müslüman soyluları öldürmeyip canlı bıraktılar. Yarı Fransa kralı, yarı İngiltere kralının elinde esir kaldı.

Selahaddin Akka'yı Hristiyanlara teslim ettikten sonra ülkesine ricat etti ve Hristiyanlardan aldığı Aşkelon'a haberci göndererek

³²⁴ Vakayinameye nesnel bir kaynaktan ziyade, III. Haçlı Seferi sırasında gerçekleşen olaylar hakkında tarihe Kutsal Toprakların yerlisi Poulain soyluların ve Fransa tahtındaki Capet hanedanı lehine şerh düşen bir propaganda metni olarak bakılmasının yerinde olacağının en somut göstergesi Akka'daki Müslümanların katli meselesidir.

Hıristiyanların burayı da muhasara edeceğinden korktuğu için kaleyi yıktırdı.

Akka alındıktan sonra çok geçmeden Kont Philippe de Flandres öldü ve Fransa kralı çok ağır hastalandı. İyileşmeye başladıktan

Kız kardeşi ile evlenmek üzere verdiği sözünü tutmamasına içerlenen ve Richard'dan zapt ettiği Kıbrıs'ın yarısını talep eden Philippe Auguste ile İngiltere kralının ilişkileri halihazırda pamuk ipliğine bağlıydı. Üstelik Kral Philippe, Kudüs Krallığı'nın iç politika dinamiklerine paralel olarak Kutsal Toprakların yerlisi Frank soyluları ve dolayısıyla Kudüs tahtı için onların desteğini arkasına alan Marki Konrad'ı destekliyor, Guy de Lusignan'a Poitou asıllı olması sebebiyle Richard'ın kuklası gözüyle bakıyordu.

Bütün bunların yanı sıra vasal senyörlerinden Flandres Kontu Philippe d'Alsace'ı Akka Muhasarası sırasında ölümü ve peşi sıra ortaya çıkan Flaman veraset krizi Philippe'in Fransa Krallığı'nın iç işlerine odaklanmasını zorunlu kılmaktaydı.

Philippe, Akka düştüğü günlerde yakalandığı dizanteri hastalığını gerekçe gösterdi ve ordusunun komutasını Burgonya Dükü III. Hugues'e bırakarak 3 Ağustos 1191 günü Sur'dan denize açılarak Fransa'ya döndü. Bu sebeple 20 Ağustos günü gerçekleşen katliamın emrini kral Philippe vermiş olamaz.

İşin aslı, önde gelen Haçlı liderlerinin ülkelerine dönmüş olması nedeniyle seferin tüm yükünü üstlenmek zorunda kalan Richard, Selahaddin'in Hıristiyan asillerin tümünü ve Gerçek Haç'ı teslim etmemesini bahane ederek Müslüman esirleri alıkoyuyordu. Devam eden pazarlıklardan sonuç alınamadı ve Kudüs üzerine yürümek için sabırsızlanan Richard, Akka garnizonundan geriye kalan 2700 kişiyi eşleri ve çocuklarıyla birlikte öldürttü.

III. Haçlı Seferi'nin birincil kaynaklarından Holy Trinity Kilisesi rahiplerinden Ricardo de Templo'nun *Itinerarium Regis Ricardi* adlı kroniğinde hadise şu şekilde anlatılır:

“Postquam revera consistit regi Ricardo, transacto jam termino et ultra, quod obdurato corde Salahadinus nihil ultra curaret de redimendis obsidibus; coacto consilio majorum in populo, decretum est nihil ulterius frustra expectandum, sed ut obsides decollarentur, reservatis aliquot tantum majoribus et nobilioribus, si forte vel ipsi redimerentur, sive pro quibuscunque aliis Christianorum captivis commutandis. Rex Ricardus in opprimendis Turcis funditus semper aspirans, ad conterendam ipsorum protervam arrogantiam, et legem Mahumeticam confundendam, Christianitatem vindicandam, Die Veneris proxima post Assumptionem Beatæ Mariæ, a civitate jussit educi Turcorum obsidum vinctos duo millia et septingentos ad decollandum. Nee mora, prosiliunt satellites, alacriter jussa complentes, et animo gratanti, ut videlicet, in ultione redderent talionem, annuente gratia divina, super morte Christianorum, quos ipsia peremerant arcuum missilibus vel balistarum.”

Kral Richard anlaşıldan daha uzun bir müddet geçtiğine ve Selahaddin'in kalbinin katılaştığına ve rehinelere fidyesiyle ilgilenmeye tenezzül etmeyeceğine kani olunca, halkın önde gelenlerini (haçlı liderlerini) toplayarak bir şûra tertipledi, şûra sonunda, artık daha beklemeye gerek olmadığı, kendi fidyelerini ödeyebilecek veya Hıristiyan

sonra kadirğini hazırlattı ve ordudaki baronların iznini isteyerek kadirğine bindi ve Fransa'ya gitti.³²⁵ Ve yerine Burgonya dükünü, askerlerini ve hazinesini bıraktı. Bazı kişiler, Flandres kontunun ölmeden önce krala haber yolladığını ve Fransa'ya gitmesini istediğini söylediler. Bazıları ise hastalandıktan sonra zehirlendiğini

esirler karşılığında takas edilebilecek bazı asil ve soylu kişiler hariç rehinelerin kellelerinin vurulması kararı çıktı. Türklerin kökünü kazımaya ve menfur kibirleri yüzünden onları cezalandırmaya, Muhammed'in dinini ortadan kaldırmaya ve Hristiyanlığın intikamını almaya daima azimli olan Kral Richard, Aziz Bakire Meryem'in göğeyükseliş gününden sonraki cuma günü 2700 Türk rehinenin şehirden çıkartılmasını emretti. Askerleri emrini yerine getirmek için sevinçle ileri atıldılar ve İlahi İnalet'in de rıza göstermesiyle Hristiyanlardan birçoğunu oklarıyla ve balistalarıyla katledenlerden öçlerini alarak aynen mukabele ettiler.

(Cambridge University Library, MS Ff.1.25.4, s.34r.)

Norman şair Ambroise'in *Estoire de la Guerre Sainte* isimli manzum eseri de benzer bir açıklama getirmiştir.

“E Richarz li reis de Engleterre,
Qui tanz Turs ocist en la terre,
Ne volt plus sa teste debatre,
Mais por l'orgoil des Turcs abatre
Et por lor lei desaengier
Et por cristiente vengier
En fist mener hors de la vile
Toz liez set cenz e deus mile
Qui trestuit furent detrenchie;
E dont furent li cop vengie
De quarels d'arbaleste a tor
Les granz merciz al creator”

“Ve Kutsal Topraklarda sayısız Türk katleden
İngiltere kralı Richard,
Artık mağlup olmayı değil,
Türklerin kibrini kırmak,
Ve dinlerini ortadan kaldırmak
Ve Hristiyanlığın öcünü almak
İçin çıkardı şehirden
Hepsi bağlı iki bin yedi yüzünü birden
Döndürdü onlara doğru ve vurdurdu boyunlarını
Ve böylelikle alındı öcü
Kuleden attıkları arbaletlerin
Yaratıcıya şükürler olsun.”

(Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg.lat.1659, s. 40v.)

söylüyorlardı.³²⁶ Başkalarıysa yeğeniyle evli olan Flandres kontunun³²⁷ topraklarına, Philippe'in kız kardeşiyle evli Hainaut kontu³²⁸ el koymasın diye ülkesine döndüğünü söylediler.

Sağ salim yola çıkan ve Roma'ya giderek Papa ile görüşen Fransa kralından bahsetmeyi şimdilik bırakıp İngiltere kralı ve geride kalan baronlardan bahsedeceğiz.

İngiltere kralına Müslümanların ordu ağırlıklarını geride bırakarak Kudüs'ü boşaltmakta oldukları haberi geldi. İngiltere kralı durumu Burgonya Düküne ve ordudaki baronlara ilette. Kudüs'e gitmeleri ve Akka'yı iyice tahkim etmeleri kararı çıktı. Gemileri erzakla doldurdular ve Kudüs'e 10 fersah uzaktaki Yafa adlı kaleye gönderdiler. Ordu ise kaleye doğru karadan yürüyüşe geçti. Oradan tekrar hareket edip Kudüs'e 5 fersah mesafede Batunuble adında bir köyde konakladılar. Orada ordu saflara sokuldu, artçı ve öncü kolları teşkil edildi. İngiltere kralı öncü kolunun başına, Burgonya Dükü ise artçı kolunun başına geçti.

Böylece saflar oluşturulduktan sonra herkes çadırına gitti. Burgonya Dükü burada derin derin düşündü. Sonra Fransa tacını seven, derinden bağlı Fransız soylularına haber çıkardı ve onlara düşüncelerini açtı: "Senyörlerim, iyi biliyorsunuz ki Efendimiz Fransa kralı gitti, Tanrı yolunu açık etsin! Ve krallığının şövalyelerinin en değerli çiçekleri burada kaldı. İngiltere kralının elinde, Fransa kralının sahip olduğundan çok az askeri var. Eğer Kudüs'e gider ve şehri alırsak bizim aldığımızı söylemeyecekler. İngiltere kralı fethetti diyecekler. Bu Fransa'ya büyük bir hakaret ve leke olacak. Fransa kralı kaçtı, Kudüs'ü İngiltere kralı fethetti diyecekler. Dünya döndükçe asla Fransa'nın adını lekelemelerine izin vermeyeceğim." Burgonya dükü Fransızlara, "Bana ne tavsiye edeceksiniz?" diye sordu. İçlerinden bazıları doğru söylediğini, aynı görüşte olduklarını söyledi, bazıları ise bunu tasdik etmedi.

326 BNF, Fr. 9085 tasnif numaralı nüshada bu suikastta İngiltere kralının parmağı olduğunu öne sürmektedir.

327 Philippe d'Alsace.

328 V. Baudouin.

Burgonya Dükü daha ileri gitmeyeceğini ve seferden çekilip geri döneceğini söyledi. Onu takip etmek isteyenler de ardı sıra gideceklerini söylediler. Ertesi gün sabah İngiltere kralı ve adamları zırhlarını, silahlarını kuşandılar ve Kudüs'e doğru yürüyüşe geçtiler. Kudüs'e 5 fersah mesafede bir kaleye geldiler, yürüyerek Kudüs'e 2 fersah mesafeye dek yaklaştılar. Denildiğine göre şehri görebiliyorlardı.

Burgonya dükü Fransızlara silahlarını ve zırhlarını kuşandırdı ve Akka'ya doğru yola koyuldu. İçlerinde İngiltere kralını seven bazı baronlar vardı, bunlar krala haber gönderdiler ve Fransızların geri döndüğünü söyleyip, dönmesini istediler. İngiltere kralı bu haberi duyunca Yafa'ya döndü, burada gemilerine adamlarını ve erzak doldurdu ve Burgonya dükünün ardından Akka'ya döndü.

Burgonya dükü, Akka'ya dönüşünün üzerinden çok zaman geçmeden öldü, Selahaddin ordusunu topladı ve Yafa'yı kuşattı. Yafa halkı kuşatılınca İngiltere kralına acil bir haberci gönderdiler ve imdatlarına yetişmesini, kalenin Selahaddin'in getirdiği gibi kalabalık bir orduya karşı koyacak kadar güçlü olmadığını söylediler. İngiltere kralı Yafa'dakilerin gönderdiği haberleri duyunca Akka'daki soylulara ve şövalyelere durumu bildirdi. Yafa'yı kurtarmaya gideceğini söyledi ve onlara, kendisiyle gelip gelmeyeceklerini sordu. Onlarsa Hristiyanlık âlemindeki tüm toprakların yardımlarına ihtiyaçları olduğunu, Kutsal Topraklarda bulundukları sürece yardıma gideceklerini söylediler.

Muharebe için saflarını ve bölüklerini düzene soktular, Yafa'yı kurtarmak üzere yola düştüler. Akka'da bir garnizon bıraktılar. İngiltere kralı baronlara karadan gitmelerini ve kendisinin kaleye çabucak yetişmek için deniz yoluyla gideceğini, onların da arkadan yürüyerek yetişmelerini söyledi. Çünkü kaledelikler ancak karadan gelirlerse savunmaya devam edeceklerdi. İngiltere kralı kadırgalarını silahlandırdı, içlerine askerlerini bindirdi, gece gündüz yol alarak Yafa'ya vardı.

Yafa'ya geldiğinde kale çoktan düşmüş ve Müslümanlar içeri girmişti. Müslümanlar Hristiyanları esir edip bağlamış, kamplarına götürüyorlardı. Kral kalkanını boynuna astı ve elinde Danimarka

baltasıyla karaya indi, arkasında askerleriyle kaleye girdi. Kaleyi kurtardı ve içerideki Müslümanları öldürdü. Surların dışındakileri ordugâhlarına kadar kovaladı. Adamlarıyla birlikte ordugâhın karşısında küçük bir tepeciğin üzerinde durdu. Selahaddin askerlerine kimden korktuklarını ve neden kaçtıklarını sordu. İngiltere kralının kaleye girdiğini, içlerinden birçoğunu öldürüp esir aldığını ve kovaladığını, kaleyi ele geçirdiğini söylediler.

Bunun üzerine Selahaddin onun nerede olduğunu sordu. “Efendimiz, bakın, şu tepenin üzerinde, adamlarıyla birlikte,” dediler. “Nasıl olur?” dedi Selahaddin ve ekledi: “Kral yayan, askerlerinin arasında mı? Bu çok yakışıklı!” dedi. “Git,” dedi askerlerinden birine, “Bir at eyerle ve ona götür. Ona benim gönderdiğimi söyle. Onun gibi asil bir adamın öyle bir yerde, askerlerinin arasında yaya kalması yakışık almaz.” Müslüman, Selahaddin’in emrini yerine getirdi, atı İngiltere kralına götürdü ve mesajını ilettiler. İngiltere kralı ona teşekkür etti fakat ata binmedi. Üzerine bir askerini bindirdi. Asker atı mahmuzlayınca atın döneceğini sandı fakat at onu dosdoğru Müslümanların kampına götürdü. Selahaddin atın dönmesinden çok utandı. Başka bir at hazırlattı ve onu gönderdi.³²⁹ Kral kaleye geri döndü. Ancak Selahaddin ertesi güne dek çadırına girmediler.

Kral Richard, orada ve başka yerlerde gösterdiği yiğitlik ve Müslümanların elinden aldığı Daron adlı kaledeki kahramanlıkları sayesinde tüm Pagan Diyarında şöhret ve nam saldı. Denildiğine göre Müslümanların çocukları ağladığı zaman anneleri onlara, “Sus, yoksa seni İngiltere kralına veririm,” demeye başlamışlardı. Ve bir Müslüman, altındaki at gölgesini ya da çalılarını görüp huysuzlandığı zaman, Müslüman ata mahmuzları vurur ve “İngiltere kralının o çalılarda -veya atın korktuğu şeyde- saklandığını mı sandın?” dermiş.

Selahaddin diğer Hristiyanların, kuşattığı Yafa’ya karadan geldiklerini öğrenince kuşatmayı kaldırdı ve onların karşısına çıkmak üzere hareket etti. Onları Arsus³³⁰ denen bir kale önünde buldu.

329 Lyon, BV, 828 tasnif numaralı zeyilde, önceden tasarlanmış bu tuzağı Selahaddin’in değil, kardeşinin kurduğu iddia edilir.

330 Arsuf Kalesi.

Hıristiyanlar Müslümanlara hücum ettiler. Hıristiyanlar, Müslümanlardan daha fazla kayba uğradıysalar da mağlup olmadan ayrıldılar ve kralın yanına Yafa'ya gittiler.³³¹ Hıristiyan ve Müslümanların Arsus önündeki çarpışmasında yiğit şövalye Jacques d'Avesnes³³² öldü. Hıristiyanlar Yafa'ya gittiler, Selahaddin ise ülkesine çekildi.

Şimdi de size Yafa önünde vuku bulan bir hadiseden bahsedeceğim. Bir Müslüman kervanı Mısır'dan Dımaşk'a gidiyordu. Selahaddin'in Yafa'da olduğunu işittikleri için çekinmeden seyahat ediyorlardı. Kervan Yafa'ya 5 fersah uzakta konakladı. İngiltere kralına yakınlarda zengin bir kervanın olduğu, ele geçirilirse büyük bir servet kazandıracağı söylendi. İngiltere kralı adamlarına ve şövalyelerine silahlarını kuşandırdı, kervanı ele geçirip Yafa'ya getirtti.

Daha sonra ordusunun baronlarını ve şövalyelerini topladı ve Aşkelon'u ele geçirip yeniden tahkim etmek istediğini, eğer kale tahkim edilirse ülkenin daha iyi savunulacağını söyledi. Baronları memnuniyetle oraya gideceklerini söylediler ve yola düştüler. Kaleyi aldılar ve burada bir garnizon kurduktan sonra yakınlardaki Gasdres³³³ ve Daron adlı 2 kaleyi daha ele geçirdiler. İngiltere kralı ve ordunun baronları burası Akka'dan daha emniyetli olduğu için orada konakladılar.

Şimdi de size bu kuşatmadaki kralları, dukleri sıralayacağım. Fransa kralı, İngiltere kralı, İskoçya kralı, İrlanda kralı, Elba kralı, Norveç kralı, Danimarka kralı, Chattele kralı, Hons kralı, Portekiz kralı, Galiçya kralı, Navarra kralı, Hongrie kralı, Behairiie kralı, Sermie kralı, Macaristan kralı, Sibaus kralı, Blkaie kralı, Conmenie kralı, Ermenistan kralı olmak üzere toplam 21 kral vardı. Şimdi de oradaki dukleri sayacağız. Burgonya dükü, Nantes Dükü, Elemboie

331 Burada Ernoul'un bir başka maddi hatası mevcuttur. Kral Richard, 7 Eylül 1191'deki Arsuf Muharebesi'nde hazır bulunuyordu.

332 Avesnes Senyörü. Fransa kralı Philippe Auguste'nin ayrılışından sonra ordunun sağ kanadının komutasını alan Jacques, efsaneye göre Arsuf Muharebesi'nde bir bacağı ve kolunu kaybetmesine karşın, savaşmaya devam etmiş, ölmeden önce haykırarak Kral Richard'dan öcünü alması istemiştir (Paul André Roger, *Archives historiques et ecclésiastiques de la Picardie et de l'Artois*, 1842, 1. cilt, s. 286).

333 Gazze.

dükü, Soissont Dükü, Bailbiere dükü, Avusturya Dükü, Bohemya Dükü, Brusine Dükü, Svabya Dükü, Brabant Dükü, Kont Philippe de Flandres olmak üzere 10 tane dük hazır bulunuyordu. Bu onundan dokuzu Akka kuşatmasındaydı. Ayrıca 160 kont, 9 bin şövalyesiyle hazır bulunuyordu. Bunlara bağlı 10 bin başka şövalye ve Monfort kontuna ve Dantinarcie kontuna ve Geoffroy de Lusignan'a, Robert d'Ibelin, Baudouin li Carons de Rimi, Hugues de Florines, Ernois de Dessre ve oğlu Auseri de Baudouin ve bunların hizmetinde 10 bin şövalye Akka kuşatmasına katılmıştı. Akka önlerindeki şövalyeler içinde en büyük yiğitliği gösteren Rogier de Helegnies'ti. Çünkü Akka kuşatmasında Hıristiyanların en çok korktuğu, Pagan Diyarındaki en kuvvetli Türkü o öldürmüştü. Bu Türkün gözüpekliği ve kahramanlığı karşısında herkes hatta tüm krallar, dükler ve kontlar bile karşısına çıkmaya cesaret edememişti. Rogier de Helegnies kraliçenin şövalyelerinden olduğu için kraliçe şövalyeyi çağırması ve Toron önlerinde Noradini de Halape isimli bu Türk'le teke tek düello etmesini istemişti. Şövalye söylenen yere gitti, bu Türk ile düello etti ve kafasını kesip kraliçeye getirdi. Kraliçe onun yiğitliğini övdü ve şövalyenin kılıcını öptü.³³⁴

334 Bu kısımda adı anılan krallar ve senyörlerin çoğu sefere katılmamış olup, anlatılan hadise hayali olmakla birlikte tercümenin bütünlüğünü bozmamak için aynen muhafaza etmeyi uygun gördük.

XXV. FASIL

1192-1194

KIBRIS ADASI VE GREKLER

Kutsal Topraklarda geçen bu olaylardan sonra şimdi de biraz Kıbrıs'tan bahsedeceğiz.

Grekler bir araya geldiler ve aralarında istişare edip İngiltere kralının adayı bıraktığı ve emanet ettiği Tapınak Şövalyeleriyle birlikte olan tüm Latinleri öldürmeyi kararlaştırdılar. Latinlere ve Tapınak Şövalyelerine Greklerin onları öldürmek için toplandıkları haberi ulaştı. Aralarında konuşup yardım istemek üzere haberci çıkarmaya ve yardım ulaşana dek bir kaleye sığınmaya karar verdiler. Her yerden gelip toplandılar ve Nikosya'ya gittiler. Kaleye girdiklerinde kaledeki Latinlerin sayısı yüzden azdı, halbuki şehrin etrafını saran Greklerin ucu bucağı görünmüyordu.

Kaledeki Latinler bir gece, Büyük Paskalya öncesi cumartesi³³⁵, kaleyi elde tutmaya yetecek kadar yiyecekleri olmadığını, kalenin bu kadar askere dayanacak kadar güçlü olmadığını gördüler. Birbirlerine, elde silah, savaşarak ölmenin, kalede açlıktan ölmekten yeğ olduğunu söylediler. Kaleden dışarı çıkmaya ve talihlerini denemeye karar verdiler.

Ertesi gün olduğunda, Paske Florie günü³³⁶, günah çıkardılar, silahlarını kuşandılar ve dışarı çıktılar. Şehirde yalnızca en zayıf 10 kişiyi, dışarıdakilerin ihtiyacı olursa kapıları açmaları için bırakmışlardı. Böylelikle Latinler kaleden çıktılar ve Greklerin üzerine adeta bir koyun sürüsüne saldırır gibi atıldılar. Grekler kendilerini

335 28 Mart veya 4 Nisan.

336 5 Nisan.

koyunlar kadar bile müdafaa edemiyorlardı. Latinler o kadar çok Grek öldürdüler ki bu bir mucize olmalıydı. Düşmanı öldürmeye ve kovalamaya bütün gün devam ettiler. Gün sonunda şehir tamamen boşalmış, ne tek bir erkek ne de tek bir kadın kalmıştı.

Latinler ertesi gün şehirdeki tüm yiyecekleri ve malları topladılar ve kaleye getirdiler. Sonra Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'na ve İngiltere kralına haber yollayıp yaptıklarını bildirdiler. Bu cihetle Tapınak Şövalyeleri İngiltere kralına gittiler ve adaya dilediğini yapmasını, artık onların koruyamayacağını söylediler. Artık krallığı elinden giden Kral Guy Tapınak Şövalyelerinin Kıbrıs adasını İngiltere kralına geri verdiklerini öğrenince Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın tavsiyesiyle adayı ondan satın aldı.

Şimdi de size satın aldığı adada neler yaptığını anlatacağım. Ermeni topraklarına, Antakya'ya, Akka'ya ve deniz ötesindeki diğer diyarlarda yaşayanlara Kıbrıs adasına gelmeleri için elçiler çıkardı, onlara istedikleri kadar toprak, garnizon vermeyi vaat etti. Müslümanların topraklarını ellerinden aldığı şövalyeler, kocalarını harpte yitiren hanımlar, babalarını yitirip yetim kalan bakireler oraya gittiler. Kral Guy hepsine bol bol toprak bağışladı, gidenlerin hiçbiri topraksız kalmadı. Dulları ve yetimleri evlendirdi, bunlara sayısız mal mülk bağışladı. 300 şövalyeye ve 200 atlı askere yurtluk sağladı, burjuvalara toprak ve ev verdi. O kadar çok toprak ve mal bağışlamıştı ki kendisine ve maiyetindeki 20 şövalyeye yetecek kadar toprak zorlukla kalmıştı. Kral Guy Kıbrıs adasını böyle insanla doldurdu. Bilin ki Kont Baudouin³³⁷ imparator olduğunda, orayı kaybetmeseydi o da Konstantinopolis topraklarını böyle insanla dolduracaktı. Ancak hep kötü öğütlere, nasihatlere uydu ve neticede hem canını hem topraklarını kaybetti.

Kral Guy Kıbrıs adasını iskân ettikten sonra, çok geçmeden öldü.³³⁸ Ve toprakları kardeşi başkomutan Amaury'ye kaldı. Şimdi de size onun yaptıklarını anlatacağım.

337 1204 yılındaki IV. Haçlı Seferi'nde İstanbul'un Latin işgali sonrası kurulan Latin İmparatorluğu'nun ilk imparatoru, Flandres kontu Baudouin.

338 Nisan 1194.

Amaury kendisine çok az toprak kaldığını ve kardeşinin bin bezanta ederinin 2 misli toprak verdiğini gördü. Ülkesindeki tüm şövalyelere haber gönderip kardeşi Guy'nin topraklarını herkese hesapsızca bağışladığını ve herkesin istediği kadar toprak aldığını söyledi. "Size o kadar çok toprak verdi ki ona bir şey kalmadı. Tanrı'nın izniyle bana miras kalan ülkenin efendisiyim, sizler de benim adamımsınız. Lakin bana hiç toprak kalmadı. İçinizde benden daha varlıklılar var. Nasıl olur da ben yoksul kalırken, sizler varlıklı ve güçlü olursunuz, nasıl olur harcayacak param olmaz? Bu hiç adil değil, aranızda sözleşin, bazılarıңыз topraklarının bir kısmını bana geri versin, böylece aranızdayken senyörünüz olabileyim ve kendi adamlarıma da yardım edebileyim," dedi. Şövalyeleri aralarında istişare ettiler ve hepsi topraklarının gönlünden koptuğu kadar kısmını krala bağışladı. Başkomutan Amaury zorla, dostlukla veya sağduyusuyla öyle çok toprak elde etti ki öldüğünde Kıbrıs adasındaki topraklarının değeri 300 bin bezanttı. Başkomutan Amaury Kıbrıs kendisine miras kaldığı zaman taç takmadı, Kıbrıs adasını soylu birine karşı savunacağı güne kadar da takmaya değer bulmadı.

Kıbrıs adasını anlatmaya sonraki bir zamana dek ara verip Kutsal Topraklardan bahsedelim. Günlerden bir gün Haşhaşi senyörünün topraklarından tacirlere ait bir gemi Sur'a yanaştı. Marki Konrad'ın o günlerde paraya ihtiyacı vardı. Adamlarını gemiye yolladı ve dileği kadar mala el koydu. Tacirler karaya çıktılar ve markiye denizde soyulduklarından yakındılar. Ve Tanrı aşkına mallarının geri verilmesini talep ettiler. Marki mallarını geri alamayacaklarını, kalanlara iyi bakmalarını söyledi. Tacirler mademki mallarını geri vermek istemediğini, bu durumda senyörlerine gideceklerini ve ona şikâyet edeceklerini söylediler. Marki ise nereye isterlerse gitmelerini söyledi.

Tacirler markinin huzurundan ayrıldılar ve ülkelerine giderek senyörlerine şikâyetle bulundular. Haşhaşi senyörü adamlarının soyulduğunu öğrenince markiye adamlarının mallarının geri verilmesi için haber yolladı. Marki, haberci gönderip hiçbir şeyi geri vermeyeceği cevabını ilettiler. Haşhaşi senyörü ona yeniden elçi gönderip malların

iadesini bir defa daha talep etti ve eğer malları iade etmezse öleceğini bilmesini istedi. Marki yine geri vermeyeceğini söyledi. Bunun üzerine Haşhaşilerin efendisi 2 fedaisine Sur'a gitmelerini ve markiyi öldürmelerini emretti. Haşhaşiler Sur'a geldiler ve göstermelik olarak Hıristiyan oldular. Bir tanesi markinin peşine düştü, öteki Kraliçe Maria Komnenos ile evli olan ve Sur'a yerleşen Balian d'Ibelin'in.

Günlerden bir gün Marki Konrad'ın hanımı Markiz Isabelle hamamdayken, marki hanımı hamamdan dönene dek yemek yemek istedi. Markiz oldukça gecikti, marki ise çok acıkmıştı. İki şövalyesiyle beraber ata bindi ve yemek için Beauvais piskoposunun evine gitti. Oraya vardığında piskopos yemeğini bitirmişti. Piskoposa, "Muhterem piskopos, buraya sizinle yemek yemeye gelmiştim, ama mademki siz yemeğinizi yediniz, geri döneyim," dedi. Piskopos onu içeri buyur etti ve yemek hazırlatacağını söyleyip kalması için ricacı oldu. Marki kalmayacağını söyledi ve geri döndü.

Marki pazar yakınlarında Sur'un dar sokaklarından birine girer girmez sokağın bir ucunda bir adam, öteki ucunda bir başkası belirdi. Bu iki adama yaklaşıncı önünü kestiler. İçlerinden biri ona bir mektup uzattı. Marki mektubu almak için elini uzatınca adam bir hançer çekti ve vücuduna sapladı. Öteki taraftaki adam da bir hançer çekti ve hançerini sapladı. Markiyi böylece öldürdüler.

Ülke halkı markinin ölümünü böyle anlatmaktadır. Bazıları bunda İngiltere kralının parmağı olduğunu ve Haşhaşi senyörüne ayrıca Fransa kralı Philippe'i öldürtmesi için adam yollattığını söylemektedir.³³⁹ Doğru olup olmadığı bilinmese de Fransa kralına bunu

339 Düzenlenen suikastta ipuçları o kadar I. Richard'ın aleyhindeydi ki İngiltere dönüşü Viyana'da Avusturya Dükü V. Leopold tarafından yakalanıp tutsak alınan Richard, Kutsal Roma Germen İmparatoru VI. Henry huzurunda çıkarıldığı mahkemeye Haşhaşi Şeyhi'nce gönderildiğini öne sürdüğü, biri Leopold'e, öteki Avrupalı hükümdarlara hitaben 2 mektup sunmuştur. Gönderenin kendisini Avrupa'da Haşhaşi Şeyhi'nin bilindiği gibi 'Dağın Yaşlısı' lakabıyla tanıttığı mektupta, Marki Konrad'ı öldürme gerekçeleri sıralandıktan sonra Richard'ı aklamak üzere aşağıdaki ifadeye yer verilmiştir:

"Limpoldo duci Austriae Vetus de Monte salutem...

Vetus de Monte Principibus Europae. Et omni populo Christiano salutem.

İngiltere kralının yaptırdığı söylendi. Fransa kralı haberi duyunca büyük bir korkuya kapıldı ve tedbir aldı. Uzun zaman boyunca çok iyi tanımadığı kimseyi yanına yaklaştırmadı.³⁴⁰

Marki öldüğünde İngiltere kralı Akka'daydı. Denildiğine göre, markinin öldürüldüğü haberi Akka'ya gelince İngiltere kralı derhal atına atladı ve Sur'a gitti. Beraberinde yeğeni Kont Henri de Champagne'ı da götürdü. Ve onu merhum markinin karısı Isabelle ile evlendirdi. Bu

Et bene dicimus vobis in veritate; quod dominus Ricardus rex Angliae in hac Marchisi morte nullam culpam habuit. Et qui propter hoc domino regi Angliae malum fecerunt injuste fecerunt et sine causa. Sciatis pro certo quod nullum hominem hujus mundi pro mercede aliqua vel pecunia occidimus, nisi prius malum nobis fecerit...Septembris anno ab Alexandro millesimo quingentesimo quinto."

"Dağın Yaşlısı'ndan Avusturya Dükü Leopold'e...

Dağın Yaşlısı'ndan Avrupalı Hükümdarlara ve tüm Hristiyan halkına selam.

Ve size hakikaten söylüyorum ki İngiltere kralı Richard'ın Marki'nin ölümünden dolayı hiçbir suçu yoktur. Bundan dolayı İngiltere kralına sebepsiz yere fenalık ve haksızlık yapmaktasınız. Hiç şüphesiz biliniz ki, bu dünyada önceden bize fenalık işlemedikçe, mal veya para için öldürdüğümüz hiçbir Ademoğlu yoktur... Papa Alexander'ın beşinci senesi, bin beş yüz beş."

Radulfi de Diceto'nun, Ely Piskoposu William Longchamp'tan alarak *Ymages Historiarum* adlı eserinde günümüze kadar ulaştırdığı mektubun kaynağı konusunda John Brompton'un vakayinamesi, Richard'ın gönderdiği imparatorluk elçilerine Vetus de Monte denen şahsın bizzat verdiği açıklamasını getirmektedir.

"Rex Ricardus misit imperialem legationem ad Veterem de Monte, rogans ipsum et assissinos suos et per ejus epistolam super dicto crimine de morte Marchisii ei per Ducem Austriae maxime imposito, innocentiam suam purgaret, quod per hujusmodi literam postea factum est."

"Kral Richard Dağın Yaşlısı'na imparatorluk elçileri çıkardı, kendisinden ve haşhaşilerinden Markinin öldürülmesi suçuyla alakalı suçlamada bulunan Avusturya Dükü'ne verilmek üzere (kralın) masumiyetini bildiren bir mektup düzenlemesini rica etti, nitekim bu mektup bilahare yazıldı." (*Historiae Anglicanae scriptores X*, John Brompton, 1652, s. 1252.)

Mektubun sahih olmadığı, sonuna atılan tarihten bile anlaşılmaktadır. Haşhaşi şeyhinin mektuba tarih atarken Avrupa stili hükümdar veya Papa'nın tahtta bulunduğu yılı yazması hiçbir şekilde beklenmediği gibi, Papa III. Alexander 1181 yılında öldüğünden ve 1254 yılına dek bu isimde başka Papa göreve gelmediğinden tutarsızdır.

³⁴⁰ Kral Philippe'in şahsına bir suikast girişimi bulunmasa da 2 Haşhaşi Fransa kralı IX. Louis'ye 1237 yılında Marsilya'da bir suikast teşebbüsünde bulunmuşlardır (Grandes Chroniques de France, BNF Fr. 2813, s. 271r).

yüzden birçok kişi markinin ölümünde onun suçlu olduğu kanısına kapıldı. Çünkü marki salı günü öldürülmüş, kral yeğenini perşembe günü evlendirmişti.

Kont Henri Kutsal Topraklara gitmek için Champagne'dan yola çıktığı zaman, Champagne kontluğunun mülkiyet ve imtiyaz haklarına sahipti.³⁴¹ Kont bu haklarını naip ve vasi olarak annesine devretti. Annesi yaşadığı sürece, bu toprakların gelirini gönderdi ve her yıl oğlunun Akka'da yaptığı borçları ödemesi için para gönderdi. Kont Henri yaşadığı sürece topraklarından bu şekilde istifade etti. Birçok kişi mirasçının kontluğundan nasıl vazgeçtiğini görüp çok şaşırdı. Champagne kontesinin Henri dışında bir erkek, bir kız kardeşi vardı. Kız kardeşi, daha sonradan Konstantinopolis imparatoru olacak olan Kont Baudouin de Flandres ile evlendi. Genç erkek kardeşi Thibaut'ya gelince, Kont Henri'nin ve annesi kontesin ölümünden sonra Fransa kralı Philippe onu şövalye yaptı ve kontluğu verdi. Thibaut, Navarre kralı Sancho'nun kız kardeşi ve İngiltere kralı Richard'ın karısı Berengaria Sanchez'in kız kardeşi³⁴² ile evliydi.

İngiltere kralı, merhum Kudüs kralının dul karısını yeğeni Henri de Champagne'a verdikten sonra, şövalyelerin ve hacıların ülkelerine geri döndüğünü ve Kutsal Topraklarda çok az kişi kaldığını gördü. Kont Henri'ye Müslümanlarla mütareke yapacağını, ülkesine dönüp mütareke sona erdiğinde yardımına gelmek üzere büyük bir ordu ve zengin bir hazine toplayacağını söyledi. Kont krala mütareke yapmak istiyorsa, elverişli şartlarda yapmasını, ancak Tanrı aşkına sözünü unutmamasını, zira ülkeyi bıraktığı hali gördüğünü söyledi.

Kont Henri ülkenin senyörü olarak geride kaldığı için mütareke istemek de ona kaldı. Selahaddin'den barış istedi. Selahaddin İngiltere kralının ve hacıların ülkelerine geri gittiklerini, kalanların da gitmek istediklerini, kontun bu yüzden mütareke istediğini iyi biliyordu. Selahaddin İngiltere kralının tahkim ettirdiği Aşkelon, Gazze ve Daron kalelerini yıktırmazsa mütareke yapmayacağını söyledi.

341 Tenans ve prenans: Bir ülke veya toprak parçası üzerinde hükümrانlık sahibi ve gelir-vergi toplama hakkı sahibi olunduğuna işaret eden terimler.

342 Blanche de Navarre.

İngiltere kralı mütareke yapılması için zorlukla tahkim ettirdiği kaleleri yıktırması gerektiğini ve Kont Henri'nin topraklarından Aşkelon gibi güçlü bir kalenin eksileceğini ve ülkenin zayıflayacağını duyunca çok üzüldü. Kont Henri'ye, "Sevgili yeğenim, bu ülkede daha fazla kalamam, gitmem gerek. Aşkelon'un yıktırılmasına gelince, bunun gitmeme mani olmasına izin veremem, mütareke yapılması için yıktıracağım. Eğer Tanrı izin verir de ömrüm ve sağlığım yeterse size Aşkelon'u ve tüm ülkeyi yeniden ele geçirecek kadar kalabalık bir ordu getireceğim ve siz de tacınızı Kudüs'te takacaksınız," dedi. Böylece mütareke yapıldı ve Aşkelon, Gazze ve Daron kaleleri yıkıldı.

Mütareke yapıldıktan sonra Selahaddin halen ülkede yaşayan ve topraklarını kaybeden soyluların haline acıdı. Sayda senyörüne Sayda'nın gelirinin yarısını ve Sur'a 4 fersah uzaklıkta Serfent adında güzel bir kasabayı bağışladı. Kraliçe Maria Komnenos'un kocası Balian d'Ibelin'e Akka'ya 5 fersah uzakdaki Chaimon Kalesi'ni ve oraya bağlı toprakları bağışladı. Hayfa senyörüne Hayfa'yı verdi. Sezariye senyörüne Sezariye'yi bağışladı. Arsur senyörüne Arsur'u ve bağlı toprakları bağışladı. Kont Henri'ye ise Yafa'yı bağışladı.

Kont Henri'nin karısından 3 kızı oldu. Kont 3 kızını da Kıbrıs adasının senyörü başkomutan Amaury'nin 3 oğluyla evlendirdi. Amaury'nin büyük oğlu, her ikisi de evlenme çağına geldiklerinde, kontun en büyük kızıyla evlenmek zorundaydı, Amaury'nin büyük oğlu, kontun büyük kızına içlerinden biri ölürse hayatta kalan en büyükleriyle evleneceğini söyledi. Kont kızlarıyla birlikte Kıbrıs kralına Yafa'yı verdi. Drahoma olarak daha fazla toprak veremedi çünkü karısının merhum markiden olma bir kızı daha vardı. Bu hanım anlatacağımız üzere ileride kraliçe olacaktı. Kıbrıs kralı Yafa'yı aldı. İçini şövalyelerle, askerlerle, erzakla doldurdu.

XXVI. FASIL

1192-1197

İNGİLTERE KRALININ DENİZİ GEÇİŞİ VE ÜLKESİNE DÖNÜŞÜ

Uzun bir zaman barış ve sulhun hüküm sürdüğü Kutsal Topraklardan ileride yine bahsedeceğiz. Şimdi size İngiltere kralını ve ülkesine nasıl döndüğünü anlatacağız.

Müslümanlarla mütareke yapıldıktan sonra gemilerini ve kadirgalarını hazırlattı, erzakla ve adamlarla doldurdu. Karısını, kız kardeşini ve zindanında ölen Kıbrıs imparatorunun hanımını, kızını, şövalyelerini ve askerlerini gemilere bindirdi. Daha sonra Tapınak Şövalyeleri Üstad-ı Azamı Robert de Sabloi biradere: “Efendim, herkesçe sevilmediğimi iyi biliyorum. Ve yine biliyorum ki eğer deniz yoluyla gidersem ve nereye gittiğim öğrenilirse ya esir düşerim ya öldürülürüm. Sizden Tanrı aşkına rica etsem, yanıma ödünç olarak şövalyelerinizden, askerlerinizden verseniz, benimle birlikte bir kadirgaya gelseler. Ülkeme kadar bir tapınak şövalyesiymişim gibi bana eşlik etseler,” dedi. Sahiden de kral Akka önlerine geldiği zaman bazı Tapınak Şövalyelerine ve Avusturya Düküne burada bahsetmemizin yakışık almayacağı kimi fenalıklarda bulunmuştu. Üstad-ı Azam bunu memnuniyetle yapacağını söyledi. Gizlice şövalyeler ve askerler hazırlattı ve kadirgaya bindirdi. Kral, Kont Henri’den, Tapınak Şövalyelerinden ve Kutsal Topraklardakilerden izin istedi ve bir gemiye bindi. Akşam olunca gizlice Tapınak Şövalyelerinin bindiği kadirgaya geçti. Hanımıyla ve maiyetiyle vedalaştı. Böylelikle onlar bir yere, kral başka bir yere hareket ettiler.³⁴³

343 Karısı ve kız kardeşi 29 Eylül’de, I. Richard 9 Ekim 1192’de Kutsal Topraklardan ayrıldılar.

İngiltere kralı işlerini o kadar gizli yürütmüştü ki kimseler farkına varmadı. Ne yapacağını, beraber yolculuk yaptıklarına ancak kadirga limandan demir aldıktan sonra açıkladı.

Aquileia'ya vardılar. Aquileia, Yunanistan Denizi yakınlarında, Almanya'nın girişinde bir limandır.

Tapınak Şövalyeleri ve İngiltere kralı kıyıya inince yeterli sayıda at buldular. Kral kadirga içindekilerle vedalaştı. Daha sonra atlarına bindiler ve Almanya'ya doğru yola çıktılar. Kral ve beraberindekiler Avusturya dükünün Almanya'daki bir şatosunda konakladılar. Tesadüf bu ya, Avusturya dükü de o sırada şatodaydı. Kralı ülkesine götürmek üzere saklayanlardan biri dükün şatoda olduğunu öğrenince düke gitti ve: "Efendimiz, hayırlı bir iş yapma zamanıdır! İngiltere kralı bu kasabada konaklıyor, kaçmaması için tedbir alın," dedi. Dük bu habere çok sevindi, zira denildiğine göre kral Akka önlerindeyken düke büyük hakaret etmişti. Avusturya dükü şatonun tüm kapılarının kapatılmasını emretti. Adamlarını silahlandırdı ve bizzat onların başında kralın konakladığı eve gitti. Bu haberi getiren kişiyi de kralı tanıyıp göstermesi için yanında götürdü.

İngiltere kralına kendisini yakalamak üzere kaldığı eve geldikleri haber verildi. Kral şaşırılmıştı, ne yapacağını bilemiyordu. Tanınmamak için eski püskü bir tünik aldı ve sırtına attı, mutfağa girdi, ızgarada kızaran horozları çevirmek için ocağın başına oturdu. Bunu kendi gözlerimle gördüğümü söylemiyorum, fakat bazıları böyle olduğunu söylemektedirler.

Avusturya dükünün adamları eve girdiler, her yanı didik didik aradılar fakat kimseyi bulamadılar. Sadece Tapınak Şövalyeleri ve mutfakta yemek hazırlayanlar vardı. Denildiğine göre İngiltere kralını ihbar eden adam mutfağa girdi ve İngiltere kralını horoz çevirirken buldu. Yanına gitti "Efendim, ayağa kalkın, çok kalabalıklar," dedi. Daha sonra dükün şövalyelerine gitti ve "Senyörlerim, işte burada, yakalayın onu," dedi. Şövalyeler kralın üzerine atılıp yakaladılar ve zindana attılar. Kral fidyesi gelene dek uzun zaman zindanda kaldı.

Şimdi de size Fransa kralının yaptıklarından bahsedeceğim. İngiltere kralının denizi geçtiğini ve Almanya'da esir düştüğünü öğrenince çok sevindi. İngiltere kralının döndüğünde kız kardeşiyle evleneceğine dair yemin edip başka bir kadınla evlenerek kız kardeşine yaşattığı utancı unutmamıştı. Ordusunu topladı ve İngiltere kralının topraklarına girdi. Gisors ve başka birçok şatoyu ele geçirdi, ülkesinin bir kısmını yakıp yıktı. Normandiya topraklarının vasisi ve muhafızı Leicester kontunu esir aldı.

İngiltere kralı Almanya'da esirken, Alman imparatoru Friedrich'in topraklarını koruması için Almanya'da bıraktığı oğlu Heinrich imparator oldu. İngiltere kralı zindanda uzun zaman kalınca imparatora Tanrı aşkına kendisi için fidye tayin etmesi için yalvardı. Ne kadar fidye isterse ödeyeceğini, Fransa kralının topraklarını yakıp yıkmasına, yağmalamasına zindanda kalmaktan daha çok üzüldüğünü söyledi. İmparator Avusturya düküne haber göndererek kral için bir fidye belirlemesini emretti. Dük, denildiğine göre fidyeyi Fransa kralının nasihatı ile belirlemişti. Denildiğine göre fidye olarak çok büyük bir servet istemişti: 160 bin altın mark. İmparator bu fidyeden külli bir miktar aldı, kalanını ise Avusturya dükü aldı. Fidyenin topraklarından geçirilmesine karşılık Fransa kralı da fidyeden payını aldı. İngiltere kralı fidyeyi ödeyeceğine dair azizler üzerine yemin etti ve rehineler bıraktı. Zindandan çıktıktan sonra³⁴⁴ imparatorun ülkesinden geçirdiği kral denize ulaştı ve İngiltere'ye gitti.

Kral ülkesindeyken hummalı bir şekilde fidyesi için para toplayıp imparatora gönderdi ve yeminini yerine getirerek rehine bırakılan kişileri serbest bıraktırdı. İngiltere kralı fidyelerini ödedikten sonra denizi geçerek Normandiya'ya geldi. Fransa kralı üzerine yürümek ve yapabilirse kaybettiği topraklarını geri almak amacıyla ordularını topladı. İngiltere ve Fransa kralları arasındaki harp böyle başlamış oldu. Ancak şimdilik bu konuyu anlatmayacak, başka bir sefer değineceğim. Şimdi de size Almanya'daki İmparator Heinrich'ten bahsedeceğim. Sicilya, Puglia ve Calabria krallığı, yeğeni Kral

³⁴⁴ Richard 4 Şubat 1194'te serbest bırakıldı.

Guglielmo öldükten ve Tancredi ülkenin kralı olduktan sonra kral Heinrich'in karısına miras kalmıştı.³⁴⁵ Krallık kendisine kalınca oraya gidecek imkânı yoktu çünkü ülkenin tüm baronları ve şövalyeleri babasıyla birlikte Kutsal Topraklara Haçlı seferine gitmişti. Babası ölüp kendisi imparator olunca birçok devlet işini yapması ve beylerin bağıllık yeminlerini kabul etmesi gerekti.

Alman imparatoru Heinrich, İngiltere kralı Richard'dan fidyeyi aldıktan ve gidecek zaman bulduktan sonra kalabalık bir ordu topladı. Puglia'ya gitti ve geride kardeşi Svabya dükü Philippe'i ülke işlerini yürütmek üzere bıraktı.

İmparator yola çıkmadan önce kral Tancredi ölmüştü ve oğullarından birini kral yapmışlardı.³⁴⁶ Sicilya kralı imparatorun üzerine geldiğini duyunca ordusunu topladı ve imparatorun karşısına çıktı. İki ordu Labour diyarında Napoli adında bir şehrin yakınında karşı karşıya geldi. Orada muharebe ettiler, imparator yenildi. Askerlerinin çoğu öldürüldü.

İmparator yenildikten sonra ricat etti ve tekrar asker toplamaya koyuldu. O Puglia'ya girmek için asker toplarken Sicilya kralı öldü. Ülkedekiler artık senyörleri olmadığı için Puglia ve Calabria'yı imparatora teslim ettiler. Sicilya'da ülkeyi imparatora karşı savunmak ve yeğenini kral yapmak isteyen bir soylu kişi vardı. Fakat elinde yeterli güç yoktu ve bazı kişiler de ona karşı çıkmıştı. İmparator Puglia ve Calabria'yı alıp oralara garnizon bıraktıktan sonra Sicilya adasına çıktı ve kendisine karşı koyan soyluyu kovaladı, esir aldı ve korkunç biçimde öldürttü. Kral yapmak istediği yeğeninin gözlerini oydu. Sonra karısıyla beraber Palermo'da taç giydi ve karısını Sicilya kraliçesi yaptı.

İmparator ve imparatoriçe Sicilya'ya geldiklerinde henüz çocukları olmamıştı. Ülkeye geldiklerinde imparatoriçe gebeydi. Denildiğine göre bir oğulları oldu. Ama çoğu kişi karnında bu çocuğu taşıdığına

345 II. Roger'nin kızı ve İmparator VI. Heinrich'in karısı Costanza. Sicilya kralı ve II. Roger'nin torunu İyi Guglielmo 1189'da ölünce taht teyzesi Costanza'ya kalmıştı. Fakat Lecce kontu Tancredi tahtı gasp etti. Taht İmparator VI. Heinrich'e ancak 1194 yılında döndü.

346 Sicilya'nın son Norman kralı III. Guglielmo. 1194 yılında Şubat-Ekim ayları arasında tahtta kalabilmiştir.

inanmamıştı. Çünkü imparatoriçe gerçekten gebe olamayacak kadar yaşlıydı.³⁴⁷ Doğan bu çocuğun adı Friedrich'ti.

Şimdi de size İmparator Heinrich'in ülkeyi fethettikten sonra yaptıklarını anlatacağım. Kutsal Topraklara kalabalık bir ordu, yelkenli gemiler, kadirgalar ve tekneler göndermek için hazırlıklara başladı. Tüm Almanya'ya haberciler yolladı ve Kutsal Topraklara gitmek isteyen soylu, avam, zengin, yoksul herkese istedikleri kadar yiyecek temin edeceğini ve denizi geçmelerini sağlayacağını duyurdu. Böylelikle Almanya'da sayısız kişi Haçlı seferine çıkmak ve imparatorun gideceği yerlere gitmek üzere toplandı.

Almanlar ve imparatorun gönderdiği kişiler toplanınca 4 bin şövalye³⁴⁸ ve sayısız yaya asker olduğu görüldü.

İmparator ordunun başına Almanya şansölyesini komutan olarak atadı ve ordudaki herkese onun emirlerine uyacaklarına yemin ettirdi. İmparator onlara Kutsal Topraklarda kaldıkları sürece başlarından ayrılmayacağına ve ülkesine dönmeyeceğine, onlara bol bol yiyecek ve erzak, takviye asker göndereceğine söz verdi. Denizi geçiş için gemiler hazırlandıktan sonra yola çıktılar.³⁴⁹

Aynı günlerde Macaristan kraliçesinin kocası ölmüş, ardında varis bırakmadan karısını dul bırakmıştı.³⁵⁰ Krallık kocasının kardeşlerinden birine kalmıştı. Kraliçe drahomasını büyük bir servet karşılığında sattı, yanına şövalyeler ve askerler alarak Almanlarla birlikte Kutsal Topraklara geçti ve Sur'a vardı. Kont Henri onu büyük bir merasimle karşıladı ve büyük hürmet gösterdi. Çünkü kraliçe annesinin kız kardeşi, yani teyzesi, amcası eski İngiltere kralı Genç Henry'nin hanımı ve Fransa kralı Philippe'in kız kardeşiydi.³⁵¹ Bu soylu hanım varışından sonra çok yaşamadı. Öldüğünde malları ve serveti Kont Henri'ye kaldı fakat kont bu servetten çok şey elde edemedi.

347 Kraliçe Costanza, dedikoduların önüne geçmek için II. Friedrich'i Ancona yakınlarında Jesi adında küçük bir kasabanın meydanında kurdurduğu çadırda doğurdu (26 Aralık 1194).

348 (BNF Fr. 9082 tasnif numaralı nüshaya göre, yaklaşık 400.

349 1196.

350 18 Nisan 1196.

351 Genç Henry'nin ve Macaristan kralı II. Bela'nın karısı Marguerite de France.

Şimdi de size deniz ötesine geçen Almanlardan bahsedeceğim. Bunların bir kısmı Akka'ya geldiler, başka bir kısmı ise Kıbrıs adasına. Almanya şansölyesi de Kıbrıs adasına çıkanlarla birlikteydi.

Kıbrıs kralı Almanya şansölyesinin ülkesine geldiğini duyunca buna çok memnun oldu. Onu karşılamaya gitti ve büyük saygı gösterdi. Şansölyenin gelmesini çok arzu ettiğini, imparatorun yerine vekaleten geldiği için ona taç takmak istediğini belirtti. Çünkü ülkesini imparatorun elinden teslim almak istiyordu. Şansölye kendisinden istendiğine göre bunu memnuniyetle yapacağı cevabını verdi ve bundan mutlu olacağını söyledi. Şövalyelerini yanına aldı ve Kıbrıs senyörüyle beraber Nikosya'ya gitti. Taç takma merasimi orada gerçekleşti. Taç takıldıktan sonra gemilere döndüler ve diğerlerinin peşinden Akka'ya vardılar.

SELAHADDİN'İN ÖLÜMÜ

Almanlar Akka'ya varmadan evvel Selahaddin çoktan ölmüştü.³⁵² Ölmeden fethettiği toprakları çocukları arasında paylaştırdı ve her birine istediği ülkeleri verdi. Ancak bu ülkeleri fethederken kendisine yardım eden kardeşi Saphadin'e³⁵³ hiçbir şey bırakmadı. Saphadin, babası Selahaddin'in Mısır'ı miras bıraktığı küçük yeğeniyle³⁵⁴ birlikte gitti. Sultan büyük oğluna³⁵⁵ ise Dımaşk ve Kudüs krallıklarını bırakmıştı. Bir başka oğluna³⁵⁶ Halep'i, diğer 22 oğluna da topraklarının kalanını paylaştırmıştı.

Selahaddin öldüğünde Trablus'ta Gibelet senyörünün hanımı olan soylu bir kadın vardı.³⁵⁷ Selahaddin'in Gibelet şehrini Hristiyanların elinden aldıktan sonra korumaları için bıraktığı Müslümanlarla anlaştı, onları şehirden çıkardı ve şövalyeleriyle ve adamlarıyla birlikte şehre girdi, kaleyi ve şehri tahkim ettirdi. Böylece Yüce Tanrı Gibelet şehrini Hristiyanlara geri verdi.

352 4 Mart 1193.

353 Melik el-Âdil Seyfeddin.

354 Aziz Osman bin Selahaddin.

355 Afdal bin Selahaddin.

356 Ez-Zâhir Gâzî.

357 Le Buffe namı Henricus Bubalus, Henri de Milly'nin kızı Etiennette de Milly. Renaud de Chatillon'un son hanımı. Selahaddin önce oğlunu Montreal ve Kerk'a karşılık serbest bırakmak istemiş ve antlaşma yapılmış ancak kaledenkiler reddedince oğlunu yeniden zindana göndermişti. Selahaddin acıyıp oğlanı serbest bırakmıştı. Gibelet, Etienne'i ikinci kocası Hugues de Giblet'den miras kalmıştı.

Almanlar Akka'ya vardıklarında İngiltere kralının Selahaddin ile yaptığı mütareke Selahaddin'in ölümü nedeniyle bozulmuştu. Selahaddin'in Dimaşk ve Kudüs senyörü oğlu Hristiyanların üzerine yürümek için ordusunu topladı. Önce Yafa'yı kuşattı. Bu oğlu, Gerçek Haç yitirilmeden önce Tapınak Şövalyelerinin yenildiği ve Hospital Şövalyeleri Üstad-ı Azamı'nın öldürüldüğü muharebe sırasında Trablus kontunun kendi toprakları üzerinden Hristiyanların topraklarına girmesine izin verdiği oğluydu.

Yafa halkı kuşatılınca Kont Henri'ye haber gönderdi, zira kalenin yeterince güçlü olmadığını biliyorlardı. Tanrı'ya yalvararak, konttan mümkün olduğunca çabuk yardıma yetişmesini istediler. Kont bu haberi alınca kendi ordusunu ve Almanları topladı, Akka'ya 4 fersah uzaktaki Hayfa'ya kamp kurmaları için gönderdi. Onlara ertesi gün yetişeceğini söyledi. Askerlerinin ücretlerini ödemesi ve bazı işlerini halletmesi gerekiyordu. Ordu hareket etti, kont geride kaldı. Kont askerlerinin ücretlerini ödediğinde akşam olmuştu. Akşam yemeği için masasını hazırlattı ve ellerini yıkamak için su istedi. Suyu getirdiler. Oturduğu kulenin üst katlarında bir pencerenin önüne geldi, ellerini yıkamaya başladı. Ellerini yıkar-ken şanssızlık eseri öne doğru sıçradı ve kulenin penceresinden aşağı düşerek öldü.³⁵⁸ Havluyu tutan hizmetkârı kontu aşağı ittiği sanılmasın diye peşinden kendini aşağı bıraktı. Hizmetkâr ölmedi ama kalçasını kırdı. Kimileri, hizmetkârı kendini kontun peşinden aşağı atmaya, kontun ölmeyeceğini öne sürerler.³⁵⁹

Kont bu şekilde aşağı düşünce kimse ne yapacağını bilemedi. Bir çığlık duyuldu: "Silah başına!" Ordu şehirden çıkınca Müslümanların şehrin içine girdiğini sanmışlardı. Çığlık tüm şehre yayıldı, insanlar neler olduğunu anlayana dek gece yarısına kadar oradan oraya koşuştular. Kontun peşi sıra atlayan hizmetkâr 2 sur arasına düşmüştü, bir yaya kapısına rastlayana dek yaralı halde süründü. Yakınından birilerinin geçtiğini duyunca bağırmaya başladı. Çığlıkları duyulunca yanına gittiler ve neler olduğunu sordular. Hizmetkâr

358 1197 yılı sonu.

359 Ernoul açıkça dile getirmese de hizmetkârın kontun üzerine düştüğü anlaşılıyor.

başından geçenleri anlattı. Gelenlerden ışık getirmelerini ve kontu ölü yattığı yerden getirmek için şövalyeleri çağırmalarını istedi. Hizmetkâr ve kontun adamları kontu ölü buldular. Alıp Akka'daki Sainte Crois Kilisesi'ne götürdüler ve defnettiler.

Kont düştüğü bu pencerenin günün birinde bir kazaya sebep olacağını söylemiş, çocuklar yüzünden 13 defadan fazla bu pencereye demirden bir parmaklık takılmasını emretmişti. Çünkü içinden bir his ona günün birinde felakete yol açacağını söylemişti. Pencereye parmaklığı ancak kont düşüp öldükten sonra taktılar. Kont ölüp gömüldükten sonra ardından büyük yas tutuldu. Ordunun arkasından tez bir haberci gönderildi ve kontun ölümü sebebiyle geri çağrıldı. Ordu geri döndü. Ve Kont Sainte Crois Kilisesi'ne defnedildi. Cüce hizmetkârı ise kontun ayakucuna gömüldü. Mezarı pazar tarafında, kapının yanındadır.

Yafa önündeki Müslümanlar şehri kılıç zoruyla ele geçirdiler ve kaleyi yıktılar, kaledeki Hristiyanları dışarı attılar.

XXVIII. FASIL

1197

SAPHADİN'İN, SELAHADDİN'İN OĞULLARININ TOPRAKLARINI ELLERİNDEN ALMASI

Şimdi size o esnada Müslümanların ülkesinde olanları anlatacağım. Selahaddin'in oğlu Mısır sultanı Meralucius³⁶⁰ günlerden bir gün ava gitmiş, atından düşerek ölmüştü.³⁶¹ Ülkesi olmayan amcası yeğeni-
nin öldüğünü görünce topraklarına el koydu ve askerlerini yerleş-
tirdi. Tüm Pagan Diyarına haberci çıkarıp şövalyeleri ve askerleri,
onları hizmetine alacağını ve iyi ücret ödeyeceğini söyleyerek çağırdı.
Yafa'yı alan Dımaşk sultanı³⁶² kardeşinin öldüğü ve amcasının onun
topraklarına el koyduğu, ordu topladığı haberini aldıktan sonra bü-
yük bir korkuya kapıldı ve Dımaşk'a geri çekilerek asker toplamaya
girişti. Çünkü amcasının yapabilirse kendi topraklarını da elinden
alacağını biliyordu. Nitekim öyle de oldu.

Kont Henri de Champagne defnedildikten sonra ülkenin ileri
gelenleri toplandılar ve ülkenin başına hangi senyörün getirileceği-
ne, karısının kiminle evlendirileceğine karar verdiler.

Bu ülkede Hugues de Tabarie adında bir soylu vardı ve Trablus
kontunun kayınbiraderiydi. Kont bu hanımın kız kardeşi ile evliy-
di.³⁶³ Bu soylu zatın Raoul adında bir erkek kardeşi vardı, dul kraliçe

360 Aziz Osman bin Selahaddin.

361 Sultan 29 Kasım 1197'de av sırasında atından düşüp boynunu kırarak öldü.

362 Afdal bin Selahaddin.

363 Hugues de Tabarie, II. Balian d'İbelin ve Kraliçe Maria Komnenos'un kızları Mar-
guerite d'İbelin'le evliydi. Dolayısıyla kardeşi Raoul de Tabarie ile evlendirmek
istediği Henri de Champagne'in dul hanımı, Kraliçe Isabelle'in anne tarafından
kardeşidir.

ile kardeşinin evlendirilmesini teklif etti. Bu evlilik kraliçenin de işine gelecekti. Bazı soylular bu fikri kabul etti, ancak bazıları da reddetti. Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyeleri kesin olarak karşı çıktılar. Onlara göre kraliçe bu zata verilmemeliydi, çünkü bu kişinin gücü ülkeyi yönetmeye ve harp çıkması halinde yardım etmeye yetmezdi. Ülkesi Champagne'dan gelen yardım ve destek şu anda başında bulunduğu toprakların harcamalarına dahi yetmiyordu. Çoğu zaman büyük bir yoksulluk içinde yaşıyor, çoğunlukla kalktığına ne yiyeceğini bile bilmiyordu. Seneschal'e³⁶⁴ adamlarının ne yediğini soruyordu. Seneschal ise bilmediğini, çünkü adamlarının hiç gelirin olmadığını söylüyordu. Onlardan rehin karşılığı borç alıp yiyecek almaya gönderiyordu. Kont Henri zamanında genellikle hep böyleydi. Nitekim baronlar sordular, "Nasıl olur da ülkeyi ve kraliçeyi Champagne'dan gelen yardım ve geliri şu anda başında bulunduğu toprakların harcamalarına dahi yetmeyen birine veririz? Bizim görüşümüz, ülkenin başına Tanrı'nın izniyle topraklarını iyi idare edebilecek birinin getirilmesidir," dediler. Hep birlikte istişare ettiler ve eğer kabul ederse krallığı Kıbrıs kralı Amaury'ye vermeyi kararlaştırdılar. Kraliçenin daha rahat edeceği başka bir yer bilmiyorlardı. Üstelik Kutsal Topraklara çok yakın olduğu için yardıma gelmesi de kolaydı. Bunda mutabık kaldılar ve Almanya şansölyesinin de oluruyla Kıbrıs kralı Amaury'ye haber göndererek kraliçe ile evlenip evlenmeyeceğini sordular. Kral onunla evlendi ve Isabelle ilk defa kraliçe oldu.

Kral Amaury bu hanımla evlendikten sonra günlerden bir gün Sur dışında şövalyeleri ile birlikte ata biniyordu. İki adam³⁶⁵ onu öldürmek için üzerine saldırdılar. Kralı öldüremediler ama ağır yaraladılar. Saldırganlar yakalandı ve zindana atıldı. İçlerinden hiçbiri bunu kimin yaptırdığını söylemiyordu. Bunu kraliçeyle evlenmesine karşı çıkıldığı için Taberiye'dekilerin yaptırdığından

³⁶⁴ Yüksek dereceden soyluların şatolarının idari işlerine bakan, senyör şatoda değilken yönetilmesini sağlayan, gelirlerle ve mali konularla ilgilenen memur.

³⁶⁵ BNF, Fr. 9085 tasnif numaralı el yazmasında, bu kişiler 4 Alman şövalye olarak aktarılır.

kuşkulanılıyordu.³⁶⁶ Raoul de Saint-Omer'in suçu ispatlanamadı, kendisi de masumluğunu kanıtlamak için mahkemeye gitmediği için, Kutsal Topraklardan sonsuza kadar sürgün edildi.³⁶⁷

Kıbrıs adası kralı Amaury Kraliçe Isabelle ile evlendikten sonra Akka'da mülkü olan tüm şövalyelerine haber gönderdi ve kendi içlerinden Akka'daki mülklerinin muhafazası ve gelirlerinin tahsil edilmesi, aralarında dağıtılması ve her birine gönderilmesi için icra memurlarıyla beraber kalacak 2 şövalye seçmelerini istedi. Çünkü şövalyelerinin gelirlerinin ödenmesi için kendi mallarını ve servetini kaybetmek istemiyordu. Kralın istediği, kendi toprağının gelirleriyle ve şövalyeleri yaşamak, adamlarının da onlara bağışlamış olduğu toprakların gelirleriyle yaşamasıydı.

Kral Amaury, Kraliçe Isabelle ile evlendikten sonra Tapınak Şövalyelerine ve Hospital Şövalyelerine, Almanya şansölyesine, Almanlara ve ülkenin baronlarına Müslümanların üzerine yürüme konusunda danıştı. Ona Beyrut'u kuşatmasını tavsiye ettiler. Beyrut'u kuşatmaya karar verdikten sonra gemilere ve kadırgalara erzak ve silah yükleyip denize açıldılar. Ordu ise karadan hareket etti. Beyrut'taki Müslümanlar Hristiyanların Beyrut'u kuşatmaya geldiklerini öğrenince kaledeki tüm kadınları, çocukları, güçsüz kişileri ve ikisi hariç tüm köleleri dışarı çıkardılar. İçeride bir de Hristiyan marangoz kalmıştı ancak içeride herhangi bir hıyanet işlememesi için karısını ve çocuğunu rehine olarak Pagan Diyarına göndermişlerdi.

Müslümanlar Hristiyanların geldiğini ve kaleye yaklaştıklarını öğrenince silahlarını kuşandılar ve onları karşılamak için kaleden çıktılar. Marangoz Müslümanların şehir dışına çıktıklarını görünce şehirdeki 2 Hristiyan köleye gitti ve onlara, "Hayırlı bir iş yapmanın zamanıdır. Eğer bana yardım ederseniz kale bizimdir," dedi.

366 BNF, Fr 9082 tasnif numaralı el yazmasında, doğrudan failin adı verilerek kardeşinin kraliçeyle evlenmesine itiraz edildiği için Hugues de Tabarie'nin yaptırdığı ifade edilir.

367 Kral Amaury saldırıdan ötürü Raoul de Saint-Omer'i suçlayarak yargılanmadan sürgüne mahkum etti. Raoul'un talebi üzerine kurulan mahkeme kralın Raoul'u kanundışı şekilde sürgün ettiği hükmüne vardı. Raoul, kralın gözünden düştüğü için krallığı kendi isteğiyle terk etti ve Trablus'a yerleşti.

Köleler ona yardım edeceklerini, ne isterse yapacaklarını söylediler. Kölelerden birine kapının üzerindeki kuleye çıkmasını, Müslümanlar gelirse aşağı taş atmasını ve şiddetle savunmasını, kendisinin de kapının yanındaki yüksek kuleye çıkacağını ve kaleyi savunmasına yardımcı olacağını söyledi. Öteki köleye ise deniz tarafındaki kuleye çıkmasını, gemiler yaklaştığında haç işareti yapmasını ve “dex aiue, Sains Sepulcres!”³⁶⁸ diye bağırmasını, daha sonra aşağı inmesini ve içeri girmeleri için kapıyı açmasını söyledi. Bu planda karar kıldık-tan sonra herkes yerini aldı.

Şehirden dışarı çıkan Müslümanlar Hristiyanların denizden ve karadan yaklaştıklarını görünce geri döndüler ve şehre geri girmek istediler. Kalenin önüne geldiklerinde kapıları kapalı buldular. Kapının üzerindeki kuleye ve ana kuleye çıkanlar aşağı taş yağdırmaya ve bağır-maya başladılar: “dex aiue, Sains Sepulcres!” Müslümanlar kalenin ellerinden çıktığını gördüler ve orada kalırlarsa öldürüleceklerini ve esir düşeceklerini anladılar. Çünkü Hristiyanların gönderdiği takviye yakınlardaydı. Arkalarını dönüp kaçtılar ve kale Hristiyanların eline geçti. Beyrut bu şekilde alındı. Gemilerdeki Hristiyanlar Beyrut’un düştüğünü görüp kapının üzerinde “dex aiue, Sains Sepulcres!” diye bağırıldığını duyunca çok şaşırdılar ve bunun bir tuzak olduğunu sandılar. Kapının üzerindeki köle aşağı indi, yaya kapısını açtı, ana kule üzerindeki marangoz ise bağırarak korkmadan gelmelerini ve kalede kimse olmadığını, Müslümanların kaçtığını söyledi. 10 kadar asker geldi ve tereddüt ederek kaleye girdi. Kalede kimse olmadığını görünce kapıya koştular, ana kapıyı açtılar ve kalede kimse olmadığını haykırdılar. Gemiler karaya yanaşıp demir attı. Gemidekiler karaya çıktılar ve kaleye girdiler. Daha sonra karadan gelen krala haber yollandı ve kalenin ele geçirildiği, çekinmeden gelmesi söylendi.

Şimdi de size denizden gelenlerin neler yaptığını anlatacağım. Kaleye girdiler ve 2 köleyi alıp kalede saklandığı söylenen hazine-nin ve paraların nerede olduğunu söyletmek için zindana kapat-tılar ve işkence ederek sorguya çektiler. Köleler hazine hakkında

³⁶⁸ Eski Fransızca, Tanrı ve Kutsal Kabir yardım et!

hiçbir şey bilmediklerini, onlara işkence ederek fenalık yaptıklarını ve günah işlediklerini söylediler. Köleler ölene kadar onlara işkence edip dövdüler.

Daha sonra ana kulenin kapısına gittiler ve zorlayarak kırmayı denediler. Ancak kapı demirdendi ve arkadan sıkı sıkı sürgülenmişti. Kuledeki marangoz geri çekilmelerini ve artık kapıya vurmamalarını aksi takdirde aşağı gelip içlerinden öldürebildiği kadarını öldüreceğini, Kral Amaury veya habercisini görene kadar kuleye kimseyi almayacağını söyledi.

Gemiler yanaştıktan sonra kral ve ordusu Beyrut önlerine geldi. Şehri aldıkları için büyük bir sevinç yaşadılar ve İsa Mesih'e şükrettiler. Kral Beyrut önlerinde kamp kurunca ona marangozun ana kulede olduğunu ve kralı yahut habercilerini görmeden aşağı inmeyi kabul etmediğini söylediler. Kral bir şövalyesini gönderdi ve çekinmeden konuşabileceğini söyleyerek huzuruna çağırdı. Kapıları tutması için şövalyeler ve askerler gönderdi. Marangoz haberciyi görünce aşağı indi ve kralın huzuruna çıktı. Kral marangozun şerefine büyük bir ziyafet verdi ve ona Müslümanların nasıl olup da kaleyi boşalttığını sordu. Marangoz krala her şeyi olduğu gibi anlattı. Kale onun sayesinde ele geçirildiği için kral marangoza ve mirasçılarına kale içinde bolca mülk bağışladı. Paganların ülkelerine götürdüğü karısı ve çocuklarını serbest bıraktırmak için de gerekenleri yaptı.

Böylelikle Yüce Tanrı birbirlerine 7 fersah uzaklıktaki iki kaleyi, Gibelet ve Beyrut'u Hıristiyanlara bağışlamış oldu. Kral Beyrut'u şövalyeler ve askerlerle doldurup tahkim etti. Şehirde şarap hariç 7 yıl yetecek kadar erzak ve silah bulunduğundan başka bir şey yapmasına gerek kalmamıştı. Kalede bulunduğu bir yazıda Sur'dan kaçan 2 geminin Beyrut'a geldiğini, 13 bin³⁶⁹ kişiden fazla kişiye zarar verdiğini, denizde esir alıp İspanya ve Pagan Diyarına gönderdiğini, bunların dışında birçoğunu da öldürdüğünü okudu. Şimdi size nasıl olduğunu anlatacağız.

369 Bu sayı BNF, Fr.9082 nüshasında 14 bin, Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 ve Bibliothèque de Berne, MS. 340 nüshalarında ise 3 bindir.

Beyrut önlerinde denize uzanan bir dağ vardır. Kadırgalar da-
 ima bu dağın eteğinde, deniz kıyısında silahlanmış vaziyette hazır
 bulunurdu. Bu dağın tepesinde Ermenistan, Antakya ve Trablus
 topraklarından gelen ve Sur ile Akka'ya giden gemileri gözetlemek
 için gözcüler beklerdi. Çünkü bu iki yerden, Akka'dan veya Sur'dan
 gelip giden gemiler mutlaka Beyrut önünden geçerlerdi. Gözcüler
 bu gemileri gördükten sonra kadırgalara haber gönderirlerdi. Ka-
 dırgalar denize açılır ve geçen gemileri ele geçirir, içlerindeki ölü-
 dürüp canlı yakalayabildiklerini esir alırlardı. Bu 2 kadırganın bu
 şekilde Hristiyanlara, tıpkı Beyrut'un Müslümanlara fenalıkları
 dokunduğu gibi, büyük fenalıkları dokunmuştu.

Kral Amaury kaleyi tahkim ettirdikten sonra döndü ve Sur'a 5
 fersah uzaklıktaki Toron adındaki kaleye gitti, burayı kuşattı. Kral
 şehri kılıç zoruyla değil vire usulüyle almak istiyor, içeridekilerin
 canlarını kurtarmak için istekli olmalarını istiyordu.

Kaleyi kuşatalı henüz çok zaman geçmemişti ki bir akşam dört-
 nala bir haberci geldi ve Almanya imparatorunun öldüğünü haber
 verdi. Almanya şansölyesi ve öteki Almanlar bu haber üzerine ku-
 şatmayı kaldırdılar, sanki mağlup bir ordu gibi dağıldılar ve birbir-
 lerini bile beklemeksizin Sur'a gittiler. Gemilerini hazırlayıp, erzak
 doldurdular ve binip ülkelerine gittiler.

Kral Amaury Almanların gittiğini görünce yeğeninin toprakla-
 rını elinden alan Selahaddin'in kardeşi sultanla mütareke yapmak
 zorunda kaldı. Beyrut ve Gibelet arasında Tanrı'nın Hristiyanlara
 verdiği topraklar için Selahaddin'in Kont Henri ile yaptığına benzer
 şartlarda sulh yapıldı.

XXIX. FASIL

1194-1198

İLK ERMENİSTAN KRALI

Daha evvel hiç kralı olmayan Ermenistan'ın başına ilk defa bir kral geçmesi hadisesinden zamanım olduğunda bahsedeceğimi söylemiştim. Unutmuştum lakin şimdi hatırladım ve anlatacağım.

Kont Henri de Champagne, Hıristiyanların elinde kalan Kut-sal Toprakların senyörlüğünü aldığı zaman, Antakya prensi, vasalı Ermenistan senyörüne³⁷⁰ haber göndererek tayin edeceği bir yere görüşmeye çağırdı. Ermeni senyör gelmeyeceği cevabını verdi. Çünkü Antakya prensi daha öncesinde o toprakların beyi kardeşi Rupin'i görüşmeye çağırılmış, davete icabet eden kardeşi Rupin'i zindana attırmıştı aha sonra Rupin'in topraklarına girmiş, alabil-diği kalelerini zapt etmişti. Rupin daha sonra fıdyesini ödemiş, prensten kalelerini ve şehirlerini geri almıştı. Bu cihetle, kardeşine bunları yaptığı için prensin davetine uymaya cesaret edemiyordu. Prens tekrar haberci göndererek gönül rahatlığıyla gelebileceğini, kendisinin, yanında sadece 10 kişiyle geleceğini söyledi. Bunun üzerine Ermenistan senyörü gelmeyi kabul etti. Bir gün tayin ettir-ler, belirlenen günde görüşmeye gitti. Şimdi size Ermenistan sen-yörünün yaptıklarını anlatacağım. 200 şövalye ve çok sayıda asker silahlandırdı, görüşmenin yapılacağı yerin yakınlarında bunları gizleyip, pusu kurdurdu. Adamlarına boru sesi duyar duymaz yar-dımına koşmalarını emretti. Çünkü hala prensin ona tuzak kurup esir alacağından çekiniyordu.

370 III. Rupin'in kardeşi II. Levon.

Ermenistan senyörü yanında 3 adamıyla, prensin yanına gitti. Beraberinde boru taşıyan bir hizmetkârı vardı. Arkasında duracak, eğer prens onu yakalatmaya kalkışrsa, hemen boruyu öttürecekti.

Ermenistan senyörü ve Antakya prensi bir araya geldikten sonra bir süre sohbet ettiler. Konuşma ilerledikten sonra, prens Ermenistan senyörünün ve yanındakilerin sadece üç kişi olduklarını görünce adamlarına onu yakalamalarını emretti. Şövalyeler atıldılar ve senyörü kısıkvrak esir aldılar. Hizmetkâr efendisinin esir alındığını görünce boruyu ötürdü. Pusuda bekleyenler derhal saldırıya geçtiler, efendilerini kurtarıp prens ve 10 şövalyesini esir aldılar ve zindana kapattılar. Ermenistan senyörü Antakya topraklarına yürümek üzere ordusunu topladı, prensin ülkesini yakıp yıktı, kalelerini ve şehirlerini bir bir aldı.

Prens Ermenistan senyörünün kalelerini ve şehirlerini zapt ettiğini, kendisine hiç merhamet etmediğini görünce Akka'daki Kont Henri'ye bir haberci gönderdi ve Tanrı aşkına ülkesine gelmesini, onu zindandan kurtarmasını rica etti. Eğer gelmezse, asla kurtuluşunun olmadığını ekledi. Kont Henri yolculuk için hazırlık yaptı ve Ermenistan'a yola çıktı. Ermenistan senyörü kontun topraklarına geldiğini duyunca çok sevindi, kontu bizzat karşıladı ve şerefine yakışır bir şekilde ağırladı. Kontun gelişinden hoşnut olmuştu, kontun emrine uyup aldığı toprakları geri verdi. Fakat zindanda tuttuğu prensi serbest bırakmadı. Kont bir müddet Ermenistan topraklarında kaldıktan sonra, Ermenistan senyöründen Antakya prensi ile konuşmak ve ikisi arasında sulh yapmak üzere müsaade istedi. Senyör konta izin verdi. Kont prene giderek onunla konuştu ve birazdan işiteceğiniz şekilde bir sulh tesis ederek prensi zindandan çıkarttı.

Sulh şu koşullarda yapıldı: Prens Ermenistan senyörünün bağıllık yemini etme mecburiyetini kaldıracak ve onun vasalı olacaktı. Prensten aldığı topraklar Ermeni senyöründe kalacaktı. Ayrıca prens Ermeni senyörünün ağabeyi Rupin'den olma yeğeni³⁷¹ ile Antakya prensinin en büyük oğlu evlenecekti. Bu anlaşmayla prens oğlunu varisi yapacaktı. Fakat bu gerçekleşmedi, oğlu bu hanımla

371 Rupin'in kızı Alice gerçekte, III. Boemondo'nun büyük oğlu Trablus kontu Raymond ile evlenmiştir.

evlendikten sonra, babasından önce öldü ve arkasında bir erkek çocuk bıraktı.³⁷² Prens bu çocuğu ve annesini Ermenistan'a geri gönderdi. Ermenistan senyörü onları prens ölene dek yanında tuttu, çünkü onlar sayesinde Antakya topraklarının kendisine kalacağını sanıyordu. Zira prens tüm ülkedekilerin huzurunda Antakya ve topraklarını öldükten sonra oğluna bırakacağına yemin etmişti. Fakat olaylar başka türlü gelişti.

Prens öldükten sonra³⁷³ Antakyalılar prensin oğlu Trablus kontuna³⁷⁴ ivedi bir haberci gönderdiler ve derhal gelmesini, Antakya'nın kendisine teslim olacağını söylediler. Bu haberi duyan kont Antakya'ya gitti ve şehri teslim aldı. Ermenistan senyörü, prensin öldüğünü öğrenince yeğenini ve oğlu Raymond-Rupin'i alarak Antakya'ya geldi ve içeri girmek istedi. Fakat Trablus kontu içerideydi ve buna mani oldu. Ermenistan senyörü ordusunu toplayıp Antakya önüne dayandı. Kont Boemondo, Halep'teki sultana haberci gönderdi, ondan merhamet diledi ve yardımcı olması için Tanrı'ya yalvardığını, Ermenistan senyörünün topraklarını elinden almak istediğini söyledi. Sultan haberci göndererek ne zaman yardıma ihtiyacı olursa imdadına yetişeceğini, asker, erzak ve başka ne ihtiyacı olursa olsun göndereceğini söyledi, çünkü Ermenistan senyörünü hiç sevmiyordu. Sultan sözünü tuttu, zira eğer sultan yardım etmemiş olsaydı Trablus kontu Antakya'yı elinde tutamazdı. Zira Ermenistan senyörünün ülkesi çok güçlüydü. Savaş 7 yıl sürdü. Neticede Antakya hileyle Ermenistan senyörünün eline geçti. O şehri tahkim ettikten sonraysa, yine ihanet sonucu tekrar Trablus kontunun eline geçti. Aralarındaki savaş daha uzun yıllar sürdü.

Kont Henri Ermenistan senyörü ve Antakya prensi arasında barış yaptıktan sonra Ermenistan senyöründen ülkesine gitmek üzere izin istedi. Ermenistan senyörü Kont Henri'ye: "Efendim, kral olmak için yeterince toprağım, şehirlerim, kalelerim, sonsuz gelirim var. Antakya prensi vasalım. Sizden bana taç takmanızı rica ve

372 Raymond-Rupin, Antakya prensi.

373 Antakya prensi III. Boemondo 1201'de öldü.

374 III. Boemondo'nun küçük oğlu IV. Boemondo.

istirham ediyorum. Zira krallık tacını başıma takacak sizden daha asil, daha yüce birini düşünemiyorum,” dedi. Kont Henri memnuniyetle bu isteği yerine getirdi ve en kısa zamanda taç taktı. Böylece Ermenistan bir krallık oldu.³⁷⁵ Ermenistan senyörü kral olduktan sonra Henri ülkesine döndü ve Ermenistan kralı ona büyük bir servet bahşedip ülkesine kadar eşlik etti.

Haşhaşi senyörü Kont Henri'nin Ermenistan'da olduğunu duyunca, haberci gönderip kendisiyle görüşmeyi çok istediğini söyledi ve dönüşte kendisini ziyaret etmesini rica ederek, eğer kabul ederse hiçbir şey kaybetmeyeceğini ekledi. Kont memnuniyetle geleceği cevabını verdi ve Ermenistan'dan yola çıktı.

Haşhaşi senyörü kontun geldiğini haber alınca şerefine yakışır bir karşılama yaptı ve huzuruna kabul etti. Ona ülkesini, kalelerini gezdirdi. Günlerden bir gün kalelerinden birinin önünde ata biniyorlardı. Kalenin çok güzel ve yüksek bir kulesi, kulenin her mazgalında bembeyaz giyinmiş 2 adam vardı. Haşhaşi senyörü kontu: “Efendimiz, sizin adamlarınız sizin için benim adamlarımın benim için yapacağı şeyleri asla yapamaz,” dedi. Kont cevap verdi: “Elbette olabilir efendim.” Haşhaşi senyörü bunun üzerine aşağıdan bağırdı ve mazgallardan bakan iki adamı kendilerini aşağı attılar, boyunları kırıldı. Kont hayretler içinde kalmıştı. Kendisi için bunu yapacak bir adamı olmadığını söyledi. Haşhaşi kontu, “Efendim, dilerseniz yukarıdaki gördüklerinizin hepsini aşağı atlatabilirim,” dedi. Kont olumsuz yanıt vererek başkalarının atlamasını istemediğini söyledi.

Kont Haşhaşi senyörünün ülkesinde dilediği kadar kaldıktan sonra iznini istedi. Senyör ona bolca para ve kendi mücevherlerinden çoğunu verdi ve topraklarının dışına dek eşlik etti. Vedalaşırken ülkesini ziyaret ederek onurlandırdığı için daima hizmetinde olacağını, rahatsız eden, hoşuna gitmeyen şeyler yapan soylu biri varsa kendisine haber vermesini, o kişiyi derhal öldürteceğini söyledi. Böylelikle ayrıldılar.

³⁷⁵ Ernoul'un kroniğinin tüm nüshalarında bu ibare geçmesine karşın, II. Levon'a taci gerçekte Kudüs kralı Henri değil, Kutsal Roma Germen İmparatoru'nun bir temsilcisi veya Mainz başpiskoposu Konrad de Wittelsbach takmıştır.

XXX. FASIL

1194-1204

HIRİSTİYAN ÂLEMİNİN SOYLULARININ DENİZLER ÖTESİNE YOLCULUĞU

Kutsal Topraklardan ve Müslümanlarla sulh yaparak ülkesinde barışı tesis eden Kral Amaury'den ileride zamanımız ve yerimiz olduğunda yine bahsedeceğiz. Şimdi de size ileride Kutsal Topraklara sefer düzenleyecek bazı soylulardan bahsedecek, ne şekilde ve ne zaman geleceklerini anlatacağız.

Sicilya'da bulunan ve Almanları Kutsal Topraklara gönderen Almanya imparatoru Heinrich vefat etti ve ölmeden bir yıl önce karısı imparatoriçe bir oğlan çocuğu doğurdu. Çocuğa dedesi Friedrich'in adını verdiler. Oğlunun doğumundan sonra imparator 2 Alman senyörünü huzuruna çağırdı ve birine oğlu reşit olana dek Puglia ve Calabria'yı muhafaza etmesini emretti. Bu kişinin adı Diepold³⁷⁶ idi. Diğerine ise Sicilya adasını, karısını ve oğlunu koruyup, kollama görevi verdi. Bu soylunun adı ise Markwald'dı. Kardeşi Svabya dükü Philippe'e Almanya İmparatorluğu'nu oğlu büyüyene dek onunla birlikte yönetmesi görevini verdi. Dük yaşadığı sürece imparatorluğun işlerini yürüttü. Fakat daha ileride göreceğiniz üzere, öldürülecekti. İmparator topraklarını bu şekilde pay ettikten sonra öldü.

İmparator öldükten sonra 1 yıl geçmemişti ki imparatoriçe de öldü.³⁷⁷ Fakat ölmeden önce ülkenin tüm başpiskoposlarını, piskoposlarını, baronlarını Messina'ya çağırdı. Çağrılanların tümü toplanınca onlara oğluna taç takmak istediğini, meşru varis olarak oğlunu ülkenin başına getirmek istediğini ve bunun için ölene dek beklemek istemediğini, hala hayattayken oğlunun senyör olarak kabul edilmesini

376 Diepold von Schweinspeunt.

377 İmparatoriçe Costanza 27 Kasım 1198'de öldü.

istediğini söyledi. Soylular konuyu istişare edeceklerini söylediler ve şûra topladılar.

Şûra bittiğinde kraliçeye: “Hanımım, oğlunuza taç takmayı, senyör olarak tanımayı ve bağlılık yemini etmeyi istemiyoruz, çünkü onu doğururken o kadar yaşlıydınız ki karnınızda o yaşta bir çocuk taşıyabileceğinize inanmıyoruz,” dediler. Bunun üzerine kraliçe: “Eğer benim öz oğlum değilse, ona taç takmak için neden ruhuma böyle bir günahı yük edeyim ve kendi malımdan, mülkümünden vazgeçeyim? Hayır, bunu yapmayacağım. Mademki benim soylularımsınız, gidin, bu çocuğu karnımda taşıdığımı ve ölen İmparator Heinrich’in oğlu olduğunu ispatlamam için ne yapmam gerektiğini aranızda istişare edin, ben de onu seve seve yapayım,” diye karşılık verdi. Soylular aralarında görüştüler ve sonunda kraliçenin, çocuğun kendisinin olduğuna ve karnında taşıdığına dair azizler üzerine yemin etmesini kararlaştırdılar. Kraliçe istenileni yaptı ve soylular oğlunu senyör olarak tanıyıp, taç taktılar.³⁷⁸

Kraliçe ülkenin oğluna kalmasını böylelikle garantiye aldıktan sonra Papa’ya bir mektup gönderdi ve topraklarını oğluna bıraktığını, oğluna ve ülkesine sahip çıkmasını istedi, bu işleri yoluna koyduktan sonra öldü.

Kraliçe öldükten sonra Papa çocuğa velayet etmesi için Sicilya’ya bir kardinal gönderdi ve kardinale çocuğun vesayetinde yardımcı olmaları için ülkedeki 3 piskoposu görevlendirdi. Dediklerini yaptılar. Çocuk imparatoru Palermo’ya getirdiler ve uzun süre vesayet altında bulundurdular.

İmparatoriçe öldükten sonra ülkedeki soylular ve baronlar, imparatorun ülkeyi korumak için arkasında bıraktığı Almanlara tahammül edemez olmuşlardı. Bunları ülkeden kovmak için saldırıya geçtiler ancak Almanlar başlarındaki Markward von Annweiler yaşadığı sürece onlara karşı kendilerini iyi savundular. O öldüğünde³⁷⁹ Almanlar ülkeyi boşalttılar.

Almanlar gittikten sonra Sicilya’nın soyluları arasında savaş başladı. Hepsi ülkenin başına kendi geçmek istiyordu. Aralarındaki

378 II. Friedrich, Sicilya tacını 17 Mayıs 1198’de Palermo’da raktı.

379 1202 yılı.

harp o kadar uzun sürdü ki kimseler hasat edemez olduğundan ülkede korkunç bir kıtlık çıktı. Herkes kralla birlikte ülkeyi yönetmek istiyordu. Birbirlerinden o kadar çok toprak aldılar ki krala neredeyse hiç toprak kalmadı. Sicilya'da elinde sadece 2 şehir, Messina ve Palermo kalmıştı. Pizalılar Palermo Kalesi'ni ele geçirdiler ve kralı kovdular. Sicilya'da Siraküza adında bir şehri zapt ettiler. Pizalılar Siraküza'yı aldıktan sonra Cenevizliler orayı kuşattılar ve zorla zapt ederek uzun süre ellerinde tuttular. Sicilya'daki Müslümanlar Hristiyanların aralarında savaştıklarını görünce bir araya geldiler ve bir dağın tepesine çıktılar. Orayı Hristiyanların yaklaşamayacağı kadar iyi tahkim ettiler. Buradan sık sık Hristiyan topraklarına akınlar yaptılar ve yağmalayarak birçoğunu öldürdüler.

Sicilya'dan, henüz çocuk yaşta olan ve bundan böyle Enfes de Puglia³⁸⁰ olarak anılan Kral Friedrich'ten artık bahsetmeyeceğim. Şimdi de size Puglia'da yaşayan kral Tancredi'nin kızıdan bahsedeceğim.³⁸¹ Bu hanım Papa'nın ve bazı asil kimselerin tavsiyesi üzerine evlenmek üzere Champagne'a, Kont Gautier de Brienne'e gitti.³⁸² Kont onunla evlendikten sonra Roma'dan geçerek kontu Puglia'ya getirdi. Papa, Gautier bu hanımla kendi tavsiyesi ve oluru üzerine evlendiği için emrine asker vererek Puglia'ya girmesini ve zapt etmesini emretti ve kontu elinden geldiği kadar yardımcı oldu. Kont Gautier Puglia'ya girince Puglia halkı çok sevindi ve ona ülkenin büyük kısmını verdi. İmparator Heinrich'in muhafaza etmesi için ülkeyi emanet ettiği Diepold kalabalık bir orduyla karşısına çıktı. Diepold, Kont Gautier'yi bir şehrin önünde kamp kuruncaya dek takip etti. Gece olup kont yatıp uyuyunca Diepold ve şövalyeleri ordugâha kılık değiştirerek girdiler. Kontun çadırının önüne geldiler ve çadırın iplerini keserek çadırı üzerine düşürerek kontu öldürdüler.

Kont ölünce tüm adamları bozguna uğradı ve dağıldı, Diepold tüm ülkeyi tekrar ele geçirdi. Kont Gautier'nin hanımından Gautier³⁸³ adında bir oğlu oldu. Oğlu daha sonra Brienne kontu olacaktır. Bu meseleden daha ileride yeri gelince yine bahsedeceğiz.

380 Eski Fransızca, Puglia çocuğu.

381 Sicilya kralı Tancredi'nin kızı Elvira.

382 Brienne Kontu III. Gautier.

383 İleride Brienne, Yafa ve Aşkelon Kontu olan IV. Gautier.

XXXI. FASIL

1197-1202

FRANSA KRALI VE İNGİLTERE KRALI ARASINDAKİ HARP

Sicilya'daki Calabria ve Puglia topraklarını anlatmaya bir dahaki sefere kadar ara verip şimdi de size birbirleriyle savaşa tutuşan Fransa ve İngiltere krallarından bahsedeceğim.

İngiltere kralı esaretten kurtulduktan sonra bile kaybettiği toprakların üzüntüsünü çekiyordu. Hâkimiyeti altındaki tüm ülkelerden askerler çağırdı ve ordu toplayarak Provence topraklarına paralı askerler³⁸⁴ gönderdi. Kont Baudouin de Flandres ile anlaştı. Yaptıkları anlaşmaya göre kaybettikleri toprakları yeniden kazanmadan savaşı bırakmayacak ve barış yapmayacaklardı. Kont Baudouin Fransa kralının elinden zorla zapt ettiği ve kız kardeşiyle³⁸⁵ evliliği ile elde ettiği toprakları geri alacak, İngiltere kralı ise Kral Philippe'in zapt ettiği topraklarını geri alacaktı. İngiltere kralı, Fransa baronları için o kadar çok şey yapmıştı ki hepsinin kalbini kazanmıştı. Fakat bedenleri hala Fransa kralına hizmet ediyordu.

İngiltere kralı ve Kont Baudouin yemin ederek anlaştıktan sonra Kont Baudouin ordusunu topladı. Kont Flandres'da, İngiltere kralı ise Normandiya'da savaş açtı. Günlerden bir gün İngiltere kralının paralı askerleri Beauvais'den geçiyorlardı. Piskopos³⁸⁶, şövalyeleri ve

384 Orijinal metinde bahsi geçen Routier, Ortaçağ'da genellikle yağma ve akınlarda kullanılan, routes denen bölükler halinde teşkilatlanmış düzensiz, yabancı ülkelerde savaşan paralı askerlerdir.

385 Baudouin'in Fransa kralı Philippe Auguste ile evlenen kız kardeşi Isabella d'Hainault.

386 Piskopos Philippe de Dreux. 1179 ve 1190'da olmak üzere iki defa Haçlı Seferi'ne çıkan Piskopos, bir müddet Bağdat'ta esir tutulmuştur. Richard'ın Mayıs 1197'de giriştiği seferde de tutsak düşen Philippe 1202'ye dek hapis kaldı.

askerleri şehirden çıktılar ve onları kovaladılar. Paralı askerlerin pusuya yatan grubu onlara hücum ettiler ve hepsini esir aldılar. Başka bir seferinde Fransa kralı yanında sadece 80 tane şövalyeyle Gisors yakınlarında at sürerken İngiltere kralının yanında kalabalık bir orduyla kurduğu pusuya düştü. Fransızlar, pusu kuran İngiltere kralının delice saldırdığını ve bu pusudan büyük zarar görmeden ve zillete düşmeden çıkamayacaklarını görünce, krala kaçıp Gisors'a dönmesi için yalvardılar, zira eğer kalırsa kral esir düşecekti. Şövalyeleri kalacak ve düşmana ellerinden geldiği kadar karşı koyacaklardı.

Kral böylece baronlarının tavsiyesi üzerine ayrıldı ve güven içinde Gisors'a gitti. İngiltere kralı Fransızları görünce üzerlerine saldırıp etraflarını çevirdi ve hepsini esir aldı.³⁸⁷ Denildiğine göre içlerinde Fransa kralının armasını giymiş bir şövalye olduğu için Fransa kralını yakaladığını sanmıştı.

Fransa kralı şövalyelerini kaybettiği ancak kendi kurtulduğu için büyük bir üzüntü ve utanç içinde Gisors'a girdi. Tüm ülkeye haberci çıkardı ve büyük bir ordu topladı. Kont Baudouin, Flandres'dan kralın ülkesine girdi ve istila başlattı. Aire ve Saint-Omer ona teslim oldu. Daha sonra Arras'ı kuşattı ancak zapt edemedi. Kral Arras'ı çok sayıda takviye şövalyeyle takviye etmişti. Yalnız günlerden bir gün bir hücumda Jean de Hangest adındaki Fransa'nın en iyi şövalyelerinden biri öldürüldü. Kont Baudouin Arras'ı zapt edemeyeceğini görünce kuşatmayı kaldırdı. Fransa kralının topraklarına akınlar düzenledi ve büyük zarar verdi. Daha sonra günlerden bir gün Kont Baudouin'in kardeşi Namur kontu, Arras önlerine kadar akın düzenlerken, Arras'takiler şehirden çıktılar ve onu esir alıp Fransa'ya gönderdiler. Fransa kralı ordusunu toplayarak İngiltere kralının üzerine yürüdü. İngiltere kralı ordusuyla onu karşıladı. Onlar ordularını savaş düzenine sokarken baronlar araya girdi ve mütareke yapıldı.

İngiltere kralının zindandan çıkınca ve Normandiya'dayken, Fransa kralının Aumale'ı kuşatıp aldığını söylemeyi unutmuştum. İngiltere kralı ve Flandres kontu, Fransa kralına savaş açmak için ittifakı orada yapmışlardı.

³⁸⁷ 27 Ekim 1198, Gisors Muharebesi.

İngiltere kralı, Fransa kralıyla mütareke yaptıktan sonra, denildiğine göre, krala beylerinden birinin, bir şato komutanının yerin altında büyük bir altın hazine bulduğu haberi geldi. İngiltere kralı bu beye topraklarında bulduğu hazineyi derhal göndermesini emretti ve eğer emrini yerine getirmezse kalesini kuşatacağını ve ele geçireceğini söyledi. Şövalye krala elinden geleni ardına koymamasını, hazinenin krala ait olmadığını ve bu yüzden göndermeyeceğini söyledi. İngiltere kralı yola çıktı ve kaleyi kuşattı. Bu kale Limoges topraklarındaydı.³⁸⁸ Kral kalenin önüne geldikten sonra şövalyeye kaleyi teslim etmesini, eğer teslim etmezse, zorla nasıl zapt edeceğini iyi bildiğini söyledi. İngiltere kralı kaledekileri tehdit ederken kaledeki arbaletçilerden biri krala ok fırlattı ve kralı yaraladı. Kral oku eliyle tuttu ve çekip çıkardı, aradan çok geçmeden öldü. Denildiğine göre İngiltere kralı Richard böyle ölmüştü.³⁸⁹

Kral Richard ölmeden önce yanında kız kardeşi ve Saksonya dükünün oğulları, yeğeni vardı. Zindandan kurtulunca Almanya'dan yanında getirmiş, yeğenini Poitiers kontu yapmıştı. Adı Otto'ydu. Kral ölmeden önce kendisini zindana atan İmparator Heinrich'in öldüğü haberini duyunca yeğeni Otto'ya Almanya'ya gitmesini, kendisinin de yeğeninin Alman imparatoru olması için Papa ve Almanya baronları nezdinde gereken her şeyi yapacağını söylemişti.

Otto Almanya'ya gitti ve Kral Richard Papa'ya ve Almanya baronlarına haberci gönderdi. Yeğeni Otto'nun imparator yapılması için, buna şiddetle karşı çıkan merhum İmparator Heinrich'in kardeşi Svabya dükü³⁹⁰ hariç, hepsine ne isterlerse vermeyi vaat etti. Dük, kendisi yaşadığı sürece ülkenin meşru varisi, Sicilya'daki yeğeni Friedrich'ten başkasının imparator olamayacağını, yeğeninin topraklarını ve haklarını koruyacağını söyledi. Dük, imparatorluğu uzun süre boyunca Papa'ya ve Almanya baronlarına karşı koruyup kollamıştı ki günlerden bir gün bir şövalye³⁹¹ düke odasında

388 Chalus Kalesi.

389 I. Richard 26 Mart 1199'da öldü.

390 Kutsal Roma Germen İmparatoru Friedrich Barbarossa'nın ikinci oğlu Philipp von Schwaben.

391 Bavyera kontu VIII. Otto.

saldırıp kellesini kopardı.³⁹² Svabya dükü öldükten sonra Otto imparator oldu.

Fakat Otto'dan, nasıl imparator olduğundan ve akıbetinden bahsetmeden evvel Kont Baudouin de Flandres ve ölmeden önce İngiltere kralının tarafına geçerek Fransa kralına karşı onunla hareket eden Fransa baronlarını anlatacağım. Aumale kuşatmasından sonra baronlar iyi Kral Richard için korkuya kapıldılar. Ölürsa onun yardımından ve himayesinden mahrum kalacaklardı. İçlerinde en çok korkan Kont Baudouin de Flandres'di. Kız kardeşi Kraliçe Isabelle, Kral Philippe'in amcası Kont Pierre d'Auxerre'in karısı kontes Yolande, kız kardeşi, Beaujeu senyörünün karısı kontes Sibylle; Kont Renaud de Boulogne ve kardeşi Kont Simon de Pontiu'nun desteğini aldı. Baronlar birçok defa toplanıp, neler yapılabileceğini müzakere ettiler. Gittikleri her yere silahlı şekilde gitmeyi ve turnuvalar³⁹³ tertiplemeyi kararlaştırdılar. Fransa kralının turnuvalarına katılmayacaklardı. Her yere gidecekler ve turnuvalarda sorup soruşturarak yeterli askeri toplayacaklardı. Kont Baudouin'in hanımı kontes Marie'nin Jeanne adında bir kızı vardı ve Margarite'e hamileydi. Baronlar toplandılar.

Brai ve Encre³⁹⁴ arasında bir yerde turnuva düzenlendi, tüm baronlar buna iştirak ettiler. Turnuva için zırhlarını ve silahlarını kuşandıktan sonra toplandılar, tam muharebeye başlayacakları sırada miğferlerini çıkardılar ve Kutsal Topraklara Haçlı seferine çıkacaklarına dair hep birlikte yemin ettiler. Bazıları baronların Fransa kralının korkusundan Haçlı seferine çıktıklarını, ona isyan ettikleri için kralın onları şiddetle cezalandırmasından çekindiklerini söylüyorlardı.

392 Dük Philipp 1208'de suikasta uğradı.

393 Ortaçağ'da şövalyelerin muharebe provası yaptıkları ve binicilik, silah kullanma becerilerini gösterdikleri oyunlar. Dövüşler bireysel olabildiği gibi, taraflara ayrılarak sayıları yüzleri bulan gruplar halinde muharebeler de yapılabilir. Muharebeler açık bir alanda karşılıklı taarruz veya bir köprüyü, yolu savunmak şeklinde cereyan eder. Bilhassa Geç Ortaçağ'da popülerlik kazanan bu ikincisine Pas d'Armes denir ve günlerce hatta haftalarca süren örneklerine rastlamak mümkündür. Kazanan taraf, kaybedip esir düşen taraftan savaş zamanı olduğu gibi fidye talep eder.

394 Günümüzde Picardie bölgesindeki Somme yakınlarında bulunan Albert kasabası.

Şimdi de size sefere çıkan kontların isimlerini sayacağım. İlk başta Kont Baudouin de Flandres ve kardeşi Henri d'Anjou Haçlı seferine çıkma yemini etti, daha sonra Kont Thibaut de Champagne yemin ettiler. Daha sonra Kont Louis de Blois, Kont Etienne del Perche, Kont Hugues de Saint Paul, Kont Simon de Montfort ve kardeşi Guy, Bruges kale kumandanı Jean de Neele, Enguerrand de Boves ve 3 kardeşi, Kont Renaud de Dampierre ve adlarını daha fazla saymayacağım çok sayıda soylu. Binden fazla şövalye Haçlı seferine çıkmak için yemin etmişti.

Baronlar Haçlı seferine çıkmadan önce, Fransa'da Foulques adında bir rahip³⁹⁵ vardı. Bu rahip, baronlar Haçlı seferi yemini etmeden önce ve sonra sefere çıkılması için vaaz vermişti. Birçok şövalyeyi ve başka kişileri sefere çıkmaya ikna etmişti. Yapılan bağışlarla Kutsal Topraklardaki harcamalar için büyük bir servet toplamıştı. Fakat bu serveti götüremeden, sefer başlamadan önce öldü. Bazı kişiler rahibin emanet edilen paraları çaldırmanın üzüntüsünden öldüğünü söylediler. Fakat bir ihtimal, gerçek bu şekilde değildi. Emanet edilen paraların büyük kısmı Citeaux'daydı. Ancak çaldırdığı paraları büyük ihtimalle başka bir yere emanet etmişti. Zira Citeaux'ya emanet edilen paralar manastırındaki biraderleri tarafından 2 seferde Kutsal Topraklara götürüldü. Ve size güvenle söyleyebilirim ki Kutsal Topraklara daha önce Foulques'un Citeaux'ya emanet ettiği kadar çok büyük bir miktarda para gönderilmemişti. Çünkü Kutsal Toprakları zelzele vurmuş ve Sur, Beyrut ve Akka surları yerle bir olmuştu. Bunların büyük kısmının tamiri bu paralarla gerçekleştirilmişti.

Şimdi de size İngiltere kralı Richard'a dair anlatmayı unuttuğum başka bir husustan bahsedeceğim. Kral ölmeden önce Fransa kralının ele geçirdiği topraklarını geri alabilirse, büyük bir donanma hazırlamayı ve Mısır ülkesine gidip fethetmeyi teklif etmişti. Daha sonra da Kudüs topraklarını zapt edecek, oradan Konstantinopolis'e gidip orayı da aldıktan sonra imparator olacaktı.

395 IV. Haçlı Seferi'ne çıkılması için en çok gayret gösteren ve adı bu seferle özdeşleşen Foulques de Neuilly.

Şimdi de size Haçlı seferine çıkan Fransa baronlarını anlatacağım. Sefere çıkabilmek için bir filo yaptırma konusunu müzakere ettiler. Neticede Venedik'e elçi gönderme ve Venediklileri Fransa'ya çağırıp onları Kutsal Topraklara götürecek filo için pazarlık etme kararı çıktı. Venedikliler bunu duyunca çok sevindiler. Aralarında görüştüler ve içlerinden en bilge kişileri Fransa'ya baronlarla pazarlık etmeleri için gönderdiler.

Venedikliler Fransa'ya varınca Corbie'de baronlarla bir araya geldiler. Burada yapılan pazarlıkta yelkenlilerin, kadirgaların ve atları taşıyacak savaş gemilerinin³⁹⁶ 2 yıl süreyle Haçlıların emrinde olacağı, denizde Haçlıları nereye isterlerse götüreceği konusunda anlaşıldı. Büyük meblağlar ödendi ancak tam tutarın ne kadar olduğunu bilemiyorum. Ayrıca Arz-ı Mev'ud haricinde yapılacak fetihlerde elde edilecek toprakların yarısı vaat edildi. Kont ve Corbie'deki şûrada hazır bulunan baronlar anlaşmaya sadık kalacaklarına ve parayı ödeyeceklerine azizler üzerine yemin ettiler. Venedikliler de gemileri, kadirgaları ve savaş gemilerini hazırlayacaklarına azizler üzerine yemin ettiler.

Soylular filoyu kiraladıktan sonra, aralarında istişare ederek, aralarından birini senyörleri seçmeye karar verdiler ve onun emirlerine boyun eğeceklerini, bu senyörün aralarında adaleti sağlayacağını söylediler. Kont Thibaut de Champagne'ı seçtiler ve senyörleri yaptılar. Daha sonra yola çıktılar. Aradan çok geçmeden Kont Thibaut öldü.³⁹⁷ Baronlar yeni senyörlerini seçmek için toplandılar. Şûra sonunda haçlı seferine çıkan Marki Montferrat'nın senyör seçilmesi kararlaştırıldı. Baronlar Marki Montferrat'yı çağırdılar ve onu liderleri yaptılar. Ve belirlenen tarihte hareket hazırlıklarına giriştiler.

Fransa'daki baronların birçoğu hareket tarihi konusunda mutabık değildi, dolayısıyla çoğu gelmedi. Kimi Marsilya'dan yola çıktı, kimisi de Ceneviz'den. Jean de Nesle beraberinde birçok Flamanca denize açıldı. Bunlar Marroht Boğazı'ndan³⁹⁸ geçerek gittiler.

396 Huissier denen kapılı yük gemisi.

397 Champagne Kontu Thibaut 1201 yılında öldü.

398 Eski Fransızca, Cebeli Tarık Boğazı.

Venedik'e gidenler hariç dağları aşarak³⁹⁹ gelen tüm Haçlılar tek bir hareket noktasından çıktılar ve Akka'ya vardılar. Bunlar tüm ülkelerden gelen üç yüzden fazla şövalyeydiler ve yanlarında çok sayıda asker de vardı. Forois kontu da deniz ötesine bu seferle birlikte geçti ancak Akka'ya ulaşmadan yolda öldü.

Fransa'dan hareket edip Kutsal Topraklara gelenler arasında Renaud de Dampierre adında bir şövalye bulunuyordu. Bu kont, Kral Amaury'nin huzuruna çıktı ve mütarekeyi bozmak istediğini, Müslümanlarla harp edecek kadar kalabalık olduklarını söyledi. Kral mütarekeyi bozacak kadar kalabalık olmadıklarını, Venedik'ten gelecek Fransa soylularını beklemesini söyledi. Kont kralın kendisiyle böyle konuşmasına ve mütarekeyi bozmasına izin vermeyişine çok kızdı. Kralla çok kaba bir şekilde, bir kralla konuşulmaması gereken tonda konuştu. Kral bilge bir adamdı, hacılarla aralarında niza ve münakaşa çıkmaması için onu dinledi, diyeceklerini söylemesine müsaade etti. Kont Renaud Kutsal Topraklarda yapacak bir şey olmadığını görünce kendisiyle birlikte denizi geçen şövalyelerle konuştu. Şövalyeler aralarında istişare ettiler ve burada kalmak istemediklerini, Ermeni kralına karşı savaşta yardım etmek amacıyla Antakya prensine gideceklerini söylediler. Çünkü bu ihtilafta Kral Amaury, Ermeni kralından yana tavır almıştı. Seksenden fazla şövalye ve çok sayıda yaya ve atlı asker toplandılar, Akka'dan Antakya'ya gitmek üzere yola çıktılar. Hristiyan topraklarından çıkınca Gibel adında bir Müslüman şehrine geldiler. Bu şehir Mergat ile Lazkiye arasındaydı.

Şehrin beyi kalabalık bir ordunun geldiğini öğrenince, Hristiyanlarla aralarında mütareke olduğu için onları hoş karşıladı, selamladı ve şereflerine ziyafet verip şehrin dışında kamp kurdurdu. Kampta satmak üzere ülkesinden bolca yiyecek getirtti ve nereye gittiklerini sordu. Hristiyanlar Antakya'ya gittiklerini söylediler. Bey onlara Halep sultanının yol teskeresini almadan Antakya'ya giden topraklardan geçemeyeceklerini, eğer isterlerse hükümdara haberci çıkaracağını ve kendisine yardım etmeye gelen çok sayıda şövalye ve

399 Alp Dağları. Fransızca metinlerde sefere Alplerin ötesinden katılanlar için dağlılar ifadesi kullanıldığı görülmektedir.

yaya asker olduğunu haber vermeyi ve sultandan güvenle geçmeleri için onlar adına yol teskeresi almayı teklif etti. Hıristiyanlar, haberci dönene kadar orada bekleyemeyeceklerini ve yola devam edeceklerini, kalabalık olduklarını söylediler. Müslüman bey, sultanın iznini almadan böyle bir şey yapmanın akıllıca olmadığını, eğer bu şekilde giderlerse bir tekinin bile kaçamayacağını ikaz etti. Hıristiyanlar buna rağmen gitmekte diretiler. Müslüman bey bunun üzerine, “Niçin bana inanmıyorsunuz? Hiç iyi bir şey yapmıyorsunuz. Burada size erzak ve yiyecek getirmedi mi? Başka nerede böyle bir pazar bulabilirdiniz?” dedi. Fakat Hıristiyanlar toplanmaya başlamışlardı bile, yola çıkacaklarını ve daha fazla kalmayacaklarını söylediler. Müslüman onları ne rica ne de tehditle vazgeçirebildiğini görünce: “Senyörlerim, Hıristiyanlarla aramda mütareke var, başınıza gelecek bir fenalıktan mesul olmak, suçlanmak istemem. Topraklarımdan sizi selamete geçirip uğurlayacağım. Ama bilin ki benim topraklarımdan çıkar çıkmaz sizi esir alacaklardır. Çünkü sizi gözlüyorlardır.”

Şövalyeler ona inanmak istemediler ve yola çıktılar. Beyin topraklarından çıkana dek yürüdüler. Onun topraklarından çıkıp, Müslüman şehri Lazkiye yakınlarında geldiklerinde Müslümanları pusuya yatmış kendilerini beklerken buldular. Müslümanlar onlara saldırıp hepsini esir aldı. Yakalandıktan sonra gece karanlığından istifade edip kaçan bir şövalye haricinde ne tek bir atlı kaçabilmişti ne de tek bir yaya asker. Bu şövalyenin adı Sohier d’Entreseigne’dir. Bernars de Moruel de orada esir düşenler arasındaydı. İşittiğiniz gibi şövalyeler, kendilerine verilen nasihate inanmak istemedikleri için, aptallıklarından esir düştüler.

Şimdi size yeğenin ölümünden sonra topraklarına el koyan, Dımaşk ve Kudüs topraklarını da öteki yeğenin elinden alan Selahaddin’in kardeşi Babilonya sultanını ve yaptıklarını anlatacağım. Hıristiyanların Mısır topraklarına gelmek için filo kiraladıkları haberini alınca Dımaşk ve civarındaki topraklara ülkesini elinden aldığı yeğenine karşı tedbir olarak muhafızlar yerleştirdi. Daha sonra Babilonya sultanı Mısır’a giderek topraklarına gelen Hıristiyanlara nasıl karşı koyabileceğini belirlemek için şûra topladı.

Ülkeye geldikten sonra inancına mensup başpiskoposlar, piskoposlar ve rahipleri, kadıları çağırdı ve onlara: “Beylerim, Hıristiyanlar bu topraklara gelmek ve zapt etmek için büyük donanma düzmüşler. Ülkeyi savunmak, müdafaa etmek için atlarınızı ve silahlarınızı hazırlamanız uygun düşer. Zira ben Halep sultanına ve yeğenlerime karşı savaş açtım, bu yüzden bütün askerlerimi buraya getiremem. Hem burada hem orada ordu bulundurmam icap eder. Bu sebeple yardımınız gerek,” dedi. Din adamları ise ne silah taşıyacaklarını ne de harp edip vuruşacaklarını çünkü inançlarının onlara savaşmayı yasakladığını, dinlerine karşı gelemeyeceklerini, fakat Mahomeri’e gidip Allah’a ülkelerini koruması için dua edeceklerini, ellerinden başka şey gelmediğini söylediler.

Bunun üzerine sultan onlara: “Eğer Hıristiyanlar buraya gelirse ve sizi topraklarınızdan atarsa, nereye gideceksiniz, ne yapacaksınız?” Din adamları cevap verdiler: “Allah ne isterse onu yapacağız.” Sultan cevaben, “Mademki savaşmak, harp etmek istemiyorsunuz, ben de sizin için savaşacak birilerini bulacağım,” dedi. Daha sonra huzuruna bir kâtip getirtti. En yüksek mertebedeki, en zengin başpiskoposunu çağırttı ve ona ne kadar arazisi olduğunu, başpiskoposluğun servetini, değerini sordu ve yalan söylememesini istedi. Başpiskopos doğruyu söyledi, sultan söylediklerini aynen yazdırdı. Daha sonra tekere teker ötekileri çağırdı ve servetlerini aynen kaydettirdi. Tümünü yazdırınca topraklarının ederinin toplamını aldırdığında gördü ki bu din adamlarının ellerindeki servet, sultanın servetinin iki katıydı. Onlara döndü: “Beylerim, benim sahip olduğumdan daha fazla araziniz, geliriniz var. Eğer bu ülkeyi kaybederseniz büyük zarara uğrarsınız. Topraklarınızı müsadere edecek ve size yaşamınızı idame edecek kadarını bırakıp kalanı ülkeyi müdafaa edecek şövalyelere ve askerlere dağıtacağım,” dedi. Din adamları itiraz ettiler: “Efendimiz, bunu yapamazsınız, Allah aşkına, atalarınızın bağışladığı sadakaları elimizden almayın,” dediler.

Sultan ise ellerinden mülklerini almak istemediğini⁴⁰⁰, aksine güvence altına almak ve daha da bollastırmak istediğini söyledi.

400 BNF, Fr. 9082 nüshasında, ‘mallarına el koymanın veya azaltmanın akla aykırı olacağı’ ibaresi de bulunmaktadır.

Bu cihetle tüm topraklarına ve gelirlerine el koydu, kendi arazileri ve gelirleriyle birleştirdi, herkese ihtiyacı kadar paylaştırdı. Daha sonra elçiler çağırdı ve bunlara büyük bir servet vererek Venedik'e gönderdi. Bu elçiler Venedik Doçuna ve önde gelen Venediklilere giderek sultanın selamını ve dostluğunu getirdiklerini söylediler. Hıristiyanları Mısır üzerine gitmekten alıkoyarlarsa sultanın onlara İskenderiye limanında büyük imtiyazlar tanıyacağını ve büyük bir servet ödeyeceğini söylediler. Elçiler Venedik'e gelip görevlerini ellerinden geldiği kadar çabuk tamamladıktan sonra geri döndüler.

Babilonya sultanı Mısır'dayken, Selahaddin'in toprakları elinden alınan oğlu, Halep sultanı kalabalık bir orduyla Dımaşk'ı kuşattı. Dımaşk halkı kuşatma başlayınca Sultana muhasara edildiklerini bildiren bir mektup yolladılar ve yardıma yetişmesini istediler. Sultan bu haberi aldıktan sonra tüm ordusuyla Dımaşk'ın yardımına yetişmek üzere yola çıktı. Kudüs topraklarına geldi ve Akka'ya bir gün, Dımaşk'a 5 gün uzaklıktaki Nablus şehrinde ordusunu topladı. Orada akıllı ve becerisi sayesinde şehre daha fazla yaklaşmasına gerek kalmadan Dımaşk kuşatmasını kaldırdı.

HAÇLILARIN VENEDİK'E VARİŞİ

Kutsal Topraklardan bahsettikten sonra şimdi de size Venedik'e varan Haçlıları anlatacağız.

Venedik yakınlarında Saint Nicholas adası denen bir ada vardı.⁴⁰¹ Hıristiyanlar Venedik'e geldikçe, onları geçiriyorlar ve bu adaya yerleştiriyorlardı. Her senyöre gemisi burada tahsis ediliyor ve her bir kişinin ne kadar geçiş ücreti ödeyeceği burada tespit ediliyor, herkesten ödemesi gereken tutar tahsil ediliyordu. Herkese tahsis edilen gemi belirlendikten ve tüm ödemeler yapıldıktan sonra filo için anlaşılan bedelin yarısının ödenemediği ortaya çıktı. Sıradan halkın çoğu ülkesine geri döndü ve birçok kişi hayatını idame ettirmek için çevre topraklara dağıldı.

Hacılar her birine düşen ücreti Venediklilere ödedikten sonra Venediklilerden kendilerini denizden geçirmelerini istediler. Venedikliler ise aralarındaki anlaşmanın tüm şartları yerine getirilene kadar denize açılmayacaklarını söylediler. Çünkü onlar üzerlerine düşen tüm vecibeleri yerine getirmişlerdi. Soylular yeminler edip, yeminlerini tutacaklarına ant içtiler. Fakat denizciler ücretleri tam ödenmeden hiçbir şey yapmayacaklarını ve denize açılmayacaklarını söylediler. Hacılar kış boyunca o adada kaldılar ve soğuk yüzünden denizi geçemediler.⁴⁰² Soylular görev saydıkları şeyi yapamamanın üzüntüsünü ve hayal kırıklığını yaşıyorlardı.

401 Günümüzdeki adıyla Lido Adacığı.

402 BNF, Fr. 9082 nüshası: "Onları bu adada, yaz boyunca perişan durumda tuttular ve kış geldiğinde soğuk yüzünden denizi geçemediler."

Venedikliler onların bu perişan ve üzgün halini görünce çok memnun oldular. Venedik Doçu, ordudaki soylu baronlara gitti ve yakınlarda kendisine çok zararı ve fenalığı dokunan bir şehir bulunduğunu, eğer aralarında anlaşıp oraya gitmeyi ve şehri ele geçirmesine yardımcı olmayı kabul ederlerse, bu hizmetlerini filonun kalan ödemesine sayacağını ve kendilerini gidecekleri yere götüreceğini söyledi. Soylular bunu memnuniyetle düşüneceklerini ve ordudaki hacılarla konuyu istişare edeceklerini söylediler. Aralarında tartıştılar, ya bu yapmamaları gereken şeyi yapacaklar ya da utanç içinde memleketlerine geri döneceklerdi. Hacılar orada anlaşmaya vardılar ve Venediklilerin istediklerini yapmayı ve söyledikleri yere gitmeyi kabul ettiler. Venedikliler bunu duyunca çok memnun oldular, gemilere ve teknelere yiyecek doldurduktan sonra hacıları aldılar. Bu şehre gittiler, etrafındaki toprakları ele geçirdiler ve şehri kuşattılar. Slavonya'daki bu şehrin adı Zadar'dır ve Macaristan kralına aittir.

Macaristan kralı Kutsal Topraklara giden hacıların ona ait bir şehri kuşattıklarını ve topraklarını yağmaladığını duyunca çok öfkeleni. Ordudaki baronlara ve hacılara ülkesini yağmalamakla iyi bir şey yapmadıklarını, kendisinin de onlar gibi Kutsal Topraklara gitmek üzere haçlı seferine çıktığını, kardeşlerin birbirlerine böyle davranmaması gerektiğini, Tanrı aşkına kuşatmayı kaldırırlarsa, ondan ne isterlerse bol bol vereceğini ve hatta onlarla beraber Kutsal Topraklara sefere çıkacağını söyledi. Haçlılar haberci gönderip şehri bırakamayacaklarını, çünkü kendilerine yardımcı olma karşılığında Venediklilere yardım etme sözü verdiklerini söylediler. Bunun üzerine Macaristan kralı Papa'ya mektup gönderdi ve Tanrı hakkı için kendisine merhamet etmesini, Kutsal Topraklara giden hacıların ülkesini yağmaladıklarını ve yakıp yıktıklarını bildirdi. Kral onlara karşı hiçbir kötülük işlemediğini ve isteklerine riayet edeceğini de ekledi.

Papa duyduğu bu haberden hiç hoşnut kalmadı. Kralın topraklarından çıkarılmalarının sağlanması ve aforoz edilmeleri için bir kardinal gönderdi. Kardinal gitti ve onları aforoz etti. Ancak bunun üzerlerinde bir tesiri olmadı, böylelikle şehri zapt ettiler. Kardinal

Papa adına hepsini aforoz etti. Hacılar aforoz edilince bir araya geldiler ve müzakere ettiler. Papa'ya elçi göndererek merhamet dilediler ve bunu neden yaptıklarını açıkladılar. Papa'dan Tanrı aşkına onlara acımasını istediler. Bu elçi Robert de Bove idi. Aforoz ettikten sonra kardinal geri döndü.

Robert de Bove Papa'ya hacılar adına yazılan mektubu ilettikten sonra elçilikten feragat etti ve Haçlıların arasına geri dönmedi. Nitekim Kudüs'e geçmek için Puglia'ya gitti. Deniz yoluyla Akka'ya ulaştı. Kardeşi Enguerrand de Bove aforoz edilmek istemediği için Macaristan kralına gitti ve maiyetinde uzun süre kaldı. Kont Simon de Montfort ve kardeşi Guy de aforoz edilmiş halde kalmak istemedikleri için Zadar'dan ayrıldılar ve bir limana gittiler, havalara izin verdiğinde denizi geçtiler. Yolculuk sırasında Sistersiyen Tarihî Katı'ndan 2 baş keşiş de yanlarındaydı. İlki Vaux baş keşişi, ikincisi Cerquanceau baş keşişiydi. Ayrıca Etienne dou Perce, Renaud de Montmiral ve adlarını sayamayacağım başka çok sayıda şövalye de onlarla bulunuyordu. Hep birlikte Kutsal Topraklara geçtiler. Kont ve diğerleri ise zapt ettikleri Zadar'da kaldılar ve kışı orada geçirdiler.

Zadar'a giden hacıları anlattıktan sonra şimdi de size Jean de Nesle ve onunla denize gelen Flamanlardan bahsedeceğim. Bunlar Marroht Boğazı'ndan geldiler ve Müslümanlardan bir şehri alıp büyük ganimet elde ettiler. Şehri aldıktan sonra oraya yerleşmediler ve şehri l'Espee kardeşlere bıraktılar. Bu kardeşler şehri tahkim ettiler ve halen ellerinde tutmaktadırlar. Daha sonra Flamanlar kışlamak üzere Marsilya'ya geldiler.

Flamanların arasında Kont Baudouin'in akrabası olan bir şövalye⁴⁰³ vardı. Bu şövalye Kıbrıs imparatorunun kızı olan bir hanımla tanıştı.⁴⁰⁴ İngiltere kralı Kıbrıs adasını zapt ettiği zaman bu kızı da esir almış ve ülkesine göndermişti. Kral öldükten sonra bu hanım serbest kalmış ve memleketine geri dönmüştü. Dönüş yolunda

403 Thierry de Flandres. III. Haçlı Seferi'nde Akka kuşatmasında ölen I. Philippe d'Alsace'in oğludur. Thierry, IV. Haçlı Seferi'nde Flaman Haçlıların lideriydi.

404 Isaakios Komnenos'un kızı. İsmi bilinmeyen bu hanım kayıtlarda Kıbrıslı Damsel olarak geçer.

Marsilya'dayken Saint Gilles Kontu⁴⁰⁵ onu hanımı olarak alıp evlenmiş, canının istediği kadar beraber olduktan sonra topraklarından atmış ve Aragon kralının kız kardeşiyle evlenmişti. Yukarıda bahsettiğim şövalye onunla burada karşılaştı ve evlendi.⁴⁰⁶ Şövalye, akrabası Flandres kontunun ve Flamanların desteğiyle bu hanımın babasına ait olan Kıbrıs adasını alabileceğini umuyordu. Denizi geçme zamanı geldiğinde Jean de Nesle ve kızı Marsilya'da geçiren diğer hacılar ve başka ülkelerden gelenler denizi geçtiler ve Kutsal Topraklara vardılar. Karaya çıktıklarında eski Kıbrıs imparatorunun kızıyla evlenen şövalye, dostlarını ve diğer Flamanları yanına alıp Kral Amaury'nin huzuruna çıktı. Kıbrıs imparatorunun kızıyla evli olduğu için Kıbrıs adasının onun hakkı olduğunu söyledi ve adanın kendisine teslimini talep etti.

Kral Amaury bu talebi duyunca onu deli sandı ve topraklarından çıkmalarını emretti, eğer topraklarını boşaltmazlarsa zindana atacağı tehdidini savurdu. Şövalye ülkede kalmanın akıllıca olmayacağını düşündü ve ülkeden çıkarak Ermenistan kralının topraklarına kaçtı.

Flamanların Kutsal Topraklara geçtiği seferde sayısız kişi denizi geçmiş ve Kutsal Topraklara gelmişti. Ancak hiçbir şey yapamıyorlardı zira mütareke yapılmıştı. Bu yüzden şövalyelerin bir kısmı Trablus'a, bir kısmı da Ermenistan kralıyla savaşan Antakya prensinin yanına gitti. Jean de Nesle, Ermenistan senyörünün hizmetine girdi ve Antakya önlerindeki kuşatmaya katıldı. Bazılarının dediğine göre sancakları Antakya surları üzerinde görülmüştü. Bu yüzden Kutsal Topraklarda görülmemiş bir utanç duyuluyordu. Çünkü onun gibi soylu birinin Antakya prensine karşı Ermenistan kralına yardım etmemesi gerekirdi. Ermenistan'a ve Antakya'ya gidenler, kendilerinden önce aynı yoldan giden ve esir düşenler kadar budalaca davranmadılar, geçiş için yol teskeresi aldılar.

405 Toulouse Kontu VI. Raymond. Raymond, Isaakios Komnenos'un kızıdan 1202'de boşanmıştır.

406 Nikâh 1203 yılında gerçekleşmiştir (*Histoire des comtes de Flandres jusqu'à l'avènement de la Maison de Bourgogne*, 2. cilt, Edward Le Glay, 1843).

Kutsal Topraklardaki Hıristiyanları ileride sırası geldiğinde yine anlatacağız. Şimdi de size Mısır topraklarında yaşayan ve Sayda'da kaleleri olan bir emirden bahsedeceğiz. Bu emir mütareke sırasında ganimet elde etmek için kadırgalar donattı, denize indirdi ve sefere gönderdi. Kadırgalar Kıbrıs adası açıklarına geldiler ve içlerinde sadece 5 kişinin olduğu 2 gemiyi ele geçirdiler. Hıristiyanlara başkaca zararları dokunmadı.

Kral Amaury'ye Müslümanların Kıbrıs açıklarında Hıristiyanları esir aldıkları haberi gitti. Kral bunu duyunca sultana haber gönderip mütareke sırasında Kıbrıs açıklarında esir alınan adamlarını iade etmesini istedi. Sultan emire esirleri serbest bırakmasını buyurdu. Emir esirleri iade etmeyeceğini söyledi. Fakat kral sultandan adamlarını bir defa daha talep etti. Sultan yapacak bir şey olmadığını, emirin buyruklarına itaat etmediğini söyledi. Bunun üzerine kral haber göndererek fırsatı olduğunda bunu ödeteceğini ve zararı tazmin ettireceğini söyledi.

Şimdi de size kralın adamlarını zindana atan emirin yaptıklarını anlatacağım. Sayda'daki kalelerini ikmal etmek ve garnizondaki askerlerinin ücretlerini ödemek için 20 tekneyi buğday, arpa ve envai çeşit mallarla doldurdu. Hacıların kışı geçirdikleri Zadar'da kalma-yacaklarından, Akka'ya geldikten sonra kalelerini kuşatmalarından korkuyordu. Bu nedenle kalelerini ikmal ve tahkim ediyordu. Gemiler yüklenip, uygun hava olunca hep birlikte denize açıldılar.

Akka yakınlarına geldikleri zaman Akka'dakiler onların açıktan geçtiklerini ve limana uğramadıklarını görünce bunların Müslüman gemileri olduğundan emin oldular. Teknelere, gemilere ve kadırgalara bindiler, silah yüklediler ve açıktaki gemilerin önünü keserek ele geçirdiler ve Akka'ya getirdiler. Gemilerde 200'den fazla Müslüman vardı. Kral Amaury tüm buğday ve gemilere ganimet olarak el koydu. Alınan buğday ve arpa tartıldığında 20 bin muiden fazla geliyordu.⁴⁰⁷ Bu akında elde edilen ganimet 60 bin bezant tutuyordu.⁴⁰⁸

407 BNF, Fr. 9082 nüshası, bu miktarı 15 bin mui olarak vermektedir.

408 BNF, Fr. 9082 nüshasına göre 50 bin bezant.

Şimdi de size kralın yaptıklarını anlatacağım. Gemilerdeki malları boşalttıktan ve güvenli bir yere aldırdıktan sonra Müslümanları zindana attırdı. Tapınak ve Hospital Şövalyelerinin tavsiyesi üzerine ertesi gün öğleden sonra Akka'nın tüm kapılarını kapattırdı ve başlarına muhafızlar yerleştirdi. Ne kimseyi dışarı çıkardı ne içeri kimseyi soktu. Bunu, yapacağı şeylerin Müslümanlara haber verilmesini istemediği için emretmişti. Akka'daki şövalyelere ve atı olan kişilere atlarını yemlemelerini, davulların çaldığını duyar duymaz silahlarını kuşanmalarını ve atlarına atlayıp peşinden gelmelerini emretti. Akkadakiler bu haberi duyunca çok sevindiler. Çünkü uzun zamandır savunma halindeydiler ve Müslümanlarla savaşmayı çok arzuluyorlardı. Akşam olduğunda atlar yemlerini yedikten sonra kral davulları çaldırdı, şövalyelerine silah ve zırhlarını kuşandırdı. Akşam karanlığında yola çıktılar ve tüm gece yürüdüler. Birçok yaya asker peşlerinden geliyordu. Tapınak ve Hospital Şövalyelerinin biri öncü kolu, öteki artçı kolunu oluşturuyordu.

Gün doğarken Müslüman topraklarına girdiler, ülkenin her yanına dağıldılar, yağmalayıp bolca ganimet topladılar, erkekleri, kadınları ve çocukları esir aldılar, hayvan sürülerini ele geçirdiler. Bütün bunları güvenli şekilde Akka'ya getirdiler. Çıkan feryatlar üzerine Müslümanlar toplanmış, peşlerinden bir süre kovalayıp artçı koluyla biraz çatışmışlardı fakat hiçbir zarar verememişlerdi. Dimaşk'da bulunan sultana Kral Amaury'nin ülkesine girdiği, adamlarını esir alıp sürülerine el koyduğu, topraklarını yağmaladığı haberi ulaştırıldı. Bunu işiten sultan memnun oldu. Nasihatlerine kulak tıkandığında neler olabileceğini görmüşlerdi. Hristiyanların ülkesine girip yağmalayabileceğini, onlara ne kendisinin ne de adamlarının mani olacağını söyledi. Herkesin malını, canını iyi korumasını, çünkü Kral Amaury'nin, emirin esir aldığı 5 adamına karşılık kayıplarını tazmin ettiğini söyledi.

Ermenistan'da bulunan Jean de Nesle ve şövalyeleri mütarekenin bozulduğunu ve Müslümanlarla harp çıktığını işitince Akka'ya gitmek üzere yola düştüler. Kral sık sık Müslüman topraklarına

akınlar düzenliyor, Müslümanların sürülerine el koyuyor, büyük ganimetle dönüyordu. Bir keresinde nehir tarafına gitti ve nehrin öte tarafına geçti. Orada sürülere el koydu, büyük ganimet toplayarak geri döndü. Nehri geçtikten sonra kamp kurdu. Aynı gün Akka'dakiler büyük bir korkuya kapıldılar. Şimdi de bunun sebebini anlatacağım.

Ganimet toplamaya gittikten ve döndükten sonra, nehri geçmeden önce bir güvercin aldılar ve boynuna kırmızı bir ip bağlayarak Akka'ya gönderdiler. Güvercin Akka'ya geldiği zaman onu yakaladılar fakat üzerinde hiçbir mektup bulamadılar. Sadece boynunda kırmızı bir ip bağlıydı. Bunu görenler çok korktular çünkü bunun muharebe ve kan dökülmesine işaret olduğunu sanmışlardı. Kral nehri tekrar geçince bir mektup yazdırdı ve başka bir güvercinin boynuna bağlayarak Akka'ya gönderdi. Böylelikle sağ ve salim olduklarını ve kamp kurduklarını bildirmiş oldu. Mektupta nehri nasıl geçtiklerini, neler yaptıklarını anlatmış, Müslümanların artık onları rahatsız etmeyeceklerini yazmıştı. Kral ertesi gün salimen, beraberinde bolca ganimetle döndü.

Şimdi de size sultanın Coradin⁴⁰⁹ adındaki oğlunun yaptıklarını anlatacağım. Bu zat acımasızlığıyla ve kötü mizacıyla biliniyor, Hristiyanlardan nefret ediyordu. Kral Amaury'nin ülkelerini yağmaladığını, sürülerini kaçırıp halkını esir aldığını ve buna karşın babasının hiçbir tedbir almadığını öğrenince çok kızdı. Kalabalık bir ordu topladı ve Akka'ya 5 fersah uzaklıktaki Safuriye Pınarı denen yerde ordugâh kurdu.⁴¹⁰ Askerlerine günde bir veya iki defa Akka önlerine akınlar düzenletiyordu. Kral Müslümanların Akka yakınlarında ordugâh kurduğunu görünce Akka dışına çadır kurdurdu. Yemeye, içmeye, uyumaya ve istirahat etmeye oraya gidiyordu. Akka'daki tüm şövalyeler onun gibi Akka dışına yerleşti. Sık sık kampta hep birlikte yemek yerlerken Müslümanların akıncıları onların kampına ok atacak mesafeye kadar yaklaşıyorlardı.

409 Melik el-Âdil Seyfeddin'in oğlu Melik Muazzam bin Âdil'e Frankların taktıkları isim. Dördüncü Eyyubi sultanı.

410 Muazzam bin Âdil'in Akka üzerine düzenlediği 1203 seferi.

Günlerden bir gün Coradin tüm ordusuyla beraber Akka yakınlarında Doc adlı kaleye geldi. Kral, Coradin'in tüm ordusuyla yakınına geldiğini öğrenince tüm şövalyelerine ve eli silah tutan tüm yaya ve atlı askerlerine silah kuşandırdı. Ordusuyla Müslümanların karşısına çıktı, askerlerini savaş düzenine soktu. Müslümanlarla o kadar yakınlardı ki birbirlerine ok mesafesindeydiler. Kanatların başındaki komutanlar krala hemen hücum emri vermesi için yalvardılar. Kral ise doğru zaman gelinceye dek beklemlerini rica etti. Çünkü etrafı kolağan etmeleri için keşif kolları göndermiş, onların dönmesini bekliyordu. Müslümanların pusu kurmasından ve muharebe sırasında ordu ile şehir arasına girmelerinden ve etraflarını çevirmelerinden çekiniyordu. Orada dokuzuncu saatten⁴¹¹ akşama dek birbirlerine hücum etmeksizin beklediler. Bir tek 2 şövalye saflarından çıkarak atlarını 2 Müslüman'ın üzerine sürdüler ve onları düşürdüler ancak yaya askerler tarafından öldürüldüler. Müslümanlara saldıran şövalyelerden biri Orleans'dandı ve adı Guillaumes Pruneles'di. Öteki ise Calabria'lıydı ve adı Guillaume de l'Amendelier'di.

Kralın gönderdiği gözcüler geldikten sonra krala hiçbir şey görmediklerini, pusu olmadığını haber verdiler. Kral daha önceden hücumla kalkmak için yalvaran şövalyelere hücum emri verdi. Ancak ordudakilerin cesareti kırılmıştı, hiçbir kıta saldırmaya cüret edemedi, kralın ne ricaları ne de emirlerini dinlediler. Böylece geceye dek kıpırdamadan beklediler, nihayet Müslümanlar dönüp gittiler. Hristiyanlar Müslümanların döndüğünü görünce hiçbir şey yapmadan Akka'ya geri gittiler ve ellerinden geldiği kadar dinlendiler. Orada yaklaşık 1000 şövalye hazır bulunuyordu. Ertesi gün olduğunda birçoğu hasta düştü, sonraki gün hastaların sayısı daha da arttı. Salgına yakalanıp ölenlerin sayısı o kadar çoktu ki kral ihtiyacı olduğunda 500 şövalye bile toplayamıyordu.

Kral kadirga ve tekneler hazırlattı ve Dimyat topraklarına çok sayıda asker gönderdi.⁴¹² Dimyat'a girdiler ve bol miktarda ganimet

411 Öğleden sonra üç.

412 Kral II. Amaury'nin, Muazzam bin Âdil'in önceki yılki Akka seferine misilleme olarak düzenlediği 1204 seferi.

toplayıp salimen geri döndüler. Kral Amaury, Müslümanların mütareke zamanı esir aldığı 5 adamına karşılık Müslümanlardan, denizden ve karadan büyük ganimet topladı.

Eylül ayında denizi geçme zamanı geldiğinde, şövalyelerin çoğu gemi kiraladılar ve ülkelerine geri döndüler. Jean de Nesle, Robert de Bove, Kont Simon de Montfort ve kardeşi Guy ülkede kaldılar. Guy, Sayda hanımı⁴¹³ ile evlendi. Kral Amaury şövalyelerin gittiğini ve ülkenin boşaldığını görünce Müslümanlarla mütareke yaptı.⁴¹⁴

Zamanı gelinceye dek Kutsal Topraklardan bahsetmeyi bırakıp Zadar'da kışlayan kont ve hacıları, imparatoriçenin, babasının gözlerini oyduyan kişiler öldürmesin diye güvende olması için Macaristan'a kardeşi krala gönderdiği, gözleri oyulan İmparator İsaakios Angelos'un oğlunu, Aleksios'u anlatacağız. Çocuk genç bir oğlan haline geldikten sonra ona Zadar'a gitmesi, şehre gelen hacılara ve Venediklilere vaatlerde bulunarak ve armağanlar vererek kendisiyle Konstantinopolis'e gelmeleri ve gasp edilen tahtını yeniden ele geçirmesine yardımcı olmalarını istemesi nasihat edildi. Aleksios oraya gitti ve Haçlılara Tanrı adına yalvararak topraklarını geri almasına yardımcı olmalarını, karşılığında ne dilerlerse vereceğini söyledi. Venedikliler konuyu düşünecekleri cevabını verdiler. Aralarında konuşarak karşılığını tatminkâr şekilde almaları halinde gitmeyi kararlaştırdılar. Daha sonra Aleksios'a gittiler ve aralarında karar aldıklarını, karşılığını ödemesi halinde geleceklerini söylediler. Onlara ne dilerlerse yapacağı cevabını verdi.

Anlaşmaya göre Flandres kontu, kendi namına ve şövalyeleri için 100 bin mark, Kont Louis 100 bin mark, Marki 100 bin mark, Venedik Doçu 100 bin mark, Saint Paul Kontu 50 bin mark alacaktı. Bu meblağ onlar ve ülkelerinin şövalyeleri için belirlenmişti. Prens ayrıca zengin veya yoksul her hacıya 2 yıl için filoya ödediği ücreti geri ödemeye, 2 yıllığına filo kiralamaya, 2 yıl süreyle 500 şövalye tutarak onlara refakat edeceğine, tüm filoya 2 yıl süreyle erzak ve yiyecek sağlayacağına yemin etti.

413 Eski Beyrut senyörü I. Jean d'Ibelin'in kızı ve Renaud de Sidon'un eski karısı Heloise d'Ibelin.

414 Eylül 1204.

Genç adam Konstantinopolis'e dönüp ülkesini geri alabilirse tüm bu koşulları yerine getireceğine yemin etti. Buna karşılık Haçlılar onu terk etmeyip imparator olmasına, Konstantinopolis topraklarını ele geçirmesine yardımcı olacaklarına yemin ettiler.

Karşılıklı bu yeminler edildikten sonra genç adam amcasından müsaade istemek ve vedalaşmak için Macaristan'a geri döndü, hacılarla beraber yola çıkmak için hazırlıklarını yaptı. Venedikliler gemileri ve kadirgaları hazırladılar, içlerine erzak yükleyip hacıları bindirdiler. Uygun hava gelince Zadar'dan hareket ettiler ve Korfu adlı adaya geldiler. Bu ada Dıraç ve Puglia arasındadır. Genç prens gelene dek burada beklediler. Gelip aralarına katılınca hareket ettiler ve Konstantinopolis'e doğru yola çıktılar. Böylelikle daha evvel de bahsetmiş olduğum üzere Venedikliler, Mısır sultanının Haçlıları İskenderiye'ye gitmekten alıkoyması yönündeki ricasını ve isteğini yerine getirmiş oldular.

Konstantinopolis imparatoru Aleksios, yeğeninin beraberinde büyük bir donanma ile üzerine yürüdüğünü duyunca, bu hiç hoşuna gitmedi. Ülkesinin tüm soylu baronlarına haber salarak yeğeninin kalabalık bir orduyla üzerine geldiğini, ülkeyi savunmak için hazırlık yapmalarını emretti. Meşru senyörleri olarak onlara yardım edeceğine söz verdi. Hristiyanların⁴¹⁵ Konstantinopolis'e yaklaştıkları haberini alınca, gemilerin limana girmemesi için limanın girişindeki zinciri çekti.

Şimdi de size bu zincirin ne kadar uzun olduğunu söyleyeceğim. Bu zincir 3 ok atımı⁴¹⁶ mesafeden daha uzun ve bir adamın kolundan daha kalındır. Zincirin⁴¹⁷ bir ucu Konstantinopolis'teki bir kuleye, öteki ucu karşı yakadaki Pera adlı şehirdeki bir kuleye bağlıydı. Konstantinopolis Yahudileri bu şehirde yaşıyordu. Bu şehrin sokağının başında bir kule vardı ve Konstantinopolis'ten çekilen

415 BNF, Fr. 9082 nüshasında Hristiyanlar yerine, Venediklilerin, Hacıların ibaresi kullanılmıştır.

416 BNF, Fr. 9082 nüshası, 4 ok atımı.

417 BNF, Fr. 9082 nüshasında eski Fransızca metindeki 'Cies' sözcüğü yanlış anlaşılmış olup, zincir yerine şövalye denmektedir.

zincirin ucu buraya bağlıydı. Bu kule Hristiyanların şehri buradan alacaklarını iyi bildikleri için çok iyi tahkim edilmişti. Bu yüzden zinciri korumak için muhkem bir yer haline getirilmişti. Şimdi de size bu kulenin adının neden Galata Kulesi olduğunu söyleyeceğim. Burası Aziz Pavlus'un mektuplarının bir kısmını yazdığı yerdir.⁴¹⁸ Fransız hacılar bir cumartesi günü⁴¹⁹ Konstantinopolis önlerine vardılar. Fakat limana giremediler. Bu yüzden karşı yakadaki Rouge Abbeie⁴²⁰ adlı yerin yakınlarında, Juerie'ye⁴²¹ geçtiler. Fransızlar, Konstantinopolis'tekilerden herhangi bir mukavemet görmeden burayı ele geçirdiler.⁴²² Şehirdekiler Fransızları görünce imparatorun huzuruna çıktılar ve "Efendimiz, dışarı çıkalım ve ülkemizi ele geçirmelerine mani olalım," dediler. İmparator hiçbir şey yapmayacağını, karaya çıkıp topraklarını zapt etmelerine izin vereceğini, kamp kurduktan sonra Konstantinopolis'teki tüm fahişeleri dışarı çıkartıp Haçlıların kamp kurdukları yerin yakınlarında bir dağın tepesine göndereceğini söyledi. Fahişeler oradan o kadar çok işeyeceklerdi ki Haçlıların hepsi fahişelerin çişinde boğulacaktı. Böylece onları korkunç bir biçimde öldürmüş olacaktı. Bunun doğru olduğunu söylemiyorum fakat bazı kişiler imparatorun bu şekilde böbürlendiğini söylemektedir.

Ertesi gün olduğunda adamlarımız Konstantinopolis'in öbür yakasına geldiler ve Galata Kulesi'ne hücum ettiler. Şiddetli bir savunma ile karşılaşmadılar ve kuleyi zapt ettiler, Yahudilerin şehrini ateşe verdiler⁴²³ ve Konstantinopolis'ten kuleyi kurtarmaya gelen Grekleri

418 Ernoul ve Zeyil yazarları sürekli olarak bu hatayı tekrar etmektedir. İncil'de Aziz Pavlus'un Galatyalılara Mektuplar adıyla kaleme aldığı mektuplarla Galata Kulesi arasında bir ilişki yoktur.

419 BNF, Arsenal 4797 ve Bibliothèque de Berne, MS. 340 nüshaları bu günü perşembe olarak aktarmaktadır. BNF, Fr. 9085 tasnif numaralı nüsha daha kesin bir tarih vererek Haçlıların karaya 15 Mart Cumartesi günü çıktıklarını bildirir.

420 Eski Fransızca, Kızıl Manastır.

421 Galata'daki Yahudi mahallesi.

422 IV. Haçlı Seferi'nde bizzat bulunan ve seferin detaylı tarihçesini çıkan Geoffroy de Villehardouin'e göre Haçlılar karaya Aziz Jean Yortusu'ndan sonra, 23 Haziran pazartesi günü çıkmıştı.

423 BNF, Fr. 9082 nüshasında bunun yeri "100 ateşe verdiler" ifadesi mevcuttur.

mağlup ettiler. Zincir sökölünce, zincirin üzerine çıkıp Konstantinopolis'e doğru kaçarak kurtulmaya çalışanların çoğu boğuldu. Çünkü Hıristiyanlar kuleyi zapt eder etmez zinciri koparmışlardı. Hacılar limanın girişini açtıktan sonra gemiler limana girdi ve doğruca Konstantinopolis'in başında, deniz kıyısında bulunan Blaherne adlı kalenin önüne gitti. Burası imparatorun şatolarından biriydi ve en sık orada ikamet ederdi. Gemiler oraya, kalenin yakınlarına demir attı. Şövalyeler ve hacılar kamp kurdular, Konstantinopolis'i oradan kuşattılar. Şehirden hücum edip zarar vermesinler diye kampın önüne tahkimat yaptılar. Gemilerine yakın bir vadide ordugâh kurmuşlardı. Arkalarındaki dağın üzerinde Buieumont adında tahkim edilmiş bir manastır bulunuyordu.⁴²⁴ Bir müddet burada bekledikten sonra burada mevzilenenlerin dışarı çıkıp, vuruşması için muharebe düzenine girdiler, saflarını aldılar. Herkes kendi kıtasına gitti.

Aradan çok zaman geçmemişti ki Konstantinopolis'tekiler imparatora gidip: "Efendimiz, eğer şehri kuşatan bu köpeklerden bizi kurtarmazsanız, şehri onlara teslim edeceğiz," dediler. O zaman imparator durumun vehametinin farkına vardı ve onları kurtaracağını söyledi. Şövalyelerini çağırdı, onlara Latinlerle savaşacaklarını söyledi ve silahlarını kuşanmalarını emretti. Silahlarını, zırhlarını kuşandıktan sonra Latinlerin ordugâh kurdukları yere bir fersah uzaklıkta Porte Romaine denen bir kapıdan, Konstantinopolis'ten çıktılar. İmparator askerleriyle Konstantinopolis'ten çıktıktan sonra Latinlerin ordugâhına 5 kıta asker yolladı. Bu topraklarda Fransızlara Latin dedikleri için onlara Latinler diyorum.

Latinler şehirdekilerin dışarı çıkıp üzerlerine yürüdüğünü öğrenince silah kuşanıp tahkimatın dışına çıktılar ve çıt çıkarmadan saf aldılar. Grekler de diğer taraftan sessizce ilerlediler. Gemilerdeki Venedikliler, imparator ve askerlerinin Konstantinopolis'ten dışarı çıktığını, Latinlerin tahkimat dışına çıkıp muharebe düzeni aldıklarını görünce Latinlere haber vermeden silah kuşandılar ve kayıklara

⁴²⁴ BNE, Fr. 9082 nüshası, imparator buraya garnizon kurmuştu, ifadesini de bu cümleye eklemektedir.

bindiler, yanlarına merdivenlerini aldılar ve Blaherne önünde şehrin surlarına geldiler. Merdivenleri surlara dayadılar ve tırmanıp şehre girdiler. Şehrin deniz tarafındaki kapılarını açtılar ve şehri ateşe verdiler. Daha sonra Fransızlara haber verip askerlere ve şövalyelere ihtiyaçları olduğunu bildirdiler. İstedikleri takviyeler geldi ve şehre girip zapt etti. İmparator şehrin alev alev yandığını ve Venediklilerin şehri zapt ettiğini görünce yanındaki şövalyeleriyle beraber Müslümanların topraklarına kaçtı. Hıristiyanlar şehrin içine yerleşerek gözleri oyulan imparatoru tahta geçirdiler. Ancak imparator uzun yaşamadı ve öldü.⁴²⁵ Fransızlar onları Konstantinopolis'e getiren oğlu Aleksios'a taç takarak imparator yaptılar. Daha sonra imparator henüz çocuk yaşta olduğu için ve onun Haçlılara verdiği sözlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla dürüst görünen bir soyluyu ülkenin ve küçük imparatorun naibi olarak seçtiler.⁴²⁶

İşleri bu cihetle yoluna koyduktan sonra bu naip onlara: “Beylerim, bu şehirde bizimle birliktesiniz. İmparatorluğun ve imparatorun vasiligini bana tevdi ettiniz. Şayet aranızda görüşür ve mutabık kalırsanız, kendi aranızda ve bizimle sürtüşme yaşamamanız için şehirden çıkmanız ve yakılmalarından önce Yahudilerin yaşadığı Pera'ya, Galata Kulesi'ne yerleşmeniz yerinde olacaktır. Ben size yeterince erzak, yiyecek göndereceğim ve yaptığınız anlaşmanın şartlarının yerine getirilmesini sağlayacağım,” dedi.

Fransızlar, Venediklilerle konuştular ve anlaşmaya vardılar. Gidip Galata Kulesi'ne yerleştiler. Yukarıda bahsettiğim naibin adı Morcouffles'tir.

Latinler oraya yerleşip gemilerini oraya çekince Morcouffles Venediklilere haber gönderdi ve hacıların gemilere ne kadar ödediğini yazılı olarak bildirmelerini istedi.

Venedikliler hesap yaptılar ve hesabı gönderdiler. Morcouffles çıkarılan hesabı öğrendikten sonra ödenecek parayı getirtti, orduya

425 Tahtı oğluyla birlikte paylaşan II. İsaakios Angelos, 1203 kuşatmasından bir müddet sonra, Ocak 1204'te öldü.

426 Frankların Morcoffles veya Morcouffles olarak isimlendirdikleri V. Aleksios Dukas Murzuphlus.

ödenecek ücreti yolladı ve yazılı hesapta bulunan her şeyi tek tek ödedi. Daha sonra her birine mertebesine göre buğday, şarap ve tuzlanmış et gönderdi. O bunları yaptıktan sonra çok geçmeden Konstantinopolis'te Greklerle donanma gelmeden önce oraya yerleşmiş Latinler arasında arbede çıktı. Daha sonra Grekler şehrin dışındaki Latinlerin de arbedeye karışmasından korktular. Şehirdeki Latinlerin evlerini ateşe verdiler. Yangın o derece şiddetliydi ki alevler 9 gün 9 gece sönmedi, şehri denizin bir tarafından öbür tarafına kül etti.

XXXIII. FASIL

1204-1205

KONSTANTİNOPOLİS İMPARATORUNUN ODASINDA ÖLDÜRÜLMESİ

Şimdi de size Morcoufles'in tasarlayıp işlediği büyük hainliği anlatacağım. İmparatorun Blaherne'deki odasına bir gece uyuduğu sırada bir adamını soktu ve boğdurdu (8 Şubat 1204). Böylelikle imparatorun bir gece gördüğü rüya gerçekleşmiş oldu. İmparatorun deniz kenarındaki sarayı Bukoleon'da bakırdan yapılmış yabani bir domuz vardı. Rüyasında bu domuzun onu boğduğunu görmüştü. Gece gördüklerinden o kadar korkmuştu ki ertesi gün olduğunda bu domuzu parçalatmıştı. Fakat bu işe yaramadı ve yine de bir gece boğularak öldürüldü. İmparator ölünce durumu zaten önceden haberi olan Morcoufles'e bildirdiler. Morcoufles Blaherne'ye gitti ve imparatoru gömdürdü.

İmparator gömüldükten sonra şehirdeki şövalyeleri çağırdı ve Ayasofya'ya giderek imparator tacını başına taktı ve imparator oldu. Fakat tacı takmadan önce kapılara muhafızlar yerleştirdi, şehirden ne kimseyi çıkardı ne de şehre kimseyi soktu. Böylece imparatorun öldüğü haberinin Fransızların kampına gitmesini engelledi. Şehirde imparatorun akrabası soylu bir adam vardı.⁴²⁷ Ona göre, Morcoufles'in imparator olmasındansa kendisinin imparator olması daha iyiydi. Morcoufles'in Blaherne'de olduğu bir günü kolladı, toplayabildiği kadar adam topladı Ayasofya'ya giderek tahta oturdu ve taç taktı. Haber Morcoufles'in kulağına gidince, adamlarıyla oraya gitti ve bu kişiyi öldürdü.

⁴²⁷ Nikolaos Kanabos.

Fransızlar ve Venedikliler şehrin kapılarının kapalı olduğunu, kimsenin ne çıkabildiğini ne de girebildiğini, şehirden erzak ve yiyecek gelmediğini görünce çok şaşırdılar ve neler olduğunu sormak için imparatora elçi gönderdiler. Fakat elçiler içeri alınmadı, imparatorun hastalandığı söylendi. Fakat böyle bir haber uzun süre saklanamazdı. Nitekim kısa süre sonra çocuk imparatorun nasıl öldürüldüğü ve Morcouffles'in imparator olduğunu öğrendiler. Çok geçmeden Morcouffles Latinlere savaş açtı ve yiyecek göndermeyi kesti. Başka bir gün ne yaptığını anlatacağım. 14 gemiye çalılar ve odunlar doldurdu ve rüzgâr arkadan esmeye başladığı zaman ateşe verip Latinlerin filosuna doğru gönderdi. Ancak hazırlıklı olan Venedikliler bu alevlere karşı kendilerini çok iyi müdafaa ettiler ve hiç zarar görmediler.

Fransızlar Karem⁴²⁸ gelene dek perişan şekilde kışladılar. Venedikliler gemilerinin direklerinden köprüler yaptılar. Bu köprüleri öyle ustaca inşa etmişlerdi ki tamamen zırhlı olarak üzerine çıkabiliyorlardı. Bu köprü ve merdivenler şehrin deniz kenarında saldırı-cakları kısmındaki en yüksek kulelerinden bile yüksektiler.

Böylelikle Paske Florie'ye kadar tüm hazırlıklarını bitirdiler. Ertesi gün sabahtan silahlarını, zırhlarını kuşandılar ve gemilere bindiler. Yüce Tanrı onlara Konstantinopolis surlarına yanaşacak elverişli rüzgâr bahşetti. Surlara yanaşan ilk gemi Soissons piskoposunun gemisiydi. Bu gemi köprüsünü bir kulenin tam üzerine attı. Fransızlar ve Venedikliler köprünün üzerinde tırmandılar ve bu kuleyi ele geçirdiler. Şehre ilk giren bir Venedikliydi ve öldürüldü. Onun ardından Andriu Dureboise adında bir Fransız şövalye içeri girdi.⁴²⁹ Şehre ilk giren kişiye 100 mark, arkasından girene 50 mark ödeneceği vaat edildiği için bu şövalye 100 mark almaya hak kazandı, onun arkasından gelen Pierre de Braiecuel⁴³⁰ ise 50 mark aldı. Bu kule zapt edilir edilmez aşağı indiler ve kapıları açtılar. İçeri daha da

428 Paskalyadan önceki büyük perhiz.

429 Robert de Clari, bu şövalyenin adını Andriex de Dureboise, Villehardouin, Andris d'Urbaise olarak verir.

430 Picardie bölgesinden bir asilzade olan Pierre de Braiecuel, Latin Krallığı'nın önde gelen senyörlerinden biri oldu.

çok asker girdi. İmparator Fransızların şehre girdiğini görünce kaçtı ancak daha sonra yakalandı ve Konstantinopolis'e geri getirildi.⁴³¹ Böylece Konstantinopolis 13 Nisan 1204, Salı günü zapt edildi.⁴³²

Fransızlar ve Venedikliler şehri kuşatmadan önce manastırlardaki hiçbir şeye el sürmeyeceklerine, şehirden aldıkları ganimetleri bir araya getireceklerine ve adilce paylaşacaklarına söz vermişlerdi. Çünkü Venedikliler tüm ganimetin yarısını alacaklardı. Filoyu Corbie'de kiralarken yaptıkları anlaşmaya göre Kudüs dışında fethettikleri her yerde ganimeti yarı yarıya paylaşmayı şart koşmuşlardı. Bunu kesinleştirdikten sonra payların tespit edilmesine müteakip başkalarının payını alıp, geri getirmeyen herkesi üç piskoposa aforoz ettirdiler. Bu piskoposlar, Soissons piskoposu, Troyes piskoposu ve bir de Almanya'dan bir piskopostu. Daha sonra manastırlardan, kiliselerden çalanları, keşişleri ve rahipleri soyanları aforoz ettirdiler ve kadınların namusuna el sürenleri aforoz ettirdiler. Aforoz işlemi böylece tamamlandı. Latinler Konstantinopolis'e girmeden önce Kutsal Ruh'a şükran doluydular ve birbirlerine karşı merhamet duyuyorlardı. 100 Grek'e karşı kendilerini savunmaya 10 Latin yetiyordu.⁴³³ Latinler Konstantinopolis'i aldıktan sonra önlerinde tuttıkları Tanrı'nın kalkanına sarılarak yürüyorlardı, daha sonra onu bir kenara attılar ve şeytanın kalkanına sarıldılar. İlk iş Ayasofya'ya koştular, manastırları

431 Şehrin düşüşü ve Aleksios Dukas'ın akıbetine dair Bibliothèque de l'Arsenal, MS. 4797 tasnif numaralı yazmada, diğer nüshalarda yer verilmeyen bir pasaj mevcuttur: "Morcoufles Latinlerin şehre girdiğini gördükten sonra saklanmak ve gizlenmek için yüksek bir kulenin tepesine kaçtı. Fakat bir Hıristiyan Fransız onu kaçarken gördü ve peşinden koştu. Merdivenlerden çıkarak onu öldürmek için kılıcını çekti. Morcoufles peşinden hiddetle gelen şövalyeyi görünce o kadar çok korktu ki merhamet diledi. "Şüphesiz, seni sinsi hain, çok alçaktan yüksellere çıktığın gibi, hızla alaşağı edeceğim seni," dedi şövalye. Ona yaklaşıncı öldürmek için kılıcıyla korkunç bir darbe vurdu. Morcoufles darbenin kendisine doğru geldiğini görüp geriye doğru sıçrayınca kuledeki bir pencereden aşağı düştü. Morcoufles'un düştüğü bu kuleye o günden sonra Sauz Morchoufles dediler. Yere düştükten sonra onu taşıdılar. Üzerine o kadar çok taş ve tuğla atılmıştı ki üzerinde küçük bir tepe oluşmuştu. Bu yüzden onu gömmeye gerek kalmadı. Böylelikle şehir zapt edilmiş oldu."

432 Bu tarih yalnızca BNF, Fr. 9085 sayılı nüshada mevcuttur. Diğer yazmalarda İstanbul'un zaptının kesin tarihi verilmemiştir.

433 BNF, FR. 9082 sayılı nüshaya göre, 10 Grek'e karşı 2 Latin.

yakıp yıktılar ve soydular. İçlerindeki açgözlülük ve hırs o kadar büyüktü ki yüceltmeleri gerekenleri aşağı çekiyorlardı. İçlerindeki nefret ve gözü dönmüşlük o kadar sınırsızdı ki şövalyeler yoksulların ellerine geçen her şeyi gasp ettiklerini, yoksullar din adamlarının ve rahiplerin başkalarıyla paylaşmamak için her şeyi çalıp sakladıklarını söylüyorlardı. En çok soygun işleyen, çalan çırpın Venediklilerdi. Venedikliler geceleri yağmaladıkları her şeyi gemilerine taşıyorlardı. Konstantinopolis'i zapt ettikten sonra Venedik Doğu şehirdeki servet için Latinlerle pazarlık etmek istemişti. Adamlarına şehirdeki serveti, zenginlikleri ve eşyaları bir tarafa toplatacak, karşılığında her şövalyeye 400 mark, her rahibe ve atlı askere 200 mark, her yaya askere 100 mark verecekti. Bu teklifi yaptı ancak Fransızlar kabul etmek istemedi. Bunun üzerine Venedikliler yağma paylaşmadan önce gizlice o kadar çalmaya başladılar ki Fransızların payına hiçbir şey kalmadı. Şövalyelere sadece 20 mark, rahiplere ve atlı askerlere 10 mark, yaya askerlere 5 mark düştü.

Serveti bu şekilde paylaştıktan sonra aralarında şehri pay ettiler. Yine yarısını Venedikliler, yarısını Fransızlar alacaktı. Venediklilere kara tarafı, Fransızlara deniz tarafı düştü.

Şehirdeki zenginlikleri, hazineleri ve şehri paylaştıktan sonra imparatorun ve patriğin kim olacağını istişare ettiler. Dağların ötesinden⁴³⁴ birini imparator yaparlarsa, dağın berisinden birini patrik yapmaya, dağların berisinden biri imparator olursa, dağların ötesinden birisini patrik yapmaya karar verdiler. Ayrıca Venedikliler şehrin kara tarafındaki topraklarının dörtte birini, Fransızlar Bukoleon tarafındaki paylarının dörtte birini imparatora vereceklerdi. Bu şekilde kararlaştırdıktan sonra Kont Baudouin de Flandres'ı imparator olarak seçtiler ve taç taktılar.

İmparator Baudouin taç taktıktan sonra Konstantinopolis etrafındaki toprakları ve adaları paylaştırdı, Venediklilere paylarını verdi.

Şimdi de size yakalanan ve Konstantinopolis'e geri getirilen Morcoufles'i anlatacağım. İmparator Baudouin tüm soyluları Bukoleon'da

⁴³⁴ Frankların Alplerin kuzeyinde kalan bölge için kullandıkları terim.

topladı: Kont Henri d'Anjou, kardeşi Kont Louis de Blois, Marki de Montferrat, Venedik Doğu, Renaud de Montmirail, Oedon de Caulist-re, Adan de Walaincort, Baudouin de Biavoire, Ghet de Tret, Willem de Gomiges, Goifroi tue l'Astie, Gobert ve Jerart, Estruem'in 3 kardeşi, Aloul de Wrecin, Pieron de de Braiecul ve Andriu Dureboise. İmparator hepsine Morcoufles'in nasıl öldürülmesi gerektiğini sordu. İstişare sonunda Oiler de Profesies⁴³⁵ üzerine çıkarılmasına karar verildi. Derhal getirildi ve sütunun üzerine çıkarıldı ve yüksekte boşluğa atıldı. Morcoufles'in sonu böyle oldu. Düşmeden bin yıl önce bu konuda Saut Marcoufle denen bir kehanet vardı.⁴³⁶

Daha sonra imparator bağlılık yeminlerini kabul etti ve topraklarını paylaştırdı. Marki Montferrat'ya Selanik'i verdi, Champagnelılara Mora'yı. Gerard d'Estruem'e Sinopole dukalığını verdi, çünkü Gerard kardeşiyle beraber burayı fethedip ele geçirmişti. Gemilerini ve birçok adamının kumandanlığını verdiği Champagneli Geoffroi de Villehardouin'e hiçbir mülk vermedi. Aynı şekilde kardeşi Henri d'Anjou'ya da ne krallık, ne düklük ne de kontluk verdi. Kendisinden olanları yüzüstü bırakanı, kendisinden olanlar yüzüstü bırakır. Kardeşleri ona kadar iyi hizmet etmişlerdi ki hiçbiri ondan iyi durumda değildi. İmparator Konstantinopolis'ten hareket etmeden önce karısının Margarite adında bir kız çocuğu dünyaya getirdiği haberi geldi, imparatorun 3 yaşında Jeanne adında bir kızı daha vardı. Bilge bir adam imparatorun huzuruna çıktı ve bu 2 kızın kendisine ve halkına büyük uğursuzluk getireceğini söyledi. Bu yüzden imparator Konstantinopolis şehrini iyice tahkim ettirdi. Bundan sonra Venediklileri ve naiplerini Konstantinopolis'te bıraktı ve Selanik'i zapt etmek ve Marki de Montferrat'ya burasının krallığını vermek üzere sefere çıktı. Marki eski imparator İsaakios'un karısı ve Morcoufles'in boğdurduğu imparatorun annesi, Macaristan kralının kız kardeşi imparatoriçeyle⁴³⁷ evlenmiş, yanında götürüyordu. Bu hanımın daha sonra

435 Theodosius Sütunu.

436 Aleksios Dukas'ın akıbetine dair bu paragraf, yalnızca çeviriyi esas aldığımız Bern, Burgerbibliothek HS. 113 tasnif numaralı yazmada mevcuttur.

437 Macaristan kralı III. Bela'nın kızı Marguerite.

markiden bir oğlu oldu⁴³⁸ ve Selanik krallığının başına geçti. Konstantinopolis'ten Selanik'e yol yaklaşık 15 gün sürdü.

İmparator Konstantinopolis'ten Selanik'e gitti ve geçtiği her yerde ülkenin hükümdarı olarak kabul edildi. Selanik'e geldiğinde şehir ona teslim oldu. O da şehri markiye verdi. Daha sonra Puglia'ya kadar deniz kıyısında birçok diyar ona teslim oldu. Buraları Champagnelılara verdi, daha sonra da Geoffroi de Villehardouin'e aldı. Bu topraklar teslim olunca yukarıda saydığım kişilere dağıttı ve Konstantinopolis'e geri döndü. Orada kardeşi Henri d'Anjou'nun yanına askerlerini alıp Saint Jorge Boğazı'nı geçtiğini ve Türkiye'ye giderek geniş topraklar fethettiğini gördü. Paiens d'Orliens, Baudouin de Belevor ve Pierre de Braieciel de askerleriyle boğazı geçerek Türkiye'ye gitmişler ve geniş topraklar zapt etmişlerdi. İmparator Baudouin ve Kont Louis Konstantinopolis'e yerleştiler.

Kont Baudouin imparator olmadan ve Konstantinopolis'i almadan önce ordu ilk başta anlaştıklarından daha fazla uzaklaştığı için karısına hangi ülkedeysen gelmesi için haber gönderdi. Hanımı bu mektubu aldığı anda kocasına haber yolladı, hazırlandı ve deniz yoluyla Akka'ya vardı. Bu sırada kocası imparator olmuştu. Karısının Akka'da olduğu haberi imparatora ulaşınca onu Konstantinopolis'e getirtmek için bir şövalye gönderdi. Ve Kutsal Topraklara haber gönderip ülkenin her yanında tellallara, toprak ve mülk isteyenlerin kendisine gelmesi için çağrı yaptırdı. Bu sefer yaklaşık 100 şövalye ve 10 bin kadar kişi geldi. Fakat geldiklerinde onlara hiçbir şey vermek istemedi. Bu yüzden ülkeden ayrıldılar ve hep birlikte talihlerinin daha yaver gideceği başka yerlere gittiler.⁴³⁹ Akka'daki Flandres kontesi Konstantinopolis'e gelmesi için gönderilen haberi almasından sonra sadece 15 gün yaşayabildi.⁴⁴⁰

Şimdi de size Edirne'deki Greklerin yaptıklarını anlatacağım. Edirne şehri Venediklilerin payına düşmüştü. Venedikliler

438 Demetrio di Monferrato.

439 BNF, FR. 9082 nüshasına göre, 'Selanik'e ve talihlerinin daha yaver gidebileceği ülkenin başka yerlerine gittiler.'

440 BNF, FR. 9082 nüshasına göre, 'Konstantinopolis'e geldikten sonra fazla yaşamadı.'

şehirdekilere çok kötü davranmışlar ve haysiyetlerini zedelemişlerdi. Bu yüzden civardaki şehirlere ve kalelere haber gönderdiler ve Tanrı adına anlaşılarak Blakie senyörüne⁴⁴¹ kendilerini kurtarması ve yardım etmesi için çağrı yapmayı, Latinler onlara çok kötü muamele ettiği için topraklarını ona vermeyi kararlaştırdılar. Civar şehir ve kalelerdekiyle anlaşılar ve Edirne Kalesi'ne çekildiler. Blakie senyörüne yardım etmesi için haber gönderdiler. Senyör onlara haber gönderip Karem ayına kadar büyük bir ordu toplayarak onlara seve seve yardım edeceği cevabını verdi. Paskalya Perhizi'nden 15 gün önce ona elçiler gitti. Konstantinopolis ile Edirne arası mesafe 4 tam gündü.

Şimdi de size Edirne çevresinde kale ve şehirlerde oturanların ve Edirne'dekilerin Bulgar senyörü yardıma geleceği güvencesini verdikten sonra yaptıklarını anlatacağım. Venediklilerin garnizonlarına gittiler ve onlara şehri boşaltmalarını, eğer boşaltmazlarsa onları öldüreceklerini söylediler. Ama barış içinde giderlerse öldürmeyeceklerdi. Garnizondakiler şehirde yeterli kuvvetleri olmadığını görüp çıktılar ve Konstantinopolis'e gittiler. Civardaki tüm şehirlerdeki garnizonlara aynısını yaptılar. Garnizonlar imparatora acil bir haberci gönderdiler ve Greklerin onları topraklarından attıklarını bildirdiler. Haberci Konstantinopolis'e Kül Çarşambası'nda, imparator komünyon ayinine katıldığı şapelden çıkarken vardı⁴⁴² ve taşıdığı mesajı okudu.

İmparator haberi duyunca çok üzüldü, bir odaya girdi ve Venedik Doçu ile Kont Louis de Blois'yı, o sırada Konstantinopolis'te bulunan şövalyeleri çağırdı. İmparator kendisine getirilen haberi onlara söyleyince çok öfkeleniler. Toplanan şûrada Edirne'ye gitme kararı aldılar, şehri kuşatıp herkesi kılıçtan geçireceklerdi, çünkü Edirne tüm ülkeyi ayaklandırmıştı. Bu cihetle imparator Karem ayının ortasına kadar herkesin hareket etmek için hazırlanmasını emretti. Şehri koruyacak askerler hariç eli silah tutan herkes sefere çıkacaktı. Emrettiği gibi yapıldı.

441 Bulgar kralı Kaloyan.

442 24 Şubat 1205. Kül Çarşambası, Batı kiliselerinde Büyük Perhiz'in ilk günüdür. Paskalya'dan yaklaşık 6,5 hafta önce, 4 Şubat ile 11 Mart arasındaki bir güne denk gelir.

Karem ayının ortası gelince ordu hareket etti ve Edirne'yi kuşatmaya gitti. Edirne önlerine gelesi çok olmamıştı ki Bulgarlar ve Kumanlar geldiler. Her gün ordugâhın önüne hücumlar düzenliyorlardı. Bu yüzden zorlukla erzak ve yiyecek bulunabiliyordu. Bulgarlar ve Kumanlar arkadan saldırmasın diye çukurlar kazıldı ve tahkimat yapıldı.

İmparator Bulgar kralının yanında çok kalabalık bir orduyla geldiğini öğrenince büyük bir korkuya kapıldı. Saint Jorge Boğazı'nın ötesine, Türkiye'deki kardeşi Kont Henri d'Anjou'ya bir haberci gönderdi ve bu mektup eline geçer geçmez ne kadar adamı varsa yanına alarak gelmesini emretti. Çünkü Bulgarlar ve Kumanlar Edirne önlerinde orduyu kuşatmıştı. Aynı şekilde başka bir orduyla Türkiye'ye giden Païen d'Orliens, Baudouin de Belvoir ve Pieron de Braiecul'e de mektuplar gönderdi. İmparator Edirne'ye geldikten sonra tüm halk şehir dışına çıktı ve onu senyörleri olarak selamladı. Onu senyörleri olarak kabul ettikleri halde neden üzerlerine yürüdüğü ve şehri kuşattığını sordular. Eğer halka tebaası olarak adil davranırsa şehri teslim edeceklerini, ancak başkalarının eline verecekse teslim olmayacaklarını ve şehrin parça parça yok olmasına izin vereceklerini söylediler. Ayrıca Venediklilerin garnizonunu şehirden attıklarını çünkü onların kadınlarına ve çocuklarına kötü muamele ettiklerini, varlıklarına artık daha fazla tahammül edemediklerini, yaşadıkları sürece Venediklileri senyör olarak kabul etmeyeceklerini söylediler.

İmparator Edirnelilerin teklifini duyunca adamlarına danıştı. Neticede eğer Doç başka toprakları almayı kabul ederse Edirne'ye karşılık vermeyi kararlaştırdı. İmparator durumu Doça açtı. Doç başka bir şehirle değişmeyi kabul etmediği cevabını vererek kendisine ve adamlarına edilen hakaretin öcünü alacağını söyledi. Ve imparatorundan ödevini yerine getirip kendisine yardım etmesini istedi.

İmparator onu yüzüstü bırakmayacağı ve elinden geldiğince yardım edeceği cevabını gönderdi. Böylece imparator askerlerini hazırladı ve şehre saldırdı. Lağımıcılardan bir kısmını surların bir kesiminde lağım açmaları için gönderdi. Açılan tünelleri payandalarla

destekletti ve ateşe verilene dek dayanmaları için dikmeler yerleştirdi. Bu hazırlıklar yapıldıktan sonra bu payandaları ateşe verip şehre girmek kalmıştı. İmparator ordugâhtaki şövalyelere şehre saldırı emrini gönderdi ve kimlerin ordugâhı korumak için geride kalacağını, kimlerin şehre saldıracaklar arasında olacağını, kimlerin şehre girişleri koruyacağını belirledi. Çünkü halktan askerlerin şehre girip şehirdeki zenginlikleri yağmalamasını istemiyordu.

Daha sonra imparator ordu içinde tellallar çığırarak geride kalacaklara ne görürlerse görsünler, ne duyarlarsa duysunlar kamptaki tahkimat dışına çıkmamaları emrini verdi. Bu hazırlıklar dokuzuncu saatte tamamlandı, böylece ayrıldılar ve herkes çadırına gitti. Paskalya sonrası, perşembe günüydü.⁴⁴³ Kont Louis yemek için oturmuştu ki Bulgarlar ve Kumanlar ansızın çığlıklar atarak, bağırarak kamp önündeki tahkimata kadar geldiler. Kont onları görünce çok hidetlendi. “Şunlara bakın, Tanrı aşkına! Bize ağız tadıyla bir yemek bile yedirmiyorlar!” dedi ve silahtarlarından birine seslendi: “Git, bana bir at getir.” Bir diğerine, “Git Etienne del Perche, Renaud de Monmiral ve şövalyelerime peşinden gelmelerini söyle,” dedi. Bir zırhlı yelek istedi ve sırtına attı. Atına bindi ve tahkimatın dışına çıktı. Şövalyeleri ve askerleri de peşinden gittiler.

Tahkimat önündeki Bulgarlar ve Kumanlar onları gördükten sonra kaçmaya başladılar. Şövalyeler onları takibe koyuldu. Ordugâhtakiler Kont Louis’nin çıktığını görünce, “as armes”⁴⁴⁴ diye bağıldılar ve arkası sıra gittiler. İmparator çığlıkları ve gürültüyü duyunca neler olduğunu sordu. Kont Louis’nin Kumanları önüne katıp kovaladığını söylediler. İmparator bir at getirilmesini emretti ve kontu geri döndürmek için peşinden gitti. Champagne mareşaline şövalyeler dışında kimsenin arkasından gelmemesini, tahkimatı ve şehrin önündeki kuşatma silahlarını korumalarını emretti ve geri döndürmek için Kont Louis’nin arkasından gideceğini söyledi. Kont Louis, Bulgarlar ve Kumanları kovalarken o kadar uzaklaşmıştı ki pusuya düştü. Pusunun farkına vardığında yaklaşık 3 fersah

443 14 Nisan 1205.

444 Eski Fransızca, silahlara.

uzaklaşmıştı. Geri döndü, pusu kuranların bir kısmı da onu takip etmek için harekete geçti. Kontu ölümcül şekilde yaraladılar ve yanındakileri öldürdüler.

Kont Louis'yi kurtarmak için imparatorun peşinden ordunun en iyi 200 şövalyesi geliyordu. Onların da arkasından Venedikliler. Pusudakiler imparatorun geldiğini görünce geri çekildiler. İmparator atını ileri sürdü ve yanındaki tüm şövalyeler öldürülmüş olan Kont Louis'yi son nefesini verirken buldu. Kontun haline çok üzülmüş ve kederlenmişti. Kont Louis, "Efendimiz, Tanrı aşkına benim için üzülmeyin. Fakat kendinize ve Hıristiyanlığa acıyın. Çünkü ben zaten ölüyorum. Kendinizi kurtarın ve askerlerinizi toplayın. Gece olunca yapabilirsiniz buradan ayrılıp ordugâha gidin. Ben pusularına düştüm ve hepsini gördüm. Bilin ki daha ileri giderseniz tek bir kişi bile kurtulamaz," dedi. İmparator Tanrı katında Kont Louis'yi savaş meydanında ölü bıraktığı için kınanmak istemediğini, ya onu geri götüreceğini ya da orada öleceğini söyledi.

İmparator ve şövalyeleri atlarını ileri sürdüler. Bulgarlar ve Kumanlar yattıkları pusudan çıktılar ve etraflarını çevirdiler. Zorlu bir cenk başladı, imparator ve sayısını tam bilemesem de kaçıp ordugâha dönen birkaç şövalye ve asker haricinde imparatorun yoldaşlarının tümü öldürüldü.⁴⁴⁵

Venedikliler ve yanlarındaki askerler muharebeyi görünce, düşmanın kalabalık oluşundan korkup ordugâhlarına çekildiler. Eğer daha ileri giderlerse düşmana güçlerinin yetmeyeceğini biliyorlardı. Ordugâha geldiklerinde akşam karanlığı çökmüştü. Venedik Doçuna ve Champagne mareşaline felaketi haber verdiler ve başlarına gelenleri anlattılar.

Dük ve mareşal bu haberi duyunca gizlice ve sessizce kuşatmayı kaldırdılar, atlarına bindiler, ordunun tüm ağırlıklarını geride bırakıp deniz kenarındaki Venediklilere ait Tekirdağ şehrine gittiler. Ordunun bir kısmı Konstantinopolis'e gitti fakat bunların sayısı çok

⁴⁴⁵ İmparator Baudouin bu pasajda bahsedildiği şekilde ölmemiş, Bulgar kralı Kalo-yan'a esir düştükten sonra ertesi yıl esareti sırasında öldürülmüştür.

azdı, çoğunluğu Tekirdağ'a yürüdü. Tüm gece yürüdükten sonra gün doğarken uzaktan atlı birilerinin geldiğini gördüler. Bu gelenlerin Bulgarlar olduğunu sanıp Tekirdağ'a doğru kaçışmaya başladılar. Oysa gelen atlılar Edirne'ye imparatoru kurtarmaya giden Baudouin de Belvoir, Paien de Orlens ve Pierre de Braiecul'un ordusuydu.

Onları ilk Pierre de Braiecul gördü ve bu adamların kaçmasına çok şaşırdı. Baktığında sancakların bazılarını ayırt edebiliyordu. Bunların kendi adamları olduğu fikrine vardı. Yoldaşlarına kaçanların kendi adamları olduğunu söyledi. "Siz arkamdan ağır ağır gelin, ben atımı onlara sürüp neler olduğunu öğreneceğim," dedi. Onlara doğru doludizgin gitti ve yetişti. Onun tek başına geldiğini görünce durdular. Yanlarına geldiğinde birbirlerini tanıdılar. Onlara haberleri sorunca her şeyi anlattılar. Pierre de Braiecul olan biteni öğrenince büyük bir elem duydu ve yoldaşlarını yanına çağırdı. Geldiklerinde hep birlikte Tekirdağ'a gittiler. Oraya yerleştiler ve Yüce Tanrı'nın onlara bir yerlerden yardım göndermesini beklediler.

Bulgarlar imparator ve şövalyelerini öldürdükten sonra imparatorun kardeşi Henri'nin boğazı geçtiğini ve Edirne'ye geldiğini öğrendiler. Bulgarlar bulurlarsa onları da öldürmek için yola düştüler. Fakat Yüce Tanrı onların sıkıntı çekmesine razı olmadı, onlara imparator, Kont Louis ve şövalyelerinin öldüğü, Edirne'deki kuşatmanın kaldırıldığı, kurtulanların Tekirdağ'a gittiği ve Bulgarların üzerlerine geldiği haberini vermesi için bir köylü gönderdi. Eğer gece gündüz yürüyerek Latinlerin sığındığı Tekirdağ'a gitmezse kendisi ve yanındaki askerlerinin hepsini öldürülecekti. Ancak Yüce Tanrı onu ve yoldaşlarını güvence altına aldı.

Henri d'Anjou, kardeşi imparatorun ve yoldaşlarının öldüğünü duyunca büyük bir üzüntüye kapıldı. Kendisi ve yanındaki askerlerinin ölmesinden korkuyordu, ne yapacağını bilemez haldeydi. Yanında Türkiye'den Konstantinopolis'e yerleştirmek üzere getirdiği 30 binden fazla Ermeni, karıları ve çocukları, ordunun ağırlıkları vardı. Başlarına bir şey gelmesini istemediği için Konstantinopolis'e varana dek onları bırakamazdı. Yanında yalnızca 500 kadar şövalye vardı.

Ne yapacağını bilmiyordu. Eğer bu Ermenileri bırakır ve köylünün dediği gibi giderse büyük bir günaha girmiş ve ettiği yemini bozmuş olacaktı. Ne yapılacağını konuşmak için ordusundaki şövalyeleri topladı. Şövalyeler gitmesinin daha iyi olacağını, yanındaki bu avam halkı kaderlerine terk etmesini, Tekirdağ'da toplanan diğer ordunun kalıntılarıyla birleşmesinin, burada kalıp öldürülmekten daha iyi olduğunu söylediler. Köylünün de dediği gibi hiçbiri kaçamayacaktı. O öleceğine Ermeniler ölsün daha iyiydi. Çünkü o ölürse Konstantinopolis'te, Tekirdağ'da ve ülkede kılıçtan geçirilmeyen tek bir kişi bile kalmayacağını iyi biliyordu.

Henri şövalyelerinin doğru tavsiye verdiklerine kani oldu. Köylüye Tekirdağ'a giden yolu bilip bilmediğini sordu. Köylü bildiğini fakat gitmek için acele etmeleri gerektiğini söyledi. Henri ve şövalyeleri köylünün peşinden yola koyuldular. Yemeden, içmeden 2 gün 2 gece yürüdüler. Atlarının çoğu koşturulmaktan, yorgunluktan çatladı. Büyük kısmının Tekirdağ'a yayan gitmesi gerekti. Nihayet muharebeden kaçan yoldaşlarını buldular. Başlarına gelen felaketten sonra Tanrı'nın onları tekrar bir araya getirmesine sevin-diler. Ölenler için yas tuttular. Bulgarlar, Henri'nin geride bıraktığı Ermenileri yakaladılar ve Konstantinopolis'e kaçabilen birkaçı hariç hepsini aileleriyle beraber katlettiler.

İmparatorun, Kont Louis'nin ve diğer şövalyelerin öldüğü, Edirne'deki kuşatmayı kaldıran ordudan kalanların akıbetinin bilinmediği haberi Konstantinopolis'e ulaşınca şehre büyük bir teessür ve huzursuzluk hâkim oldu. Bu da hiç şaşırtıcı değildi. Konstantinopolis'te kalan Kont Conon de Béthune⁴⁴⁶ ve bir kardinal haberi duyunca Konstantinopolis'teki tüm Latinleri çağırdılar ve ne yapılacağını istişare etmek için topladılar. İhtiyaç olması halinde herkesin şehri savunmaya hazır olması için emirler verdiler. Çünkü o sırada Konstantinopolis'te bulunan her Latin'e karşılık yüz Grek vardı ve bunlar ülkeyi onlardan iyi biliyorlardı.

İstişare sonunda bir gemi donatıp Tekirdağ'a göndermeye karar verdiler. Kıyı boyunca Kont Henri d'Anjou'dan ve Edirne'den

446 Béthune Kontu V. Robert'in oğlu, şövalye ve gezgin şair.

dönerlerden haber olup olmadığını araştırıcaklardı. Karadan gitmek güvenli olmadığı için denizden gidilecekti. Gemiye hazırladılar ve gönderdiler. Gemidekiler onları Tekirdağ'da bulmadan önce 8 günden fazla denizde geçirdiler. Tekirdağ'dakiler gemi geri dönene dek onlara hiçbir şey söylemediler. Latinler, Bulgarlar yüzünden şehirden çıkmaya cesaret edemedikleri için toplandıktan sonra Tekirdağ'da 15 gün kadar kaldılar. Bulgarların topraklarına döndüklerini öğrenince gemiyi önden gönderdiler ve Konstantinopolis'e doğru yola düştüler. Gemi şehre onlardan önce vardı ve ordunun akıbetini haber verdi.

Konstantinopolis'e vardıktan sonra ülkenin başına hangi senyörü getireceklerini istişare etmek üzere toplandılar. Aralarında konuşular ve imparatorun ölü mü, sağ mı olduğunu öğrenene kadar imparatorun kardeşi Henri d'Anjou'yu naip tayin ettiler ve naip olarak bağlılık yemini ettiler. Kont bir yıldan fazla bu görevde kaldı. Keşşilere ve başka kişilere imparatoru arattırıp, sordurdu. Onu bulacak kişiye büyük paralar vaat etti. Fakat imparatorun hiçbir haber alınamadı. Yalnızca bir gün bir adam ortaya çıktı, kendisinin ve başka iki kişinin imparatoru kurtardıklarını ve bir ormana götürüp oraya bıraktıklarını, başında beklemesi için yanına iki adam bıraktığını söyledi ve kendisiyle beraber onu geri getirmek için şövalyeler ve askerler göndermelerini istedi.

Henri d'Anjou 3 kadirga hazırlattı, içini Kont Conon de Béthune'nün komutasında şövalyeler ve askerlerle doldurdu ve haberi getiren adamın bahsettiği Büyük Deniz kıyısındaki ormana gönderdi. Gemi oraya vardıktan sonra karaya çıktılar ve adamın imparatoru altına bıraktığını söylediği ağacı buldular. Kimseler yoktu fakat ekmek kırıntıları, soğan ve tuz buldular. Kimin yediğini bilmiyorlardı. Adam imparatoru ağacın altına iki adamla birlikte bıraktığına yemin etti. Bütün ormanı didik didik aradılar fakat kimseye rastlamadılar. Konstantinopolis'e geri döndüler. İmparator Baudouin'in kaybolduktan sonraki akıbeti hakkında tek bilinenler bunlardır.

Konstantinopolis'teki Kont Saint-Paul'dan bahsetmeyi unutmuşum. Kont, İmparator Baudouin Edirne'ye hareket etmeden 15 gün önce yatağında vefat etti.

Henri bir yıldan daha uzun süre naiplik yaptıktan sonra imparatorlardan hiçbir haber alınamayınca ülkedeki soylular toplandılar ve onu imparator olarak seçip Ayasofya'da merasimle taç taktılar.

Henri Konstantinopolis'te taç takınca Konstantinopolis çevresindeki kaybedilen toprakların büyük kısmı ona teslim oldu. Ayrıca şehrin senyörünün Grek olması ve Venedikli yahut Latin olmaması şartıyla Edirne de teslim olmayı kabul etti. İmparator Henri bu toprakları geri alır almaz başına o güne dek kendisine sadakatle hizmet eden Livernas⁴⁴⁷ adında bir şövalyeyi getirdi. Bu Livernas, Fransa kralı Philippe'in kız kardeşi ile evliydi. Bu hanım Andronikos'un boğdurduğu İmparator Manuel'in oğlunun karısıydı.⁴⁴⁸

İmparator Henri Bulgarlar ile barış yaptı, onun ve ülkesinin yardımını almak için Bulgar senyörünün kızıyla evlendi. Bu sayede Selanik'e kadarki topraklarını geri aldı. Selanik'e gittiğinde Marki Boniface ölmüştü. Markinin oğluna Selanik kralı olarak taç taktı. Orada bir süre kaldıktan sonra da öldü.⁴⁴⁹ Yanında bulunan şövalyeler ve adamları Konstantinopolis'e geri döndüler. Daha sonra Fransa'ya, Kral Philippe'in yakın kuzeni, İmparator Baudouin ve Henri'nin kız kardeşi Namur kontesi Yolande ile evli Auxerre kontu Pierre de Courtenay'e⁴⁵⁰ haberci çıkardılar. Ona karısı ile beraber Konstantinopolis'e gelmesini, zira imparatorluğun karısına miras kaldığını, onları imparator ve imparatoriçe yapacaklarını, hakkın yerini bulacağını söylediler.

Kont bu haberi alınca karısıyla beraber hareket etti ve doğrudan Roma'ya gitti. Yanında kayınbiraderi Guillaume de Sancerre'i, şövalyelerini ve askerlerini getirmiş, 2 oğlunu geride bırakmıştı. Bunlardan büyüğü ileride Namur kontu olacaktı. Kont Pierre Roma'ya varınca Papa'ya, kendisine ve karısına imparatorluk tacı taktırdı.⁴⁵¹ Taç takılınca Konstantinopolis'e geçmek için Puglia'daki Brindisi'ye

447 Theodor Branas.

448 Agnes de France, Fransa kralı Philippe Auguste'nin kız kardeşi. Genç Aleksios ve Andronikos'un dul karısı.

449 11 Haziran 1216.

450 Fransa kralı Louis le Gros'nun torunu.

451 9 Nisan 1217.

gittiler. Papa yanlarında bir kardinal göndermişti. İmparator Pierre, Brindizi'ye gelince gemiler, tekneler hazırlattı ve denizi geçerek Dıraç'a geldi. Dıraç'a vardıktan sonra ülkenin senyörü⁴⁵² onun imparator olduğunu öğrenince sevinçle karşıladı ve şerefine şölen verdi, senyörü olarak tanıdı ve bağlılık yemini ederek topraklarını teslim etti.

Dıraç Grek topraklarının Puglia tarafındaki ilk şehridir. İmparator bir süre de orada konakladıktan sonra Dıraç senyörü ona geldi ve "Efendim, eğer Konstantinopolis'e karadan gidecekseniz topraklarımın sınırına kadar ben de sizinle geleyim. Böylece Yunanistan'daki herkes topraklarımı size teslim ettiğimi öğrenmiş olur. Hem yanınızda ben varken kimseler size karşı çıkamaz, aksine merhamet dilenmek için huzurunuzda çıkarlar ve tüm ülkeyi emrinize verirler," dedi. İmparator ona inandı, yola karadan devam ettiler. İmparatoriçe gebe olduğu için Konstantinopolis'e kadar yola gemiyle devam etti. Konstantinopolis'e gelmeden önce onu büyük bir merasimle karşılayan Geoffroi de Villehardouin'in topraklarına vardı. İmparatoriçenin bir kızı, Geoffroi'nın yine aynı isimde, Geoffroi adında bir oğlu vardı. İmparatoriçe, Geoffroi'nın uçsuz bucaksız topraklarını görünce kızının iyi bir evlilik yapacağını düşündü ve kızını oğluyla evlendirmesi için ona verdi. İmparatoriçe daha sonra yola devam edip Konstantinopolis'e vardı. Çok geçmeden doğum yaptı ve bir oğlan çocuğu dünyaya getirdi ve ona amcasının adı olan Baudouin adını verdi.⁴⁵³

Şimdi de size imparatoru topraklarından geçirerek götüren Dıraç senyörünün yaptıklarını anlatacağım. Dıraç'tan 3 gün uzaklaşmışlardı ki muhkem bir kalede konakladılar. Yerleştikten sonra gece yemeğe oturdular. Dıraç senyörü o sırada adamlarını silahlandırdı ve imparatorla adamlarını esir aldı. Adamlarından çoğunu öldürdü ve kalanları zindana attırdı. İmparator ve Kont Sancerre'i ölene dek orada zindanda esir tuttu. Grekler imparatorun zindana atıldığını duyunca ayaklandılar ve İmparator Henri'nin zapt ettiği tüm toprakları geri aldılar.

452 Epir prensi Teodoros Komnenos.

453 Baudouin de Courtenay, ileride II. Baudouin adıyla Latin İmparatorluğu tahtına çıktı.

İmparator öldükten⁴⁵⁴ sonra, çok geçmeden imparatoriçe de Konstantinopolis'te öldü.⁴⁵⁵ İmparatoriçe öldükten sonra ülkenin şövalyeleri, imparatoriçenin oğlu Namur kontu Philippe'e haber saldılar, Konstantinopolis'e gelmesini, ülkenin ona miras kaldığını söylediler. Haberci huzuruna çıkıp mektubu okuyunca kont konuyu düşünceğini söyledi. Biraz düşündükten sonra gitmenin iyi bir fikir olmadığı kanaatine vardı. Böylelikle küçük kardeşi Robert'i gönderdi. Elçiye, kardeşine taç takmalarını, zira kendisinin gelemeyeceğini söyledi. Kardeşi Robert, kız kardeşi Macaristan kraliçesi olduğu için Macaristan üzerinden gitti. Macar ve Bulgaristan topraklarından Macaristan kralının yol teskeresi ile geçebildi. Sağ salım Konstantinopolis'e vardı ve taç giydi.⁴⁵⁶ İmparator taç giydikten sonra ülkede harp çıkarmadı, çünkü beraberinde sefere çıkacak kadar asker getirmemişti. Eğer Bulgarların yardımı olmasaydı Konstantinopolis'i ve tüm ülkeyi kaybedebilirdi. Bulgarlar topraklarını elinde tutmasına yardım ve destek sağladılar.

Şimdi de size bu imparatorun yaptıklarını anlatacağım. Konstantinopolis'te Baudouin de Neuville adlı Artoislı merhum bir şövalyenin kızı olan dul bir kadın vardı.⁴⁵⁷ Annesi hayattaydı. İmparator bu kadına o kadar çok aşıktı ki onsuz yapamıyordu. Bu kadınla gizlice nikâh kıydı ve kimseye göstermeden onu ve annesini sarayına aldı. Konstantinopolis'teki şövalyeler onun evlendiğini öğrenince, evlenmesine ve kara sevdaya tutulmasına kızdılar, zira imparator devlet işleri için bile odasından çıkmıyordu. Toplanıp meseleyi, ne yapılabileceğini tartıştılar. Sonra anlaştıkları üzere imparatorun odasına gittiler, imparatoru yakaladılar ve zapt ettiler, karısının annesini alıp bir tekneye koydular ve denizde boğdular. Daha sonra karısına geldiler, burnunu ve dudaklarını kestikten sonra imparatoru serbest bıraktılar.⁴⁵⁸

454 1218.

455 1219.

456 Robert, 25 Mart 1221'de Ayasofya'da taç giydi.

457 BNF, Fr. 9082 nüshasında dul anlamına gelen *veuve* sözcüğü yerine *vain conduite* (iffetsiz, edepsiz) sözcüğü ile tarif edilmiştir.

458 Robert 1227 yılına dek bekâr kaldı. Neuville, Burgonyalı bir soylunun karısı olmasına rağmen gizlice evlendiler. İmparatorun karısı ve annesi, Robert'e ait bir

İmparator onursuzca karısının burnu ve dudaklarının kesilmesi ve karısının annesinin denizde boğulması üzerine büyük bir kedere kapıldı. Kadırgalar getirtti, bindi ve Konstantinopolis'ten ayrılarak Roma'ya hareket etti. Roma'ya varınca Papa'nın huzuruna çıkarak adamlarının şerefini lekeleyişini şikâyet etti. Papa imparatoru teskin etti ve söz verdi. İmparator Papa'nın yakınlığı sayesinde yatıştı ve Konstantinopolis'e geri gitti. Geoffroi de Villehardouin'in topraklarındayken hastalanıp öldü ve gömüldü.⁴⁵⁹

---

malikâneye yerleşti. İsmi bilinmeyen Burgonyalı asilzade bir şekilde durumun farkına varınca Robert ve karısına karşı bir komplo tertipledi. İstanbul'da komploya karışan şövalyeler İmparatoriçe ve annesini yakaladılar. Guillaume de Tyr'in BNF, Fr. 9085 sayılı zeyline göre her iki kadının da dudakları ve burunları kesildi.

459 İmparator Robert 1228'de öldü.

XXXIV. FASIL

OTTO'YA İMPARATORLUK TACI TAKILMASI

Konstantinopolis'ten ileride sırası geldiğinde yeniden bahsedeceğiz. Şimdi de size soylularının topraklarını elinden aldığı, Alman İmparatorluğu'ndaki topraklarını ise amcası Svabya dükü Philippe'in muhafaza ettiği Palermo'daki Sicilya kralı Friedrich'i anlatacağız.⁴⁶⁰

Günlerden bir gün bir şövalye odasına girdi ve dükü öldürdü.⁴⁶¹ Almanya senyörleri destekledikleri Otto'nun taç giymesine karşı çıkan Svabya dükünün katledildiğini öğrenince çok sevindiler ve İngiltere kralının vaatleri ve bağışları yüzünden Otto'yu çağırıp Aix-La-Chapelle'de taç giydirdiler.

Otto tacı giydikten sonra Svabya dükünü öldüren şövalyenin peşine adam taktı ve yakalattı. Dükün ölümünden dolayı ona yönelen kuşkulardan kendini aklamak için şövalyeyi yerlerde sürükleterek işkence etti ve daha sonra astırdı. Daha sonra taç takmak için Roma'ya gitti. Papa imparatora memnuniyetle taç taktı çünkü İngiltere kralı bunun için Papa'ya kıymetli hediyeler göndermişti.

Otto, Roma İmparatoru tacını taktıktan ve Roma'dan ayrıldıktan sonraki gün Papalık topraklarına girdi ve Papa'ya savaş açtı. Kalelerini ele geçirdi ve Papa'ya karşı tahkim etti. Papa açgözlülüğü yüzünden, aslında hakkı olmadığı halde imparator yaptığı, hakkı olan kişinin elinden topraklarını gasp etmesine alet olduğu için pişman oldu. Ancak elinden, Otto'yu aforoz etmekten başka bir şey gelmedi. İmparatoru tüm Hristiyanlık âleminde aforoz etti ve ettirdi.

460 Sicilya kralı ve Kutsal Roma Germen İmparatoru II. Friedrich.

461 Dük Philippe 23 Haziran 1208'de suikasta uğradı.

Puglia naibi olan ve imparatorun Puglia ve Calabria topraklarını oğlu Friedrich adına muhafaza etmesi için bıraktığı Diepold, Otto'nun taç taktığını öğrenince onun huzuruna gitti ve Puglia'ya gelmesini, tüm ülkeyi kendisine teslim edeceğini söyledi. Sicilya'ya gelince Friedrich'i esir alıp öldürtecekti. Eğer bunu yapmazsa Friedrich'in büyüdüğü zaman ülkesini geri alacağını biliyordu. İmparator Papa'nın elinden aldığı tüm kaleleri tahkim ettirdi ve Diepold ile Puglia'ya gitti. Ancak fazla ilerleyemedi çünkü ülke halkı ona karşı isyan çıkarıyor ve teslim olmak istemiyordu. İmparator Otto orada fazla bir şey yapamayacağını görünce yerine Diepold'ü bıraktı ve Lombardiya ile Toskana'ya feautez⁴⁶² almaya gitti. Almanya'da üstündeki aforoz hala kalkmamıştı. Papa, bir yıldan daha fazla süre imparatorun işlediği suçlar için af dilemesini bekledi. Fakat imparator gelmedi ve af dilemedi. Papa bunun üzerine şûra toplayıp ne yapacağını istişare etti. Ancak önce Palermo'daki Friedrich'ten bahsedeceğim.

Vasilik eden piskopos ve başpiskoposlar Friedrich'e ülkesini elinden alan soyluların topraklarını yakıp yıkabilecek kudrette bir aileden kız alarak evlenmesini tavsiye ettiler. Friedrich bunu memnuniyetle yapacağını söyledi. Deniz üzerinden komşusu olan Aragon kralının, eskiden Macaristan kraliçesi bir kız kardeşi olduğunu⁴⁶³, onu karısı olarak alırsa iyi bir şey yapacağını, denizden ve karadan yardım alacak Aragon'dan daha iyi bir müttefik olmadığını söylediler. Friedrich elçi gönderdi ve eğer bu evliliğe razı gelirlerse kraliçeyi göndermelerini, onunla seve seve evleneceğini söyledi. Başpiskoposlar kadirga hazırlattılar ve Aragon kralından kız kardeşini Sicilya kralına istemeye gönderdiler.

Elçiler Aragon kralının huzuruna çıkarak gönderilen mektubu okudular. Kral buna çok sevindi. Kadırgalar donattı, içlerini silah ve erzakla doldurdu, kız kardeşini bunlardan birine bindirdi ve Sicilya'ya krala gönderdi. Soylularının elinden aldığı toprakları kurtarması için beraberinde kardeşi Provence kontu II. Alfonso ve 500 şövalyesini gönderdi.

⁴⁶² Eski Fransızca, biat. Bağlılık yemini homage ile arasındaki farkı daha öncesinde izah etmiştik.

⁴⁶³ Aragon kralı II. Alfonso'nun kızı ve Macaristan kralı Emeric'in dul karısı Constance.

Aragon kralının kız kardeşi ve yoldaşları Aragon'dan hareket ettikten sonra Sicilya kralının yaşadığı Palermo şehrine vardılar, karaya çıktılar. Kral onları bizzat karşıladı ve bu hanımla evlendi. Evlendikten sonra Palermo'dan ayrıldı ve Palermo'dan Messina'ya kadar zapt ede ede ilerledi. Palermo'dan Messina'ya kadar 5 gün mesafe vardır. Sicilya kralı ve Provence kontu Messina'ya vardıktan kısa süre sonra kont ve şövalyelerinin çoğu öldü. Kalanlar ise ülkelerine geri döndüler. Yanında hiç şövalye kalmayan kral burjuvalarla birlikte Messina'da kaldı.

Şimdi de size Papa'nın Otto'ya karşı aldığı kararı anlatacağım. Sicilya kralının Messina'da olduğunu ve evlendiğini duydu. Ona haber göndererek Almanya'ya gidebilirse başpiskoposlara ve piskoposlara ona Ais'te taç takmalarını emredeceğini, Ais'te taç taktıktan sonra Roma'da bizzat Papa'nın elinden taç takacağını söyledi. Sicilya kralı bu haberi duyunca çok sevindi. Bir kadirge hazırlatıp bindi ve ülkesinin ucunda bulunan, Roma'ya üç günlük uzaklıktaki Gaeta⁴⁶⁴ şehrine gitti. Oraya gitmeden önce başına ne geleceğini bilmediği için tedbiren karısından olma bir oğluna taç taktı. Daha ileri gitmeye cesaret edemediği için uzun zaman Gaeta'da kaldı. Pizalılar onu öldürmek için fırsat kolluyorlardı.

Gaeta'dan çıkamayıp kalışı uzayınca Cenevizlilerden yardım istedi. Cenevizliler kadirgalarını hazırladılar ve onu Ceneviz'e getirmek için gönderdiler. Friedrich Ceneviz'de kaldığı 7 ay boyunca şehirden hiç çıkmadı. Çünkü Otto Papa'nın onu kendisine karşı kullandığını ve taç takmak için Almanya'ya gönderdiğini duyunca Lombardiya, Toskana ve Almanya'daki şehirlere, kalelere ve geçitlere haberciler salmış, Friedrich'i esir alabilecek kimselere büyük ödül vaat etmişti.

Fransa kralı Philippe Sicilya kralının Ceneviz'de olduğunu ve Papa'nın onu taç giymesi için Almanya'ya gönderdiğini duyunca bu habere çok memnun oldu. Otto'nun geçitlere ve yollara pusu kurduracağını iyi bildiği için Cenevizlilere haber yolladı ve kralı Almanya'ya götürürken büyük ihtimam göstermelerini ve hiçbir

⁴⁶⁴ Lazio sınırları içinde bir kasaba.

masraftan kaçınmamalarını, karşılığını fazlasıyla ödeyeceğini söyledi. Cenevizliler kralın Almanya'ya geçmesi ve Ais'de taç giyebilmesi için Lombardiyalılara savaş açtılar.⁴⁶⁵ Friedrich tacı elde eder etmez Kutsal Topraklara gitmek için haçı aldı ve Arz-ı Mev'ud'a gitmek ve Kutsal Toprakları Müslümanların elinden kurtarmak için bütün gücüyle çabalayacağına Tanrı huzurunda yemin etti. Sicilya kralı Ais'te taç takınca başpiskoposlar ve piskoposlar ile tüm Lorraine'in bazı şövalyeleri Papa'nın emriyle ondan yana taraf aldılar.

Günlerden bir gün kral Lorraine'deki bir kaledeyken, Otto'nun onu öldürmesi karşılığında büyük vaatlerde bulunduğu kişiler onu öldürmeye teşebbüs etti. Bu ihanetten haberdar olan bir şövalye krala gitti ve ona suikast planlandığını, gece öldürüleceğini, yaşamak istiyorsa dediklerini yapmasını söyledi. Kral dediklerini seve seve yapacağı cevabını verdi. "Efendim, eğer kaleden şimdi çıkarmanız, her yerden sizi gözetliyorlar, öldürülmeden hiçbir yere gidemezsiniz. Ne yapmak gerek, söyleyeyim. Gece olduğunda yatağınıza bir hizmetçinizi yatırın ve siz de odanın kapısının arkasında bekleyin. Sizi öldürmeyi planlayanlar uyuduğunuzdan emin olunca yatağınıza gelecek, hizmetçinizi siz sanacaklar ve öldürecekler. Siz de o sırada odadan çıkacaksınız. Ben o zamana kadar sizi buradan götürecek atlı adamlar ayarlayacağım. Sizi öldürdüklerini sandıktan sonra gürültü yükseline biz kaçacağız. Tanrı'nın yardımıyla gece sizi güvenli bir yere götüreceğim," dedi.

Şimdi de size o gece ve ertesi gün olanları anlatacağım.

Ertesi gün bağırış çağırışlar yükseldi ve Sicilya kralının yatağında öldürüldüğü söylendi. Bar kontu ile toprakları Lorraine'e komşu olan duk bunu öğrenince haberi Fransa kralı Philippe'e iletiler. Kral bunu duyunca çok üzüldü. Çünkü Almanya İmparatorluğu Otto'nun eline geçerse kendisine saldırmasından çekiniyordu. Aynı gün Bar kontu ve duk, Kral Philippe'e haber göndererek Sicilya kralının kaçtığını, odasında yatakta öldürülen kişinin başkası olduğunu bildirdiler. Bu haber kralın içini rahatlattı.

⁴⁶⁵ Friedrich tacı ilk olarak 6 Aralık 1212'de Mainz'da, daha sonra ikinci defa Aix-la-Chapelle'de 25 Temmuz 1215'te taktı.

Bundan sonra Sicilya kralı Friedrich, Kral Philippe'e haber göndererek Vaucouleurs'de görüşme teklif etti. Kral Philippe görüşmeye kendisi gidemedi, yerine oğlu Louis'yi gönderdi. Kral ve Louis bir ara geldiler ancak görüşmenin içeriğine dair hiçbir şey söylemeyeceğim. Sadece bazı kişiler Kral Philippe'in Friedrich'e, topraklarını Otto'ya karşı müdafaa etmesi için büyük miktarda para borç verdiğini söylemektedirler.⁴⁶⁶

Şimdi de size Otto'nun yaptıklarını anlatacağım. Kral Philippe'in Sicilya kralını çok sevdiğini ve ona kendi hazinesinden yardım yapacağını biliyordu. Amcası İngiltere kralının⁴⁶⁷ ve Flandres kontu Fernando'nun ittifak yaptıklarını ve Fransa kralına savaş açmak için asker topladıklarını biliyordu. Düklerden, kontlardan kalabalık bir ordu topladı ve kontun Fransa kralına saldırmasına yardım etmek için Flandres'a gitti. İngiltere kralı da Flandres'a Fransa kralı ile savaşmaları amacıyla çok sayıda asker gönderdi. Ayrıca üvey kardeşi Guillaumes Longe Espee'yi ve onunla birlikte İngiltere'de yaşayan Kont Renaud de Boulogne'u ve Huon de Bove'yi⁴⁶⁸ gönderdi. Daha sonra İngiltere kralı yanında kalabalık bir ordu ve şövalyelerle birlikte Poitou'ya geçti.

Fransa kralı İngiltere kralının ülkesini istila etmek için Poitou'ya geldiğini duyunca oğlu Louis'yi ve Nevers kontunu yanlarında çok sayıda şövalyeyle gönderdi. Bunlar İngiltere kralını bir şatoya kadar kovaladılar.⁴⁶⁹ Bu şatoda o esnada Kutsal Topraklara götürmek için haclı seferine asker toplayan Roma'ya bağlı İngiliz bir kardinal bulunuyordu. İngiltere kralının tehlikede olduğunu görünce Fransa kralının oğlu Louis'e yalvararak mütareke yapmasını ve İngiltere kralının gitmesine izin vermesini istedi. Böylece kardinal İngiltere kralının esir düşmemesi için kaçmasını sağladı.

Fransa kralı Flandres kontunun kalabalık bir ordu topladığını ve İmparator Otto'nun, İngiltere kralının kardeşinin Kont Renaud de Boulogne'un onun yardımına geldiğini öğrenince ordusunu toplayıp

⁴⁶⁶ Bu görüşme 1211 veya 1212 yılında gerçekleşti. Kronik kronolojik sırada ilerlemediği için vakanüvis zaman zaman bu eski tarihli bilgileri gündeme getirmektedir.

⁴⁶⁷ İngiltere kralı Yurtsuz John.

⁴⁶⁸ Yurtsuz John'un hizmetinde bulundurduğu, zamanın şöhretli şövalyelerinden.

⁴⁶⁹ 2 Temmuz 1214 tarihli Roche-aux-Moines Muharebesi.

Flandres kontunun karşısına çıktı. 4 fersah uzaktaki Tournai şehrinde ordugâh kurdu. Kralın Tournai'ye geldiği gün, günlerden cumartesiydi. Ertesi gün, pazar günü, kral mübarek bir gün olduğu için savaşmayacağını söyledi. Kralın çok yakında olduğunu öğrenen Flamanlar silahlarını kuşandılar ve onun karşısına çıktılar. Onu Tournai'de bulacaklarını sanıyorlardı. Krala Flamanların yürüyüşe geçtikleri haberi verildi. Kral askerlerine silah kuşandırdı, bulunduğu mevkinden ayrıldı ve önceki gün terk ettiği kampa döndü. Kral artçı kolunu oraya yerleştirdi ve artçı görevini Campagnellılara verdi. Bouvines Köprüsü denen bir köprüde durdu. Artçı kolunun yetişmesini bekledi, günlerden pazar olduğu için Flamanlarla savaşmak istemiyordu.

Flandres kontuna kralın kaçtığı ve adamlarını beklemeye bile cesaret edemediği haberi verildi. Bunun üzerine Flandres kontu askerleriyle hücumla kalktı ve yavaş yavaş artçı koluna saldırdı. Artçı kolu onları Tanrı'nın ve yakınlardaki şövalyelerin yardımıyla üstün bir gayretle karşıladı. Flandres kontu ve Guillaume Longe Espee, Alman Pelu kontu⁴⁷⁰, Renaud de Boulogne ve Flamanların büyük kısmı ve çok sayıda şövalye esir düştü.⁴⁷¹ Otto beraberinde Brabant dükü ve Hues de Bove ile birlikte kaçarak Almanya'ya gitti.

Kral Friedrich, Otto'nun Flandres'da yenildiğini ve kaçtığını öğrenince kalabalık bir ordu topladı ve onun üzerine yürüdü. Otto, Kral Friedrich'in yanında kalabalık bir orduyla geldiğini duyunca Almanya'yı terk etti ve kardeşinin toprakları olan Saksonya'ya gitti. Kral Friedrich peşinden gitti ve bir kalede yakalayana dek kovaladı. Burada hastalanan Otto öldü.⁴⁷² Otto ölmeden önce imparatorluktan feragat etti ve Roma tacını, imparatorken taktığı imparatorluk mücevherlerini Kral Friedrich'e teslim etti. Yüce Tanrı Friedrich'e duyduğunuz şekilde yardım etti ve baştaki yoksul, biçare halden kurtardı. Friedrich Sicilya'da bıraktığı karısını ve oğlunu yanına getirtti.

470 Friesland kontu I. Wilhelm.

471 27 Temmuz 1214. Bouvines Muharebesi, Fransa'nın kıtada hâkimiyetini pekiştirmesi, İngiliz kralının topraklarının küçük bir koridora sıkışması gibi sonuçları bakımından tarihte dönüm noktası kabul edilen muharebelerdendir.

472 Kutsal Roma Germen İmparatoru Otto 19 Mayıs 1218'de Harzburg Kalesi'nde öldü.

JEAN DE BRIENNE'İN AKKA KRALI OLMASI

Almanya'ya giden ve burada uzun zaman geçirdikten sonra taç töreni için Roma'ya geçen Kral Friedrich'ten zamanı ve yeri geldiğinde yine bahsedeceğiz. Şimdi Kudüs topraklarında olanları anlatacağız.

Günlerden bir gün Kral Amaury öldü⁴⁷³ ve ülke Haşhaşilerin öldürdüğü Marki Konrad'ın kızı Marie de Montferrat'ya kaldı. Bu hanımın kocası yoktu. Bu yüzden evlenecek ve ülkenin senyörü olacak biri bulunana dek amcası ülkenin başına naip olarak geçti. Naipliğe getirilen bu şövalyenin adı Jean d'Ibelin'di ve Balian ile Kral I. Amaury'nin dul karısı Maria Komnenos'un oğluydu.⁴⁷⁴ Genç kıza uygun bir talip bulunana kadar amcası 4 yıllığına ülkenin naipliğini yaptı ve Müslümanlarla yapılan barışı korudu.

Zamanı geldiğinde patrik, başpiskoposlar, piskoposlar ve ülkenin önde gelen baronları, Tapınak Şövalyeleri ve Hospital Şövalyeleri toplandılar ve genç hanımın kiminle evlendirileceğini ve kimin kral yapılacağını istişare ettiler. İçlerinden bir şövalye ayağa kalktı ve Fransa'da bekâr bir şövalye olduğunu, oldukça asil ve soylu biri olduğunu söyledi. Krallık bundan kazançlı çıkacağı gibi iyi de bir çeyiz getirecekti. Hazır bulunanlar kim olduğunu ve adını sordular. Şövalye bu soylunun adının Jean de Brienne olduğunu söyledi. Durumu istişare ettiler ve enine boyuna tartıştılar. İçlerinden çoğu onu iyi biliyordu, kabul ettiler.

⁴⁷³ Kıbrıs ve Kudüs kralı II. Amaury de Lusignan 1 Nisan 1205'te öldü.

⁴⁷⁴ Yaşlı Beyrut Hâkimi olarak bilinen Jean d'Ibelin. Balian d'Ibelin ve Maria Komnenos'un oğlu.

Hepsi anlaştı ve bu hanımı ona vererek kral yapmayı uygun buldu. Fikrini sormak üzere elçi çıkarıldı. Elçi Fransa'ya şövalyenin yanına gitti ve Kutsal Topraklardaki beylerin kendisini kral yapmak istediklerini bildirdi. Şövalye bu haber üzerine düşünmek ve akıl danışmak için izin istedi. Kont Jean de Brienne krala çıktı ve kral olması için Kutsal Topraklara davet edildiğini söyledi. Kral bunu münasip buldu ve gitmesini onayladı. Bunun üzerine yola düştü ve Akka'ya geldi.⁴⁷⁵ Burada büyük bir saygıyla ve hürmetle karşılandı. Daha sonra Sur'a gitti ve müstakbel hanımıyla evlenerek taç taktı. Müslümanlar Akka'da bir kral olduğunu öğrenince naiple yaptıkları mütarekeyi bozdular ve Hıristiyanlarla savaş başlattılar.

Kral Jean tacı taktıktan sonra Kıbrıs kralına⁴⁷⁶, sabık Kudüs kralı Kont Henri de Champagne'ın kızı ile evlenmek üzere ettiği yemini hatırlattı ve nişanlı olduğu Alix ile evlenmesini emretti. Babası Kral II. Amaury ve Alix'in babası Kont Henri ölmeden önce bu evliliği ayarlamışlardı. Kıbrıs kralı emre uydu ve bu hanımla evlenip kraliçe yaptı.

Kral Jean'ın Erard de Brienne adında yakın bir kuzeni vardı. Kralın Sur'a gitmesini fırsat bilip kraliçenin yanına gitti ve onu ikna ederek Kont Henri'nin öteki kızını, yani kraliçenin üvey kardeşi Philippe'i kendisine vermesini sağladı. Kraliçe nikâha izin verir vermez çift gizlice evlendi. Kralın kendisini suçlamasını ve evlendiklerini bilmesini istemiyordu. Erard Kont Henri'nin kızıyla evlendikten sonra denizi geçerek Fransa'ya gitti. Bundan sonra Erard'dan veya karısından bahsetmeyeceğim, fakat sırası geldiğinde yeniden o hususa değineceğim.

Akka'da bulunan Kral Jean, Papa'ya haberci gönderdi ve Tanrı aşkına yardım etmesini, çok sayıda askere ihtiyacı olduğunu söyledi. Papa, kralın yardıma ihtiyacı olduğunu duyunca Hıristiyanlık âleminde tanıdığı en iyi din adamlarına, Kutsal Topraklara sefer düzenlenmesi amacıyla vaaz vermeleri için buyruk çıkardı. Daha sonra bunların vaazlarını güçlendirmek, teyit ettirmek için kardinaller gönderdi. Tüm ülkelerden akın akın Haçlılar yola düşmeye başladı.

475 13 Eylül 1210.

476 I. Hugues de Lusignan.

Fransa'da haçlı seferi için vaaz veren Jacques de Vitry adında iyi bir din adamı vardı. Vitry'nin vaaz verdiği yerlerden birçok kişi haçlı seferine katıldı. Vaaz verdiği sırada Akka kanonuna seçildi ve Papa'dan piskopos olarak göndermesi istendi. Bilin ki eğer bu Papa'nın emri olmasaydı, asla kabul etmeyecekti. Ancak yine de denizi geçti ve uzun süre piskoposluk yaptı. Ülkeye sayısız iyiliği dokundu. Fakat daha sonra istifa etti ve Fransa'ya dönerek Roma kardinali oldu.

Bu haçlı seferine çıkan ilk soylu, beraberinde kalabalık bir ordu getiren Macar kralıydı. Kralın ardından bu sefere birçok senyör iştirak etti ve Akka'ya geldi.

Macar kralının geldiği günlerde, Kral Jean'ın hanımı Marie, arkasında bu evlilikten bir kız çocuğu bırakarak öldü.⁴⁷⁷ Kral bekâr kalmak istemiyordu, Ermenistan kralına elçiler gönderdi ve kızlarından birini kendisiyle evlendirmek üzere göndermesini istedi. Ermenistan kralı ona bir kızını gönderdi ve Jean kralın kızıyla evlendi. Kral Jean kızıyla evlendikten sonra Ermeni kralı Akka'ya geldi. Kıbrıs kralı da yanında birçok adamıyla gelmişti.

O sırada Akka'da 4 kral ve tüm ülkelerden sayısız insan toplanmıştı. Aralarında istişare ederek Akka'ya 7 fersah uzaklıkta Mont Tabor adlı bir kaleyi kuşatma kararı aldılar. Oraya gittiler ve kuşatmayı başlattılar fakat kale düşmedi.⁴⁷⁸ Çünkü Sultan kalabalık bir ordu toplamış ve kaleyi kurtarmaya gelmişti.

Hristiyanlar sultanın yakınlarda olduğunu ve üzerlerine yürüdüğünü haber alınca kuşatmayı kaldırdılar. Sultanın ordusunun karşısına çıktılar. Müslümanlar yüksek bir tepe üzerinde, Hristiyanlar ise düzlükteydi. Sultanın oğlu Coradin, babasına giderek, "Efendimiz, Hristiyanlarla muharebe etmek için aşağı inelim!" dedi. Sultan buna hayır cevabını verdi. "Görüyorsun ya sevgili oğlum, cenk etmek için hemen, canla başla geldiler. Eğer bu tepeden aşağı inersek yaşamak kadar ölmeyi de sevdikleri için can havliyle savaşacaklar. Bence en iyisi onları ölümden mahrum etmek. Hem adamlarımın ölmesini istemiyorum. Bir bak, aşağıda çok kalabalıklar ve başlarında

477 Marie de Monferrat 1212'de öldü.

478 3 Aralık 1217, Cebel-i Tur Kuşatması.

onları idare eden bir senyör yok. Hepsi kendi başına hareket ediyor. Ellerindeki kaynakları tüketince çekip giderler,” dedi. Sultan sakince dağın tepesindeki konumunu korudu ve Hıristiyanlarla savaşmak için aşağı inmedi. Hıristiyanlar onların aşağı inmediklerini görünce öteki Müslümanların ordu ile Akka arasına girip erzak ikmaline engel olacaklarından korktular ve kuşatmaya devam etmediler.

Akka'ya döndükten sonra çok geçmeden Macaristan kralı denize açıldı ve ülkesine döndü. Ermeni kralı da kendi ülkesine doğru yola çıktı. Kıbrıs kralı da dönüş yolculuğuna başladı, Trablus'a vardığında hastalandı ve öldü.⁴⁷⁹

---

479 Kıbrıs kralı I. Hugh de Lusignan 10 Ocak 1218'de öldü.

XXXVI. FASIL

HIRİSTİYANLARIN DİMYAT'I MÜSLÜMANLARDAN ALMASI

Kral Jean Akka'daydı. Şehirde büyük kalabalık vardı ve sayıları dört bir yandan gelenlerle her gün daha da artıyordu. Kral Kutsal Topraklarda yapacak fazla bir şey olmadığını düşündü ve Tapınak Şövalyeleri, Hospital Şövalyeleri ve ülkenin baronlarıyla istişare ederek İskenderiye'yi veya Dimyat'ı kuşatma konusunu ortaya attı. Kral bu şehirlerden birinin alınmasının Kudüs krallığının yeniden zapt edilmesi için yararlı olacağını düşünüyordu. Tapınak Şövalyeleri, Hospital Şövalyeleri ve ülkenin baronlarına ne düşündüklerini sordu.

Hepsi toplanınca kral onlara: "Senyörlerim, Tanrı aşkına size anlatacaklarım konusunda bana akıl verin. Elimizde kalabalık bir ordu ve Hıristiyan âleminde sefere çıkan hala da yolda olan birçok haçlı var. Benim fikrim odur ki bu topraklarda Müslümanlara karşı büyük işler yapamayacağız. Eğer siz de uygun bulur ve razı gelerseniz Mısır'a gidecek ve İskenderiye veya Dimyat'ı kuşatacağım. Zira eğer Tanrı izin verir de bu şehirlerden birini zapt edebilirsek, benim fikrim odur ki bu ikisinden birine karşılık Kudüs krallığını geri alabiliriz," dedi. Bunun üzerine Tapınak Şövalyeleri, Hospital Şövalyeleri ve ülkenin baronları konuyu aralarında görüştüler, tartıştılar ve kralın planının yerinde olduğuna karar verdiler. Anlaşmaya varılıp, onunla geleceklerine dair yeminler edildi.

Kral planının kabul edilmesi ve baronların sefere çıkmak için yemin etmesi üzerine herkese gemileri ve kadirgaları hazırlamalarını, silah, erzak ve yiyecek yüklemelerini ve sefere çıkma tarihinde hazır

olmalarını emretti. Sefer hazırlıkları sürerken kral Sur ve Akka'yı tahkim ederek, şehir garnizonlarını şövalyeler, askerler ve erzakla kuvvetlendirdi. Akka'da ülke şövalyelerinden ve hacılardan oluşan 500 kadar şövalye bıraktı. Kral Akka ve Sur'u tahkim ettirdikten sonra Akka'da tellallar tutarak garnizonda kalacaklar haricinde eli silah tutan herkesin gemilere binmesi ve kendisiyle gelmesi emrini duyurdu. Emre uymayanlar aforoz edilerek cezalandırılacaktı.

Gemiler ve kadirgalar hazırlandıktan sonra bindiler ve Yüce Tanrı iyi hava ve uygun rüzgâr bahşedince hareket ettiler. Yüce Tanrı onlara Dimyat'a dek uygun hava bahşetti. Dimyat açıklarındaki bir adada karaya çıktılar ve nehir kıyısında ordugâh kurdular. Orada Dimyat üzerine yürümeden 1 yıl kadar kaldılar. Yalnızca ordugâh kurdukları yer yakınlarında, nehir kıyısındaki muhkem bir kuleyi zapt ettiler. Nehirden aşağı veya yukarı giden gemileri durdurmak istedikleri zaman kaldırdıkları zincirin bir ucu bu kulede, öteki ucu Dimyat'taydı. Hristiyanlar kuleyi zapt ettikten sonra içine asker koydular ve gemiler geldikten sonra ordugâhlarına yanaşabilmesi ve kıyı boyunca orduyla birlikte hareket edebilmeleri için zinciri kopardılar.

Papa Hristiyanların Dimyat'ı kuşattığını öğrenince tüm Hristiyan âlemine sefere çıkmaları için çağrı yaptı. Daha sonra liman şehirlerindeki başpiskopos ve piskoposlara haber göndererek sıradan halkın haçlı seferine çıkabilmesi için Papalık delegelerine yardımcı olmalarını, kendini savunmaktan aciz olanların geri gönderilmesini ve paralarının alınmasını emretti. Denildiğine göre hac için Roma'ya gelenlerin bazılarının ceplerinde sadece memleketlerine dönebilmeleri için yetecek kadar para bırakılmıştı. Papa daha sonra tüm ülkelere haçlı seferi çağrısı yapmaları ve sefere henüz çıkmamış olanları sefere götürmek için delegeler gönderdi. Ve sefere çıkmayan Haçlılar için komünyon ayini yapılmamasını, gidenleri Kutsal Topraklara taşımak için kilise kaynaklarını kullanmalarını emretti. Daha sonra Dimyat önlerindeki orduya 2 kardinal gönderdi. Bunlardan biri İngiliz kardinal Robert de Courson, diğeri Portekizli Kardinal Pelagio'ydu.⁴⁸⁰

480 Pelagio Galvani.

Kardinal Robert orada öldü, ne hazindir ki kardinal Pelagio sağ kaldı. Bu kardinal, eserimizde ileride yeri ve zamanı geldiğinde işiteceğiniz üzere, orada büyük zararlara ve kötülöklere sebep oldu.

Sultan Hıristiyanların Mısır'a gittiklerini haber alınca bundan endişeye kapıldı. Kudüs'ün surlarını ve Kerak hariç çevredeki kaleleri yıktırdı. Hıristiyanların, Kudüs'ün surlarını ve kaleleri yıktırıldığını duyunca geri döneceklerini ve hac ibadetlerini yapmak için Kudüs'e geleceklerini ve sonra da ölkelerine döneceklerini sanmıştı. Fakat Hıristiyanlar bu düşündüğünü yapmadılar ve daha evvel söylemiş olduğumuz gibi Dimyat önlerinde ordugâh kurdular.

Sultan Hıristiyanların geri dönmediklerini ve ölkesine saldırıp Dimyat'ı kuşattıklarını öğrenince çok üzüldü. Büyük bir ordu topladı ve yanına Lekemer⁴⁸¹ adlı oğlunu da aldı. Sultan öldüğü zaman Mısır topraklarını bu oğluna bırakacaktı. Coradin adlı diğer oğlunu ölkesini koruması için geride bıraktı. Öldüğünde o oğluna Dimaşk ve Kudüs'ü bırakacaktı.

Sultan Mısır'a vardığında Hıristiyanların Dimyat yakınlarında, nehrin öteki kıyısında olduklarını görünce telaşlandı ve Dimyat yakınlarına ordugâh kurdu. Çok geçmeden sultan öldü, o ölünce ölkenin başına yukarıda bahsettiğimiz oğlu geçti ve ordunun idaresini eline aldı. Hıristiyanların nehirde ilerlemelerini ve aşağıdaki toprakları ele geçirmelerini önlemek için nehir üzerine bir kıyıda öteki kıyıya kadar dev kazıklar çaktırdı. Daha sonra Hıristiyanların şehre gitmemesi için çektiirdiği setten Dimyat'a kadar nehir kıyısını askerle tahkim etti.

Hıristiyanlar bu adada 1 yıl kadar kaldıktan sonra ne yapacaklarını istişare ettiler. Çünkü o ana kadar hiçbir başarı elde edememişlerdi. Nehrin öteki yakasına geçip Dimyat'a gitmek gerektiğini söylüyorlardı. Dimyat'la nehirdeki set arasındaki araziye hiçbir şekilde ele geçiremeyeceklerini, fakat Tanrı'nın yardımıyla seti yıkabilir ve nehrin öte yakasına geçebilirlerse zapt edebileceklerini söylediler. Konuyu tartışılar ve karara bağladılar. Ordugâhta çok sayıda asker bıraktılar ve etrafına tahkimat yaptılar.

481 Frankların Sultan el-Âdil'in oğlu Kamil bin Âdil'e taktıkları isim.

Daha sonra zırhlarını ve silahlarını kuşanıp gemilere ve kadir-galara bindiler. Tanrı uygun rüzgâr ihsan etti ve hareket ettiler. En öndeki gemide Fransa kralının mabeyncibaşı Gautier bulunuyordu. Kral mabeyncibaşı ile birlikte ülkenin ihtiyaçları için büyük bir servet göndermişti. Bu gemi oldukça sağladı ve güçlü bir rüzgâr almıştı. Tüm yelkenleri açık şekilde sete bodoslardı ve yıkarak öte tarafa geçti. Böylelikle arkadaki gemiler için yolu açtı. Müslümanların ateşe verdiği Tapınakçılara ait bir gemi hariç tüm gemiler sağ salim geçtiler. Yanan gemideki askerler kurtuldular. Müslümanlar, Hristiyanların nehri geçmeye hazırlandıklarını görünce silah kuşandılar ve gelenleri durdurmak üzere nehir kenarına dizildiler. Üzerlerine ok yağdırdılar ve grejuva⁴⁸² ateşi fırlattılar. Hristiyanlar Dimyat'tan uzaklaşınca karaya çıkabilecekleri uygun bir kıyı buldular. Fakat tüm kıyayı Müslümanlar doldurmuştu. Çok fazla Müslüman olduğu için karaya buradan çıkamazlardı. Geldikleri yöndeki adanın kıyısından karaya çıkıp çıkmamayı tartıştılar. Ertesi gün, gün doğarken diğer kıyıda karaya çıkmaya karar verdiler. Gemilere bindiler ve nehir kıyısı boyunca demir attılar. Diğer yakadaki Müslümanlar ise kıyayı tahkim ettiler ve çadırlarına gittiler.

Şimdi de size neler olduğunu ve Yüce Tanrı'nın Hristiyanlara nasıl yardım ettiğini anlatacağım. Müslüman ordusundaki bir komutanla⁴⁸³ sultan arasında anlaşmazlık vardı. Çünkü sultan onu Dimyat garnizonuna göndermek istiyordu fakat o gitmek istememişti. Sultanın amcası Selahaddin bu komutanın babasını Akka garnizonuna göndermiş, Hristiyanlar Akka'yı aldıklarında da ellerinde esir bırakmıştı. Bu soylu kişi gece askerleri ve çok sayıda adamıyla ordugâhtan ayrıldı. Fakat yakalanmaktan korktuğu için ağırlıklarını ve çadırlarını geride bıraktı. Hristiyanları gözlemeleri için nehir kıyısında bırakılan nöbetçiler bunların çıkardığı gürültüyü duyunca tuzağa düşüklerini sandılar. Nehir kenarındaki yerlerini

482 Bizans'ta icat edildiği için Rum Ateşi de denen ve suda da yanabilen kimyasal bileşik.

483 Diğer emirlerle birlikte el-Kamil'e karşı isyan hazırlığında olan İmadeddin İbn Meştûb.

terk ettiler ve kaçtılar. Gün ağarmaya başladığında gemilerdeki göz-cüler ve düşmanın hareketlerini gözleyenler karşı kıyıya baktılar ve kimseleri göremediler. Bütün kıyı boşalmıştı. Hıristiyanlara durumu haber verdiler. Hıristiyanlar silahlarını kuşandılar ve demir alıp nehri geçtiler, denizciler dışındaki tüm şövalyeler ve askerler diğer kıyıda karaya çıktılar. Filoda kalan denizciler gemileri nehir boyunca götürdüler. Karaya çıkan ordu konvoy oluşturdu ve Dimyat'a doğru yürüyüşe geçti.

Müslümanlar, Hıristiyanların nehri geçtiğini öğrenince silahlarını kuşandılar ve ordugâhlarından ayrılıp karşılarına çıktılar. Sultan, Dimyat'a gitmesini emrettiği komutanın tüm askerleri ve ordunun büyük kısmıyla beraber kaçtığını duyunca Hıristiyanlarla çarpışmaktan vazgeçti, ordugâhı boşalttı ve geri çekildi. Hıristiyanlar onun ricat ettiğini gördüler fakat peşinden gitmediler. Müslümanların arkada bıraktığı çadırlara gittiler ve oraya yerleşip Dimyat'ı kuşattılar. İhtiyaçları olan yiyecek ve erzakı Müslümanların çadırlarında bolca buldular. Ayrıca Müslümanlar arkalarında büyük bir hazine bırakmışlardı. Yiyecekleri herkese paylaştırıp, hazineyi herkesin mevkii ve mertebesine göre bölüştürdüler. Daha sonra nehrin üzerine iki ordugâh arasına biri gidiş, diğeri geliş için kullanılmak üzere 2 köprü kurdular. Daha sonra Müslümanların saldırısından korunmak için ordugâhın etrafına hendek kazdılar ve tahkimat kurdular. Sonra Dimyat surlarına taş fırlatmak için mancınıklar ve katapultlar inşa ettiler. Fakat 1 yıl boyunca saldırmalarına rağmen ilerleme kaydedemediler.

Müslümanlar ordugâhlarını boşaltıp ricat ettikten sonra Hıristiyanların oraya yerleştiğini, şehrin önüne kuşatma silahları kurduklarını ve saldırdıklarını öğrenince, onlara 2 fersah uzakta bir yere ordugâh kurdular. Her gün Hıristiyanların kampına ve etrafındaki tahkimata hücumlar düzenliyorlardı. Sultan, Kudüs'te bulunan kardeşi Coradin'e haber gönderip Hıristiyanların nehri geçtiğini ve Dimyat'ı muhasara ettiğini, şehri çepeçevre kuşattıklarını haber verdi ve ne kadar adamı varsa alıp yardıma gelmesini istedi. Daha sonra

Müslümanların Papası⁴⁸⁴ Bağdat halifesine yardım etmesi için çağrı yaptı. Eğer imdadına yetişmezse topraklarını kaybedecekti. Hristiyanların Papası üzerine o kadar kalabalık bir ordu göndermişti ki saymakla bitmiyordu. Hristiyan diyarlarında yapıldığı gibi Pagan Diyarında da kutsal savaş için çağrı yapmasını ve yardım göndermesini istedi. Halife Hristiyanların kalabalık bir orduyla Mısır'a girdiklerini duyunca Pagan Diyarında vaazlar verdirdi ve sultana çok sayıda asker toplayıp gönderdi.

Hristiyanlar Mısır'a gitmek için Akka'dan hareket etmeden önce deniz kıyısındaki Sezariye Kalesi'ni tahkim etmişlerdi. Akka'ya 7 fersah, Sezariye'ye 5 fersah uzaklıktaki Le Destroit⁴⁸⁵ denen yerdeki kaleyi de tahkim etmeye başladılar. Yola çıkarken tahkim etmekte oldukları bu kale deniz kenarındaydı. Kaleyi tahkim etmeye hacılar başladığı için Castel Pelerin⁴⁸⁶ adını verdiler. Kral Dimyat'a gittikten sonra kalenin inşaatına yardım etmek için birçok kişi burada kaldı. Onların toprakları üzerinde kurulduğu için bu kaleyi Tapınakçılar tutuyordu.

Şimdi de size Dimaşk sultanının oğlu Coradin'den bahsedeceğim. Ağustos sonundaki Saint Jean Decolasse Yortusu'nda⁴⁸⁷ kalabalık bir ordu topladı ve Akka yakınlarında pusu kurdu. Daha sonra askerlerini şehrin önlerine akın yapmaya gönderdi.

Akka garnizonundakiler akıncıların geldiğini görünce önlerine çıktılar ve onları kovalayarak pusuya düştüler. Hristiyanlar tuzağı görünce durdular ve ilerleyişi bıraktılar. Akılsızca düşmanı takip ettiklerini anlamışlardı. Müslümanlar Hristiyanları görünce saklandıkları yerlerden çıkarak saldırıya geçtiler. Çetin bir muharebe

484 Müslümanların Papası ifadesiyle anlatılmak istenen Halife'dir. Dönemin Hristiyan kaynaklarının İslamiyet'in dini hiyerarşisini nasıl algılayıp anlattıklarını okuyucuya göstermek bakımından yazarın orijinal anlatımını ve isimlendirmelerini aynen bırakmanın doğru olacağını düşündüğümüzden bu ifadeyi bu şekilde bırakmayı doğru gördük.

485 Hayfa yakınlarındaki Atlit kasabası.

486 Eski Fransızca, Hacı Kalesi. Kutsal Topraklardaki en son Haçlı yerleşimlerinden biri olan kaleyi Sultan Baybars 1291'de zapt etmiştir.

487 Aziz Jean'ın boynunun vurulduğu gün. 29 Ağustos.

başladı. İki taraftan da çok ölen oldu. Fakat Hıristiyanlar artık dayanamaz hale gelmişlerdi, geri döndüler ve Akka'ya doğru kaçmaya başladılar. Müslümanlar şevke geldiler ve birçoğunu yakaladılar veya öldürdüler, kalanları da Akka kapılarına dek kovaladılar. Akka'daki Hıristiyanlar, dışarıdaki adamlarının mağlup şekilde geldiklerini görünce silahlara koştular, Müslümanların girmemesi için şehrin kapılarını kapadılar.

Coradin Akka garnizonunu hezimete uğrattıktan sonra Sezariye Kalesi'ne gitti. Kaledelikler kuşatılınca yardım göndermeleri için Akka'ya haber saldılar. Akka'dakiler oraya kadırgalar gönderdiler ve kaleyi terk etmelerini, yardıma gelemeyeceklerini söylediler ve kadırgalara binip Akka'ya gelmelerini istediler. Bu haber üzerine kaledelikler gece kaleyi boşalttılar, kadırgalara bindiler ve Akka'ya geldiler.

Ertesi gün olduğunda Müslümanlar kaleye hücum etmek için silahlarını kuşandılar. Surlara yaklaştıkları zaman hücumla kalktılar fakat kendilerine karşı savaşacak kimseleri bulamadılar. Merdivenlerle surlara tırmandılar ve kaleye girdiler. Kaleyi zapt ettikten sonra tahkim etmeyip yıktılar. Kale yıkıldıktan sonra oradan ayrılıp Castel Pelerin'i kuşatmaya gittiler. Oraya varalı çok olmamıştı ki kardeşinin, yanına toplayabildiği kadar askerini alıp yardımına gelmesini yazdığı mektubu ulaştı. Coradin, Castel Pelerin'in kuşatmasını kaldırdı, topraklarına bir garnizon asker bıraktı ve kardeşi Mısır sultanının yardımına gitti.

Hacılar Dimyat önünde bir süre zaman geçirdikten sonra Müslümanların her gün ordugâhın tahkimatına saldırması üzerine toplanıp ne yapacaklarını istişare ettiler. Bir süre tartıştıktan sonra Müslümanların kamp kurdukları yeri bulmaya ve muharebe etmeye karar verdiler. Kimlerin geride kalıp ordugâhı koruyacağını, kimlerin Müslümanlar üzerine taarruza katılacağını belirlediler.

Kral Jean, daha sonra Beauvais piskoposu olacak olan Milon de Nanteuil ve başmabeynci Gautiers, diğer Fransızlar ve tüm ülkelerden sayısız şövalye ve asker kamptan çıktılar. Müslüman ordusunun yakınlarına gelene dek yürüdüler. Müslümanlar onların yaklaştığını

görünce çadırlarından çıktılar, silah kuşandılar ve atlarına bindiler. Yaya askerlerimiz çadırlara hücum ettiler ve orada buldukları yiyecekleri yüklenerek geri döndüler. Müslümanlar Hristiyanların üzerlerinde ağır yükler olduğunu görünce hücum ettiler. Yaya askerleri koruyan kral ve şövalyeleri Müslümanların karşısına çıktılar ve çarpışmaya girdiler. Muharebe sonunda Hristiyanlar mağlup oldu. Beauvaisli Milon, başmabeynci Gautiers ve çok sayıda Fransız ve başka ülkelerden şövalye esir düştü. Tek bir yaya asker dahi kaçamadı. Çoğu kılıçtan geçirildi, kurtulanlar o gün hava çok sıcak olduğu için susuzluktan öldüler. Gittikleri yerde tek bir damla su bile yoktu. Tahkimatı korumaları için geride bırakılanlar olmasaydı kral bile esir düşecekti. Bu hadise Aziz Jean Yortusu'nda, ağustos sonunda vuku buldu. Hristiyanlar bundan tam bir yıl önce de Akka önünde yenilmişlerdi.

Müslümanlar birçok soyluyu esir aldıkları ve kralı mağlup ettikleri için çok sevindiler. Hristiyan ordusunda ise yas havası hâkimdi. Ama size gerçeği söylemem gerekirse Dimyat önündeki Hristiyanlar toprak ele geçiriyor, her gün Müslümanları öldürüp esir alıyorlardı.

Şimdi de size Dimyat'taki Müslümanları anlatacağım. Bunlar arasında şiddetli bir salgın hastalık baş göstermişti. İçlerinden çoğu ölmüş, her gün de ölmeye devam ediyordu. Sultana haber saldılar ve artık dayanacak güçleri kalmadığını, derhal takviye yollamazsa şehri teslim edeceklerini söylediler. Sultan 500 atlı asker hazırladı, bunlara eğer kuşatmayı yarıp Dimyat'a girebilirlerse ne dilerlerse vermeyi vaat etti. Askerleri emrine riayet edip şehre gideceklerini söylediler. Şehre gece girmek için hazırlık yaptılar.

Hazırlıklarını bitirdikten sonra Dimyat'takilere haber saldılar ve gece Hristiyanların ordugâhında ses ve gürültü duyarlarsa, bir kapiyı açıp onları içeri almalarını söylediler. Gece olunca, ilk uyku⁴⁸⁸ sırasında ordugâhlarındaki Hristiyanlar uyuyunca, silahlarını kuşanıp atlarına binen Müslümanlar tahkimatta nöbet tutan gözcülerin

488 Eski Fransızca, prin soir, prin some, gecenin ilk yarısı. Ortaçağ'da Batı dünyasında alışlagelen uyku düzeninde insanlar akşam saat yediden sonra yatar ve gece Matin denen bir saatte kalkıp dua ettikten sonra tekrar yatarlardı.

arasından kampa daldılar ve Dimyat'takilerin açtığı kapıdan şehre girdiler. Şehre girdikleri tarafta Kont Nevers'in çadırı vardı. Kont bu ihmalden ötürü çok kınandı ve sultandan aldığı büyük paralar karşılığında Müslümanların Dimyat'a girmelerine göz yumduğu söylendi. Nitekim ordugâhtan atıldı.

Müslümanların Dimyat'a girmelerinin üzerinden çok geçmemişti ki şehrin önlerinde kardinal Pelagio nöbetteydi. Tüm senyörler sırayla bir gece nöbet tutuyordu, o gece sıra kardinal ve adamlarındaydı. Yapılması adet olduğu üzere etrafı kolaçan ederlerken surlardan her zamankinin tersine hiç ses gelmediğini fark ettiler. Bu olanlar karşısında çok şaşırdılar. Aralarında konuştular ve merdivenleri alıp surlara dayadılar. Gün doğduğu zaman yukarı tırmandılar. Etrafta kimseler yoktu. Durumu ordugâha bildirdiler ve aşağı kapıya indiler, kapıları açtılar ve direnişle karşılaşmadan içeri girdiler.⁴⁸⁹ Sokaklarda ölümler ve hastalarla karşılaştılar. Bütün şehir ölüm kokuyordu. Hala sağlıklı olan az sayıdaki Müslüman bir kuleye çekilmişti. Bunlar da orada esir alındılar. Tüm ölümler nehre atılarak denize gönderildi. Hristiyanlar Dimyat'ı zapt ettikten sonra herkese şehirden payına düşen verildi ve mevkiine, mertebesine göre elde edilen zenginlikler dağıtıldı.

Bunun üzerinden çok geçmeden Kral Jean ile kardinal arasında büyük bir anlaşmazlık yaşandı. Kardinal her gün şehirde Kral Jean'ın payına düşen kesimdeki evlerde yaşayan veya bunları kiraltan herkesi kadın erkek demeden aforoz ediyordu. Kral, kardinalin yaptığına çok öfkelenmişti çünkü Dimyat'ı ele geçirmek uğruna çok büyük külfetlere ve zahmetlere katlanmıştı.

Kral Jean'a kızıyla evli olduğu Ermenistan kralının öldüğü haberi geldi, ordudan şerefli bir şekilde ayrılma fırsatı çıktığı için çok sevindi. Çünkü kardinalin ona üstünlük taslamasına hem çok can sıkılıyor, hem de dış biliyordu. Orduda kendisi adına bir şey yapılmasını yasakladı. Ördudaki şövalyelerini çağırdı, vedalaştı ve karısı vasıtasıyla ülke kendisine miras kaldığı için Ermenistan'a gitmesi

⁴⁸⁹ Dimyat, 20 Kasım 1219 günü düştü.

gerektiğini söyledi. Ordudakiler Kral Jean'ın gitmesinden büyük üzüntü duydular.

Kral Ermenistan'a gitti ve varır varmaz ülke toprakları üzerinde hak talep etti. Ermenistan'dakiler onu senyör olarak tanımadıklarını ama kralın kızını görürlerse onu hükümdarları olarak kabul edeceklerini söylediler. Kral Jean, karısını Ermenistan'a götürmek için Akka'ya döndü. Akka'ya geldiğinde bazı kişiler kralı, karısının kızını⁴⁹⁰ zehirlemek istediğine inandırdılar. Kral tahta kızına naiplik ederek ortak olduğu için çok öfkeleni ve karısını mahmuzlarıyla dövdü. Bazıları karısının dayaktan öldüğünü söylemektedirler. Kral Dimyat'a hemen dönmedi ve bir süre Akka'da kaldı. Dimyat'tan gelişinden itibaren bir yıl kadar orada bekledi. Ancak oradan gelen çok fazla can kaybı haberi üzerine derhal yola düştü.⁴⁹¹

Kral Dimyat'tan ayrılınca ordunun başına kardinal geçmişti. Şimdi de size Dimyat ele geçirilmeden önce verdiği ve hala geçerli olan emri anlatacağım: Kardinal hiçbir erkeğin, karısını, çocuklarını yoksul veya borç içinde bırakmış olsa bile, ülkesine hiçbir şey gönderemeyeceğini, her şeyin orduya bırakılmasını emretmişti. Bu yüzden her gün, orduda ölen askerlerin şahsına ait eşyaları götüren kişileri aforoz ediyordu. Ayrıca hacıları geri götürmek için gemi kiralayan kaptanlara, kardinalin mührünü görmeden gemilere kimseyi sokmayacaklarına ve denizi geçirmeyeceklerine yemin ettirmişti. Bunun yanında onun mührünü göstermeden kiraladıkları gemilere kimse yiyecek ve erzak yükleyemiyordu. Aksini yapanlar aforoz ediliyordu. Akka ve Kutsal Topraklar için de bu tür emirler vermişti. Gemi kiralayan ve erzak yükleyen hacılar limana girmek istediklerinde denizciler kardinalin mührünü görmeden girmeyeceklerini söylüyorlardı. Herkes çok huzursuzdu. Hacılar kardinale gidiyor ve denizcilere denizi geçmelerini neden yasakladığını soruyorlar, o da ordudan firar etmemeleri için yasakladığını söylüyordu.

490 Üvey kızı II. Isabelle.

491 BNF, Fr. 9082 nüshasında, can kaybı değil, şehrin kaybı ifadesi görülür. Bu da kopyalayan müstensihin Fransızca vie ve ville sözcüklerini karıştırmış olabileceğini düşündürmektedir.

Şimdi de size bazılarının kardinale yakınmalarını anlatacağım: “Efendimiz, zaten bir iki yıldır buradayım, yeterince hizmetim dokunmadı mı?” O ise 1 yıldır orada olanları, “Ordudaki yoldaşlarınızı bırakıp gidecek misiniz, Tanrı aşkına!” diyerek azarlıyordu. Ele geçirdikleri ganimete ise herkesin mevkiine göre el koyuyor ve dediği yapılmazsa aforoz etmekle tehdit ediyordu.

Müslümanlar, Hristiyanların ne gemileri ne kadirgaları kaldığını, deniz tarafının korunmadığını öğrendiler. 20 kadirga inşa edip donattılar ve Dimyat’a giden Hristiyanları akamete uğratmak ve esir almak için denize indirdiler. Gözcüler kardinalin huzuruna çıktılar ve ona: “Efendimiz, Müslümanlar denize indirmek üzere kadirga inşa ediyorlar. Siz de aynısını yapmazsanız Hristiyanlar büyük zarar görür,” dediler. Kardinal onlara inanmadı. Ancak onlara yiyecek ve içecek bir şeyler verdi ve gönderdi. Gemiler donatılıp, denize indirildikten sonra gözcüler bir defa daha kardinalin huzuruna geldiler: “Efendimiz, kendinizi sakının! Kadirgalar denize indi.” Kardinal, “Bu alçaklar ne zaman canları yemek istese, yeni bir haber getiriyorlar. Defolun!” dedi ve yanındaki askerlerden birine de, “Git bunlara şarap ve yemek ver,” dedi. Denize indirilen kadirgalar unutulmamıştı, doğruca Kıbrıs adasına gittiler, Kıbrıs limanında ağzına kadar hacılarla dolu gemileri buldular. Hemen saldırıya geçtiler ve gemileri içindeki hacılarla birlikte yaktılar. Orada uzun zaman kaldılar ve Akka’dan Dimyat’a giden bütün gemileri yaktılar ve ele geçirdiler. Müslüman kadirgalarının Hristiyanlara büyük zararlar verdiği, Kıbrıs adasında oldukları, o ana kadar 13 binden fazla Hristiyanı esir aldığı, öldürdüğü ve yaktığı haberi kardinale ulaşınca çok üzüldü. Üzülmekte haklıydı, çünkü bu felaket onu uyarmaya gelenlere inanmadığı için başına gelmişti. Derhal gemiler donattı ve Kıbrıs adasına gönderdi. Ama bunun için artık çok geçti. Gönderdiği gemiler Müslüman kadirgalarını bulamamıştı. Zira ganimet olarak aldıkları paralar, mallar ve esirlerle beraber çoktan ülkelerine dönmüşlerdi.

İKİ DİN ADAMININ SULTANA VAAZ VERMEYE GİTMESİ⁴⁹²

Şimdi de size Dimyat'taki ordu saflarında bulunan 2 din adamını anlatacağım. Bunlar kardinalin huzuruna çıktılar ve sultana vaaz vermek istediklerini ve onun müsaadesi olmadan gitmek istemediklerini söylediler. Kardinal onlara izin vermek şöyle dursun, gitmelerini emrettiğini, çünkü öldürülecekleri bir yere gitmelerine izin veremeyeceğini söyledi. Zira bir defa giderlerse geri dönmeyeceklerini iyi biliyordu. Onlarsa eğer giderler ve başlarına bir şey gelirse kardinalin bunda hiçbir günahı olmayacağını çünkü onlara gitmelerini emretmediğini, sadece izin verdiğini söylediler. Bu cihetle ona durmaksızın yalvardılar. Kardinal onların kararlı olduklarını görünce, “Efendim, aklınızdan ya da kalbinizden ne geçiyor bilmiyorum, ister hayır olsun, ister şer, kalbinizin ve aklınızın hep Tanrı'ya yönelik olmasına dikkat edin,” dedi. Onlarsa sadece nihayete erdirmek için yanıp tutuştukları büyük bir hayır işlemek için gittiklerini söylediler. Böylelikle kardinal istedikleri buysa gitmelerinde hayır olduğunu fakat bunun kendi izniyle olmadığını söyledi.

Böylece iki din adamı Hristiyanların ordugâhını terk ettiler ve Müslümanların ordugâhına geldiler. Hristiyan kampını gözetleyen

⁴⁹² Ernoul, herhangi bir isim vermese bile Jacques de Vitry'nin *Historia orientalis* isimli kroniğinden bu kişinin Fransisken Tarikatı'nın kurucusu Assisili Aziz Francesco olduğunu bilmekteyiz. Francesco'nun Sultan el-Kamil'e Hristiyanlık hakkında vaaz veriş ve azizin kellesini isteyen Müslüman din adamlarına rağmen el-Kamil'in hoşgörüsüyle dinlemesi Ortaçağ'dan günümüze kalan “bilge Doğulu hükümdar” imgesinin sembolü olmuş ve birçok tabloda ölümsüzleştirilmiştir.

Müslümanlar geldiklerini görünce onları elçi veya dinlerinden dönmek isteyen birileri sandılar. Karşılarına gelince ikisini de yakaladılar ve sultanın huzuruna götürdüler. Sultanın huzuruna geldiklerinde onu selamladılar. Sultan da onları selamladı ve onlara Müslüman olmaya mı yoksa mesaj sunmak için mi geldiklerini sordu. Onlar ise asla Müslüman olmayacaklarını, lakin Tanrı'nın elçisi olarak, ruhunu Tanrı'dan yana döndürmek için geldiklerini söylediler. "Eğer bize inanmak isterseniz," dediler, "Ruhunuzu Tanrı'ya teslim edeceğiz, çünkü size yemin ederiz ki şimdi bağlı olduğunuz dine inanarak ölürseniz, kaybolacaksınız ve Tanrı ruhunuzu kabul etmeyecek. Bu nedenle huzurunuzda geldik. Eğer bize kulak verir ve dinlerseniz, ülkenizin en bilge din adamları huzurunda size inancınızın batıl olduğunu inandırıcı kanıtlarla ispatlayacağız."

Sultan, yanında dinlerinin başpiskoposlarının, piskoposlarının ve ruhbanlarının⁴⁹³ olduğunu, söyleyeceklerini onlar olmadan dinleyemeyeceğini söyledi. İki din adamı yanıtladılar: "Bizi çok mutlu ettiniz, çağırın onları. Eğer söylediklerimizin sahih olduğunu ve dininizin sahte olduğunu somut kanıtlarla ispatlayamazsak, tabii dinlemeye ve anlamaya istekliyseniz, kellelerimizi vurdurabilirsiniz." Sultan onları çağırdı ve çadırına götürdü. Böylece ülkesinin en soylu ve bilge kişileri ile iki din adamı bir araya geldiler.

Hepsi bir araya toplandığında Sultan onları niçin çağırdığını ve huzuruna getirttiğini açıkladı ve iki Hristiyan din adamının söylediklerini, geliş sebeplerini anlattı. Gelenler itiraz ettiler: "Efendimiz, siz ki dinin kılıcısınız ve göreviniz de onu muhafaza ve müdafaa etmektir. Allah ve bize şeriatı getiren Muhammed adına bunların kellelerini hemen buracıkta vurdurmanızı emrediyoruz. Zira bizler bunların söyleyeceklerini dinlemek istemiyoruz. Ve sizi de söyleyeceklerini dinlemekten men ediyoruz, çünkü dinimiz bunların vazalarını dinlemeyi yasak etmiştir. Ve eğer dinimize karşı konuşmak veya vaaz vermek isteyen biri olursa, dinimiz boynunun vurulmasını

⁴⁹³ Hristiyan ruhban sınıfına özgü bu terimler eserin orijinallliğini bozmamak için İslam hiyerarşisindeki karşılıkları ile değiştirilmemiş, aynen yazarın kullandığı haliyle bırakılmıştır.

emretmektedir. Bu nedenle size Allah ve din adına emrediyoruz, dinin buyurduğu gibi derhal boyunlarını vurdurun.”

Bunu söyledikten sonra sultanın müsaadesini istediler ve tek bir kelime bile dinlemeden çıktılar. Geride sadece sultan ve iki din adamı kaldı. Sultan onlara, “Efendilerim, bana Allah ve din aşkına boyunlarınızı vurdurmamı söylediler. Zira dinimiz böyle buyurur. Ancak dinimize biraz aykırı davranacak ve sizi idam ettirmeyeceğim. Çünkü bu, Allah rızası için ruhumu kurtarma niyetiyle gelerek ölümü göze alan sizlere yapılacak büyük bir kötülük olur,” dedi. Bunları dedikten sonra sultan onlara kendisiyle kalmak isteyip istemediklerini sordu. Kabul ettikleri takdirde onlara geniş topraklar ve sayısız mal mülk, servet bağışlayacaktı. İki din adamı sultanın vermek istedikleri mesajı dinlemek ve anlamak istemediğini görünce, kalmak istemediklerini, müsaade ederse geriye Hıristiyan ordugâhına dönmek istediklerini söylediler.

Sultan Hıristiyan kampına sağ salım dönmelerini memnuniyetle sağlayacağını söyledi. Daha sonra adamlarına bolca altın, gümüş, ipekli kumaşlar getirtti ve onlara istedikleri kadar almalarını söyledi. Onlarsa ruhunu Tanrı’dan yana döndüremedikleri için hiçbir şey almayacaklarını, onların gözünde bunun sultanın sahip olduğu tüm servetlerden daha kıymetli olduğunu söylediler. Ancak kendilerine yiyecek bir şeyler verirse bunun yeterli olacağını, yapacak başka şey olmadığı için sonra da döneceklerini söylediler. Sultan onlara bolca yiyecek ve içecek getirtti. Yemeklerini bitirdikten sonra sultandan müsaade istediler. Sultan adamlarına emir verip onları güvenli şekilde Hıristiyan ordusuna kadar götürttü.

Müslümanlar Dimyat’ı kaybedişlerine ve Hıristiyanların orayı zapt etmesine çok üzülüyorlardı. Hıristiyanlara elçi çıkarıp eğer Dimyat’ı geri verecek olurlarsa karşılığında Kerak hariç eskiden Hıristiyanların sahip olduğu haliyle tüm Kudüs topraklarını vermeyi, Pagan Diyarındaki tüm Hıristiyan tutsakları serbest bırakmayı teklif ettiler. Hıristiyanlar aralarında bunu tartıştılar ve teklifi reddetmeye karar verdiler. Dimyat’ı ellerinde tutarak tüm Mısır’ı daha sonra

da Kudüs'ü zapt edebilirlerdi, çünkü Almanya imparatoru yakında haçlı seferine çıkacaktı ve beraberinde sayısız asker getirecekti. Ayrıca diğer ülkelerden de çok sayıda haçlı bekleniyordu. İmparator bütün kuvvetleriyle yardıma gelirse Tanrı'nın da yardımıyla Dimyat'tan başlayarak tüm Mısır ve Kudüs topraklarını zapt edebilirler ve Papa'ya haber verebilirlerdi.

Fransa kralı Philippe bir şehre karşılık krallık alabileceklerini duyunca, bunu yapmamalarının delilik ve budalalık olacağını söyledi. Kardinal Papa'ya Tanrı'nın Dimyat'ı Hristiyanların ellerine teslim ettiğini, bu şehrin Mısır'ın anahtarı olduğunu, Müslümanların Dimyat'a karşılık Kerak hariç tüm Kudüs krallığını teklif ettiklerini, fakat haçlı seferine çıkan imparator ve Hristiyan âleminin tüm ülkelerinden gelen soyluların yanlarında büyük bir orduyla yardıma gelecekleri için krallıktaki Hristiyanların bu teklifi kabul etmediklerini bildirdi. Ve eğer imparator Tanrı'nın yardımıyla denizi geçerse tüm Kudüs krallığını geri alacaklarını ekledi.

Bu haber Papa'yı çok memnun etti. Tüm Hristiyan ülkelere haber göndererek Haçlı seferine çıkacak tüm hacıların yola koyulmalarını emretti. Daha sonra o sıralar Almanya'da bulunan Friedrich'i taç takma merasimi için Roma'ya çağırdı, İmparator daha sonra da Kutsal Topraklara gidecekti. İmparator derhal Messina'ya haberci gönderdi ve çok sayıda gemi ve at nakil gemisi inşasına başlanmasını emretti. Ayrıca toprakları içinde deniz kıyısındaki kale ve şehirlere denizi geçmek için çok sayıda gemi ve kadirge yapmaları emrini gönderdi.

Friedrich Papa'nın taç giymesi için Roma'ya çağırdığı mektubu alınca Almanya'dakilerin iznini istedi ve yerine oğlunu bırakarak karısıyla birlikte taç giymek üzere Roma'ya gitti. Fakat taç takılmadan önce Otto'nun zapt ettiği şehir ve kaleleri Papa'ya geri verdi. Friedrich taç taktıktan sonra Papa ona Kutsal Topraklara gitmesini ve elinden gelen gayreti göstermesini emretti, çünkü şu anda onun yardımına çok ihtiyaç vardı. İmparator hemen gidemeyeceğini, Sicilya'da çok sayıda Müslüman bulunduğunu, önce onları topraklarından atmak istediğini söyledi. Zira eğer onları ülkesinden atmazsa

yokluğunda Afrika kralının yardımıyla Sicilya adasını ele geçirebilirlerdi. Diğer taraftan yetkesini Puglia, Calabria ve Sicilya'daki soylulara kabul ettirememişti, buradaki soylular hala isyan halindelerdi. Ancak ülkesinde durumu düzeltirse çok sayıda askerle denizi geçecek ve Tanrı'nın yardımıyla Kutsal Topraklarda büyük işler yapacaktı. Bundan sonra imparator Puglia'da Capua adında bir şehre gitti.

Puglia'daki şövalyeler ve soylular Friedrich'in taç taktığını ve Capua'da olduğunu işitince içlerinden birçoğu onun huzuruna gitti ve af dileyerek topraklarını imparatora teslim etti. Bunların yanı sıra ondan merhamet beklemeyip Kutsal Topraklara kaçanlar, Tapınak Şövalyelerine katılanlar olduğu gibi, af dilemeyip asılanlar da oldu. Orada yaşayan Müslümanlar hariç tüm Puglia, Calabria, Capua ve Sicilya toprakları böyle teslim oldu. Müslümanların topraklarını ise sonra ele geçirdi ve orada yaşayanları Puglia'ya gönderdi. Deniz yakınlılarında onlar için büyük bir şehir kurdu.⁴⁹⁴ Fakat hepsi burada yaşamıyordu. Kimileri Puglia'nın öteki şehirlerine dağıldılar.

---

494 II. Friedrich Sicilya'da ayaklanan Müslümanları Lucera şehrine nakletmiştir.

KRAL JEAN DE BRIENNE VE HIRİSTİYANLARIN MÜSLÜMANLARA MAĞLUP OLMASI

Almanya imparatorundan zamanı ve yeri geldiğinde yeniden bahse-deceğiz. Şimdi de size Dimyat'taki Hıristiyanları anlatacağız.

Hıristiyanlar imparatorun taç taktığını ve sefer için büyük hazırlıklar yaptığını ve yardıma geldiğini duydular. Aralarında tartıştılar ve Kahire'yi kuşatmaya gidebileceklerine karar verdiler. O gün bu akli verenler orduyu boğulmaya götürdüler. Çünkü bu ülkede bir adet vardı. Tüm Mısır'da suyun geldiği nehir üzerinde barajlar yapılmıştı. Bu nehrin 7 kolu vardı. Nehir Mısır topraklarına altıya ayrılıyor ve Griesse Denizi'ne dökülüyordu. Bu 6 kolun en büyüğü Babilonya ve Kahire'ye geliyordu. Babilonya bir şehir, Kahire ise bir kaledir. Nehir Babilonya'nın aşağısında çatallanır ve ikiye ayrılır. Bu kollardan biri Dimyat'a doğru akar ve denize dökülür. Diğer kol ise Foe⁴⁹⁵ adında bir şehre doğru akar ve aynı şekilde denize dökülür. Babilonya ve Kahire'deki nehirler tek bir nehirdir. Babilonya ve Kahire birbirine 1 mil uzaklıkta iki şehirdir ve ikisi de dağlara doğru giden bir surla çevrilidir. Kahire'ye akan nehrin öte yakasında, dağın eteğinde bir kale bulunur. Babilonya'nın aşağısında, bir günlük mesafede nehir çatallanır. Bir kolu Resith'e doğru akar, ötekisi Dimyat'a ve denize dökülür. Bu kolların hepsinde gemiler yüzebilir. Hıristiyanlar Dimyat önüne geldiklerinde tam da bu iki kol arasındaki toprakları almışlardı. Kamp kurdukları sırada bahsettiğimiz ada burasıdır. Şimdi de size bu nehir üstündeki barajları anlatacağım. Her

495 Nil Nehri'nin Rosette kolunun üzerindeki Foua şehri.

yıl ağustos ayı ortasında bu setleri yıkarlar ve taşan su tüm Mısır ülkesini kaplar ve toprak suyu içer. Su çekildikten sonra buğday ekerler. Şayet nehir bu şekilde taşmazsa, yağmur az yağdığından ülkede buğday yetişmez. Bizim zamanımızda bir keresinde nehir suyu az olduğu için hiç taşmayınca ülke halkı açlıktan kırılmıştı.

Hıristiyanlar tam da nehrin taşacağı dönemde Kahire üzerine yürüyorlardı. Size hakikaten söyleyebileceğim, Kahire üzerine tam da nehrin taşacağı zaman yürümelerini söyleyenler büyük kötülük yaptılar. Müslümanlar, Dimyat'ı kaybettikten sonra Hıristiyanların bununla yetinmeyeceğini, daha sonra Babilonya ve Kahire üzerine yürüyeceklerini tahmin ediyorlardı. Nehrin çatallandığı yere bir köprü yaptılar ve üstünü demirle kapladılar. Bu yüzden bu köprüye Demir Köprü dendi. Köprünün etrafı iyice tahkim edildi. Hıristiyanların Babilonya'ya gitmek için nehrin öbür kolunu ele geçirmelerini ve geçmelerini istemedikleri için nehrin çatallandığı yere yapmışlardı.

Hıristiyanlar durumu son defa istişare ettikten sonra Dimyat'a bir garnizon yerleştirdiler ve yol hazırlıklarını yaptılar. Yola çıkmadan önce kardinal, Akka'da bulunan Kral Jean'a haber göndererek Dimyat'a gelmesini, Kahire üzerine yürümek için yol hazırlıklarına başlamasını istedi. Kral ülkesinde ilgilenmesi gereken meseleleri öne sürüp gelmeyeceğini söyledi. Bunları tamamlayıp, ülkesini korumak için kimin kalacağını, kimin sefere iştirak edeceğini söyledi.

Müslümanlar, Hıristiyanların Babilonya ve Kahire üzerine yürümek için hazırlık yaptıklarını öğrenince, geçiş yolunu tıkamak için Demir Köprü'ye ordugâh kurdular. Sultan kardinale ve Hıristiyanlara tekrar elçi gönderdi. Dimyat'ı geri verme karşılığında Kerak hariç tüm Kudüs ülkesini eskisi gibi onlara vermeyi, Kudüs surlarını ve Hıristiyanlar Dimyat'a gittikten sonra yıktırdığı kaleleri kendi parasıyla tekrar inşa ettirmeyi teklif etti ve 30 yıllık bir mütareke önerdi. Böylece Hıristiyanların topraklarını geliştirip, tahkim edecek zamanları olacaktı. Tapınak ve Hospital Şövalyeleri, krallığın baronları bu barış teklifini kabul ettiler. Fakat kardinal inatla reddetti. Arkada bırakılan garnizon dışında tüm baronlara ve

orduya Kahire'ye doğru nehir üzerinden hareket emri verdi. Onlar kara yolu, filo ise nehir yoluyla gidecekti. Ordu ve filo hep birbirine yakın yerlerde konaklayacak ve demir atacaktı.

Kardinal hareket emri verdikten sonra Kral Jean'a haber gönderdi ve Tanrı aşkına Hıristiyanlığa acımasını, ordunun Kahire üzerine yürüyüşe geçtiğini ve arkalarından gelmesini, krala Dimyat ordusu için borçlu olduğu 100 bin bezant ödeyeceğini söyledi. Haberci krala ordunun Kahire üzerine yürüyüşe geçtiğini söyleyince kral o tarihte hareket etmelerine kızdı, bu yaptıkları yüzünden her şeyin kaybedilme tehlikesi vardı, bu yaptıkları yüzünden her şeyin kaybedilme tehlikesi vardı. Kral artık kendisine tek düşenin ordunun peşine takılmak olduğunu gördü. Eğer gitmezse ve bir felaket yaşanırsa en çok kendisi suçlanacaktı. Akka'dan yola çıktı ve ordunun arkasından yetiştı ve Demir Köprü'de Müslüman ordusunun yakınlarına ordugâh kuran Hıristiyanlara katıldı. Ordunun gemileri yeterince erzak ve yiyecek bulunması için her gün Dimyat'a gidip erzak yükleniyor ve orduya getiriyordu.

Şimdi de size Müslümanların yaptıklarını anlatacağım. Fouee'deki nehirde bulunan kadirgalarını hazırladılar, köprüye kadar getirdiler ve gizlice Dimyat Nehri'ne indirdiler. Bunu o kadar gizli yapmışlardı ki öte yakada bulunan Hıristiyan filosunun onların gelişinden haberi olmamıştı bile. Müslüman kadirgaları ordu ile Dimyat arasına girdi. Orada duruyor ve ordugâhtan Dimyat'a, Dimyat'tan ordugâha giden gemileri ele geçiriyorlardı. Böylece ordunun ikmal yolunu kestiler. Artık ordugâha yiyecek gelmez oldu. Bu şekilde 8 günden fazla zaman boyunca orduya erzak taşınamadı. Ordudakiler bunun gerçekleşmesine çok şaşırmışlardı. Ne onlar Dimyat'tan haber alabiliyorlardı, ne de Dimyat'takiler onlardan.

Müslüman kadirgalarının Fouee Nehri'nden Dimyat Nehri'ne indiği gün içinde Alman imparatorunun gönderdiği askerlerle birlikte 100 kadirga Dimyat'a gelmiş bekliyordu. Eğer kendileriyle ordugâh arasında düşman kadirgaları olduğunu bilselerdi onları ele geçirir, kampın yardımına koşarlar, Dimyat kaybedilmezdi. Sultan Dimyat limanına Hıristiyan kadirgalarının yanaştığını öğrenince

Hıristiyanlara darbe vurmak için daha fazla gecikmemek gerektiğini söyledi. Nehirdeki setleri yıktırdı ve nehrin taşan suları Hıristiyan ordugâhını bastı, ordudakiler çenelerine dek suya battılar. Sayısız asker boğuldu, bütün erzak ve yiyecek kaybedildi. Ne geri gemilere gidebiliyorlardı ne de ileri kuru toprağa. Suya o kadar batmışlardı ki hallerine acıyan sultan sağ salim Dimyat'a geri dönmelerine izin vermese bir teki bile kaçamayacak, hepsi boğulacaktı.

Kral Jean ordunun uğradığı felaketi görünce haber gönderip sultanı muharebeye çağırdı. Sultan ise savaşmak istemediğini, isteseydi hepsini öldürebileceğini ve bir tek Hıristiyanın bile kaçamayacağını, hepsinin boğulacağını söyledi. Krala eğer vire şartlarını konuşmak istiyorsa gelmesini buyurdu. Kral kardinalin izniyle gitti ve yanında Akka piskoposu Jacques de Vitry'yi götürdü. Kral sultanın huzuruna çıkınca sultan onun şerefine büyük bir ziyafet verdi ve krala, "Kral hazretleri, size ve açlıktan ya da boğularak acı içinde ölecek adamlarınıza çok acıyorum. Onun için merhamet edeceğim," dedi. Kral yanıt verdi: "Anlayamadım efendim, nasıl?"

"Nasıl olduğunu söyleyeyim," dedi sultan, "Eğer Dimyat'ı teslim ederseniz onları sağ salim serbest bırakacağım."

Kral Dimyat'ın tamamının kendisine ait olmadığını, onun gibi başka birçok kişinin şehir üzerinde hak sahibi olduğunu söyledi. Ama isterse teklifini onlara açacağını, kabul ederlerse memnuniyetle anlaşmaya hazır olduğunu söyledi. Kral piskoposun haberci olarak gönderilmesini istedi. Kral Jean, Akka piskoposunu kardinale ve hala su içinde bekleyen Hıristiyanlara göndererek sultanın onlara yaptığı teklifi bildirdi.

Kardinal ve ordudakiler teklifi görüştüler ve sultanın talebini sevinçle karşıladılar. Krala haber göndererek ne yaparsa yapsın bir an önce kendilerini şu an bulundukları durumdan kurtarmasını ve yapabileceği en iyi barış anlaşmasını yapmasını istediler, yapacağı her türlü anlaşmaya uyacaklarını söylediler. Piskopos kralın yanına geri döndü, söylenenleri krala ilettiler. Bu cihetle kral ve sultan birazdan anlatacağım şekilde barış tesis ettiler. Dimyat'ı sultana iade

edecekler, denizin ötesinde Hıristiyan âleminde zindanda olan tüm Müslüman esirleri serbest bırakacaklardı. Buna mukabil sultan kendi zindanlarında ve kardeşi Muazzam bin Âdil'in zindanlarında bulunan Hıristiyan esirleri serbest bırakacaktı. Gerçek Haç'ı geri vereceğini de söyledi. Fakat bu, yitirildiği muharebede⁴⁹⁶ kaybedilen haç değildi.⁴⁹⁷ Ve Kral Jean bu süre içinde tahtta olması şartıyla Kudüs topraklarında 8 yıl mütareke ilan etti.

İki taraf karşılıklı yemin edip barış tesis edildikten sonra sultan ülkenin köylülerini gönderip nehir üzerine Hıristiyanların sudan çıkabilmesi ve kuru bir toprak parçasına gidebilmesi için köprüler ve setler yaptırdı. Daha sonra sultan krala barış şartlarına uyulması için askerleri Dimyat'a girinceye ve Hıristiyanlar çıkıncaya dek kardinalden rehineler almak istediğini söyledi. Kral Jean ve Akka piskoposu rehin olarak kaldılar. Dimyat'a haberciler gitti ve Hıristiyanlar şehirden çıkarıldı. Şehir ve şehirde esir alınanlar sultana teslim edildi. Bunlar yapılırken kral sultanın huzurunda oturdu ve ağlamaya başladı. Hıristiyanlar hala sular içindeydi ve açlıktan ölüyorlardı. Sultan krala baktı ve ağladığını görünce sordu: "Efendim, niçin ağlıyorsunuz? Bir krala ağlamak yakışmaz."

Kral cevap verdi: "Efendim, ağlamakta hakkım var, Tanrı'nın bana emanet ettiği insanların açlıktan acı çekerek öldüğünü görürüm de nasıl ağlamam."

Sultanın çadırı sular altındaki Hıristiyanları çok iyi görebildikleri bir tepenin üzerine kurulmuştu. Kralın ağladığını gören sultanın içi merhametle doldu, o da ağlamaya başladı. Sonra krala artık ağlamamasını, adamlarının yiyeceksiz kalmayacağını söyledi. Zengin yoksul demeden aralarında bölüştürülmesi için 30 bin somun ekmek gönderdi. Sudan çıkana dek 4 gün daha ekmek gönderdi. Ayrıca parası olanların satın alması için fazladan ekmek ve yiyecek gönderdi. Her bir yoksula ise orada bulundukları sürece on beş gün

⁴⁹⁶ Hıttin Muharebesi.

⁴⁹⁷ BNF, Fr. 9082 nüshasındaki, 'Akka önlerindeki muharebede kaybedilen Gerçek Haç'ı vereceğini söyledi,' ibaresi Gerçek Haç konusundaki belirsizliği daha da artırmaktadır.

boyunca her gün ekmek gönderdi. Buna sultanın Dimyat'a gönderdiği elçiler dönene dek devam edildi. Elçiler sultanın huzuruna çıkıp Dimyat'ı teslim aldıklarını söylediler.

Elçiler geldikten sonra sultan Hristiyanların gitmesine izin verdi. Dimyat'a gittiler ve gemilerine bindiler. Herkes ülkesine döndü. Kral Akka'ya gitti ve Hristiyan esirlerin zindandan çıkarılması için kalelere ve şehirlere şövalyeler gönderdi. Akka'dan geldikten sonra aynı şekilde Dimaşk, Kudüs ve Coradin'in topraklarında esir Hristiyanları çıkarmak için şövalyeler gönderdi.

XXXIX. FASIL

KRAL JEAN'IN KARDİNALİ PAPA'YA ŞİKÂYETİ

Kral pagan diyarlarının her yerinde bulabildiği tüm Hıristiyanları serbest bıraktırdıktan sonra ülkeye Oedes de Montbeliard adında bir yakınına naip olarak bıraktı. Ve daha sonra Outremer topraklarını kurtarmak amacıyla Papayla görüşmek için Roma'ya, sonrasında da Fransa kralı, Almanya imparatoru ve İngiltere kralıyla görüşmek üzere yola çıktı. Ayrıca Papa'ya kardinalin Dimyat önünde yol açtığı felaket ve rezaleti de şikâyet edecek, kızına koca olarak ülkeyi yönetebilecek ve savunabilecek bir baron arayacaktı. Kral Puglia'ya vardı. İmparator onun geldiğini duyunca bizzat karşıladı, şerefine büyük bir ziyafet verdi ve gelişinden çok mutlu oldu. Emrine şövalyeler ve kalabalık bir maiyet verdi ve Papa'ya gidene dek ona eşlik etti.

Papa, Kral Jean d'Acre'nin geldiğini öğrenince ona şerefine yakışır bir karşılama yaptı. Daha sonra kral, Papa ve imparatora Dimyat'ın kaybını, kardinalin şehirde yaptırdıklarını anlattı. Papa, imparator ve kral daha sonradan yine Kutsal Topraklara sefere çıkılacağı için bir daha asla hiçbir fethi paylaşmama, elde edilen her şeyin Kudüs kralına ait olacağı hususunda anlaştılar.

Kral Jean Puglia'ya vardığı sırada imparatorun hanımı vefat etti.⁴⁹⁸ Tüm fethedilen toprakların krala bırakılacağına dair mezkur anlaşmayı yaptıktan sonra, Papa imparatorla Kral Jean'ın kızıyla evlenmesi konusunu konuştu.⁴⁹⁹ İmparator Papa'ya, babasına

498 Constance d'Aragon, 23 Haziran 1222'de öldü.

499 İmparator II. Friedrich Yolande ile 1225 yılında evlendi.

duyduğu sevgiden ötürü memnuniyetle o hanımı alacağını söyledi. Çift Papa'nın ve kralın huzurunda nişanlandı. Kral bu evlilikten çok memnun kaldı ve Yüce Tanrı'ya kızına böyle yüksek mertebede bir kısmet verdiği için şükretti. Bu mesele halledildikten sonra ayrıldılar, imparator Puglia'ya gitti, Kral Jean ise Papa ile Roma'ya. Kral orada merasimle karşılandı. Buradan Fransa'ya geçti. Kral Philippe, Jean'ı çok iyi karşıladı ve onuruna şölen verdi. Daha sonra İngiltere'ye gitti ve kralla görüşüp Fransa'ya geri döndü. Geçtiği her ülkede, her şehirde, her kale ve kasabada şerefine görkemli karşılamalar yapıldı, ziyafetler verildi.

Kral Jean Fransa'ya geleli çok olmamıştı ki Kral Philippe öldü.⁵⁰⁰ Kral vasiyetinde Kral Jean'a Kutsal Topraklara göndermek üzere büyük bir servet bırakmıştı. Kral Philippe'in Saint Denis'deki defninde Jean da hazır bulundu. Daha sonra Reims'e gidip yeni Kral Louis'nin taç giyme törenine katıldı. Fransa'dakilerle vedalaşıp Santiago de Compostela'ya hacca gitti. Santiago de Compostela'dan hac ziyaretinden dönerken İspanya kralı onu Burgos'ta büyük bir merasimle, hürmetle karşıladı. İspanya kralı orada krala evlenmesi için kız kardeşini verdi.⁵⁰¹ Kral onunla evlendi ve çeyiz olarak büyük bir servet ödedi.

Kral Jean karısıyla evlendikten sonra müsaade istedi ve Fransa'ya gitti. Orada bir müddet misafir olduktan sonra Kral Louis'den ve baronlardan müsaade istedi. İmparatorun kızı Isabella⁵⁰² ile evlenmek ve daha sonra denizi geçerek Kutsal Topraklara gitmek için Puglia'da kendisini beklediğini söyledi. Fransa'dan ayrılarak kendisini Puglia'da bekleyen imparatorun yanına gitti. Oraya vardığında imparator krala haber gönderip deniz ötesinden kızını getirtmesini, evleneceğini bildirdi. İmparator, Kutsal Topraklarda mütareke sürdüğünden denizi geçerek Kutsal Topraklara gitmek istememişti. Kral kızını çağırdı ve Puglia'ya getirtti. Kızı gelince imparatorla

500 Kral Philippe Auguste 14 Temmuz 1223 günü öldü.

501 IX. Alfonso'nun kızı ve III. Ferdinand'ın kız kardeşi Berenger de Castille.

502 Kral Jean de Brienne'in kızı Yolande aynı zamanda Isabella adıyla da bilinir. Metinde her iki adı da geçmektedir.

evlendiler ve taç taktılar.⁵⁰³ İmparator kralı çok sevdi ve onu topraklarına senyör yaptı.

Cehennemdeki şeytan imparatorla kral arasındaki büyük sevgiyi görünce üzüntüsünden kahroldu. İmparatorun kalbine girerek Jean'ın Kutsal Topraklardan kızıyla birlikte gelen yeğenine aşık etti. İmparator genç kızla sevişerek bekâretini bozdu, bunun üzerine karısı ondan nefret etti. Günlerden bir gün Kral Jean, kızı imparatoriçeyi görmeye gittiğinde onu odasında öfkeden deliye dönmüş halde buldu. Ona neyi olduğunu sordu. Kızı, imparatorun yeğeninin bekâretini bozduğunu ve metres olarak aldığını, ondan nefret ettiğini söyledi. Bunu duyan kral çok kızdı ve elinden geldiği kadar kızını teskin etti. Sonra ondan izin isteyip imparatorun huzuruna çıktı. Onun geldiğini görünce imparator ayağa kalktı ve karşıladı. Kral ise onu selamlamayacağını ve onun gibi sadakatsiz, güvenilirmez, imansız bir adamın selamlanmaması gerektiğini, Fransa kralı dışında herkesin onun imparator olmasından utandığını, eğer günah olmasa ve ayıplanmayacak olsa onu öldürmeden ağzından içeri lokma sokmayacağını söyledi. İmparator bu sözleri duyunca büyük bir öfkeye kapıldı, krala topraklarından çıkmasını ve Fransa kralının Kutsal Topraklar için miras bıraktığı paraları iade etmesini emretti. Kral miras kalan parayı vermeyeceğini ama ülkesinden çıkacağını, zaten bu kadar sadakatsiz bir adamın topraklarında durmayacağını söyledi. Kral imparatora daha da sert hakaretlerde bulundu ancak onları burada anlatmayacağım.

Kral Jean imparatorun topraklarından çıktı ve Roma'ya gitti. Roma'daki soylular kralın geldiğini ve imparatorun gazabından kurtulduğunu öğrendiler. Onu yollara çıkıp hürmetle karşıladılar, ihtiyacı olması halinde 40 bin ekü yardım yapmayı vaat ettiler. Kral onlara teşekkür etti, Roma'dan ayrılarak İtalya'ya, Bologne le Crasse'a giderek karısıyla oraya yerleşti. Lombardiyalılar Kral Jean'ın Bologne le Crasse'a geldiğini duyunca şehir podestaları⁵⁰⁴ bir araya

503 II. Friedrich ve Isabella de Brienne 9 Kasım 1225'te evlendiler.

504 Orta Çağ'da İtalyan şehirlerindeki baş hâkimler.

geldiler ve tüm ülkenin ortak kararıyla kralı ziyaret etmeye Bologna'ya geldiler ve hoş geldin dediler. Lombardiya'daki tüm komünlerin, şehir ve kalelerin ona selam gönderdiklerini, iyi ki geldiğini, dilerse tüm ülkeyi ona teslim edeceklerini ve kral olarak tanıyıp taç takacaklarını söylediler. Kral onlara çok teşekkür etti ve tekliflerini reddetmediğini ama ülkesinin imparatorla evli kızına ait olduğunu, eğer izin verirlerse ülkede istediği kadar kalmak arzusunda olduğunu söyledi.

İmparator kralı topraklarından sürdükten sonra kralın ettiği hakaretlere aşırı öfkelenildi. Karısının yanına gitti ve öyle şiddetli dövdü ki az kalsın karısı karnındaki bebeğini düşürecek. Daha sonra onu bir kaleye kapattırdı ve kralın Lombardiya'da olduğunu duyana dek büyük günah işleyerek uzun süre orada hapis tuttu. Daha sonra karısını hapisten çıkardı ve olması gerektiği gibi, sevgiyle davrandı.

İmparator, Lombardiyalı senyörler ve Roma'nın yardımıyla kralın topraklarını elinden almasından çok korkuyordu. Bu yüzden krala haber gönderdi ve gelip kendisinden af dileyeceğini ve ettiği hakaretleri tazmin edeceğini bildirdi. Kral kızıyla da, imparatorla da savaşmak istemiyordu. İmparatora özür dilemesi şartıyla onu memnuniyetle bağışlayacağı cevabını verdi. İmparator daima otoritesine karşı çıkan Lombardiyalılara savaş açmak için kalabalık bir ordu topladı. Ve Lombardiya'ya geldikten sonra kralla buluştu ve ondan özür diledi. Kral ise onun terbiyesizliğini bağışladı. Daha sonra kral, Lombardiyalıların kendisine gösterdiği saygıdan ötürü imparatorla Lombardiyalıların arasında barış yaptı. Bu barış şu şartlarda yapılmıştı: Lombardiya'daki tüm komün şehirler imparatora karşı işledikleri suçların kefareti olarak iki yıl boyunca Kutsal Topraklara masrafları kendileri tarafından karşılanmak üzere 500 şövalye göndereceklerdi. İmparator Lombardiyalılarla barış yaptıktan sonra Puglia'ya gitti, kral ise imparatorla birlikte gitmek istemediği için Bologna'da kaldı.

Papa kralla imparatorun barıştıklarını duyunca Kral Jean'ı huzuruna çağırdı. Kral bu çağrıya uyup gitti. Kral Papa'nın huzuruna

gelir gelmez Papa geliriyle geçinmesi için ona toprak bağışladı ve topraklarının korunmasını ona bıraktı.

Günlerden bir gün imparatorun karısı bir erkek çocuğu doğurdu ve çok geçmeden öldü.⁵⁰⁵ Kral Jean kızının ölüm haberine çok üzüldü fakat geriye bir varis kaldığı için sevinçliydi. Papa imparatora Kutsal Topraklara geçmesini ve hac görevini ifa etmesini emretti. Ve eğer sefere çıkmazsa yargılanacağı tehdidinde bulundu. İmparator seve seve sefere çıkacağı cevabını gönderdi ve denize açılmak için gün tayin etti.

---

505 Isabella de Brienne oğlu Konrad'ı doğurduktan sonra 25 Nisan 1228'de öldü.

İMPARATOR FRIEDRICH'İN DENİZİ GEÇİŞİ

Papa imparatorun sefere çıkacağı günü öğrenince Hristiyan âleminde gelen tüm Haçlıların yola çıkmasını ve imparatorun denize açılacağı Brindisi'ye gitmesini emretti. İmparator Puglia'daydı ve Brindisi'de çok sayıda gemi ve kadirga hazırlatıyor, hacılar gelmeye başladıkça erzak ve yiyecek yüklüyordu. Gemiler yüklendikten ve hacılar gemilere bindikten sonra elverişli havayla beraber denize açıldılar. İmparator bir kadirgaya bindi ve herkesten önce denize açıldı, peşinden de diğer gemiler yola koyuldu. Akşam olduğunda imparator kadirgasını gizlice geri döndürdü. Kadirgadaki denizciler dışında başka kimse döndüğünü bilmiyordu. Gerisin geri Brindisi'ye döndü. Diğer gemilerdeki hacılar ise denizi geçtiler ve Akka'ya vardılar.

Papa imparatorun geri döndüğünü ve hacılara ihanet ettiğini duyunca o kadar öfkeleni ve o kadar kızdı ki onu hırsız, hain ve yemin bozan biri olduğu için aforoz etti ve ettirdi. İmparatorun hacılara ihanet ettiğini her yere duyurdu.

İmparator ise sultana gizlice barış yapmak için elçiler gönderdi. Bu barışın şartlarını ileride başka bir sefer işiteceksiniz.

Hacılar Akka'ya vardığı sırada Coradin ölmüş, toprakları henüz çocuk yaşta olan oğullarına kalmıştı.⁵⁰⁶ Coradin ölmeden önce ülkesinin ve oğullarının başına naip olarak Tapınak Şövalyelerine mensup İspanyol bir şövalye bırakmıştı. Bu kişiyi naip yapmasının sebebi, Hristiyanları serbest bıraktıktan sonra, onun hizmetine girerek

⁵⁰⁶ Melik Muazzam 12 Kasım 1227'de öldü.

sadakatle hizmet etmesi ve Müslüman olmayı kabul etmemesi, eski dinine bağlı kalmaya devam etmesiydi. Ancak Hıristiyanlara düşmandı. Onda gördüğü sadakat ve dinine bağlılığı sebebiyle topraklarına ve oğullarına iyi bakacağını biliyordu. Ayrıca onu naip yapıp Müslümanlardan birine güvenmeyişinin arkasında yatan sebep, onların ülkeyi kardeşi Babilonya sultanına teslim edeceğini bilmesiydi.

Coradin öldükten sonra Kutsal Topraklarda yapılan mütareke bozuldu. Akka'daki hacıların ve Kutsal Topraklarda yaşayan Hıristiyanların başında onlara komutanlık edecek bir senyör olsaydı Müslümanların topraklarına götürebilirdi. Fakat başlarında bir senyör olmadığı için aralarında tartışılar ve Sur'a 12 fersah uzaklıkta Sayda adında bir kaleyi tahkim etmeye karar verdiler. Kaleye geldiklerinde tahkimat işinden vazgeçmeyi kararlaştırdılar. Çünkü orada yapılması gereken çok fazla şey vardı ve Müslümanlara karşı fazla savunmaları yoktu. Böylelikle şehrin önündeki bir adacıkta kale inşa ettiler ve karadan oraya bir yol yaptılar. Kalenin inşaatı bitince, denizden ya da karadan her tür hücumu mukavemet edeceği kanaatine vardılar. Ordudaki herkes kabul etti. Orada kamp kurdular ve tüm kış kaleyi tahkim ettiler, yolu bitirdiler ve yolun başına sağlam bir kapı ve muhkem bir kule inşa ettiler.

Bu orduda çok sayıda İngiliz vardı. Ordudaki askerlere ve ötekilere çok iyilikleri dokunan 2 İngiliz piskopos başlarındaydı. Almanlar kalenin tahkimatında çalışmıyor, Akka'ya 3 fersah uzaklıkta Alman Hospital Şövalyelerine Frans Castiaus adında başka bir kaleyi tahkim ediyorlardı. Hacılar kışın bu 2 kalenin tahkimatını bitirince yazın Sezariye'ye gittiler ve oradaki bir kaleyi daha tahkim ettiler. Dimaşk sultanı kalelerinin hiçbirini tahkim edememişti, ülkenin naipliğine getirilen İspanyol, yeğenin topraklarını elinden almayı arzulayan Babilonya sultanı işgal eder korkusuyla ülkenin dışına çıkamıyordu. Bu sayede Hıristiyanlar kalelerini rahatça sağlamlaştırdılar.

İmparatorun sultana gönderdiği elçi geri döndükten sonra imparator vakit kaybetmeksizin denize açıldı ve Papa'ya bildirmeden Kutsal Topraklara doğru yola çıktı. İmparator sefere aforoz edilmiş

olduğu halde çıkmıştı. Kıbrıs adasına yaklaşınca rotayı oraya çevirdi ve karaya çıkarak bir süre adada kaldı. Sultanla müzakere etmesi ve akdettikleri barışın sona erdiğini bildirmek için mareşalini ve emrindeki soyluları Akka'ya gönderdi. Mareşal Akka'ya vardığı sırada hacılar hala Sayda'dalardı.

Günlerden bir gün Pagan topraklarına yiyecek bulmak için keşif kolu çıkardılar. Keşif kolundakiler oraya gittiler ve beraberlerinde çok sayıda hayvan, ganimet, ekmek, arpa, erkek, kadın ve çocuk esirler getirdiler. Akka'da bulunan imparatorun mareşali, Hristiyanların Pagan topraklarına girdiklerini ve yanlarında büyük ganimet getirdiklerini öğrenince, zırhlarını ve silahlarını kuşanmış şövalyeleriyle birlikte atına atladı ve onları karşılamaya çıktı. Keşif kolundakiler mareşali görüp ve sancağındaki armasını tanıyınca çok sevindiler. Onların yardıma geldiklerini sanmışlardı. Tanrı da biliyor ya doğrusu yardım ve takviyeye her şeyden çok ihtiyaçları vardı. Fakat gelenlerin öyle bir niyeti yoktu, tam tersine atlarını keşif kolunun üzerine sürüp hücum ettiler, ellerine geçirdiklerini öldürüp yaraladılar ve ganimet olarak topladıklarına el koydular ve Pagan Diyarına geri gönderdiler.

Mareşal bunları yaptıktan sonra geri Akka'ya döndü. Oradan 1 fersah uzakta bir yere gitti. Burası sık sık sultanın elçileriyle barış müzakereleri yapmak için buluştukları yerdi. Ülkedekilerin gizli amaçlarını öğrenmemeleri için elçilerin Akka'ya gelmelerini istemiyordu. Ülkedeki baronlar Papa'ya bir elçi gönderdiler ve imparatorun adamlarının yaptıkları fenalıkları, sık sık Müslümanlarla görüşmeye gittiklerini ama bunun sebebini bilmediklerini bildirdiler.

İmparator Kıbrıs adasında bir süre konakladıktan sonra mareşali sultanla vardıkları anlaşmayı ona ilette. İmparator mareşalinin sultanla anlaşmaya vardığını öğrenir öğrenmez denize açıldı ve Akka'ya geldi. O Akka'ya vardığı sırada Hristiyanlar Sezariye önlerinde bir kaleyi tahkim etmekle uğraşıyorlardı. Oradan başka bir kaleyi tahkim etmek üzere Yafa'ya geldiler. İmparator Akka'dayken bir kadırga hazırlattı, içine habercilerini bindirdi ve Papa'ya göndererek Kutsal

Topraklarda olduğu haberini verdi. Papa'ya gönderdiği mesajda aforozu kaldırmasını istedi ve Kudüs'ü Müslümanlardan kurtarmadan, zapt edip Hıristiyanların eline geri vermeden ülkesine dönmeyeceğine yemin etti. Papa aforozu kaldırmayacağını, onu Hıristiyan saymadığını, hilekâr ve hain biri olarak bildiğini söyledi. Daha sonra patriğe, Hospital Şövalyelerine ve Tapınak Şövalyelerine haber göndererek imparatorla istişare etmelerini, anlaşma yapmalarını yasakladı. Çünkü imparator hain ve imansız biriydi. Onun güvenilmez biri olduğunu, imparatorun ülkede yaptıklarına çok dikkat etmelerini, kanaatince kötülük yapmaya geldiğini söyledi.

Günlerden bir gün imparator büyük bir ihanet tasarladı. Castius Pelerins adında Tapınakçılara ait bir kale vardı. Oraya girdikten sonra kaleyi oldukça sağlam durumda, muhkem buldu. İçeridekilere kaleyi almak istediğini ve boşaltmalarını söyledi. Adamlarına kaleye mevzilenmelerini emretti. Tapınak Şövalyeleri kalenin kapılarına koşup kapattılar ve imparatora eğer çekip gitmezse onu bir daha hiç çıkamayacağı bir yere kapatacaklarını söylediler. İmparator içeride yeterli gücü olmadığını ve ülkedekilerin kendisini sevmediğini görünce kaleyi boşalttı ve Akka'ya gitti. Orada adamlarına silah kuşandırdı ve Tapınak Şövalyelerinin binasına gitti. Burayı ele geçirmek ve yıkmak istiyordu. Tapınak Şövalyeleri orayı öyle sert savundular ki imparator bu planından vazgeçti ve geri çekildi. Akka'dan ayrıldı, Hıristiyanların bir kalenin tahkimatıyla uğraştıkları Yafa'ya gitti. Mısır sultanına haber gönderip denizi geçerek geldiğini bildirerek anlaşmalarının şartlarını yerine getirmesini istedi.

Sultan, imparator ile Papa, Tapınak Şövalyeleri ve ülkenin senyörleri arasındaki ihtilaftan haberdardı. Anlaşmaya uyamayacağını çünkü kardeşi Coradin'in öldüğünü, kardeşinin ülkesinde bir şey yapamadığını, ülkenin başında bir naip olduğunu söyledi. İmparator yemin etti ve sultana haber yollayıp eğer anlaşmalarına sadık kalmazsa, sultanın topraklarını elinden almadan rahat tek bir gün bile geçirmeyeceğini bilmesini istedi. Çünkü imparatorun ölçsüz bir serveti ve ülkesinden getirebileceği sayısız askeri vardı.

Sultan bunu duyunca yeğenine ve ülkenin başındaki naiplere haber yollayarak imparatorla onlar olmadan barış yapamadığını bildirdi. Naip-ler sultanın huzuruna gelince, sultan onlara, “Beylerim, bu gördüğünüz kardeşimle aramızda akdettiğimiz barış anlaşması için gelen Almanya imparatorudur. Bizler elçilerimiz aracılığıyla ona söz vermiştik. Sizin de aynı şekilde yemin etmeniz gerekir. Eğer yemin etmezseniz, bilin ki sizlerin üzerinize yürüyecek. O durumda da ne benden yardım ve aman bekleyin ne de askerlerimden,” dedi. Naip-ler bunu duyunca, ne isterse yapacaklarını, çünkü harpte kaybedeceklerinin, barışta kaybedeceklerinden çok olduğunu söylediler.

Şimdi de size imparatorla sultanın müzakere ettikleri barışın şartlarını anlatacağım. Sultan tüm Kudüs topraklarını, bir tek Kerak de Montreal ile Sur ve Sayda topraklarındaki diğer 3 kale hariç, Müslümanlar ülkeyi Hristiyanların elinden aldıkları gün Hristiyanlar nasıl bıraktılsa aynı halde teslim etti. Bu üç kalenin senyör-leri kalelere kuvvetli bir garnizon toplamıştı ve teslim olmak istemiyorlardı. Ancak bu üç kaleden yana endişelenmeye gerek yoktu çünkü uzun bir kuşatma gerektirecek kadar muhkem, sağlam kaleler değillerdi. Fakat Kerak’a gelince teslim edilmesi yazıktı, zira içeride yeterli erzak olsa tüm Hristiyan âlemi bile gelse kaleyi zapt edemezdi. Kudüs şehri şu şekilde pay edilecekti: Tanrı’ya kurban sunulan Tapınağa 3⁵⁰⁷ Müslüman muhafızlık edecek, Hristiyanların orada hiçbir egemenlik hakkı bulunmayacaktı. Müslüman hacılar Tapınağa ve Süleyman Mabedine sağ salım, haraç ödemeden girebilecekti. İmparator Tapınak Şövalyelerinin şehrin içinde kalmalarını istemediği için orayı Tapınakçılardan boşaltıp, Müslümanlara verecekti. İmparator daha önceden muhkem haldeki şehirleri ve kaleleri tahkim edebilecekti, ancak yeni kale ve şehir tahkim edilemeyecekti. Buna mukabil Müslümanlar da tahkimat yapamayacaktı. Bu barış karşılıklı yeminler edilerek akdedildi ve 10 yıl mütareke ilan edildi.

Bu cihetle barış yapıldıktan ve yeminler edilip mütareke ilan edildikten sonra sultan Tapınak dışında şehirdeki Müslümanları

507 Bibliothèque de l’Arsenal, MS. 4797 ve Bibliothèque de Berne, MS. 340 nüshalarında, 1000 Müslüman.

tahliye etti. İmparator senyörleriyle birlikte oraya girdi ve Karem ayı ortasında Kudüs Krallık tacını taktı.⁵⁰⁸ Taç taktıktan sonra Davud Kulesi önündeki krallık sarayını Alman Hospital Şövalyelerine verdi. Papa yardımcı olmalarını ve müzakerelerine iştirak etmelerini yasakladığından bu barış anlaşmasını ve mütarekeyi ne Tapınak Şövalyeleri, ne Hospital Şövalyeleri, ne de patrik tanıdı. Öte yandan Papa onlara emir vermediği için bu barışın yapılmasında payları olmadı, zira bu sahte ve şartları kötü bir barıştı.

İmparator Kudüs'te taç giydikten sonra birkaç mektup yazdı ve emrindeki keşişlerden birine vererek Papa'ya, Almanya'daki oğluna ve Fransa kralına gönderdi. Bu mektuplarda Kutsal Toprakları, sizin de okuduğunuz gibi, nasıl teslim aldığını anlattı. Papa bu haberi duyunca hiç memnun olmadı. Zira imparator aforoz edilmişti ve Müslümanlar Tapınağı ellerinde tuttuklarına göre yapılan barış kötü bir barıştı. Bu yüzden haberin kendisinden duyulmasını ve Mukaddes Kilise'nin kutlama yapmasını istemedi. Bunun yerine tüm Hıristiyanlık diyarına haberciler göndererek imparatorun hain ve imansız biri olarak aforoz edildiğini duyurdu. Daha sonra kalabalık bir ordu topladı ve komutanlığını Kral Jean'a verip imparatorun kendi topraklarını yakıp yıkmak üzere gönderdi. Ordu sadece imparatorun kendi mülküne girecek, imparatorluk topraklarına dokunmayacaktı. Kral Jean imparatorun şahsi topraklarına girdi, kaleleri ve kasabaları ele geçirdi, imparatorun elinden birçok toprağını aldı. İmparatora Papa'nın, Kral Jean'ın emrine büyük bir ordu verdiği, kralın kalelerini ve kasabalarını zapt ettiği, adamlarını öldürdüğü, topraklarına girdiği haberi ulaştırıldı.

İmparator bunu duyunca kadırgasını hazırlattı ve bindi.⁵⁰⁹ Kudüs topraklarında yerine bir naip atadı ve denizi geçerek Puglia'ya geldi. Naibe Kudüs'ün tahkim edilmesini emretti.

İmparator bütün ülkelere haberciler gönderdi ve Tapınak Şövalyelerinin binalarına el konulması ve Tapınak Şövalyelerinin topraklarından kovulması emrini verdi. Daha sonra büyük bir ordu

508 7 Mart 1229.

509 İmparator 1 Mayıs 1229'da Akka'dan denize açıldı.

topladı ve Kral Jean'ın karşısına çıktı. Almanya'daki oğluna mektup göndererek büyük bir orduyla yardımına gelmesini buyurdu.

Kral Jean, imparatorun kalabalık ordusuyla üzerine yürüdüğünü ve Almanya'daki oğlunu yardıma çağırdığını görünce, ona karşı savaşacak kuvveti olmadığı için geri çekildi ve Papa'ya haber verdi. Papa Fransa'ya haberci çıkardı ve yardımına gelmeleri için Tanrı'ya dua ettiğini söyledi. Beauvais piskoposu beraberinde çok sayıda şövalyeyle imdadına koştu.

Almanya imparatoru, Kral Jean'ın zapt ettiği tüm topraklarını geri aldı. Oğluyla beraber imparatorun yardımına gelen Avusturya dükü Papa'nın huzuruna çıktı, bu savaşın ne Papa'ya ne de imparatora yakıştığını söyledi ve barış yapmalarını rica etti.

Papa, "Ne barışı yapayım? Bana o kadar çok yalan söyledi ki artık ne söylediklerine ne de ettiği yeminlere inanabilirim," dedi.

"Efendimiz," dedi dük, "Siz barış yapın, imparator barışın tesisi için yeterli güvenceyi verecek."

Bu cihetle Papa, kardinaller ve dük arasında bir barış müzakeresi yürütüldü. Daha sonra Papa barış şartlarının görüşülmesi için imparatora dükü ve 2 kardinalini gönderdi. İmparator barış şartlarını öğrenince barış yapmayı reddetti ve kendi isteğine göre bir barış anlaşması teklif etti. Kardinaller de bu barış teklifini kabul etmeyeceklerini söylediler. İki taraf karşılıklı bu şekilde tartışılar. Dük imparatora rica edince onun ve 2 kardinalin teklifini kabul etti ve yapılan anlaşmaya riayet edeceğine azizler üzerine yemin etti. Yeterli teminatı verince kardinaller Papa adına yemin ederek anlaşmayı onayladılar ve imparatoru kutsayıp aforozu kaldırdılar.⁵¹⁰

İmparator Kutsal Topraklardan ayrıldıktan kısa süre sonra Müslüman ülkesindeki haydutlar toplandılar ve şehirdeki Hristiyanları öldürmek için bir sabah Kudüs'e girdiler. Hristiyanlar hazırlıklıydılar; kendilerini canla başla müdafaa ettiler ve 500'den fazla Müslüman öldürdüler. Hristiyanlardan sadece tek bir İngiliz öldü.

510 Papa IX. Gregorius 28 Ağustos 1230'da imparatorun günahlarını bağışladığını ve aforozu kaldırdığını ilan etti.

XLI. FASIL

KRAL JEAN'IN KONSTANTİNOPOLİS'İ FETHİ

Kutsal Toprakları anlatmayı bırakıp Konstantinopolis'te olan bitenlerden bahsedeceğiz.

Hıristiyanlar şehir ve etrafındaki bir miktar toprak hariç tüm ülkeyi kaybetmişlerdi. Hep birlikte durumu tartışılar. İçlerinden çoğu şehri terk edip gitmeyi teklif etti. Diğerleri ise böyle bir şeyi asla yapmamalarını, çünkü böyle zengin bir şehri yok pahasına terk ederlerse, gittikleri her yerde büyük bir utanç ve kınama ile karşılanacaklarını söylediler ve Papa'dan yardım isteme fikrini ortaya attılar. Ülkenin ahvalini bildirecekler ve ondan Tanrı aşkına Kral Jean'ı başlarına senyör olarak göndermesini isteyeceklerdi. Eğer başlarında o olursa Tanrı'nın da yardımıyla ülkeyi ellerinde tutabilirlerdi. Bu fikri hepsi benimsedi. Hem Papa'ya hem de Kral Jean'a haberci göndermeye karar verdiler. Kral Jean'a ülkeye gelmesi için haber gönderdiler ve ülkeyi ona teslim edeceklerini ve onu senyörleri yapacaklarını söylediler.

Haberci Papa'nın huzuruna gelince getirdiği mektubu okudu. Papa Kral Jean'ı konuşmak için çağırdı. Ona, Konstantinopolis'ten çağrıldığını, bu isteği yerine getirmesi için yalvardıklarını söyledi, meseleyi düşünmesini istedi. Kral bu mesele hakkında düşündüğünü ve gitmeyeceğini söyledi. Çünkü ülkede halihazırda bir varis vardı⁵¹¹ ve bir çocuğu mirasından mahrum etmek istemediği gibi,

511 BNF, FR. 9082 nüshasında, 'çünkü ülkede varis olarak İmparator Pierre'in çocuk yaşta bir oğlu vardı.'

Pierre de Courtenay ve Yolande'nin oğlu Baudouin. II. Baudouin adıyla tahttaydı.

başkasının toprağını müdafaa etmek için kendisini tehlikeye atmayı da istemiyordu. Papa gitmesi için ısrarla rica etti ve emrine sayısız asker ve çok para vermeyi vaat etti. Kral gitmesine bu vaatlerin sebep olmadığını, ama eğer gidecekse vaat edilen şeyleri de reddetmeyeceğini söyledi ve teşekkür etti.

Kral Jean ülkenin muhtaç halini gördüğünden ve Papa çok üstelediğinden bir koşulla gitmeyi kabul etti. Ülkenin şövalyeleri kabul eder, Papa da onaylarsa çocuk imparator, Jean'ın İspanyol karısından doğma kızlarından biriyle evlenecek ve kraliçe yapacaktı. Ayrıca imparator kızıyla evlendikten sonra Jean'ın vesayetinde olacak, onun üzerinde başka bir yetkili bulunmayacaktı. Ülkenin tüm şövalyeleri kendisine ömür boyu bağlılık yemini edecek, imparatorun atalarının sahip olduğu tüm topraklarda geri zapt ettiği tüm topraklar imparatora ait olacaktı. Eğer imparatorun atalarına ait olmayan bir ülke fethederse, bunlar varislerine ait olacak ve imparator buna riayet edecekti.

“Eğer bu şartları kabul ederlerse,” dedi Jean Papa'ya, “Ricalarınız ve vaat ettiğiniz yardım için gitmeyi kabul ederim, aksi halde hayır.” Papa anlaşmayı onayladı. Haberciler Konstantinopolis'e geri döndüler. Papa ve Kral Jean'ın şartlarını açıkladılar. Şövalyeler meseleyi istişare ettiler ve Papa'nın gönderdiği anlaşmayı kabul ettiler.

Konstantinopolis'teki senyörler Kral Jean'a elçi gönderdiler ve Konstantinopolis'e davet ettiler. Anlaşmanın şartları yerine getirildi.⁵¹² Kral elçilerin getirdiği mesajı dinledikten sonra Papa'ya gidecek müsaadesini aldı. Papa ona kendi hazinesinden para verdi ve ihtiyaç olması halinde daha fazla para ve asker yardımı yapacağına yemin etti. Yolculuk hazırlıklarını bitirdikten sonra kral Venedik'e vardı, oradan denize açıldı ve Konstantinopolis'e gitti.

Kral Jean Konstantinopolis'e geldikten sonra ülkenin şövalyeleri onu büyük bir sevinçle karşıladılar. Bir süre Konstantinopolis'te kalıp yerleşince şövalyeleri çağırdı ve kızıyla büyüdüğünde imparator olacak olan delikanlıyı evlendirerek ikisine de taç taktı. İmparator tacını

⁵¹² Rieti Ahitnamesi Papa tarafından 19 Nisan 1229'da onaylandı.

taktıktan sonra kral ondan ve şövalyelerden verilen sözlerin tutulmasını talep etti. İmparator ve şövalyeler anlaşıldığı üzere istediklerini memnuniyetle yerine getirdiler ve kral bundan hoşnut kaldı.

Explicit liber.

Outremer'in anlatıldığı bu vakayiname 1232 yılında Saint Pierre de Corbie'li Hazinedar Bernars tarafından kaleme alınmıştır.

LI ORDRES DE CHEVALERIE

“Chi apres commenche lordene de chevalerie
ensi ke li quens Hues de Tabarie lensigna au soudan Salehadin”

Bon fait a preudomme parler
Car on i puet molt conquerer
De sens, de bien, de cortoisie
Bon fait anter lor compaignie
Ki a lor fais velt prendre garde
Ja de folie n'aroit garde;
Car on le treve en Salemon
Que tout adies fait sages hom
Toutes ses oeuvres sagement.
Et s'il auchune fois mesprend
N'est pas sages en mesprendant
Quant a folie va tornant.
Tout chou me convient trespasser,

Mais des or me convient conter
Et amoier et atoner
Un conte k'ai oï conter
D'un roi k'en terre paenie
Fu jadis de grant signorie
Et molt fu loiaus Sarrasins
II ot a non Salehadins

A icel tans de che bon roi
 Fisent aus gens de nostre loi
 Sarrasin souvent grant damage
 Par lor orgueil, par lor outrage
 Tant que par aventure avint
 Qu'en la bataille uns prinches vint
 Hues ot non de Tabarie.
 Od lui ot molt grant compaignie
 Des chevaliers de Galilée
 Car sires ert de la contrée
 Asses fisent d'armes le ior
 Mais il ne plot au Creator
 Ki'st apieles li rois de gloire
 Que li nostre eüssent victoire,
 Car la fu pris li prinches Hues,
 S'en fu menes parmi les rues
 Tout droit devant Salehadin.
 Il le salue en son latin,
 Car il le connoissoit molt bien
 "Hues, molt sui lies quant vous tien
 Chou dist li rois, "par Mahommet"
 Et une cose vous promet:
 Que il vous convenra morir
 Ou a grant raënchon venir."
 Li prinches Hues respondi
 "Puis que m'aves le giu parti
 Je prendrai dont le raiembre
 Se j'ai de coi le puisse rendre."
 "Oïl che li a dit li rois
 Cent mile besans me donrois."
 "Ha Sire avoir ne les poroie
 Se toute ma terre vendoie."
 "Si feres bien." — "Sire comment?"
 "Vous estes de grant hardement
 Et plains de grant chevalerie

Et preudons n'escondira mie
 Se rouves por vo raënchon
 Que il ne vous doinst un biel don.
 Ensi vous pores aquiter."

"Or vous voel iou dont demander
 Comment jou partirai de chi."
 Salehadins li respondi:

"Hues vous le m'afières
 Sor vo loi que chi revenres
 Et desor le vostre creanche
 Ke d'ui en deux ans sans faillanche
 Ares rendu vo raënchon
 U vous revenres emprison.
 Ensi pores partir de chi."

"Sire fait il vostre merchi;
 Tout ensi le vous creangie."
 Dont a demande le congie
 C'aler s'en velt en son païs;
 Mais li rois l'a par la main pris
 Dedens sa cambre le mena
 Et molt douchement li pria.

"Hues fait il par chele foi
 Que tu dois au diu de te loi
 Fai moi sage dont; j'ai talent
 De savoir trestout l'errement
 Car ie saroie volentiers
 Comment on fait les chevaliers."

"Biaus sire fait il non ferai."
 "Pour coi?"—"Sire jel vous dirai.

Sainte ordene de chevalerie
 Seroit en vous mal emploie
 Car vous estes viex en vo loy
 Si n'aves baptesme ne foy
 Et grant folie entreprendroie
 Se un fumier de dras de soie

Voloie vestir et couvrir
 K'il ne peüst jamais puïr.
 A nul fuer faire nel poroie
 Et tout ensement mesprendroie
 Se sour vous metoie tel ordre.
 Je ne m'i oseroie amordre
 Car iou en seroie blasmes."
 "Ha Hues fait il non seres.
 Il n'i at pont de mesproison
 Car ie vous tien en ma prison
 Si vous convient mon voloir faire
 Mais que bien vous doie desplaire."
 "Sire puis que faire l'estuet
 Et nus consaus valoir ne puet
 Si le ferai tout sans dangier."
 Lors li commenche a precisier
 Tout chou que il li convient faire.
 Caviaus et barbe et le viaire
 Li fist apparillier molt biel;
 C'est drois a chevalier nouviel.
 Puis le fait en un baing entrer
 Lors li commenche a demander
 Li rois que cis bains senefie.
 Hues respont de Tabarie:
 "Sire cis bains u vous baignies
 Si est a chou senefijes.
 Tout droit ensi com l'enfechons
 Nes de pechies ist fors del fons
 Quant de baptesme est aportes
 Sire tout ensement deves
 Issir sans nule vilonnie
 De cest baing car chevalerie
 Se doit baignier en honeste
 En cortoisie et en bonte
 Et faire amer a toutes gens."

“Molt est biaux chis commenchemens
 Che dist li rois par le grant De.”
 Apres si l’a du baing oste
 Si le coucha en un biel lit
 Ou il avoit molt de delit.
 “Sire fait il chou senefie
 C’on doit par sa chevalerie
 Conquerre lit emparadis
 Que dex otroie a ses amis
 Car chou est li lis de repos;
 Ki nel conquerra molt ert sos.”
 Quant el lit ot un peu geü
 Sus le dreche si l’a vestu
 De blans dras ki erent de lin
 Lors dist li prinche en son latin:
 “Sire nel tenes a escar;
 Cil drap ki sont pres de vo car
 Tout blanc vous donnent a entendre
 Que chevaliers doit adies tendre
 A se car netement tenir
 S’il a Diu velt ia parvenir.”
 Apries li vest robe vermelle.
 Salehadins molt s’esmervelle
 Pour coi li prinches chou li fait.
 “Hues fait il tout entresait
 Di que la robe senefie”
 Hues respont de Tabarie:
 “Sire ceste robe vous donne
 A entendre chou est la somme
 Que vostre sanc devez espandre
 Por Dieu et por sa loi deffendre
 Que nus ne puist vers lui mesfaire;
 Car tout chou doit chevaliers faire.”
 Apries li a cauches cauchies
 De saie bieles et delies

Et li dist: "Sire sans faillanche
 Che vous redonne en ramenbranche
 Par cheste cauchement noire
 C'aies tout adies en memoire
 La mort et la terre u gires
 Dont venistes et u ires.
 A che doivent garder vostre oel
 Si n'enkerres pas en orguel
 Car orgiels ne doit pas ragner
 En chevalier ne demourer;
 A simpleche doit adies tendre"
 "Tout chou est molt bon a entendre
 Dist li rois et pas ne me grieve"
 Apries en son estant le lieve
 Puis si l'a chaint d'une chainture
 Blanche et petite de faiture:
 "Sire par cheste chainturete
 Est entendu que vo car nete
 Vos rains vo cors entirement
 Deves maintenir netement.
 Luxure ne debes amer
 Car chevaliers doit molt garder
 A sa char netement tenir
 K'il ne se puist en che forbir;
 Car dex het molt si faite ordure."
 Li rois respont: "Chou est droiture."
 Apries deus espourons li mist
 En ses deus pies et puis li dist;
 "Sire tout autresi isniaus
 Que vous voles que vos chevaus
 Soit de bien corre entalentes
 Quant de l'espouron le hurtes
 K'il voist partout isnielement
 Et cha et la a vo talent
 Senefient cist espouron

Ki dore sont environ
 Ke dou tout metes vo corage
 A servir Dieu tot vostre eage;
 Car tout li chevalier le font
 Ki Diu aiment de cuer parfont;
 Adies le servent de cuer fin.”
 Molt plaisoit bien Salehadin.
 Apries li a chainte l'espee.
 Salehadins a demandee
 La senefianche du brant.
 “Sire fait il che est garant
 Contre l'assaut del anemi
 Tout ensement com vees chi
 Deus trenchans ki nos font savoir
 C'adies doit chevaliers avoir
 Droiture et loiaute ensamble.
 Chou est a dire che me samble
 K'il doit la povre gent garder
 Ke li riches nel puist foler
 Et le foible doit sous tenir
 Que li fors ne le puist honnir.
 C'est oeuvre de misericorde.”
 Salehadins bien li acorde
 Ki bien a escoute des dis;
 Apries li a ens el cief mis
 Une coiffe qui toute ert blanche
 Puis li dist la senefianche.
 “Sire fait li or esgardes:
 Tout ensement com vous saves
 Que cheste coiffe est sans ordure
 Et biele et blanche nete pure
 Ki est desus vo cief assise
 Ensement au ior de juise
 Doit l'ame estre nete defors
 Des pechies ke a fait li cors

Et doit s'ame avoir de folie
 Par penitanche fors sachie
 De Diu por avoir la merite
 Et le solas et le melite.
 Que langue nel poroit conter
 Oreille oïr ne cuer penser;
 C'est la ioie de paradis
 Que diex otroie a ses amis."
 Li rois trestout chou escouta
 Et en apries li demanda
 S'il i faloit nule cose.
 "Sire oïl mais faire ne l'ose."
 "Que chou est dont?" - "Sire colee."
 "Pour coi ne le m'aves donnee
 Et dite la senefianche?"
 "Sire chou est la ramenbranche
 De chelui ki l'a ordene
 Et a chevalier adobe;
 Mais mie ne le vous donron
 Car ie sui chi en vo prison
 Si ne doi faire vilonnie
 Pour cose q'on fache ne die;
 Et pour chou ne vous os ferir;
 Bien le debes atant soffrir.
 Mais encor vous voel iou moustrer
 Et ensaignier et deviser
 Quatre coses especiaus
 C'avoir doit chevaliers noviaus
 Et toute sa vie tenir
 S'il a Diu velt ia parvenir:
 Chou est tout au commencement
 K'il ne soit a faus jugement
 N'en liu ou il ait trahison
 Mais tost s'emparte a habandon;
 Se le mal ne puet destorner

Errant se doit d'illuec torner.
 L'autre cose si est molt bieles:
 Dame ne doit ne damoisele
 Pour nule rien fourconsillier;
 Mais s'eles ont de lui mestier
 Aidier leur doit a son pooir
 Se il veut los et pris avoir;
 Car femes doit on hounorer
 Et pour lor drots grans fais porter.
 L'autre cose si est por voir
 Que contenanche doit avoir;
 Et pour chou le vous mostre et di
 K'il doit juner le venredi
 Ens en icheli ramembranche
 De chelui ki fu de la lanche
 Ferus pour no redemption
 Et ki a Longis fist pardon.
 Toute sa vie en chelui jour
 Doit juner pour nostre Signour
 Se il nel laist par maladie
 U par auchune compaignie;
 Et se il ne pooit juner
 Si se doit a Diu acorder
 D'aumosne faire u d'autre cose.
 L'autre si est a la parclose
 Que cascun jour doit messe oïr;
 S'il a de coi si doit offrir
 Car molt est bien l'offrande assise
 Qui a la table Diu est mise;
 Car ele porte grant vertu."
 Li rois a molt bien entendu
 Quanque Hues li va contant
 Si en a eu joie molt grant.
 Apries chou li rois est leves;
 Ensi com il fu atornes

Dedens la sale s'en entra.
 Chinquante amiraus i trouva
 Ki tout erent de son païs.
 Puis est en sa caiere assis
 Et Hues s'assist a ses pies
 Mais tost fu amont drechies
 Li rois l'a fait en haut seoir
 Devant lui desour un seoir.
 "Hues por chou k'estes preudom
 Vous voel doner un molt biel don
 Car ie vous otri bonnement
 Si nus est pris de vostre gent
 En poigneïs ne en bataille
 Pour vostre amour cuites en aille
 Se vous les voles aler querre.
 Mais cevalchies parmi ma terre
 Tout bielement et sans desroi.
 Sour le col de vo palefroi
 Metes vo gambe en contenanche
 C'on ne vous fache destourbanche.
 Et de vos gens ki or sont pris
 Vous rendrai descî a dis
 Se les voles oster de chi."
 "Sire fait cil vostre merchi
 Car che fait molt a merchier.
 Mais ne voel pas chou oubliër
 Que me deïstes que rouvasse
 Quant iou les prudommes trovasse
 Pour aidier a ma raënchon.
 Mais ie ni voi or si preudom
 Comme vous estes sire rois;
 Si me donnes car chou est drois
 Quant le rouver m'aves apris"
 Salehadins en a molt ris
 Et dist a sanlant d'omme lie:

Vous aves mōlt bien commenchie
 Si vous donrai trestout sans gile
 De bons besans quarante mile
 Car ne voel pas c'a moi faillies."
 Apries chou s'est leves empies
 Et a dit au prinche Huon:
 "Or irons a chascun baron
 Et jou irai avoecques vous."
 "Signor fait li rois donnes nous
 A cest grant prinche rachater."
 Adont commencent a donner
 Li amiral tout environ
 Tant que il ot sa raënchon
 Largement que li remanans
 Valut bien dis mile besans
 Tant li ont donne et promis
 Dont a Hues le congie pris
 C'aler s'en velt de païenie.
 "Ensi n'en partires vous mie
 Che dist li rois dusques atant
 Que vous ares le remanant
 Dou sourplus que vous ai promis;
 Car en mon tresor seront pris
 Li dis mile besant d'or mïer."
 Lors a dit a son tresorier
 Que il les besans li rendist
 Et apries si les repreïst
 A chiaus ki les orent donnes.
 Cil a les besans bien peses
 Si les donne au prinche Huon
 Si les a pris u voelle u non
 Car il n'en voloit nul porter:
 Plus chier eüst a racater
 Ses hommes k'il ot emprison
 Qui erent en caitivison

Entre les mains as Sarrasins;
 Et quant le sot Salehadins
 Si en a Mahommet jure
 Que jamais n'ierent racate.
 Et quant li prinches l'oïdire
 S'en ot au cuer dolour et jre.
 Mais le roi plus prijer n'osa
 Pour chou que Mahomet jura
 Car il ne l'osa corechier.
 Lors commenche a apparillier
 Ses dis compaignons k'il ot quis
 Pour remener en son païs.
 Mais il i a plus demore
 Huit iors tos plains et seiorne
 A grant feste et a grant deduit;
 Lors a demande le conduit
 Parmi la terre deffaee.
 Salehadins li a livree
 Grant compaignie de se gent:
 Chinquante sont ki bonnement
 Les conduient par paenie
 Sans orgueil et sans vilonnie
 C'onques n'i orent destorbier.
 Cil se sont mis el repairier
 Si s'en viennent en lor contree
 Et li prinches de Galylee
 S'en revint si faitierement.
 Mais molt le poise de sa gent
 Si en est plus dolans que nus.
 Dont est en son pais venus
 Lui onsime sans plus de gent.
 Dont departi l'or et l'argent
 K'il avoit od lui aporte
 Si en a maint homme donne
 Ki en est riches devenus.

Signor bien doit estre venus
 Cis contes entre bonne gent
 Car as autres ne vaut niënt
 Ki n'entendent plus que brebis
 Foi que doi Diu de Paradis;
 Chil perderoit bien ses joiaus
 Ki les jetroit entre porchiaus.
 Sachies k'il les defouleroient
 Que ia nul n'en espargneroient
 Car il ne saroient pas tant
 Si seroient mesentendant.
 En chest conte puet on trouver
 Deus coses ki font a loer:
 L'une si est au commenchier
 Comment on fait le chevalier
 Que tous li mons doit honorer;
 Car il nous ont tous a garder
 Car se n'estoit chevalerie
 Petit vauroit no signorie;
 Car il deffendent sainte eglise
 Et si nous tiennent bien iustise
 De chiaus ki nous voellent mal faire.
 D'iaus loer ne me voel retraire;
 Ki ne les aime molt est nices;
 Ke on embleroit nos calices
 Devant nous a la table De
 Ke ia en seriens destourne.
 Mais lor justiche bien empense
 Que de par aus nous fait deffense.
 Se li malvais ne les cremoient
 Ja homme durer ne poroient;
 Se che n'est, fors des Sarrazins,
 D'Aubejois et de Barbarins.
 D'autre gent de mauvaise loi
 Qui nous meteroient a besloi

Mais il criement les chevaliers
 Si les doit on avoir plus chiers
 Et essauchier et honorer
 Et se doit on contre iaus lever
 Adies quant on les voit venir.
 Certes bien devroit on honnir
 Chaius ki les tiennent en vilte;
 Car ie vous di par verite
 Que li chevaliers a pooir
 De toutes ses armes avoir
 Et en sainte eglise apporter
 Quant il vient la messe escouter
 Que nus malvais ne contredie
 Le serviche le fil Marie
 Et le saint digne sacrement
 Par cui nous avons salvement.
 Et se nus le voloit desdire
 Il a pooir de lui ochire.
 Et encore dire m'estuet:
 Fai que dois aviegne qui puet.
 C'est commande au chevalier
 Si l'en doit on avoir plus chier
 Ki bien cheste parolle entent
 Car ie vous di seürement
 Se il faisoit selonc son ordre
 En nul fuer ne se puet estordre
 De droit aler emparadis.
 Pour chou vous ai iou chi appris
 A paier chou que vous devez:
 Que les chevaliers honores
 Sour tous hommes entirement
 Fors prestre ki fait sacrement.
 L'autre chose si est por voir
 Que par chest dit puet on savoir
 K'il avint au prinche Huon

K'il fait molt bien servir preudom:
 Quant Salehadins l'ounera
 Ki paiens fu et molt l'ama.
 Molt valt a prudomme servir.
 Et ne se doit on pas tenir
 De faire bien a son pooir
 Car on i puet grant preu avoir.
 Et ie truis lisant en latin:
 De bonnes oevres bonne fin.
 Or prions au definement
 Chelui ki est sans finement
 Quant nous venrons au definer
 Que nous puissomes si finer
 Que nous aions sa gloire fine
 Ki as bons mie ne define;
 Et pour chelui ki chou escrist
 Que il soit avoec Jhesucrist;
 Et en l'ounour Sainte Marie
 Amen! amen! chascuns en die.
 Explicit.

ŞÖVALYELİK NİZAMI

“Buradan itibaren Şövalyelik Nizamı başlıyor,
Taberiye Kontu Hues’nun Sultan Selahaddin’e şövalyelik bah-
şetmesi”

Bilgi kişi başladığında konuşmaya⁵¹³
Kazanabiliriz o zaman bolca
Akıl, iyilik ve kibarlık
Meclisine uğramak gerek
Doğru öğütlere kulak veren
Ve aklını deliliğine kaptırmayanların
Çünkü Süleyman’da bulduğumuz gibi
Bilgelikle donanmış birini
Tüm hareketlerini bilgelikle yapanı
Ve eğer işlerse bir yanlış
Bilmeden davranmazsa bilgece
Aklı delilikten döndüğünde
Affetmek gerek kolayca⁵¹⁴

---

513 Burada şiirin yazarı bilge ve akıllı biriyle konuşmanın değil, bilge birinin konuş-
masını dinlemenin faydalı olacağının altını çizmektedir.

514 Bu hususun altını çizmek için Kitab-ı Mukaddes’ten Süleyman’ın Özdeyişleri,
28:13. baba atıfta bulunmaktadır:
“qui abscondit scelera sua non dirigitur qui confessus fuerit et reliquerit ea miseri-
cordiam consequetur.”
“Günahlarını gizleyen başarılı olmaz, itiraf edip bırakanısa merhamet bulur.”

Ama şimdi bana düşen anlatmaktır
 Söylemek ve nakletmek
 İşittiğim bir hikâyeyi
 Pagan Diyarındaki bir krala dair
 Büyük bir beyliğin başındaydı
 Ve bağlıydı tamamen Sarazen⁵¹⁵ dinine
 Selahaddin'di adı
 Ve o zamanlar iyi bir kraldı
 Dinimizden insanlara karşı
 Sık sık büyük fenalıklar yapmıştı
 Kibirle ve zalimlikle
 Ta ki günün birinde
 Bir prens gelinceye dek onunla savaşmaya
 Taberiyeli Hues idi adı
 Ve beraberinde büyük bir ordusu vardı
 Celile'den şövalyelerle dolu
 Çünkü oraların beyiydi
 Birçok yiğitlik gösterildi o gün
 Ama isteği böyle değilmiş yaratıcının
 İhtişamlı kral dediğimiz Rabbın
 Bizim olması zaferin
 Esir düştü çünkü Hues
 Sokaklardan geçirildi
 Dosdoğru Selahaddin'in huzuruna dek
 Latincesiyle selamladı kral onu
 Çünkü çok iyi biliyordu
 Hues, çok sevindim sizi tutsak alınca
 Dedi kral, "Muhammed aşkına"
 Ve size bir söz vereceğim
 Ya ölmeniz gerekecek
 Ya da büyük fidye vereceksiniz
 Prens Hues cevap verdi
 Mademki bana seçenek sundunuz

515 Sarazen, Frankların Müslümanlara verdikleri isim. Bu sözcük çoğu zaman tüm Müslümanlar için kullanıldığı gibi kimi durumlarda Arap etnisitesini işaret etmek amacıyla da kullanılır.

Fidyeye vermeyi seçiyorum
 Karşılacak gücüm varsa eğer
 “Evet dedi ona kral
 Yüz bin bezant vereceksiniz bana”
 “Ama efendim asla karşılayamam bunu
 Tüm topraklarımı satsam bile”
 “Yapacaksınız” - “Ama efendim nasıl?”
 Alabildiğine cesursunuz
 Ve yüce şövalyelik dolu
 Hiçbir asilzade geri çeviremez
 Fidyeniz için yardım isterseniz
 Fakat ben size iyi bir hediye vereceğim
 Bu sayede borcunuzu ödeyeceksiniz
 Şimdi size sormalıyım
 Buradan nasıl gidebilirim
 Selahaddin ona cevap verdi
 Hues bana yemin vereceksiniz
 Dininiz üzerine geri geleceğinize
 Borcunuzu bugünden itibaren
 İki yıl içinde muhakkak ödeyeceğinize
 Ve fidyenizi getireceğinize
 Yoksa hapse geri döneceğinize
 Ancak böyle gidebilirsiniz buradan
 Efendimiz, dedi, minnettarım
 Ve dediğiniz gibi yemin ederim
 Daha sonra müsaade istedi
 Ülkesine dönmek için
 Fakat kral elinden tuttu
 Odasına götürdü
 Ve kibarca rica etti
 “Hues” dedi, “imanın hakkı için
 Dininin tanrısına borçlu olduğun
 Bilge biri yap beni, arzuluyorum
 Öğrenmeyi nizamınız hakkında her şeyi
 Ve böylece memnuniyetle bilirdim
 Nasıl şövalye olunduğunu”

Saygıdeğer efendim dedi yapamam bunu
 “Niçin?” - “Efendimiz, söyleyeyim
 Aziz şövalyelik nizamı
 İhsan edilemez zatınıza
 Zira bağlısınız bir batıl inanca
 Ne vaftiz olmuşsunuz ne iman etmişsiniz
 Büyük budalalık olurdu
 İpekli bir kumaşla
 İsteseydim örtmeyi bir gübreliğin üstünü
 Artık kötü kokmasın diye.
 Hiçbir bedelle yapamam bunu
 Yapsam bile yanlış olurdu
 Sizi bu nizama alırsam
 Asla cüret edemem buna
 Suçlu çıkarım zira”
 “Asla, Hues” dedi kral, “suçlu çıkmazsınız
 Kabahat işlemiş olmazsınız
 Zira kapattım sizi zindanıma
 Ve mecbursunuz ne dilersem yapmaya
 Ne kadar gitmese de hoşunuza”
 “Efendimiz mademki zorunluyum bunu yapmaya
 Ve mademki fayda etmeyecek itiraz
 Öyleyse yapacağım bahanesiz”
 Böylelikle başladı göstermeye
 Tüm yapılması gerekenleri
 Saçını sakalını ve yüzünü
 Güzelce hazırlamasını
 Tıpkı yeni bir şövalye gibi
 Sonra banyoya soktu onu
 Sormaya başlayınca
 Kral banyonun manasını
 Cevap verdi Hues de Tabarie
 “Efendimiz yıkandığınız bu banyo
 Şu manaya gelir
 Doğmakta olan çocuk bile
 Günahkâr doğar ve pınardan çıkınca

Pirüpak olur vaftizin ardından
 Efendimiz aynı şekilde
 Çıkmalısınız bütün kötülüklerden azade
 Bu banyodan, zira şövalyelik
 Dürüstlükte yıkanmalıdır
 Ve nezakette ve iyilikte
 Ve herkese sevdirmelidir kendini”
 “Pek iyidir böyle başlamak”
 Dedi kral “Tanrı hakkı için”
 Daha sonra çıkarıldı banyodan
 Ve yatırıldı rahat bir yatağa
 Bolca işlemeli süslemeli
 “Efendim, dedi, “bu ne manaya gelir”
 Şövalyeliğinizle kazanmanız
 Lazım gelir cennetteki yatağı
 Tanrı’nın dostlarına ayırdığı
 Zira istirahat yatağıdır bu
 Ve ahmaktır buna yatmayan
 Yatınca yatağa bir müddet
 Biraz kaldırdılar onu ve giydirdiler
 Beyaz ketenden elbiseler
 Sonra yine prens konuştu Latincesiyle
 Efendimiz hafife almayın bunları
 Teninizin üzerindeki bu bembeyaz esvap
 Anlayacak gücü verecek
 Bir şövalyenin mecbur olduğunu
 Etini daima pirüpak tutmaya
 İstiyorsa şayet Tanrı’ya ulaşmaya
 Sonra giydirdi ona al bir elbise
 Selahaddin çok merak etti
 Prensini bunu niçin yaptığını
 “Hues” dedi, merak içinde
 “Söyle bana bu esvap ne manaya gelir”
 Cevap verdi Hues de Tabarie:
 “Efendimiz bu elbise sağlayacak
 Anlamanızı miktarını

Ne kadar kanınızı dökmeniz gerekeceğini
 Tanrı'yı ve dinini müdafaa uğruna
 Ve hiç kimsenin ona fenalık edememesi için
 Budur zira bir şövalyenin yapması gereken
 Daha sonra geçirdi ayaklarına
 Yumuşak ve hoş kumaştan koyu renk ayakkabılar
 Ve dedi, "Efendimiz hakikaten
 Hep hatırlınızda tutsun
 Bu siyah ayakkabı
 Ve aklınızdan çıkartmasın
 Ölümü ve gömüleceğiniz toprağı
 Topraktan geldiniz ve toprağa gideceksiniz
 Hiç ayırmayın bundan gözlerinizi
 Ve kapılmayın kibre
 Hükmü altına almamalıdır zira kibir
 Bir şövalyeyi ne de onda yeri olmalıdır
 Bilakis her şeyde sadelik aramalıdır
 "Pek güzel tüm bunları dinlemek"
 Dedi kral "ve sevindirici"
 Sonra ayağa kalktı
 -Hues- onun beline bir kemer bağladı
 Bembeyaz ve ince işçiliğe sahipti
 "Efendimiz bu kemerle
 Etinizi teninizi
 Dizginlerinizi ve bedeninizi tamamen
 Saf ve bakir tutmanız gerek
 Ve şehvete hor görerek bakmanız
 Çünkü şövalye mecburdur
 Etini temiz tutmaya
 Ve namusunu ak pak yapmaya
 Tanrı nefret eder kirden günahattan zira
 Kral cevap verdi: "İffet budur"
 Daha sonra iki mahmuz taktı
 İki ayağına ve dedi
 "Efendimiz atınız kadar
 Ayağına çabuk ve atikken

Ve istekliyken koşmaya
 Mahmuzunuzla ona vurduğunuzda
 Çabucak döndüğü gibi
 Şu yöne veya bu yöne arzunuza göre
 Bu altından mahmuzların
 Manası da şöyledir
 Her daim istekli olun
 Ömrünüzce Tanrı'ya hizmet etmede
 Tüm şövalyeler bunu yapar zira
 Yürekten severler Tanrı'yı
 Hizmet ederler sadakatle
 Pek memnun oldu Selahaddin işittiklerine
 Daha sonra kılıcı taktı beline
 Selahaddin sordu yine
 Manasını kılıcın
 “Efendimiz dedi güvencedir bu
 Düşmanın hücumuna
 Sizin de gördüğünüz gibi
 İki kenarı keskindir anlatır bizlere
 Şövalye sahip olmalıdır
 Hem adalete hem sadakate
 Yani görünen o ki
 Koruyup kollamalıdır yoksulu
 Ki edemesin istismar zenginler
 Ve gözetmelidir zayıfı
 Ki güçlüler lekelemesin onurunu
 Bu ki merhametin eseridir”
 Selahaddin onayladı bunu
 Sözlerini can kulağıyla dinleyerek
 Daha sonra kafasına geçirdi
 Bembeyaz bir külâh
 Sonra sordu yine anlamını
 “Efendimiz, dedi -Hues- “bakınız:
 Aynen bildiğiniz gibi
 Bu külâhın lekesiz olduğunu
 Ve şık beyaz temiz ve saf

Başınıza tam oturdu
 Aynı şekilde hüküm günü
 Temiz tutmalıyız ruhumuzu
 Bedenimizi günahlardan arı
 Ve ruhumuzu delilikten arındırmalı
 Nedamet ve kefaretle
 Böylece Tanrı'nın elinden hak etmeli
 Ebedi mutluluk ve sevinci
 Hiçbir dil söyleyemez
 Kulak işitemez yürek tahayyül edemez
 Cennetin güzelliğini Tanrı'nın dostlarına bahşedeceği”
 Kral tüm bunları pürdikkat dinledi
 Ve sonra sordu
 Yapacak başka şey kalıp kalmadığını
 “Evet efendimiz, lakin tereddütteyim bunu yapmaya”
 “Peki nedir bu?” - “Efendimiz kılıçla dokunmak⁵¹⁶”
 “Ama niçin benden esirgersiniz
 Ve nedir bunun manası?”
 “Efendimiz bu hatırlatmadır
 Nizamımıza alan
 Ve şövalyenin omzuna dokunan kişiye
 Ne var ki asla bahşedemeyeceğim bu ihsanı size
 Zindanınızda biriyim ben çünkü
 Fenalık edemem size
 Hakkımda söz olur
 Ve zatınız zarar görmesin diye⁵¹⁷
 İnanın bu dediğime
 Yine de istiyorum size göstermeyi

516 Günümüzde accolade veya adoubement olarak bilinen ve yeni şövalyenin omzuna kılıçla dokunulması anlamına gelen Eski Fransızca “cole” veya “acole” sözcüğü. Şövalyelik töreninin tasvir edildiği başka eserler ve minyatürlerde, merasim kimi zaman şövalye yapan ile şövalye kucaklaşarak sonlanırken, bu şiirde de görüldüğü gibi esas olan omza kılıçla dokunma ritüelidir.

517 Şair büyük olasılıkla, Taberiyeli Hugues'un, şayet omzuna dokunmak için kılıç verilirse Selahaddin'e zarar vermektan imtina ettiğini ve adının lekeleneyeceğini ima etmektedir.

Öğretmeyi ve söylemeyi
 Dört kıymetli şeyi
 Yeni bir şövalye bunları bilmeli
 Ve ömrünce gözetmeli
 Şayet istiyorsa Tanrı'ya ulaşmayı
 Evvela en başta
 Olmamalı asla haksızdan yana
 Ya da hainlik edecek yerde bulunmamalı
 Derhal oradan kaçmalı
 Eğer düzeltemezse bir haksızlığı
 Derhal ondan uzaklaşmalı
 Öteki şey de bir o kadar güzel
 Kadınları ya da kızları
 Hiçbir sebeple kandırmamalı
 Fakat ihtiyaç duyarlarsa onun hizmetine
 Tüm gücüyle yardımlarına koşmalı
 Kazanmak isterse saygı ve övgüyü
 Çünkü kadınları şereflendirmeli
 Ve haklarını müdafaa için yiğitlik etmeli
 Bir başka husus ise
 Riyazet etmeli
 Hakikati göstermem ve söylemem gerekirse
 Cuma günleri oruç tutmalı
 İsa'yı anmak için
 Mızrak böğrüne saplanıp
 Bizleri kurtaran
 Ve yine de Longinus'u affeden
 Bütün hayatı boyunca o günler
 Oruç tutmalı şövalye, Efendimiz için
 Meğer ki hastalanmadıkça
 Ya da başka mani çıkmadıkça
 Ve oruç tutamazsa
 Rızasını almalı Rabbin
 Sadaka vermeli veya başka hayır işlemeli
 Ötekisi ve sonuncusu

Her gün Mass⁵¹⁸ ayini dinlemeli
 Ve mutlaka sunu vermeli
 Çünkü pek hayırlıdır sunuları
 Koymak Tanrı'nın sunağına
 Erdemlidir ve şeref katar çokça"
 Kral pürdikkat dinledi
 Hues'nün bütün dediklerini
 Ve buna çok sevindi
 Kral kalktı yerinden sonra
 Böyle kuşanmış halde
 Salona geri girdi
 Orada elli emirini buldu
 Hepsi ülkesinin beyleri
 Sonra ihtişamlı tahtına oturdu
 Hues ayaklarının dibinde yerini aldı
 Ama kaldırdı onu hemen
 Kral, yüksek bir yere oturttu
 Hemen kız kardeşinin yanına
 "Hues mademki soylu bir kimsesiniz
 Kıymetli bir armağan vermek isterim zatınıza
 Size yürekten söz veriyorum
 Esir düşerse bize halkınızdan biri
 Kavgada veya muharebede
 Azat edilecek sizin hatırına
 Dilerseniz hür bırakılmasını
 Sürebilirsiniz atınızı topraklarımda
 Serbestçe ve rahatsız edilmeden
 Asınız atınızın boynuna
 Miğferinizi, herkes görebilsin
 Böylece kimseler siz rahatsız etmesin
 Gelelim esir alınan adamlarınıza
 Onunu geri vereceğim size
 Almak isterseniz yanınıza"

518 Mass, sembolik olarak İsa'nın etinin yenildiği ve kanının içildiği komünyon ayini.
 Masss dinlemek ile komünyon ayinine katılmak kastedilmektedir.

“Efendimiz dedi -Hues- kabul buyurun şükranlarımı
 Çünkü hak ediyor bu hareketiniz minnettarlığı
 Lakin hiç unutmadım
 Bana vaadinizi
 Bulmak konusunda bir asilzade
 Fidyemde yardım isteyecek
 Oysa tanımıyor ya da bilmiyorum
 Asalette sizin gibisini, siz yüce kral
 Bahşedin bana yardımınızı
 İlk bulduğumuz zamanki ricanızı”
 Selahaddin çok güldü bu sözlerle
 Ve hoşnut biri gibi cevap verdi
 “Çok iyi başladınız söze
 Hilesiz derhal
 Kırk bin bezant bağışlayacağım size
 Beni kandırmayacağınızdan eminim zira”
 Daha sonra yerinden doğruldu
 Ve prens Hues’ya seslendi:
 “Gidin şimdi her bir barona
 Ben de geleceğim sizinle birlikte”
 “Efendiler” dedi kral, “yardımcı olunuz
 Bu büyük prence fidyasını ödemedi”
 Başladı bunun üzerine vermeye
 Her bir emir gönlünden koparı
 Ta ki fidyasını toplayana dek
 Bolca ihsanda bulundular, öyle ki
 On bin bezant toplandı
 Bolca para bağışladılar ve vaat ettiler
 Hues müsaade istedi sonra
 Pagan Diyarından gitmek için
 “Asla olmaz, böyle gidemezsiniz”
 Dedi kral, “ta ki
 Ötekiler ödeyene kadar
 Size vaat ettiklerini
 Hazinemden alınacak
 On bin saf altın bezant”

Böylece emretti hazinedarına
 Vermesini bu paraları ona
 Ve sonra tekrar söz aldı
 Para bağışlama vaadinde bulunanlardan
 Paralar iyice tartıldı
 Ve Prens Huon'a verildi
 Aldı onları istemeye istemeye
 Çünkü her ne kadar istemese de götürmeyi
 Fidyelerini ödemeliydi
 Zindandaki adamlarının
 Esir düşüp tutsak olanların
 Müslümanların elinde
 Ve Selahaddin öğrenince bunu
 Muhammed'e yemin etti
 Fidyeye alıp onları serbest bırakmamaya
 İşitince bunu prens
 Öfke ve hiddet doldu yüreğine
 Ama cüret edemedi kraldan
 Rica etmeye yemin etmişti çünkü Muhammed'e
 Cesaret bulamadı onu kızdırmaya
 Sonra başladı hazırlıklara
 Kurtardığı on yoldaşıyla
 Ülkesine dönmeye
 Fakat orada kaldı
 Sekiz gün ve gece daha
 Ziyafetler ve eğlencelerle
 Nihayet müsaade istedi
 Kafirlerin topraklarından geçmek için
 Selahaddin verdi yanına
 Kendi adamlarından kalabalık
 Elli kadar muhafız
 Geçirdiler onları Pagan Diyarından
 Kibirsiz ve belasız
 Kimse onlara mani olmasın diye
 Sonra döndü muhafızları gerisin geri
 Ülkesine gitti her biri

Ve Celile prensi de
 Aynı şekilde döndü evine
 Lakin çok üzgündü
 Geride bıraktığı adamlarına
 Bu cihetle geldi topraklarına
 Kendisi ve sadece on adamıyla
 Böylelikle bölüştürdü altın ve gümüşleri
 Yanında getirdiği hazineleri
 Her bir adamına o kadar çok düştü ki
 Zengin oldular her biri

Efendiler, ders olmalı
 Bu hikâye dürüst kişilere
 Lakin önemsiz gelecektir ötekilere
 Anlayışı koyundan kıtlara
 Göklerdeki Tanrı'ya duyduğum iman hakkı için
 Yitirecektir mücevherlerini
 Onları domuzların arasına atan
 Bilin ki üzerine basacak
 Ve hiç ders çıkarmayacaklardır
 Hiç anlamadıklarından
 Şaşkına döneceklerdir
 Bu hikâyeyi anlayabilen
 İki ders çıkaracaktır:
 Öncelikle birincisi
 Nasıl şövalye olunduğudur
 Bütün insanlar saygı duymalı
 Zira hepimizi koruyup gözetirler
 Şövalyelik olmasaydı
 Senyörlüğümüz bir işe yaramazdı
 Çünkü onlar korurlar aziz kiliseyi
 Onlar adalet getirir
 Bizlere kötülük edenlere
 Ve imtina etmeyeceğim methetmekten
 Budaladır onları sevmeyenler
 Tanrı'nın sunağından

Kasemizi çalanlar
 Bundan caydırılmazlar
 Kulak asılınca adaletlerine
 Sayelerinde oluruz hep güvende
 Korku salmazlarsa kötülere
 Yaşam şansı yok iyilere
 Onların korkusuyla sindikçe kötüler
 Yoksa kalmaz geriye hiç kimse, Sarazenler,
 Aubejois⁵¹⁹ ve Berberilerden
 Dinimizi inkâr eden
 Diğer kafırlardan başka
 Kıymet görmeli tüm şövalyeler
 Yüceltilmeli ve şerefendirilmeliler
 Ve daima ayağa kalkmalıyız saygıdan
 Geldiklerini görünce uzaktan.
 Muhakkak hor görmeli
 Onları küçümseyenleri
 Hakikaten söylüyorum sizlere
 Şövalyenin hakkıdır
 Tüm silahlarını kuşanmak
 Ve kiliseye onlarla girmek
 Mass dinlemeye giderken
 Ki hiçbir kötü kişi
 Bölemesin Meryem'in oğluna ibadeti
 Veya mukaddes komünyon ayinini
 Ve böylece bizler bulalım hidayeti
 Ve eğer biri isterse mani olmayı
 Şövalye öldürebilir çabucak onu
 Birkaç söz daha etmem gerek
 Ne olursa olsun yapın daima doğru olanı
 Şövalyenin buyruğudur bu
 Edelim hep onu başımızın tacı
 İyi kulak verin bu sözüme

519 12 ve 13. asırlarda Güney Fransa'da yaygınlaşan, Katharizm veya Albigenses denen heterodoks Hristiyan tarikatı. Papalığın 1209-1229 yılları arasında tertiplediği Haçlı Seferiyle kökleri kazınmıştır.

Çünkü hakikaten söylüyorum sizlere
 Nizamına yaraşırcasına yaşarsa eğer
 Ancak öyle hak kazanabilir
 Dosdoğru cennete gitmeye
 Budur bellettiğim size
 Vazifenizi yapmanız
 Şövalyeyi onurlandırmanız
 Tüm diğer âdemler içinde
 Komünyon ayinini yapan rahip dışında
 Tek şey kaldı şimdi görecektir
 Bu hikâye ile bilinecek
 Prens Huon'un akıbeti
 O ki cesur ve bilgeydi
 Selahaddin onu onurlandırdıktan sonra
 Hürmet ettiler paganlar ve sevdiler
 Birçok asilzade ona hizmet ettiler
 Ve asla unutmamalı
 Bütün gücümüzle iyiliğe çalışmayı
 Ancak böyle bulabiliriz layığımızı
 Ve hatırlayalım Latince şu özdeyişi
 İyi ameller getirir iyi sonu
 Ve son olarak açıp ellerimizi
 Dualar edelim ebedi yaradana
 Edelim ki sonumuz geldiğinde
 Bu dünyadan öyle göçelim ki
 Görelim Tanrı'nın ihtişamını
 İyiler için sonsuz cennetine gidelim
 Ve bunu yazan için de dualar edin
 Ki İsa Mesih'le beraber olsun
 Ve Azize Meryem'in onuruna
 Hep bir ağızdan âmin, âmin.

Şövalyelik Nizamı son buldu

İNDEKS

A

Akka 6, 18, 30, 32, 36, 38, 60, 66, 89, 107, 115, 142, 143, 145, 149, 150, 151, 162, 184, 193, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 214, 215, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 228, 229, 230, 231, 234, 237, 239, 249, 251, 254, 257, 259, 260, 261, 262, 274, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 301, 302, 303, 305, 306, 313, 314, 315, 316, 317, 323, 324, 325, 326, 328

Aleksios 88, 114, 189, 263, 264, 267, 271, 273, 282

Aleksios (Komnenos) II 84

Aleksios (Angelos) III 85

Aleksios IV 88, 189, 263, 264, 267

Ali (Hz. Ali) 2, 45, 46, 47, 48, 124

Altın Kapı 157, 160, 161, 162, 164, 167

Amaury 5, 10, 25, 29, 30, 31, 32, 33, 41, 44, 50, 61, 78, 79, 93, 105, 119, 144, 194, 217, 218, 222, 233, 234, 236, 237, 242, 251, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 292, 293

Amaury de Lusignan 61, 78, 194, 292

Andriu Dureboise 270, 273

Andronikos (Komnenos) 5, 30, 31, 79, 84, 85, 86, 87, 114, 190, 282

Antakya 9, 22, 29, 35, 37, 38, 41, 43, 52, 121, 122, 130, 142, 143, 147, 181, 192, 195, 217, 237, 238, 239, 240, 251, 258

Aquileia 224

Aragon 258, 287, 288, 318

Arsur 141, 143, 222

Aşkelon 26, 27, 28, 29, 38, 48, 49, 53, 112, 143, 152, 153, 154, 155, 162, 169, 181, 194, 208, 214, 221, 222, 244

Auvergne 79, 198

Ayasofya 86, 88, 269, 271, 282, 284

B

Babilonya 32, 46, 47, 48, 153, 252, 254, 312, 313, 324

Balbais 33

Balian d'Ibelin 13, 16, 50, 59, 78, 90, 106, 122, 124, 127, 128, 129, 136, 142, 145, 155, 171, 172, 174, 179, 181, 219, 222, 232, 292

Banyas 64, 65, 122

Baudouin 10, 11, 21, 23, 25, 26, 29, 30, 31, 41, 42, 48, 50, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 78, 88, 90, 92, 93, 96,

104, 106, 107, 112, 115, 116, 118,
119, 120, 121, 122, 123, 211, 215,
217, 221, 245, 246, 248, 249, 257,
272, 273, 274, 276, 278, 279, 281,
282, 283, 284, 330
Baudouin de Flandres 25, 221, 245,
248, 249, 272
Baudouin d'İbelin (Baudouin de Rama)
11, 50, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 90,
118, 120, 121, 122, 123
Baudouin (I) 21, 41
Baudouin (II) 23, 25, 26, 278, 281,
282, 283, 330
Baudouin (III) 26, 29, 30
Baudouin (IV) 10, 25, 42, 48, 53, 61,
78, 88, 90, 93, 107
Baudouin (V) 96, 104, 106, 107, 112,
115, 116, 211
Belfort 54, 59
Betulya 101
Beyrut 38, 54, 105, 115, 120, 123,
143, 147, 188, 234, 235, 236, 237,
249, 263, 292
Beytanya 22, 34, 167, 168
Beytullahim 70, 164
Boemondo (IV) 22, 35, 41, 43, 239,
240
Boniface de Montferrat 53, 112, 144
Botron 102, 103, 104, 143, 147
Brindisi 282, 323
Bulgarlar 275, 276, 278, 282

C

Calabria 28, 189, 225, 226, 242, 245,
262, 287, 311
Calvaire 106, 157, 158, 159, 160, 166,
172
Calvaire Dağı 106, 157, 158, 159, 160,
166, 172
Capua 311
Celile Denizi 64, 65, 67, 77

Ceneviz 182, 199, 250, 288
Chinon 198
Constance d'Antioche 35, 41
Constance d'Aragon 318
Coradin (Melik Muazzam bin Âdil) 261,
262, 294, 298, 300, 301, 302, 317,
323, 324, 326
Corbie 13, 83, 250, 271, 332

D

Daron 29, 38, 213, 214, 221, 222
Davud Kapısı 157, 162, 164, 177, 179
Dımaşk 10, 27, 32, 36, 45, 48, 53, 54,
55, 56, 57, 59, 88, 89, 95, 97, 101,
122, 124, 145, 151, 152, 183, 184,
188, 194, 214, 229, 230, 232, 252,
254, 260, 298, 301, 317, 324
Dıraç 190, 264, 283
Diepold 242, 244, 287
Dimyat 6, 32, 33, 35, 36, 48, 262,
296, 297, 298, 299, 300, 301, 302,
303, 304, 305, 306, 307, 309, 310,
312, 313, 314, 315, 316, 317, 318

E

Edessa 21, 29, 41, 107
Edirne 274, 275, 276, 279, 280, 281,
282
Eleanor 204
Eracles (Kudüs Patriği) 11, 12, 18, 79,
80, 81, 82, 83, 91, 116, 131, 145,
148, 196
Eriha 73, 76, 77
Ermenistan 6, 37, 38, 41, 85, 181,
192, 214, 237, 238, 239, 240, 241,
258, 260, 294, 304, 305
Ernoull 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,
20, 30, 44, 48, 50, 61, 62, 79, 80,
81, 88, 92, 93, 96, 105, 116, 127,
128, 141, 145, 147, 214, 230, 241,
265, 307

F

Feve 13, 90, 92, 124, 125, 127

Filibe 88, 190

Flandres 25, 33, 34, 35, 42, 43, 48, 50, 52, 53, 116, 199, 209, 210, 211, 215, 217, 221, 245, 246, 248, 249, 257, 258, 263, 272, 274, 290, 291,

Forbelet 62, 63, 77, 90, 95

Foulques d'Anjou 22, 26

Foulques de Neuilly 249

Friedrich Barbarossa 191, 247

Friedrich II 17, 20, 227, 242, 243, 244, 286, 287, 288, 289, 291, 292, 310, 311, 320

G

Galata Kulesi 265, 267

Gautier de Brienne 244

Gautier de Saint-Omer 41, 42, 132

Gazze 29, 63, 143, 214, 221, 222

Genç Kral Henry 198

Geoffroi de Villehardouin 26, 273, 274, 283, 285

Gerard de Ridefort 102, 103, 104, 116, 147

Gerçek Haç 5, 18, 19, 21, 49, 51, 79, 91, 92, 131, 135, 142, 143, 159, 162, 165, 172, 174, 207, 208, 209, 230, 316

Gibelet 14, 103, 195, 229, 236, 237

Gisors 225, 246

Godefroy de Bouillon 21, 64, 83, 106

Gues Jacob 56, 57

Guglielmo II 189, 190, 192, 193, 196, 226

Guillaume (de Tyr) 6, 9, 27, 48, 53, 79, 80, 81, 82, 92, 96, 102, 103, 104, 105, 112, 116, 131, 133, 145, 147, 191, 195, 196, 197, 262, 282, 285, 291

Guillaume Longue Epee 53

Guy de Lusignan 61, 92, 93, 104, 112, 118, 121, 148, 206, 209

H

Hârim 43, 48, 51, 52

Harran 29, 55, 69

Haşhaşi 218, 219, 220, 241

Hayfa 143, 201, 222, 230, 301

Heinrich (Kutsal Roma German İmparatoru) 192, 225, 226, 227, 242, 243, 244, 247

Henri d'Anjou 25, 249, 273, 274, 276, 279, 280, 281

Henri de Champagne 57, 78, 142, 200, 220, 221, 232, 238, 293

Henry II 131, 132, 174, 191, 198

Hugues de Tabarie 19, 44, 51, 132, 232, 234

Hugues d'Ibelin 31

Hugues le Brun 61

I-İ

Isabelle de Jerusalem 78

İsaakios (Angelos) 5, 84, 85, 86, 87, 88, 114, 189, 204, 263, 267, 273

İskenderiye 32, 35, 36, 48, 181, 182, 183, 254, 264, 296

J

Jacques de Vitry 17, 294, 307, 315

Jean de Brienne 6, 15, 16, 292, 293, 312, 319

Jean de Nesle 250, 257, 258, 260, 263

Jean d'Ibelin 263, 292

Jean Gale 196

Josselin (II) 29, 30, 31, 105, 107, 115, 144

K

Kahire 32, 33, 45, 46, 47, 48, 312, 313, 314

- Kerak 35, 41, 44, 45, 57, 63, 67, 68, 70, 77, 78, 88, 93, 94, 95, 115, 116, 144, 155, 194, 229, 298, 309, 310, 313, 327
- Kerson 125, 134
- Kıbrıs 6, 27, 85, 204, 205, 206, 209, 216, 217, 218, 222, 223, 228, 233, 234, 257, 258, 259, 292, 293, 294, 295, 306, 325
- Konrad de Montferrat 6, 78, 184
- Konrad (III) 6, 26, 27, 78, 112, 113, 114, 115, 150, 151, 152, 153, 184, 193, 196, 202, 209, 218, 219, 241, 292, 322
- Konstantinopolis 5, 6, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 52, 53, 57, 60, 79, 84, 85, 86, 87, 88, 113, 114, 115, 150, 189, 190, 191, 192, 217, 221, 249, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 330, 331
- Korfu 264
- Krak des Chevaliers 29
- Kudüs 2, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 67, 70, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 88, 89, 92, 93, 94, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 108, 109, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 131, 132, 136, 137, 138, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 173, 175, 177, 178, 179, 180, 183, 184, 189, 209, 211, 212, 221, 222, 229, 230, 241, 249, 252, 254, 257, 271, 292, 293, 296, 298, 300, 309, 310, 313, 316, 317, 318, 326, 327, 328, 329
- Kumanlar 276, 277, 278
- Kutsal Kabir 23, 24, 79, 80, 106, 117, 118, 131, 146, 149, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 235
- L**
- Lagouset 85, 86, 87
- Larnaka 206
- Lekemer 298
- Lekemer (Kamil bin Âdil) 15
- Le Mans 198
- Levon I 84
- Levon II 238, 241
- Li Liche (Lazkiye) 195
- Limasol 204, 205, 206
- Livernas (Theodor Branas) 282
- Li Vernat (Aleksios Branas) 114
- Lombardiya 287, 288, 321
- Louis 249, 263, 273, 274, 275, 277, 278, 279, 280, 282, 290, 319
- Louis de Blois 249, 273, 275
- Louis (VI) 9
- Louis (VII) 25, 26, 27, 53, 57, 84
- Louis (IX) 220
- Lusignan 15, 61, 78, 92, 93, 104, 112, 118, 121, 148, 194, 206, 209, 215, 292, 293, 295,
- Lübnan 14, 63, 64, 165
- M**
- Manuel (Komnenos) 10, 29, 30, 31, 50, 52, 53, 60, 84, 85, 87, 88, 114, 282
- Margat 195
- Maria (Komnenos) 31, 41, 50, 78, 93, 124, 128, 219, 222, 232, 292
- Marie de Montferrat 292
- Markwald 242
- Marsilya 82, 199, 203, 220, 250, 257, 258

Melisende 22, 26
 Meralucius (Aziz Osman bin Selahaddin) 232
 Messina 200, 203, 204, 242, 244, 288, 310
 Mısır 10, 11, 15, 20, 29, 32, 33, 35, 36, 38, 43, 44, 45, 46, 48, 51, 54, 57, 68, 69, 88, 90, 100, 101, 156, 214, 229, 232, 249, 252, 254, 259, 264, 296, 298, 301, 302, 309, 310, 312, 313, 326
 Montgisard 50, 54, 57
 Montreal 35, 41, 44, 229, 327
 Mont Tabor 294
 Mora 26, 273
 Morcouffes (Aleksios Dukas Murzuphus) 267, 269, 270, 271, 272, 273
 Mossle (Musul) 56
 Mulaine 5, 32, 33, 35, 36, 43, 44, 45, 46, 47

N
 Nablus 5, 41, 53, 82, 95, 96, 97, 101, 102, 115, 116, 117, 118, 120, 124, 127, 128, 130, 143, 154, 254
 Napoli 226
 Nasira 65, 66, 89, 90, 101, 113, 122, 125, 126, 128, 129, 143, 145
 Nevers 290, 304
 Nikosya 206, 216, 228
 Noiradins (Nureddin Zengi) 53 (ayrıca bkz. Nureddin Zengi)
 Nureddin Emir Ali 124
 Nureddin Zengi 10, 32, 36, 38, 53

O
 Onfroy de Toron 19, 41, 78, 93, 143, 144, 194
 Otto (Kutsal Roma German İmparatoru) 6, 192, 247, 248, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 310

P
 Palermo 28, 203, 226, 243, 244, 286, 287, 288
 Pelagio Galvani 297
 Pera 264, 267
 Philippe Auguste 25, 26, 53, 191, 192, 196, 209, 214, 245, 282, 319
 Pierre de Braieciel 270, 274
 Pierre de Courtenay (II) 25, 57, 282, 330
 Puglia 28, 189, 191, 225, 226, 242, 244, 245, 257, 264, 274, 282, 283, 287, 311, 318, 319, 321, 323, 328

R
 Raoul de Saint-Omer 234
 Raymond (II) 22
 Raymond de Tripoli (III) 10, 11, 14, 15, 22, 42, 43, 96, 102, 104, 134, 147, 148, 149, 239
 Remle 11, 49, 50, 143
 Renaud de Châtillon 11, 35, 57, 69, 145
 Renaud de Sidon 124, 129, 142, 143, 148, 151, 263
 Richard (İngiltere Kralı) 16, 19, 85, 198, 199, 206, 209, 210, 213, 214, 219, 220, 221, 223, 225, 226, 245, 247, 248, 249
 Robert de Bove 257, 263
 Roche Guillaume 6, 195, 196, 197
 Roger 28, 116, 214, 226
 Roger de Moulins 116
 Roma 9, 12, 17, 18, 20, 79, 81, 82, 105, 159, 162, 167, 168, 189, 191, 211, 219, 241, 244, 247, 282, 285, 286, 288, 290, 291, 292, 294, 297, 310, 318, 319, 320, 321
 Rupin 238, 239, 240

S
 Safuriye 89, 93, 103, 130, 133, 139, 142, 143, 261
 Samiriye 97, 99, 100
 Saphadin (Melik el-Âdil Seyfeddin) 6, 178, 179, 229, 232
 Sayda 5, 38, 54, 124, 147, 222, 259, 263, 324, 325, 327
 Schircou (Şirkuh) 44
 Sebaste 101, 127
 Selahaddin Eyyubi 11, 12, 15, 19, 32, 69
 Selanik 112, 190, 273, 274, 282
 Sezariye 38, 53, 64, 79, 80, 101, 143, 152, 222, 301, 302, 324, 325
 Sibylle de Jerusalem 194
 Sicilya 28, 189, 191, 192, 199, 203, 204, 205, 225, 226, 242, 243, 244, 245, 247, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 310, 311
 Siloam 108, 109, 110, 111, 164, 168
 Simon de Montfort 249, 257, 263
 Siyon Dağı 156, 157, 163, 164
 Sur 32, 38, 54, 63, 64, 79, 114, 141, 142, 143, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 193, 194, 196, 203, 209, 218, 219, 220, 222, 227, 233, 236, 237, 249, 293, 297, 324, 327
 Svabya 192, 215, 226, 242, 247, 248, 286

T
 Taberiye 5, 41, 44, 57, 64, 65, 66, 89, 92, 93, 115, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 132, 133, 134, 139, 141, 142, 144, 145, 233, 348
 Tancredi 191, 200, 203, 204, 226, 244

Tekirdağ 278, 279, 280, 281
 Theodora 29, 30
 Thibaut de Blois 199
 Thibaut de Champagne 249, 250
 Toros (II) 37, 38, 39, 41
 Tours 198, 199
 Trablus 6, 10, 11, 14, 15, 19, 22, 29, 38, 42, 43, 51, 52, 62, 63, 96, 102, 103, 104, 105, 107, 111, 112, 115, 116, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 136, 139, 140, 141, 142, 143, 147, 148, 149, 151, 155, 181, 185, 186, 193, 194, 195, 196, 229, 230, 232, 234, 237, 239, 240, 258, 295
 Tubanie 89, 90, 95
 Türkiye 2
 Türkopol 91

Ü
 Ürdün Irmağı 64, 94, 101

V
 Venedik 6, 182, 250, 251, 254, 255, 256, 263, 272, 273, 275, 278, 331

Y
 Yafa 29, 30, 31, 38, 53, 59, 60, 61, 62, 92, 104, 112, 115, 116, 118, 143, 152, 211, 212, 213, 214, 222, 230, 231, 232, 244, 325, 326
 Yehoşafat 64, 108, 156, 157, 162, 164, 166, 167, 168, 170
 Yemen 57, 58, 62
 Yurtsuz John 198, 290

Z
 Zadar 256, 257, 259, 263, 264
 Zeytin Dağı 113, 156, 157, 168, 170

KUDÜS'ÜN TARİHİNE BİRİNCİ ELDEN BAKIŞ: HAÇLI SEFERLERİ VE SELAHADDİN EYYUBİ...

Tapınakçılar nasıl ortaya çıktı? Kudüs Kralığı'na bağlı şehirler ve kaleler hangileriydi? Selahaddin Eyyubi'nin zindandan salıverilmesi ve Kudüs'ü kuşatmasında dek yükselişi hangi adımlarla, nasıl gerçekleşti? Gerçek Haç ordusu nasıl getirildi? Hristiyanlar, Akka'yı Müslümanlardan nasıl aldı? Saphadin, Selahaddin'in oğullarının topraklarını hangi gerekçelerle ve yollarla ellerinden aldı? Kral Jean de Brienne ve Hristiyanlar, Müslümanlara nasıl mağlup oldu? Kral Jean, Kardinál Pelagius'u Papa'ya neden şikâyet etti ve Konstantínopolis'i nasıl ele geçirdi?

Tarihi olayları ve olguları tek bir perspektiften aktaran vakayınameler ile kronikler, tarihle politika arasındaki bağlantıyı bugünlere taşımak ve kronolojik bir çözümleme yapabilmek için eşsiz birer kaynaklardır. *Ernoul Kroniği* bu anlamda kendisinden sonra yazılan Haçlı Seferleri ve Kudüs tarihi literatürünü etkileyen oldukça kritik ve önemli bir eserdir. Günümüze dek tam olarak anlaşılamamış ve çözümlenememiş bir döneme ve bu döneme damgasını vuran Kutsal Savaş mefhumuna başka bir gözle bakarak ve eleştirel bir açıdan değerlendirme ihtiyacını karşılamaktadır. İlk kez modern bir dile tercüme edilen eser dönemin tüm arka planını analiz edebilmek için tekrar tekrar okunması gereken bir kaynaktır.

Ernoul Kroniği'nin bir diğer özelliği ise bilhassa büyük ölçüde Selahaddin Eyyubi'nin biyografisi olmasıdır. Özellikle 1187 yılındaki Kudüs'ü fethi ve hemen ardından gerçekleştirilen III. Haçlı Seferi konusunda ilk elden görgü tanıklıklarını ihtiva etmesi, eserin kıymetini ortaya koymaktadır. Kronik, Selahaddin'in hayattayken kutsal topraklarda yaptıklarını ve getirmiş olduğu yönetim biçiminin sonraki yıllardaki etkilerini detaylı şekilde anlatmaktadır.

Ahmet Deniz Altunbaş'ın Eski Fransızca aslından çevirdiği "HAÇLI SEFERLERİ TARİHİ: Ernoul Kroniği", bir devrin en ilgi çeken dönemini esas kaynağından okumak isteyen herkes için eşsiz bir çalışma...

Kronik

₺ 30,00
KDV'den muaf.

kronikkitap.com

© kronikkitap

ISBN: 978-605-7635-06-8

9 786057 635068